

O'ZBEKISTON
SAVDO-SANOAT
PALATASI

gtz

Uzbekistan

**БИЗНЕС ЮРИТИШНИНГ
ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ:
101 САВОЛГА 101 ЖАВОБ**

А М А Л И Й Қ ў л л а н м а

O'ZBEKISTON
BIZNES
FORUMI

gtz

АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА

БИЗНЕС ЮРИТИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ: 101 САВОЛГА 101 ЖАВОБ

Бизнес юретишнинг долзарб масалалари: 101 саволга 101 жавоб. Амалий қўлланма. — Ташкент: SMI-ASIA, 2010.

Тадқиқот раҳбари:

А. Э. Шайхов, Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси раиси

Ишчи гуруҳ:

Базаров Акмал, Болтаев Ихтиёр, Обидов Асқар, Жалилов Жамшид, Ғаниев Баҳодир, Мирзааҳмедов Одилжон, Обломуродов Нарзулло, Шукуров Хусан, Фозилов Отабек

Мазкур қўлланма тадбиркорлик фаолияти юретишнинг долзарб масалалари юзасидан Ўзбекистон тадбиркорларига маслаҳат кўмаги кўрсатиш, уларнинг бизнес соҳасидаги билимларини янада кенгайтириш мақсадида ишлаб чиқилди. Қўлланманинг бошқа нашрлардан фарқи шундаки, унда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш жараёнида юзага келадиган реал ҳолатлар ва вазиятларга савол-жавоб шаклида изоҳлар берилган.

Қўлланмада Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси томонидан республиканинг турли вилоятларида ўтказилган бизнес форум ва давра суҳбатлари доирасида муҳокама этилган масалалар ўз аксини топган. Шунингдек, унда хўжалик юретишга оид муносабатларнинг турли қирралари, хусусан, тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, лицензиялаш, рухсатномаларни бериш жараёни, корпоратив бошқарув, солиққа тортиш, экспорт-импорт операциялари ва бошқа масалалар билан боғлиқ 100 дан ортиқ саволларга жавоблар жамланган. Қўлланма маъмурий-ҳуқуқий ва фуқаролик-хўжалик муносабатларини тартибга солувчи қонунчилик ва бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар асосида ишлаб чиқилган.

Мазкур қўлланма Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Тараққиёт Дастурининг «Ўзбекистон Бизнес Форуми» лойиҳаси ва Германия Техник Ҳамкорлик жамиятининг «Ўзбекистон ҳудудларида иқтисодиётни ривожлантиришга кўмаклашиш» лойиҳаси кўмагида тайёрланди ва нашр этилди. Қўлланма Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси ва унинг таркибий бўлинмалари орқали бепул тарқатилади. Қўлланманинг электрон нусхасини Савдо-саноат палатасининг www.chamber.uz ва «Ўзбекистон Бизнес Форуми» лойиҳасининг www.bfu.uz веб-сайтларида топишингиз мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси

БМТ Тараққиёт Дастури

«Ўзбекистон Бизнес Форуми» лойиҳаси

Ўзбекистон Республикаси, Тошкент ш., Бухоро кўчаси 6.

Телефон/Факс: +998 (71) 233-77-49

Web: www.bfu.uz

ISBN 978-9943-17-019-3

Мазкур нашр муаллифлари томонидан билдирилган фикрлар БМТ, жумладан, БМТТД ва БМТга аъзо давлатларнинг расмий нуқтайи назарларига мос келмаслиги мумкин.

Ушбу нашр БМТТД билан Ўзбекистон Ҳукумати қўшма лойиҳаси томонидан тайёрланган.

МУНДАРИЖА

Қисқартмалар рўйхати	4
1-боб. Рухсат бериш тартиблари	5
2-боб. Валюта муносабатларини тартибга солиш, банк хизматлари, кредитлаш ва мулкни баҳолаш.	21
3-боб. Ҳисоб-китоб ва солиққа тортиш	37
4-боб. Божхона назорати	48
5-боб. Корпоратив бошқарув	66
6-боб. Маҳсулот олди-сотдиси, истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш.	74
7-боб. Меҳнат муносабатлари	81
8-боб. Низоларни ҳал этиш	84
9-боб. Банкротлик ва корхонани тугатиш	89
Иловалар	93
Маълумот учун алоқалар	100

Давлат божхона қўмитаси	Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси
Давлат мулки қўмитаси	Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкани бошқариш қўмитаси
Давархитектқурилиш қўмитаси	Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси
Давлат табиат қўмитаси	Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси
ГИЛИСВ	Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги
ЖОИХ	Энг кам ойлик иш ҳақи
ҚҚС	Қўшилган қиймат солиғи
МЧЖ	Масъулияти чекланган жамият
ОАЖ	Очиқ турдаги акциядорлик жамияти
ЎАЖ	Ёпиқ турдаги акциядорлик жамияти
ҚК	Қўшма корхона
АҚШ	Америка Қўшма Штатлари
СМТ	Сифат менежменти тизими
БМТД	Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Тараққиёт Дастури
ТИФ ПН	Ташқи иқтисодий фаолият товар номенклатураси
УРС СП	Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси
ЎТХБ	Ўзбекистон Республикаси товар хом-ашё биржаси
ЎДХ	Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги
ҚКП	Ҳисоб-клиринг палатаси

РУХСАТ БЕРИШ ТАРТИБЛАРИ

1 **Ўзбекистон Республикаси фуқароси Азиз Воҳидов беш қаватли уйнинг биринчи қаватида яшайди. Уйи икки хонали. Бу ерда озиқ-овқат дўкони очиш ва тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйиш учун турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказиш зарурми? Қайси идоралар бу иш билан шуғулланади? Уйни нотурар жой тоифасига ўтказишга рухсат берадиган ҳужжатлар қандай расмийлаштирилади?**

Албатта зарур. Турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказиш тадбиркорлик субъектининг ёки унинг таъсисчиси аризасига биноан амалга оширилади.¹

Амалдаги қонунчиликка биноан, ариза берувчи шахс корхона (яъни МЧЖ ёки хусусий корхона) давлат рўйхатидан ўтказиш учун Тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекциясига мурожаат этиши зарур. Бунда, мазкур шахс бир вақтнинг ўзида турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказишга рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш талаб этилади.

Тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказиш ва тегишли рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш муддати ариза берилган санадан бошлаб техник шартлар ва бошқа рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштиришнинг мураккаблигини ва ҳажмини ҳисобга олиб *7 иш кунидан бир ойгача* бўлиши мумкин.

Ваколатли органларга ҳужжатларни расмийлаштириш учун бериладиган тўлов фақатгина Инспекция орқали амалга оширилади.

Турар жойни (ёки унинг маълум қисмини) нотурар жой тоифасига ўтказиш учун ариза берувчи Инспекцияга ёзма равишда (ариза билан) мурожаат қилади (*1-сонли ва 2-сонли иловаларга қаранг*). Аризага қуйидагилар (корхонани рўйхатдан ўтказиш учун зарур ҳужжатларга қўшимча равишда) илова қилинади:

- Ариза берувчининг мавжуд жойга мулкий ҳуқуқи ёки бошқа ашёвий ҳуқуқини тасдиқлайдиган ҳужжат нусхаси (масалан, олди-сотди шартномаси, давлат ордери) (*3-сонли ва 4-сонли иловаларга қаранг*);
- «Ергеодезкадастр» давлат қўмитасининг тегишли ҳудудий хизмати томонидан тасдиқланган бино тархи (*5-сонли иловага қаранг*);
- бинога биргаликда эгалик қилувчилар ва оила вояга етган аъзоларининг турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказишга нотариал тасдиқланган ёзма равишдаги розилиги;

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 20 августдаги 35/сонли қарар билан тасдиқланган «Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш тўғрисида»ги Низом.

агар турар жой кўп хонадонли ширкат ҳудудида жойлашган бўлса, хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатининг розилиги;

агар турар жой архитектуравий, тарихий ва маданий ёдгорлик бўлган уйларда жойлашган бўлса — ёдгорликларни муҳофаза қилиш органларининг розилиги.

Инспекция бир кун муддатда ҳужжатларни «Ергеодезкадастр» давлат қўмитасининг гишли ҳудудий хизмати билан келишиб олади ва уларни кўриб чиқиш учун туман (шаҳар) ҳокимлигига беради, ҳокимлик икки кун муддатда Инспекцияга туман (шаҳар) кимининг тегишли қарорини беради *(6-сонли иловага қаранг)*. Инспекция томонидан қдим этилган ҳокимнинг қарори асосида «Ергеодезкадастр» давлат қўмитасининг тегишли ҳудудий хизмати томонидан 1 кун мобайнида белгиланган тартибда рўйхатдан казиш амалга оширилади ва тегишли гувоҳнома берилади.

«Ергеодезкадастр» давлат қўмитасининг тегишли ҳудудий хизмати томонидан йхатдан ўтказганлик учун юридик шахслардан ЭКОИХнинг 50 фоизи, жисмоний хслардан эса — 10 фоизи миқдорида тўлов ундирилади.

Ариза берувчи томонидан бино параметрларини ўзгартириш хоҳиши билдирил- тақдирда Инспекция туман (шаҳар) ҳокимининг турар жойни нотурар жой тоифа- а ўтказиш тўғрисидаги қарори олинган кунда мазкур Низомда белгиланган тар- да туман (шаҳар) архитектура ва қурилиш бошқармасига (бўлимига) муҳандислик- муникация тармоқларига уланиш учун техник шартларни олиш юзасидан тегиш- зурортманом беради. Кейинги тартиб-қоидалардан ўтиш мазкур Низомда белги- ган тартибда амалга оширилади.

ўрар жойни нотурар жой тоифасига ўтказиш юзасидан ишлаб чиқилган архи- тура-режалаштириш топшириғининг қиймати ЭКОИХнинг 2 бараваридан ортқ маслиги керак.

арча жараёнлар ниҳоясига етгач, рўйхатга олувчи орган аризаچига рухсат бе- чи ҳужжатларни расмийлаштирилганини тасдиқловчи гувоҳнома беради *(7-сон- повага қаранг)*.

Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлган шахс тадбиркорлик фао- ляяти билан шуғулланмоқчи. Бунинг учун у ўз турар жойини но- турар жой тоифасига ўтказишни ёки бўлмаса янги бино қуришни калламоқда. Таниш-билишлари унга бинонинг кадастр ҳужжатларини лийлаштириш, архитектура-режалаштириш топшириқларини ишлаб ш ҳамда лойиҳалаштириш ҳужжатларини экспертизадан ўтказиш катта маблағ кетишини айтишди. Ҳақиқатан ҳам бу шундайми?

ро ўзининг олдида қўйган мақсадига эришиши учун бинонинг кадастр атларини расмийлаштириш, архитектура-режалаштириш топшириқлари (АРТ) б чиқиш ва лойиҳалаштириш ҳужжатларини экспертизадан ўтказишига катта иф сарфлаши талаб этилмайди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 й майда қабул қилинган «Тадбиркорлик фаолиятини янада қўллаб-қувватлаш ва клантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1112-сонли қарорига мувофиқ, ил 1 июндан эътиборан кадастр ҳужжатларини расмийлаштириш хизматлари ўлов (тариф) куйидагича камайтирилди:

ар жой ва бинони техник хатловдан ўтказиш, паспортлаштириш ва баъзилай 50 лзга (тўлов миқдори баъжарилаланиган иш орасидан) —

- нотурар бино ва иншоотлар кадастри учун бинони (иншоотни) ўлчаш, текшириш, баҳолаш ва паспорт бериш ишлари 50 фоизга (*тўлов ҳақи бажариладиган иш ва майдон ҳажмига боғлиқ*);
- комплекс топографик-геодезия ишларини амалга ошириш 40 фоизга (*тўлов миқдори бажариладиган иш ва майдон ҳажмига боғлиқ*);

Кадастр хизматлари учун тарифларнинг аниқ миқдорини билиш учун Ўзбекистон Республикаси Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри бўйича Давлат қўмитаси веб-сайтнинг (www.gkz.uz) «Меъёрий-ҳужжатлар» бўлимасига ташриф буюринг.

- кадастр хизмати томонидан кўрсатиладиган бошқа хизматлар 40 фоизга (*тўлов ҳақи бажариладиган иш ва майдон ҳажмига боғлиқ*);
- Бундан ташқари 2009 йил 1 июндан бошлаб тадбиркорлик объектининг меъморий-режалаштириш вазифалари ва лойиҳалаштириш ҳужжатларини экспертизадан ўтказиш хизматлари учун тўловлар қуйидагича камайтирилди:

- тадбиркорлик субъектлари объектларини қуриш ва реконструкция қилиш учун архитектура-режалаштириш топшириқларини (АРТ I ва АРТ II) ишлаб чиқиш ЭКОИХнинг 40 баробаридан 10 баробаригача, шу жумладан, қишлоқ жойдаги тадбиркорлик субъектлари учун ЭКОИХнинг 40 баробаридан 5 баробаригача;
- турар жойни нотураржой тоифасига ўтказиш (реконструкция қилинадиган ва реконструкция қилинмайдиган бино учун АРТ I ва АРТ II ишлаб чиқиш) ЭКОИХнинг 18,5 баробаридан 2 баробаригача;
- лойиҳа-смета ҳужжатлари экспертизаси ЭКОИХнинг 5 баробаридан 3 баробаригача;
- қурилиш давомида якуний назорат-ижро суратларини олиш ишларини амалга ошириш ЭКОИХнинг 5 баробаридан 3 баробаригача.

3 Архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини яратишга лицензия олиш учун хорижий корхона «N» МЧЖ дан қандай ҳужжатлар талаб этилади?

Лицензия олиш учун Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилиш қўмитасига қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиш керак:

- лицензия бериш тўғрисидаги ариза. Аризада қуйидагиларни кўрсатиш керак: юридик шахснинг номи ва ташкилий-ҳуқуқий шакли, унинг жойлашган жойи (почта манзили), банк муассасасининг номи ва банкдаги ҳисоб рақами, лицензияланаётган фаолиятнинг юридик шахс томонидан амалга оширилиши мўлжалланаётган тури;
- лицензия талабгорининг аризасини лицензияловчи орган томонидан кўриб чиқилиши учун тегишли йиғимни тўлаганлигини тасдиқловчи ҳужжат;
- архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини яратиш билан шуғулланадиган ходимларнинг рўйхати, унда уларнинг эгаллаб турган лавозимлари, мутахассислиги бўйича маълумоти, мутахассислиги бўйича иш стажи, ушбу ходимлар иштирок этган асосий объектлар рўйхати;
- архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини яратиш учун мавжуд шарт-шароитлар ва техника воситалари ҳақида маълумот;
- давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома ва унинг тасдиқланган нусхаси;

- ташкилотнинг таъсис шартномаси ва устави;
- ташкилот раҳбари ҳамда соҳа бўйича маълумотга эга бўлган асосий ходимлар (лобиҳақнинг бош муҳандислари ва архитекторлари, бош ва етакчи мутахассислар) дипломлари;
- талаб олга мулк ҳуқуқи ёки бошқа қонуний асосда фаолиятнинг лицензияланаётган тури учун зарур бўлган биналар, хоналар, асбоб-ускуналар ва жиҳозларнинг тегишлилигини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- турар жойда (квартирада) фаолиятнинг лицензияланаётган турини амалга оширишда маҳаллий ҳокимият органларининг турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказиш тўғрисидаги қарорларининг нусхалари.

Аризани кўриб чиқиш учун ЭКОИХнинг 2 баробарига тенг миқдорда йиғим ундилади. Йиғим Давархитектқурилиш қўмитасининг ҳисоб рақамига ўтказилади. Россиянинг лицензия талабгорига лицензия бериш ёки лицензия беришни рад этиш тўғрисидаги қарори лицензия талабгорининг аризаси олинган кундан бошлаб 15 кун ошмайди ан муддатда қабул қилинади.¹

«N» корхонаси ишлаб чиқариш объектини қуриш учун ер сўраб ҳокимиятга мурожаат этди. Гарчанд, ер ажратиш тўғрисида қарор чиқарилмаган бўлса-да, «N» корхонаси ҳокимият тавсиясига кўра қурилан объектнинг экологик экспертизадан ўтказишни бошлади. Агар ер ажир тўғрисидаги ариза бўйича ижобий натижа бўлмаса, у ҳолда қонуникка мувофиқ режалаштирилган объектни экологик экспертизадан ўтиши учун «N» корхонаси тўлаган пулни ким ва қандай қоплаб беради?

Ичкиликка мувофиқ ишлаб чиқаришнинг аниқ тури экологик экспертизадан ўтиши эҳтимоли юқори бўлади. Саволда назарда тутилган ер майдони ишлаб чиқаришнинг аниқ тури учун ажратилаётгани боис аризани кўриб чиқиш учун табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси, ўт ўчириш, санитар-эпидемиологик назорат хизматлари ва шу каби бошқа идораларнинг хулосалари зарур бўлади. Агар битта ер майдони учун бир неча ариза туширилган бўлса, ер майдонини ажратиш тўғрисидаги қарор танлов (конкурс) асосида қабул қилинади. Танловда хавфсиз ишлаб чиқариш турларига кўпроқ эътибор қаратилади. Ўзбекистон Республикасининг «Экологик экспертиза тўғрисида» ги Қонунига кўра, ишлаб чиқариш объектнинг экологик талабларга жавоб бериши ҳақида давлат экологик экспертиза хулосаси берилган кундан бошлаб уч йил муддатга амал қилади. Шу боисдан, ишлаб чиқариш объектнинг экологик экспертиза хулосасидан уч йил давомида муайян турдаги ишлаб чиқариш учун фойдаланиш мумкин бўлади. Белгиланган тартибга кўра экологик экспертиза учун тўланган ҳақ қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикасида қуриш объектларини таъминлаш бўлими қўмитаси раҳбари
Ўзбекистон Республикасида қуриш объектларини таъминлаш бўлими қўмитаси раҳбари
Ўзбекистон Республикасида қуриш объектларини таъминлаш бўлими қўмитаси раҳбари

маҳсулот учун сертификат сўраб «Ўзстандарт» агентлигига мурожаат қилди. Агентлик ходимлари эса унга бентонитни бевосита ўзини қайтадан сертификатлаш зарурлигини айтишди (сертификатлаш бентонитнинг техник ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва қўшимча техник синовлар ўтказишни талаб қилади). Агентлик ходимларининг талаби тўғрими?

Мувофиқлик сертификатиغا эга қадоқланган маҳсулот ишлаб чиқаришда мазкур қадоқланган маҳсулотга нисбатан талабларни белгиловчи техник қоидаларни ишлаб чиқиш талаб этилади. Мазкур техник қоидалар асосида маҳсулотни ўраш учун сертификат олиш керак бўлади холос. Асосий маҳсулот (мазкур ҳолатда бентонит) учун қайта сертификат олиш талаб этилмайди. Мувофиқлик сертификати «Ўзстандарт» агентлиги ёки сертификат бериш аккредитациясидан ўтган орган томонидан берилади (*8-сонли иловадаги намунага қаранг*). Мажбурий сертификатлаш лозим бўлган маҳсулотлар рўйхати Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилик ҳужжатларида белгилаб қўйилган.¹

6 «N» МЧЖ объектни жуда тез муддатда қуриш учун бюртма олган. Объект қурилишини лойиҳалаш ҳужжатларини ишлаб чиқиш билан айти бир вақтда амалга ошириш тартиби қандай?

Объектни қурилишини лойиҳалаш ҳужжатларини ишлаб чиқиш билан айти бир вақтда амалга ошириш алоҳида вазиятларда — мамлакатнинг мудофаа қобилиятини ошириш ва хавфсизлигини таъминлаш, табиий ва экологик офатлар оқибатларини бартараф этиш, Ўзбекистон Республикасининг халқаро мажбуриятларини бажариш ёки бошқа кечиктириб бўлмайдиган давлат эҳтиёжларини ҳал этиш билан боғлиқ ҳолатларда Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра амалга оширилади. Мазкур таклифни асослаш инвесторга юклатилган бўлиб, у Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги ва Давархитектқурилиш қўмитаси билан келишилган ҳолда қуйидаги ҳужжатларни топшириши керак:

- Вазирлар Маҳкамаси қарори лойиҳаси;
- Объект қурилишининг мақсадга мувофиқ экани ҳақида шаҳарсозлик кенгаши қарори;
- Объект қурилишининг белгиланган тартибда тасдиқланган техник-иқтисодий асослари (техник-иқтисодий ҳисоб-китоб);
- Қонунчиликка мувофиқ қурилишга техник-иқтисодий асослаш (техник-иқтисодий ҳисоб-китоб) ишлаб чиқилиши мажбурий бўлмаган объектлар бўйича қурилиш қиймати ҳисобланган лойиҳалашдан олдинги ҳужжат.

Ўзбекистон Республикаси **Вазирлар Маҳкамасининг қарори** деганда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан қабул қилинадиган қарорлар ва фармойишлар тушунилади, ҳеч қандай ҳолатда бошқа ҳужжат, масалан Бош вазир ўринбосарининг имзоли кўрсатмаси (*фишкаси*) ёки ваколатли органининг расмий хати, бундай қарор ўрнини босмайди.

Манба: Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида»ги Қонуни. 20-муддат.

Объект қурилишининг техник-иқтисодий асослаши (техник-иқтисодий ҳисоб-китоб) амалга ошадиган бўлганда қуйидагилар тақдим этилади:

- Қурилиш учун ер участкаси ажратиш тўғрисидаги қарор;
- Объектни муҳандислик коммуникацияларига улаши учун техник шартлар;
- Объект қурилиши учун архитектура-режалаштириш топшириғи;
- Муҳандислик-қидирув ишлари натижалари ёки улар тугалланганлиги ҳақидаги маълумотлар.¹

«N» чет эл компанияси Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашиши кўзда тутилган объектнинг архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқмоқчи. Лекин бу ишни мазкур компания хошийда давлат ҳудудида амалга оширмоқчи. Шундай ҳолатда «N» компанияси архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқиш учун лицензия олиши керак бўладими?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига² мувофиқ «фаолиятнинг лицензияланаётган тури»-деганда *Ўзбекистон ҳудудида амалга оширилиши учун лицензия олиш талаб этиладиган фаолият тури* тушунилади. Саволда қайд этилган ҳолатда «фаолият хорижий давлат ҳудудида амалга оширилаяпти. Шундан келиб чиққан ҳолда айтиш мумкинки, саволда назарда тутилган чет эл компанияси архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқиш учун лицензия олиши керак эмас.

Шунинг билан биргаликда, масаланинг амалий томонини оладиган бўлсак, чет эл компанияси томонидан юридик шахс ташкил этмасдан ҳамда лицензия олмастан турархитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқилиши уларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тадбиқ этишни қийинлаштиради. Сабаби, архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатлари Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги талабларига, тегишли давлат стандартларига, шаҳарсозлик меъёрлари ва қоидаларига жавоб берадиган ҳолатда ишлаб чиқилсагина, улар Ўзбекистон Республикасида тан олинади. Қолаверса, архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатлари экспертизадан ўтказилганда, уларни ишлаб чиққан компаниянинг Ўзбекистон Республикасида лицензияси бор-йўқлиги албатта текширилади (ҳужжатлар Ўзбекистон ҳудудида ишлатиладиган бўлса).

Ўз мутахассисларининг таклифига кўра, чет эл компанияси Ўзбекистон Республикасида ҳеч бўлмаганда ўз ваколатхонасини очса ва ваколатхонага архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқишни биладиган тегишли мутахассислар билан бирга мазкур вазифани амалга ошириш учун зарур бино ва асбоб-ускуна билан таъминласа мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Архитектура-шаҳарсозлик мутахассислари томонидан тавсия этилган яна бир масаланинг, архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини ишлаб чиқиш вазифасини чет эл компанияси Ўзбекистонда фаолият кўрсатаётган ва мазкур соҳада лицензияга эга маҳаллий корхонаси билан ҳамкорликда амалга ошириши мумкин. Кўпга чет эл компанияси айтиши шунинг билан шундан фойдаланишди. Бунда маҳаллий корхонанинг иши

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 5 августда қабул қилинган 305-сонли буйиқ билан таъин қилинган «Объектлар қурилишини лойиҳалаш ҳужжатларини ишлаб чиқиш билан таъминlash амалга ошириш тартиби тўғрисидаги Низом.

² Ўзбекистон Республикасининг «Фаолиятнинг айрим турларини лицензиялаш тўғрисида»ги Қонунининг 11-моддаси.

ишлаб чиқилган архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларининг Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги талабларига, тегишли давлат стандартларига ҳамда шаҳарсозлик меъёрлари ва қоидаларига қанчалик мос келиш ёки келмаслигини текшириб беришдан иборат.

8 МЧЖ шаклидаги «N» чет эл корхонаси бизнес комплекс ва турар жой қуриш бўйича комплекс иш бошлашни режалаштирган. Бу иш учун сарфланадиган маблагнинг маълум қисмини корхона ўз ҳисобидан, қолган қисмини учинчи шахслар ҳисобидан қопламоқчи. Мазкур фаолият билан шуғулланиш учун корхонага қандай лицензиялар керак бўлади?

Архитектура, шаҳарсозлик ва қурилиш ишлари лицензияланадиган фаолият турига кирмайди. Лекин архитектура-шаҳарсозлик ва қурилиш-монтаж соҳаларига тааллуқли фаолиятнинг айрим турлари учун лицензия олиш талаб этилади. Бундай фаолият турларига хусусан қуйидагилар киради:¹

- архитектура-шаҳарсозлик ҳужжатларини яратиш;
- қурилиш лойиҳаларининг экспертизасини ўтказиш;
- баландликларда саноат альпинизми усулларида таъмирлаш, қурилиш-монтаж ишларини бажариш;
- кўприклар ва тоннелларни лойиҳалаштириш, қуриш, улардан фойдаланиш ва уларни таъмирлаш;
- мудофаа объектларини лойиҳалаштириш, қуриш, улардан фойдаланиш ва уларни таъмирлаш;
- хавфи юқори бўлган объектларни ёки потенциал хавфли ишлаб чиқаришларни лойиҳалаштириш, қуриш ва улардан фойдаланиш.

9 Устав фонди 10 млн. сўм бўлган МЧЖнинг таъсисчилари таркибда ўзгаришлар юз берди. Шу сабабли янги таъсисчиларни рўйхатдан ўтказиш зарур. Таъсис ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш қандай амалга оширилади?

«N» МЧЖ таъсисчилари умумий йиғилишининг Таъсис шартномаси ҳамда Уставига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қарори қабул қилинганидан сўнг 7 иш куни мобайнида ҳужжатлар тўплами уларни рўйхатдан ўтказган туман ёки шаҳар ҳокимияти қошидаги Тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекциясига юборилиши лозим. Қуйидаги ҳужжатлар почтадан ёки бевосита Инспекцияга келиб топширилиши талаб этилади:²

- рўйхатдан ўтказиш учун ариза;
- «N» МЧЖ таъсисчилари Умумий йиғилишининг Таъсис шартномаси ва Устави га ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида бир овоздан қабул қилинган қарори нусхаси (1 нусхада);

1 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 24 сентябрдаги 410-сонли қарори билан тасдиқланган «Қурилиш соҳасидаги фаолиятни лицензиялаш тўғрисида» йиғинтом.

2 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 24 майдаги ПҚ-357-сонли қарори билан тасдиқланган «Ўзбекистон Республикасида ишловчи бўлган таъсисчиларнинг таъсис ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» йиғинтом.

«N» МЧЖ раҳбарининг имзоси ва қорқонга муҳри билан тасдиқланган Таъсис шартномаси ва Уставига киритилган ўзгариш ва қўшимчалар матни (одатда муҳрдан ташқари «Таъсисчилар Умумий йиғилишининг ___ йилдаги ___-сонли қарори билан тасдиқланган» деб ёзиб қўйилади) (2 нусхада ва варақлари тикилган бўлиши лозим) (9-сонли иловадан кимуга қаранг);

давлат божининг ЭКОИХнинг 1 баробари миқдорда тўланганлиги ҳақидаги банк тўлови хужжати (квитанция эмас, балки тўлов топшириқномаси нусхаси)¹.

Таъсис хужжатларига ўзгартириш ва қўшимчаларни давлат рўйхатдан ўтказиш муддати 2 иш кунидан иборат (амалда рўйхатдан ўтказувчи идора талабларидан кейин чиққан ҳолда бу муддат бироз чўзилиши мумкин).

«N» МЧЖ таъсисчилари умумий йиғилишининг Таъсис шартномаси ва Уставига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қарори қабул қилинишидан аввал амалдаги таъсисчилар «N» МЧЖдаги улушни янги таъсисчи Хга сотиш тўғрисида қарор қабул қилиши керак.

Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 26 январдаги 407-сонли «Юридик ва жисмоний шахсларни рўйхатдан ўтказишни ҳамда улар томонидан савдо фаолияти амалга оширилишини тартибга сош чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига ўзгартириш ва қўшимчалар киритилиши муносабати билан юридик шахсларга чакана савдо билан шуғулланиш учун рухсатнома олиш талаби бекор қилинди.² Бу хусусий шарткорларга ҳам тааллуқлими?

Тааллуқли эмас. Юридик шахс мақомига эга бўлмаган яқка тартибдаги тадбирлар чакана савдо билан фақат турғун чакана савдо шахобчаси ёки кийим бозорлашган жойдаги туман (шаҳар) ҳокимликларидан чакана савдони амалга ошириш қисмига рухсат гувоҳномаси олган тақдирда шуғулланишлари мумкин.

Улгуржи савдо билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлмаган «N» МЧЖ халқ истеъмолчи молларини олди-сотди битимларини ўз номидан тузиш, тўловни эса комитент томонидан амалга ошириш бўйича воситачилик шартномасини имзони мўлжалламоқда. Мазкур шартномани улгуржи савдо шартномасига тенглаштирсан бўладими ва бундай битим тузиш учун «N» МЧЖ улгуржи савдо билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензияга эга бўлиши керакми?

Ушбу шартномани улгуржи савдо шартномасига тенглаштириб бўлмайди. Воситачилик шартномаси³ ва Улгуржи савдо шартномаси турли хил битимлардир. Мазкур шарт-

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 15 майдаги ПҚ-1112-сонли «Тадбиркорлик фаолиятида қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори.

² Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 22 майдаги «Ўзбекистон Республикасида ишчилик тарғиб қарорларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги 91-сонли қарори.

³ Ўзбекистон Республикасида ишчилик тарғиб қарори.

номалар белгиланган мақсад ва вазифалари, даромад олиш усуллари ва томонларнинг мажбуриятлари каби қатор масалаларда бир биридан фарқ қилади. Маҳсулотни олди-сотдисида (шу жумладан, улгуржи асосда) харидор-корхона маҳсулотни ўз мулкига айлантиради (яъни балансига қабул қилади) ва корхона бу маҳсулотни қайта сотиш ҳуқуқига эга бўлади. Воситачи-корхонаси эса маҳсулотни балансдан ташқари шартга қабул қилади, негаки воситачида маҳсулотга нисбатан мулк ҳуқуқи мавжуд бўлмайди. Воситачи-корхона Воситачилик шартномасида кўрсатилган миқдордаги ҳақ эвазига фақатгина воситачилик хизматларини кўрсатиш ҳуқуқига эга. Солиқ солинганда Воситачи-корхонанинг мазкур фаолиятига савдо фаолияти сифатида қаралмайди ва шунинг учун ҳам бундай операциялар учун лицензия талаб қилинмайди.

Воситачилик шартномаси бўйича бир тараф (воситачи) иккинчи тарафнинг (комитент) топшириғи бўйича ўз номидан, бироқ комитент ҳисобидан бир ёки бир неча битимни ҳақ эвазига тузиш мажбуриятини олади. Воситачилик шартномаси ёзма равишда тузилиши шарт.

Воситачи томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича, гарчи битимда комитентнинг номи тилга олинган ёки у битимни бажариш бўйича учинчи шахс билан бевосита муносабатларга киришган бўлса ҳам, воситачи ҳуқуқларга эга бўлади ва зиммасига мажбурият олади.

Воситачилик шартномаси муайян муддатга ёки амал қилиш муддати кўрсатилмаган ҳолда, қайси ҳудудда бажарилиши кўрсатилган ёки кўрсатилмаган ҳолда, комитент воситачига топширган комитентнинг манфаатларини кўзлаб ва унинг ҳисобидан битим тузиш ҳуқуқини учинчи шахсларга бермаслик ҳақида мажбурият олган ҳолда ёки бундай мажбуриятни олмаган ҳолда, воситачилик нарсаси бўлган товарларнинг ассортименти хусусида шартлар қўйилган ёки қўйилмаган ҳолда тузилиши мумкин.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 832-моддаси.

12 Ўзбекистонлик таъсисчи Мальталиқ хорижий ҳамкори (N) билан биргаликда Ўзбекистон Республикасида чет инвестициялари иштирокидаги корхона очишни режалаштирмакда. Мазкур корхонани рўйхатдан ўтказиш учун бошқа ҳужжатлар билан бир қаторда хорижий таъсисчи ҳақида юридик шахс рўйхатдан ўтказилган жойдаги савдо реестридан кўчирма ҳам талаб этилади. Аммо, Мальта қонунчилигига кўра, мазкур мамлакатда бундай ҳужжатнинг ўзи йўқ. Бу каби ҳолатларда масала қандай ҳал этилади?

Ҳақиқатан ҳам айрим хорижий давлатларда савдо реестридан кўчирма деган ҳужжат мавжуд эмас ёки у бошқача номланади (масалан *корпоратив реестр*, *реестрнинг кўчирма*, *кўчирма ва ҳ.к.*). Бундай ҳолатларда ҳужжатнинг қандай номланиши эмас, балки унинг мазмуни аҳамиятга эга. Ҳужжатда куйидаги маълумотлар акс этган бўлиши керак: хорижий юридик шахснинг расмий номланиши, манзили, унинг фаолиятининг миқдори, ташкилий ҳуқуқий шакли, рўйхатдан ўтказилган вақти, фаолият туратиши муддати, корхона номидан имзо чекиш ҳуқуқига эга бўлган шахс ҳақида маълумотлар. Шундан келиб чиққан ҳолда, гарчи Мальтада савдо реестридан кўчирма бўлмади

нинг давлат рўйхатидан ўтказилгани тўғрисидаги гувоҳнома ва расмий давлат органларидан берилган таъсис ҳужжатларига асосланса бўлади. Шунинг билан бирга, етишни ҳужжатларни топширишдан аввал рўйхатга олувчи давлат органи билан таслаҳатлашни мақсадга мувофиқдир.

13 Андижон вилоятида истиқомат қилувчи фуқаро чорвачиликка ихтисослашган фермер хўжалиги тузиш истагида. Унинг 40 бош қорамоли бор. Шунча қорамоли билан у фермер хўжалиги ташкил этиши мумкинми? Умуман, фермер хўжалиги ташкил этиш учун энг мида неча бош қорамолга эга бўлиш керак? Фермер хўжалиги учун қратиладиган ер майдони энг камида қанча бўлади?

Ўзбекистон Республикаси «Фермер хўжалиги тўғрисида»ги Қонунининг 5-моддасига асосан, чорвачилик маҳсулотни етиштиришга ихтисослашган фермер хўжалиги ташкил этиш учун энг камида 30 бош қорамолга эга бўлиш керак. Фермер хўжалигига ижарага берилладиган ер участкаларининг энг кам ўлчами ҳар бир қорамол учун Андижон, Самарқанд, Тошкент, Фарғона ва Хоразм вилоятларидаги суғориладиган ерларда камида 0,3 гектарни (демак, 40 бош қорамолга $40 \times 0,3 = 12$ гектар суғориладиган ер участка) вилоятлар ва Қорақалпоғистон Республикасидаги суғориладиган ерларда камида 0,45 гектарни, суғорилмайдиган (лалмикор) ерларда эса камида 2 гектар участка ташкил этади (демак, 40 бош қорамолга $40 \times 2 = 80$ гектар лалмикор ер).

Ўсимлик маҳсулотлари етиштиришга ихтисослашган фермер хўжаликлари учун ижарага берилладиган минимал ер участкалари майдони пахтачилик ва ғаллачилик учун энг камида 10 гектар, боғдорчилик, узумчилик, сабзавотчилик ва бошқа ўсимлик маҳсулотлари етиштириш учун энг камида 1 гектар белгиланган. Ер участкаси берилаётганда фермер хўжалиги берилган ердан олинadиган ҳосилдорлик даражасини ернинг кадастр ҳисобида кўрсатилганидан пасайтириб юбормаслик мажбуриятини олади (уч йил учун энг камида 10 йиллик кўрсаткич ҳисобланади). Бу мажбурият ер участкасини ижарага бериш шартномасида қайд этилади.

«N» хусусий корхонаси бирор бир бинони ижарага олишни ва у ерда Интернет-клуб (асосий фаолият сифатида) очишни мўлжалламоқда. Бундан ташқари у компьютер ўйинлари ва дастурларини ижарага бериш, нусха кўчириш ва фото-суръатга олиш хизматларини кўрсатиш билан ҳам шуғулланмоқчи. Мазкур фаолият тури билан шуғулланиш учун лицензия керакми?

Компьютер ўйинлари ва дастурларини ижарага (прокатга) бериш, шунингдек, суръат хизматларини кўрсатиш билан боғлиқ фаолият учун лицензия талаб қилмайди.

Ўшунинг билан Интернет-клуб очиш учун албатта лицензия керак. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан лицензия берилган фаолиятнинг шартномасида қайд этилади.

клуб) орқали ахборот тарқатиш хизматлари учун лицензия бериш соддалаштирилган тартибда амалга оширилади.¹

Лицензия олиш учун Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигининг (лицензия берувчи орган) лицензия бўлимига куйидаги хужжатларни тақдим этиш керак:

- Белгиланган шаклдаги ариза;
- «N» хусусий корхонаси давлат рўйхатидан ўтказилгани тўғрисидаги гувоҳноманинг нотариал тасдиқланган нусхаси;
- Аризани кўриб чиқиш учун ЭКОИХ 5 баробари миқдорда тўлов учун тўлов топшириқномаси нусхаси;
- Бино зарур хавфсизлик талабларига жавоб бериши ҳақида санитар ва ўт ўчириш хизматлари томонидан берилган хулоса (10- сонли ва 11-сонли иловалардаги намуналарга қаранг);
- Бинони қўриқлаш ҳақида қўриқлаш хизмати ёки фирмасининг хати. Бунинг ўрнига «N» хусусий корхонаси ўз биносини ўзи қўриқлаши ҳақида хат бериши ҳам мумкин;
- Агар бошқа одамга тегишли техник асбоб-ускуна ишлатиладиган бўлса, мазкур техник асбоб-ускуна ижарага олинганлиги ҳақидаги шартнома ёки унинг нусхаси.

Мазкур ариза 30 кундан кўп бўлмаган муддат ичида кўриб чиқилади. Лицензия эса 5 йилдан кам бўлмаган муддатга берилади. Лицензия учун ЭКОИХнинг 10 баробари миқдорида давлат божи ундирилади.

Юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи **жисмоний шахслар (якка тартибдаги тадбиркорлар)нинг** телекоммуникациялар соҳасидаги фаолиятнинг лицензияланадиган турлари билан шуғулланиш таъқиқланади.

15 **Ўзбекистон Республикасида рўйхатдан ўтган «N» МЧЖ ҳамда Россия фуқароси устав жамгармаси 120 минг АҚШ долларига тенг бўлган «L» МЧЖ Қўшма корхонасини очмоқчи. Устав жамгармасида кўзда тутилган маблағнинг 90 минг АҚШ долларини «N» МЧЖ, қолган 30 минг АҚШ долларини эса россиялик шерик кўтаради. Режалаштирилаётган ҚК болалар кийимини ишлаб чиқариш билан шугулланади.**

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилиги талабларидан келиб чиққан ҳолда, «L» МЧЖ ҚК солиқ ва бошқа имтиёзлардан фойдаланиш учун Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан рўйхатдан ўтиши мумкинми?

Йўқ, мазкур корхона Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўта олмайди. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, чет эл инвестицияси иштирокчидаги корхоналар учун белгиланган солиқ ва бошқа имтиёзларга эга бўлиш мақсадида Адлия вазирлида давлат рўйхатидан ўтиш учун корхона куйидаги талабларга жавоб бериши керак:

¹ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2004 йил 30 июлда 1393 сон билан рўйхатдан олинган «Жамғомат фойдаланиш жойларида Интернет тармоғидан ахборот олиш имконини таъминлаш» би тўғрисидаги Низом.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 22 ноябрдаги 1993 сонли қарори билан

- Ҳар бир давлатнинг бор-йўқлигининг устав жамғармаси 150 минг АҚШ долларига тенг ҳисобдаги ҳам бўлиши керак;
 - ҲА широкларидан бири хорижий юридик шахс бўлиши шарт;
 - Корхонадаги ҳорининг сарфмоя улуши корхона таъсис жамғармасининг 30 фоизидан ҳам бўлиши керак.¹
- Ўзбекистон Республикаси томонидан таъсисчилари юридик ёки жисмоний шахслар бўлиши мумкин.

16 Улгуржи асосда цемент сотиш билан шугулланадиган «N» МЧЖнинг таъсисчиларидан бири (Д. Қурбонов) таъсисчилар таркибидан чиқиши ва унинг 50 фоизлик улушини бошқа таъсисчиларга (Л. Мамедов ва Ф. Қаюмовга, ҳар бирига 25 фоиз) берилиши муносибати билан «N» МЧЖ таъсис ҳужжатларига тегишли ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш учун ваколатли рўйхатдан ўтказувчи органга ҳужжатлар топширилган эди. Аммо рўйхатдан ўтказувчи орган топширилган ҳужжатлар таъсис ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш учун етарли эмас деб топди. Қўшимча равишда Д. Қурбоновнинг таъсисчилар сафидан чиқиш ҳақидаги нотариал тасдиқланган аризаси, шунда унинг улуши Л. Мамедов ва Ф. Қаюмовларга ўтганини тасдиқловчи ҳужжатлар (масалан, улушдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш Шартномаси ёки улушни олди-сотди қилиш Шартномаси) тақдим этилиши кекинлиги айтилди. Рўйхатга олувчи органнинг талаби тўғрими?

Рўйхатдан ўтказувчи орган «N» МЧЖнинг таъсис ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритишдан қуйидаги ҳолларда бош тортиши мумкин:

Агар «N» МЧЖ тегишли бўлмаган рўйхатдан ўтказувчи органга мурожаат этган бўлса; Ҳужжатлар тулиқ ҳолда тақдим этилмаган бўлса (Улушдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш шартномаси ёки улушни олди-сотди қилиш шартномаси мазкур рўйхатга кирмайди); тақдим этилган ҳужжатлар Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги талабларига кавоб бермаса.²

Шунингдек келтирилган ҳолатда эса рўйхатдан ўтказувчи органнинг талаби асоссиздир.

Рўйхатдан ўтказувчи орган томонидан таъсисчининг таъсисчилар сафидан чиқиши ҳақидаги нотариал тасдиқланган аризасини, улушдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш шартномасини ёки улушни олди-сотди қилиш шартномасини талаб қилишининг асоси сабаби, улушнинг бошқа бировга ўтишининг қонунийлигини текширишдир. Бунда, шартномани кўп ҳолатларда бир гуруҳ таъсисчилар ўзларига мақбул бўлмаган шерикларини таъсисчилар рўйхатидан алдов орқали, уларнинг ўзларига ҳам билдирмасдан, қайриб юбориш ҳолини кузатишмоқда. Мазкур бахслар охир-оқибат узоқ муддатли қўшимчаларига сабаб бўлади.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1996 йил 30 ноябрдаги ПФ-1652-сонли «Хорижий сарфмоя широклари ва корхоналарга бериладиган қўшимча рағбатлантириш омиллари ва имтиёз шартлари» қарори билан.

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 24 майда ПҚ-35/ сонли қарори билан тасдиқланган «Ўзбекистон Республикасидаги давлат рўйхатига солиш ва ҳисобга қуйишнинг сабабдор қилини шартлари» қарори билан.

17 «N» МЧЖ туризм саёҳатларини ташкил этиш билан шугулланади. Ташкилотнинг мазкур фаолият билан шугулланиши учун лицензияси бор. Қоидага мувофиқ, лицензияда лицензия эгасининг почта манзили кўрсатилади. Маълум вақтдан сўнг «N» МЧЖ лицензияда кўрсатилган почта манзилини ўзгартирди. Шундан кейин ҳам «N» МЧЖ туризм саёҳатларини ташкил этиш билан шугулланишни давом эттириши мумкинми ёки у янги лицензия олиши керакми?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, туристик фаолият юритишга лицензияси бўлган корхонанинг почта манзили ўзгарганда, мазкур корхона ўз лицензиясини қайтадан расмийлаштириши талаб этилади. Лицензияни қайта расмийлаштириш даврида «N» МЧЖ эски лицензия асосида туристик фаолият билан шугулланишни давом эттириши мумкин.

Белгиланган тартибга кўра, «N» МЧЖ дастлаб, ўз почта манзилини ўзгартиргани учун қайта давлат рўйхатидан ўтиши ке-

рак (Тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекциясида ёки адлия органларида). Қайта рўйхатдан ўтиш амалга оширилган кундан бошлаб бир ҳафта муддат ичида «N» МЧЖ туризм фаолият учун қайта лицензия олиш учун ваколатли органга («Ўзбектуризм» Миллий компанияси) ариза бериши лозим. Аризага қуйидаги ҳужжатлар илова этилиши керак:

- юридик шахснинг (янги почта манзилидаги) давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳноманинг нотариал тасдиқланган нусхаси;
- лицензия талабгори томонидан лицензия талабгорининг аризаси кўриб чиқилганлиги учун йиғим тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжат (ЭКОИХ 2,5 баробарига тенг миқдорда, яъни лицензия бериш тўғрисидаги аризаси кўриб чиқилганлиги учун тўланадиган сумманинг ярми миқдорида йиғим ундирилади);
- аризачи томонидан бинодан фойдаланиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар, шунингдек бинони моддий-техник жиҳатдан жиҳозлашнинг лицензияланадиган фаолият тури талабларига мувофиқлигини тасдиқловчи «Ўзбектуризм» Миллий компанияси вакиллари томонидан тузилган текшириш далолатномаси (агар корхона почта манзилининг ўзгариши билан унинг туризм фаолияти юритадиган иш жойи ўзгарса). Қайта расмийлаштириш бу ҳақда ариза ва аризага зарур илова-ҳужжатлар берилган кундан бошлаб 5 кун давомида амалга оширилади.

«Ўзбектуризм» Миллий компанияси туризм соҳаси учун Ўзбекистонда ваколатли давлат органи ҳисобланади ва ўзининг фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига ҳисобдордир. Компания Ўзбекистон Республикасида туризм соҳасида ягона давлат сиёсатини юритишни таъминлайдиган мувофиқлаштирувчи органдир.

Манба: <http://www.uzbektourism.uz>

18 Тадбиркор цех очиб, у ерда ишлаб чиқариш билан шугулланимоқчи. Шунинг учун у туман электр тармоғи бўлимига мурожаат қилиб, цехга электр линияси ўтказишни сўради. Туман электр тармоғи бўлимидагилар эса мавжуд электр қуввати цехни дотимий электр энергияси билан таъминлаш учун етмаслиги сабабли тадбиркорга ўз ҳисобидан қўшимча трансформатор ўрнатиши керакли-

Ллоҳида трансформатор ўрнатиш билан боғлиқ харажатларни ким қоплаши лозим?

Ҳа, туман электр тармоғи бўлимининг қўйган талаби тўғри ва қонунга мувофиқдир. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, истеъмолчиларнинг юктамаларини улаш билан боғлиқ янги электр қурилмаларини ва электр тармоғи хўжалигининг объектларини лойиҳалаш ва қуриш, ишлаб турганларини кенгайтириш ва реконструкция қилиш *истеъмолчиларнинг маблағлари ҳисобига амалга оширилади*.¹ Истеъмолчи, унда техник имконият мавжуд бўлса, туман электр тармоғи бўлими талабига кўра ўз электр тармоқларига бошқа истеъмолчиларнинг уланишига имкониёт бериши шартдир.²

19 Консерва банкasi ишлаб чиқаришга ихтисослашган «N» хусусий корхонаси жойлашган қишлоқ ҳудудида электр таъминотида тез-тез узилишлар бўлиб туради. Шундай узилишлар юз бериши оқибатида корхонадаги асбоб-ускуналарнинг бир қисми ишдан чиқди. Техник асбоб-ускуналарга етказилган зарарни ва харажатларни ким қоплайди?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига мувофиқ, туман электр тармоғи бўлиmlарининг электр тармоғи хўжалиги объектларининг режали таъмирланиши туфайли электр энергияси билан таъминлашдаги мумкин бўлган узилишлар ўғрисида узиб қўйишгача *камида 3 сутка* илдин оғоҳлантириш лозим. Бунда электр таъминоти нима сабабдан узилаётгани истеъмолчиларга тушунтирилиши керак. Мазкур талаблар бузилган ҳолда, туман электр тармоғи бўлими қонунда белланган тартибда жавобгарликка тортилиши мумкин.

Электр тармоғи хўжалиги объектларининг аварияларнинг олдини олиш ва барқарор этиш ёки одамларнинг хавфсизлиги таъминлаш ишлари билан боғлиқ келтириб бўлмайдиган чора-тадбирларни қуриш зарур бўлганда, истеъмолчи билан ишмасдан ва уни оғоҳлантирмасдан, бироқ уни дарҳол хабардор қилган ҳолда, электр энергиясини узатишда танаффус ёки чеклашларга йўл қўйилиши мумкин. Объектнинг электр таъминоти лойиҳасида кўзда тутилган, ўзаро заҳираланувчи ёбаларни автоматик ишга тушириш ёки асосий манбани қайта автоматик тиклаш

Электр энергиясини чеклаш ва узиб қўйиш жадваллари

ягона электр энергетикаси тизимида электр энергияси ва қувват танқислиги ҳолларида электр станциялари ва электр тармоқлари ускуналарининг йўл қўйиб бўлмайдиган шароитларда ишлашининг олдини олиш, ягона электр энергетикаси тизимининг барқарор параллел ишлашини таъминлаш, авариялар юзага келишининг олдини олиш ҳамда истеъмолчиларнинг тартибсиз узиб қўйилишини бартараф этиш учун тузилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 22 августдаги 245-сонли қарори билан тасдиқланган «Электр энергиясидан фойдаланиш қоидаларининг»нинг 151-банди.

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 22 августдаги 245-сонли қарори билан тасдиқланган «Электр энергиясидан фойдаланиш қоидаларининг»нинг 25-банди.

² Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 22 августдаги 245-сонли қарори билан тасдиқланган «Электр энергиясидан фойдаланиш қоидаларининг»нинг 26-банди.

вазидатида электр энергиясининг узиб қўйилиши (сабабларидан қатъий назар) электр таъминотида таърифус деб ҳисобланмайд.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига кўра, белгиланган жадвал асосида электр энергиясини чеклаш ёки узиб қўйиш мумкин. Бундай жадваллар жорий ишнинг 1 октябрдан кейинги йилнинг 1 октябрига қадар бўлган муддат учун тузилади. Жадвалларни тузиш истеъмолчининг технологик ва авария бронини аниқлаш даволатномаси асосида тузилади ва мазкур жадвалга киритилган барча истеъмолчилар учун уларни бажариш мажбурийдир. Туман электр тармоқлари корхонаси истеъмолчилари а кейинги суткаларда электр энергиясини чеклаш жадвалларининг амалга киритилиши тўғрисида жорий сутканинг соат 14дан кечиктирмай, чеклашнинг миқдорини, бошланиш ва тамом бўлиш вақтини кўрсатган ҳолда маълум қилади. Электр энергиясини чеклаш жадвалларини зудлик билан жорий этиш зарур бўлганда, бу ҳақдаги билдиришнома, сутканинг вақтидан қатъий назар, чеклашнинг амал қилиши бошланишидан 1 соат олдин истеъмолчиларга етказилади. Узиб қўйиш жадваллари истеъмолчилар томонидан, ҳудудий электр тармоқлари корхонасидан узиб қўйиш жадваллари жорий этилиши тўғрисидаги билдиришнома олингандан кейин, дарҳол жорий қилинади. Юридик шахслар — чеклаш ва узиб қўйиш жадвалига киритилган ташкилотлар ва муассасалар, шу жумладан, узлуксиз технологик ишлаб чиқаришга эга бўлган ташкилотлар (чеклаш ва узиб қўйишга тегишли бўлмаган объектлардан ташқари) чеклаш ва узиб қўйиш жадвалларининг ҳудудий электр тармоқлари корхоналари томонидан кўрсатилган муддатда сўзсиз бажарилишини ташкил этишлари шарт, акс ҳолда улар узиб қўйиш ва чеклаш жадваллари бажарилмаганлиги юзасидан энергия марказларидан мажбурий узиб қўйиш оқибатлари учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

Туман электр тармоқлари корхонаси электр энергияси ва қувватини чеклаш жадвалларини амалга киритиш тўғрисидаги фармойиш истеъмолчилар томонидан бажарилмаганда, огоҳлантиришдан кейин, истеъмолчиларда электр энергияси ва қувват истеъмолининг белгиланган даражада камайишини таъминловчи миқдорда электр энергияси етказиб берилишини мажбурий равишда чеклайди.

Мазкур ишлаб чиқаришда технологик жараёнлар бузилишининг оқибатлари учун жавобгарлик истеъмолчилар корхоналарининг раҳбарлари зиммасига юкланади.

Ҳар битта алоҳида ҳолат юзасидан электр энергиясидан фойдаланиш масалалари билан шуғулланувчи эксперт ёки юрист билан маслаҳатлашиш мақсадга мувофиқдир. Шунингдек истеъмолчилар ўз манфаатларини ҳимоя қилишлари, уларга етказилган зарар ва харажатларни қоплаш учун суд органларига мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

20 «N» МЧЖ хорижий компаниянинг шўъба корхонаси ҳисобланади ва бош компания савдо белгиси остида Ўзбекистон ҳудудида хизмат кўрсатади. Бош компания ўз сифатни бошқариш тизимини сертификатлаштириш учун сертификатлаш билан шуғулланувчи «S» халқаро компанияси хизматидан фойдаланди. Шўъба корхона ҳисобланган «N» МЧЖ ҳам ўз сифатни бошқариш тизимини сертифи-

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 22 августдаги 413-сонли қарори билан тасдиқланган «Электр энергиясидан фойдаланиш қоидалари».

№» МЧЖ ўз сифатни бошқариш тизимини сертификатлаштириш учун танланган халқаро компания Ўзбекистон Республикасининг Миллий сертификатлаш тизимида аккредитациядан ўтган ва сертификация бўйича ваколатли орган ҳисобланган «Ўзстандарт» агентлиги билан тегишли битимга эга бўлиши керак. Ўзбекистон Республикасининг «Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги Қонунининг 7-моддасига биноан, «Ўзстандарт» агентлиги зиммасига сертификатлаштириш билан уюлланувчи органларни аккредитация қилиш ва улар билан тегишли битим имзолаш вазифаси юклатилган. Агар «№» МЧЖ томонидан танланган компания Ўзбекистонда аккредитациядан ўтмаган ва «Ўзстандарт» агентлиги билан сертификатлаштириш ишини тан олиш борасида битим имзоламаган бўлса, у ҳолда мазкур компания томонидан бериладиган сертификат ҳақиқий ҳисобланмайди ва Давлат реестрига киритилмайди. Ўзбекистон Республикасининг «Маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги Қонунинг 7-моддасига мувофиқ, Давлат реестрида рўйхатга олинган мувофиқлик сертификатлари, мувофиқлик белгилари ҳамда сертификатлаштириш органларини ва тажриба лабораторияларини (марказларини) аккредитация қилиш тўғрисидаги гувоҳномалари ҳақиқий ҳисобланмайди. Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда айтиш мумкинки, «№» МЧЖнинг ҳатти-ҳаракати Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига мувофиқ эмасдир.¹

Сифатни бошқариш тизими нима? Маҳсулот яроқлилик муддатининг барча босқичларида сифатни бошқаришни амалга ошириш учун зарур бўлган ташкилий тузилиш, методика, жараёнлар ва манбалар мажмуаси сифатни бошқариш тизимини ташкил этади.

Сифатни бошқариш тизими қуйидаги имкониятларни яратади:

- Истеъмолчини сифатсиз маҳсулот ва хизматдан ҳимоялайди;
- Ишчилар, мулкдорлар, ҳамкорлар, мижозлар ва жамият учун компанияни очиқ (транспарент) бўлишини таъминлайди;
- Компания ишини жараёнли асосда ташкил этади ва муҳим жараёнларни муҳим кўрсаткичлар орқали бошқаради;
- Тўғри фикрлар асосида эмас, балки аниқ фактлар асосида стратегик ва тактик қарорлар қабул қилиш имкониятини беради;
- Мижозлар ва ҳамкорларнинг талабини керакли тарзда қондириш орқали бизнес самарадорлигини оширади.

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 29 августдаги 183-сонли «Қорхоналар-қаро стандартларга мувофиқ бўлган сифатни бошқариш тизимларини жорий этиш бўйича қўшимчаadbirлар тўғрисида»ги қарорининг 4-банди.

ВАЛЮТА МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ, БАНН ХИЗМАТЛАРИ, КРЕДИТЛАШ ВА МУЛКНИ БАҲОЛАШ

21 Ўзбекистон фуқароси бўлган Азиз исмли шахс гўшт ва сутни қайта ишлаш фаолияти билан шуғулланмоқчи. Ишлаб чиқарган маҳсулотини у қишлоқ аҳолисига сотишни режалаштирган. Бундай ҳолатларда аҳоли билан нақд пул воситасида ҳисоб-китоб қилиш бора-сида қандай имкониятлар мавжуд?

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 26 январдаги «Озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва ички бозорни бойитиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қабул қилинган 1047-сонли қарорида белги-ланган тартибга кўра, 2009 йил 1 июлдан эътиборан тайёр гўшт ва сут маҳсулотларини саноат тартибида қайта ишлаш билан фақатгина юридик шахс мақомига эга бўлган тадбиркорлик субъектлари шуғулланиши мумкин.

Шунинг билан бирга, гўшт ва сутни қайта ишлаш билан шуғулланадиган корхоналар ўз маҳсулотини автофургон орқали аҳолига нақд пулга сотиши мумкин. Ҳар кунлик тушган нақд пул шу куннинг ўзидаёқ инкассация қилиниши шарт.

22 Ўзбекистон фуқароси бўлган якка тартибдаги тадбиркор С. Ўлмасов иш фаолиятидаги зарурият туфайли маҳсулот ишлаб чиқариш учун хорижий мамлакатлардан хом-ашё сотиб олади. С. Ўлмасов олинган маҳсулот учун хорижий мамлакатларга нақд пул-сиз тўлов операцияларини амалга ошириш мақсадида тижорат банки-да ҳисоб рақами очса бўладими?

Ҳа, очса бўлади. Тадбиркорлик фаолияти субъектларининг давлат рўйхатидан ўтказилганлиги валюта ҳисоб-варақларини очиш ва ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш учун асос бўлади (12-сонли иловага қаранг). Товарларни импорт қилувчи якка тартибдаги тадбиркорларнинг ташқи иқтисодий алоқалар иштирокчиси сифатида рўйхатдан ўтказилганлиги ҳам бундай тадбиркорларга ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш учун асос бўлади.¹

Хусусий тадбиркор давлат рўйхатидан ўтган кундан бошлаб 1 ой муддат давомида куйидагиларга мажбурдир:

¹ Ўзбекистон Республикаси «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 22-моддаси.

...мажбурий қилиш);

- Чакана савдо қилиш ҳуқуқини берадиган руҳсатномани туман (шаҳар) ҳокимлигида белгиланган тартибда расмийлаштириши;
- Тижорат банкида талаб қилиб олинадиган депозит ҳисоб рақами очини.

Якка тартибдаги тадбиркор давлат рўйхатидан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳнома (14-сонли иловадаги намунага қаранг) фақат барча зарур рўйхатдан ўтиш (рухсат берувчи) тартиб-қоидалардан ўтилгандан кейин олинадиган импорт операциялари субъектининг ҳисобга олиш картаси мавжуд бўлган тақдирда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун асос ҳисобланади (карточка намуна-бланкасини 15-сонли иловада қаранг).

Якка тартибдаги тадбиркорлар АҚШ долларида, Еврода, Фунт стерлингда ёки Япон иенасида валюта ҳисоб рақамларини очиши мумкин.

23 «N» МЧЖ ишчиларидан бирини хорижий сафарга жўнатди. Унинг сафар харажатлари амалдаги қонунчиликка кўра хорижий валютада белгиланади. Мазкур шахс сафардан қайтиб келгандан сўнг сафар харажатлари бўйича ҳисобот топширди ва ҳисоботга қилинган сарф-харажатларни тасдиқлайдиган барча далолатномаларни илова қилди. Топширилган ҳисоботга кўра, қилинган харажатлар унга берилган сафар бўнак пулидан ортиқ бўлган. Ортиқча харажатни қоплаш учун банкка қандай ҳужжатларни тақдим этиш керак?

Хизмат сафарига борган шахс хизмат сафари харажатлари учун нақд чет эл валютасида берилган бўнак бўйича ҳужжатлар билан тасдиқланган ортиқча харажатга йўл қўйганда, хизмат сафарига юборилган шахс олдида бўлган қарз суммаси унга тегишли суммани нақд чет эл валютасида ёки унинг сўмдаги эквивалентида бўнак ҳисоботи кунига Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан ҳар ҳафтада эълон қилинадиган курс бўйича бериш йўли билан қопланади.

Хизмат сафарига юборилган ходимларга тўланиши лозим бўлган қарз суммаси ўрнатилган тартибда белгиланган меъёрларни ҳисобга олган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. Ташкилотнинг ҳисоб-варағидан ходимларнинг ортиқча харажатларини қоплашга маблағларни олиш учун ташкилот томонидан ваколатли банкка қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

- маблағларни беришга ариза;
- ташкилотнинг раҳбари ва бош бухгалтери томонидан тасдиқланган хизмат сафарига юборилган шахснинг бўнак ҳисоботи;
- Ўзбекистон Республикаси ташқарисида хизмат сафарига юборилган шахснинг харажатларини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- қопланиши лозим бўлган сумманинг ҳисоб-китоби.

Юқоридаги ҳужжатлар тақдим этилмаганда, шунингдек талаб қилинаётган сумма ҳақиқатда амалга оширилган харажатларга мос келмаганда, хизмат кўрсатадиган ваколатли банкнинг ҳисоб-варағидан қоплаш учун маблағлар берилмайди.¹

¹ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 5 июнда 932-сон билан рўйхатга оlingan «Вазирликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотлар ходимлари Ўзбекистон Республикаси ташқарисига хизмат сафарига юборилганда хизмат сафари харажатлари учун маблағлар бериш Тартиби».

24

«N» ш.т.м. гижорат банки билан банк корпоратив картасини ишлатиш тўғрисида битим тулди. Бироз вақтдан кейин эса «N» МЧЖ картадаги ҳисоб рақамидан қолган маблағни мазкур ҳисобдан кудди шу банкнинг ўзидаги бошқа ҳисоб рақамига талаб қилиб олинган депозит ҳисоб рақамига ўтказишга қарор қилди. Бундай ҳолатларда банк мазкур операцияларни амалга ошириши мумкинми ва қандай шартлар билан?

Амалдаги тартибга кўра, ваколатли банк бундай операцияни амалга ошириши мумкин. Карта ҳисоб-варағидаги сарфланмай қолган маблағларни асосий талаб қилиб олиш учун депозит ҳисоб-варағига қайтариш юридик шахс томонидан берилган тўлов топшириқномаси билан амалга оширилади.¹

25

«N» фермер хўжалигининг 10 гектар ҳосилдор ери бор. Бу ерда узум етиштирилади. Фермер хўжалиги раҳбари ўз бизнесини янада кенгайтириш, хусусан узумни қайта ишлаш ва сок концентрати ишлаб чиқариш ниятида. Шу мақсадда у керакли асбоб-ускуналарни сотиб олиш учун «Агробанк»дан кредит олмақчи. Тижорат банкларидан кредит олиш учун гаров тариқасида фермер хўжалиги ердан узоқ муддатли фойдаланиш ҳуқуқини (49 йил) қўйиши мумкинми?

Йўқ. Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонунчилигига кўра, фермер хўжалигига берилган ер участкаларидан қатъий белгиланган мақсадда фойдаланилади. Улар хусусийлаштирилиши, шунингдек олди-сотди, гаров, ҳадя, айирбошлаш объекти бўлиши ва иккиламчи ижарага берилиши мумкин эмас.²

Кредит олиш учун гаров сифатида фермер хўжалиги ўз мулкни, шунингдек ер майдонини ижарага олиш ҳуқуқини қўйиши мумкин.

Ер участкасининг ижараси ер участкасига ижара шартномаси шартларида муддатли, ҳақ эвазига эгаллик қилиш ва фойдаланишдан иборатдир.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Ер Қонунсининг 24-моддаси.

26

«N» МЧЖ айланма маблағларни тўлдириш учун унга хизмат қиладиган банкка кредит сўраб мурожаат қилмоқчи. У вақтда корхона маҳсулот етказиб бериш борасидаги ҳисоб китобларни ўз вақтида амалга ошириши керак. Шу боисдан кредит буюртманомаси қанча вақтда ҳал бўлиши корхона учун жуда муҳим. Корхона томонидан банкка топширилган кредит буюртманомаси аниқ қанча муддат ичида кўриб чиқилади?

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2005 йил 18 апрелда 14/0 сон буюрич қарор қилинган «Юридик шахслар томонидан миллий валютадаги корпоратив банк карталаридан фойдаланиш тартиби тўғрисида»ги Низоми.

2 Ўзбекистон Республикасининг «Фермер хўжалиги тўғрисидаги Қонуни»нинг 13-моддаси.

ида рўйхатдан ўтиш (13-сонли иловадаги ТИИЖ В сертификатининг намуна бланкасида қаранг);

- Чакана савдо қилиш ҳуқуқини берадиган рухсатномани туман (шаҳар) ҳокимлиги ида белгиланган тартибда расмийлаштириши;
- Тижорат банкида талаб қилиб олинадиган депозит ҳисоб рақами очиш.

Якка тартибдаги тадбиркор давлат рўйхатидан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳнома (14-сонли иловадаги намунага қаранг) фақат барча зарур рўйхатдан ўтиш (рухсат берувчи) тартиб-қоидалардан ўтилгандан кейин олинадиган импорт операциялари субъектининг ҳисобга олиш картаси мавжуд бўлган тақдирда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун асос ҳисобланади (карточка намуна-бланкасини 15-сонли иловада қаранг).

Якка тартибдаги тадбиркорлар АҚШ долларида, Еврода, Фунт стерлингда ёки Япон иенасида валюта ҳисоб рақамларини очиши мумкин.

23 «N» МЧЖ ишчиларидан бирини хорижий сафарга жўнатди. Унинг сафар харажатлари амалдаги қонунчиликка кўра хорижий валютада белгиланади. Мазкур шахс сафардан қайтиб келгандан сўнг сафар харажатлари бўйича ҳисобот топширди ва ҳисоботга қилинган сарф-харажатларни тасдиқлайдиган барча далолатномаларни илова қилди. Топширилган ҳисоботга кўра, қилинган харажатлар унга берилган сафар бўнак пулидан ортиқ бўлган. Ортиқча харажатни қоплаш учун банкка қандай ҳужжатларни тақдим этиш керак?

Хизмат сафарига борган шахс хизмат сафари харажатлари учун нақд чет эл валюта-сида берилган бўнак бўйича ҳужжатлар билан тасдиқланган ортиқча харажатга йўл қўйганда, хизмат сафарига юборилган шахс олдида бўлган қарз суммаси унга тегишли суммани нақд чет эл валютасида ёки унинг сумдаги эквивалентида бўнак ҳисоботи кунига Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан ҳар ҳафтада эълон қилинадиган курс бўйича бериш йўли билан қопланади.

Хизмат сафарига юборилган ходимларга тўланиши лозим бўлган қарз суммаси ўрнатилган тартибда белгиланган меъёрларни ҳисобга олган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. Ташкилотнинг ҳисоб-варағидан ходимларнинг ортиқча харажатларини қоплашга маблағларни олиш учун ташкилот томонидан ваколатли банкка қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

- маблағларни беришга ариза;
- ташкилотнинг раҳбари ва бош бухгалтери томонидан тасдиқланган хизмат сафарига юборилган шахснинг бўнак ҳисоботи;
- Ўзбекистон Республикаси ташқарисида хизмат сафарига юборилган шахснинг харажатларини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- қопланиши лозим бўлган сумманинг ҳисоб-китоби.

Юқоридаги ҳужжатлар тақдим этилмаганда, шунингдек талаб қилинаётган сумма ҳақиқатда амалга оширилган харажатларга мос келмаганда, хизмат кўрсатадиган ваколатли банкнинг ҳисоб-варағидан қоплаш учун маблағлар берилмайди.¹

1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 5 июнда 932-сон билан рўйхатга олинган «Вазирликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотлар ходимлари Ўзбекистон Республикаси ташқарисига хизмат сафарига юборилганда хизмат сафари харажатлари учун маблағлар бериш Тартиби».

24 «Н» тўғрисида битим тузди. Бироз нақтдан кейин эса «Н» МЧЖ шартдаги ҳисоб рақамида қолган маблағни мазкур ҳисобдан қолди. Шу банкнинг ўзидаги бошқа ҳисоб рақамига талаб қилиб олинади. Бу депозит ҳисоб рақамига ўтказишга қарор қилди. Бундай ҳолатларда банк шундай операцияларни амалга ошириши мумкинми ва қандай шартлар билан?

Қандайдир тартибга кўра, заковатли банк бундай операцияни амалга ошириши мумкин. Бундан ҳисоб-варағидаги сарфланмай қолган маблағларни асосий талаб қилиб олишнинг депозит ҳисоб-варағига қайтариш юридик шахс томонидан берилган тўлов шартномаси билан амалга оширилади.¹

25 «Н» фермер хўжалигининг 10 гектар ҳосилдор ери бор. Бу ерда узум етиштирилади. Фермер хўжалиги раҳбари ўз бизнесини янада кенгайтириш, хусусан узумни қайта ишлаш ва сок концентрати ишлаб чиқариш ниятида. Шу мақсадда у керакли асбоб-қурғуларни сотиб олиш учун «Агробанк»дан кредит олмақчи. Тижорат банкларида кредит олиш учун гаров тариқасида фермер хўжалиги ердан ўзоқ муддатли фойдаланиш ҳуқуқини (49 йил) қўйиши мумкинми?

Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонунийликка кўра, фермер хўжалигига берилган ер участкаларидан қатъий белгиланган мақсадда фойдаланилади. Улар фойдалаништирилиши, шунингдек олди-сўроқ гаров, ҳада, айирбошлаш объекти тарқатиш ва иккиламчи ижарага берилиши мумкин эмас.²

Кредит олиш учун гаров сифатида фермер хўжалиги ўз мулкни, шунингдек *ер майдонини ижарага олиш ҳуқуқини қўйиши* мумкин.

Ер участкасининг ижараси ер участкасига ижара шартномаси шартларида мuddатли, ҳақ эвазига эгалик қилиш ва фойдаланишдан иборатдир.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Ер Кодексининг 24-моддаси.

26 «Н» МЧЖ айланма маблағларни тўлдириш учун унга хизмат қиладиган банкка кредит сўраб мурожаат қилмоқчи. Ўз навбатида корхона маҳсулот етказиб бериш борасидаги ҳисоб-китобларни ўз вақтида амалга ошириши керак. Шу боисдан кредит буюртманомаси қанча вақтда ҳал бўлиши корхона учун жуда муҳим. Корхона томонидан банкка топширилган кредит буюртманомаси аниқ қанча мuddат ичида кўриб чиқилади?

¹ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2005 йил 18 апрелда 1470-сон билан қабул қилинган «Юридик шахслар томонидан миллий валютадаги корпоратив банк карталаридан фойдаланиш тартиби тўғрисида»ги Низом.

² Ўзбекистон Республикасининг «Фермер хўжалиги тўғрисида»ги Қонунининг 13-моддаси.

тўлдириш мақсадида берилган кредит буюртманомасини куриб чиқиш учун куйидаги муддатлар белгиланган:¹

- Банкка айланма маблағларини тўлдиришга доир кредит буюртманомаси келиб тушган кундан бошлаб банкнинг мазкур кредит буюртманомаси буйича хулосаси бериладиган кунгача муддат:
 - банк бўлинмалари ва ўз таркибда бўлинмалар бўлмаган тижорат банклари, шунингдек, хусусий банклар учун 10 иш кунидан;
 - банкларнинг вилоят бўлинмалари учун 15 иш кунидан;
 - бош (республика) банклари учун 20 иш кунидан ошмаслиги керак.
- Инвестиция лойиҳасини молиялаш учун кредитга доир кредит буюртманомасининг банклар томонидан кўриб чиқишлиш муддатлари тегишли равишда 2 баравардан зиёдга кўпайтирилиши мумкин эмас.

27 Айрим банк муассасалари кредит учун гаров нарсаси тариқасида фақат Ўзбекистон Республикасининг Андижон вилояти Асака шаҳридаги заводда ишлаб чиқилган «NEXIA» ёки худди шу заводнинг бошқа моделдаги машинасини қабул қилишади. Шу тўғрими? Кредит учун гаров нарсаси сифатида бошқа мулкни ёки бошқа русумдаги автомашинани кўйса бўладими?

Амалдаги қонунчиликка кўра қарз олувчи (шу жумладан, кичик бизнес субъекти) банкка таъминотнинг куйидаги турларидан бирини тақдим этишга ҳақлидир:²

- мол-мулк ёки қимматли қоғозлар гарови;
- банк ёки суғурта ташкилотининг кафолати;
- учинчи шахслар кафиллиги;
- қарз олувчининг кредитни сўндирмаслик хатарини суғурталаши тўғрисида суғурта компаниясининг суғурта полиси.

Ҳар қандай мол-мулк, шу жумладан, ашёлар ва мулкий ҳуқуқлар (талаблар), бундан айланмадан олиб кўйилган буюмлар мустасно, қимматбаҳо тошлар, заргарлик буюмлари, эркин алмаштириладиган валюта ва Ўзбекистон Республикасининг «Гаров тўғрисида»ги Қонунига мувофиқ гаров ашёси бўла оладиган бошқа буюмлар гаров ашёси бўлиши мумкин. Кредит ҳисобига қийматининг 80 фоизи миқдорида харид қилинадиган мол-мулк ҳам мазкур кредит буйича гаров ашёси бўлиб хизмат қилиши мумкин.

28 Хусусий тадбиркор «N» 2007 йил 25 августда банкдан кредит олди. Сўнгги тўрт ойдан бери (2009 йил апрель-июль) у мазкур кредитнинг фоизларини тўлай олмаяпти. Натижада банк фоизларни ўстиришни тўхтатди. Фоизларни тўламаганлик учун эса банк тадбиркор

1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 7 мартда 907-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банклари томонидан фермер ҳужаликларини, шунингдек, кичик бизнес субъектларини миллий валютада кредитлаш тартиби»нинг 2.8-банди.

2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 7 мартда 907-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банклари томонидан фермер ҳужаликларини, шунингдек, кичик бизнес субъектларини миллий валютада кредитлаш тартиби»нинг 2.2-банди.

Амалдаги қонунчиликка кўра, кредитни ўстириш мақомига тиклаш тўғрисидаги қарор фақат қарз олувчининг молиявий ҳолатини баҳолаш, унинг нормал иш шартроитларида қарзни тўла қайтариш имтиёзи ва қобилияти мавжуд бўлганда қабул қилиниши мумкин. Мазкур қарорни қабул қилиш омилларидан бири банкка фоизлар ва асосий қарз бўйича муддати ўтган қарздорликлар тўланганидан кейин, маълум давр давомида, яъни мижоз камида 90 кун мобайнида ўз вақтида ва қайтариш жадвалига мувофиқ банк фойдасига тўловларни амалга оширишни давом эттириш оқибати талабларни қониқарли бажарилишидир. Агар қарз олувчи мақомида бўлган ёки ушбу мақом бериладиган даражада таснифланган бошқа активларга эга бўлса, бу ҳолат мазкур активнинг ўстирмаслик мақомида қолиши учун етарли далил бўлиб ҳисобланади. Банк кредит қўмитаси ўстирмаслик мақомида бўлган кредит бўйича ўстириш мақомини тилашни тасдиқлайди. Ушбу қарор ёзма шаклда расмийлаштирилиши лозим.¹

Ўстирмаслик — бу ҳисобланган фойда даромадини тўлиқ олиш эҳтимоли мутлақо қолмаган ёки қарзнинг асосий суммасини тўлиқ олиш мумкин бўлмаган тақдирда, активга ҳисоблаш усулини қўллаш тўхтатилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2003 йил 11 октябрдаги 25/7-сонли қарори билан тасдиқланган «Фоизларни ўстирмаслик тўғрисида»ги Низомнинг 1-банди.

29 «N» МЧЖ табиий шарбатлар қўйиш биносини реконструкция қилиш учун кредит сўраб тижорат банкка мурожаат қилди. Аризани кўриб чиқиш давомида банк лойиҳа қийматининг камида 25 фоизини аризачи корхона ўз маблағлари ҳисобидан қоплаши лозим деган талаб қўйди. Банкнинг бундай талаби тўғрими?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигида бундай талаблар кўзда тутилмаган. Аммо кредитлаш субъектининг мақоми ва молиялаштириш манбасини энтиборга олган ҳолда, ҳар бир банк ўз кредит сиёсатида лойиҳага ва қарз олувчига нисбатан қўшимча талабларни белгилаши мумкин. Бундай талаблар банк учун таваккалчиликни камайтириш ва мазкур таваккалчиликларни инвестицион лойиҳа иштирокчиларига бўлиб ташлаш учун қўйилади.²

30 Навоий вилоятида истиқомат қилувчи Ўзбекистон Республикаси фуқароси Улугбек ўз шахсий ёрдамчи хўжалигида чорвачилик билан шугулланиш учун микрокредит олиш истагиде, бу борада қандай имкониятлар мавжуд? Микрокредит олиш тартиблари қандай? Микрокредитнинг максимал миқдори қанча?

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2004 йил 24 январда 1304-сон билан тасдиқланган «Фоизларни ўстирмаслик тўғрисида»ги Низом.

2 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 7 мартда 907-сон билан тасдиқланган «Тижорат банклари томонидан фермер хўжаликларини, шунингдек, кичик бизнес-корпорацияларни миллий валютада кредитлаш тартиби».

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, деҳқон хўжаликлари билан бир қаторда, ўз шахсий ёрдамчи хўжаликларида чорвачилик билан шугулланиш учун микрокредит олиш ҳуқуқига эга.¹ Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, микрокредит олиш учун фуқаро банкка қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиши керак:

- чорвачиликни ривожлантириш учун микрокредит беришни сўраб ариза;
- маҳалла, қишлоқ, овул фуқаролар йиғини Кенгашларининг ушбу микрокредит олувчи жисмоний шахсга чорвачиликни ривожлантириш учун банк томонидан микрокредит берилишига тавсияномаси;
- микрокредитнинг қайтарилиш таъминоти ҳақидаги қонун ҳужжатларида ўрнатилган тартибда расмийлаштирилган ҳужжат (*масалан, мулк ёки қимматли қозғоларни гаровга қўйиш, банк ёки суғурта ташкилотини кафолати, учинчи томоннинг кафиллиги, кредит олувчи кредитни қайтара олмаган ҳолатда уни қоплаш учун қилинган суғурта полиси*). Бундан ташқари, жисмоний шахс ўз паспортини шахсан кўрсатади ва паспорт нусхаси кредит йиғмажилдига тикиб қўйилади.

Микрокредит ЭКОИХнинг 80 баробарига тенг миқдорда ва 3 йил муддатга, узайтирилмаслик шарти билан берилади.²

«N» деҳқон хўжалиги чорвачиликни ривожлантириш мақсадида банк микрокредити ҳисобига 50 бош қорамол сотиб олишни режалаштирган. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, мазкур ҳолатда микрокредит эвазига сотиб олинаётган мол-мулк, шу жумладан, қорамол, унинг қийматининг 80 фоизи миқдорда гаров предмети сифатида хизмат қилиши мумкин. Сотиб олинган қорамол кредитни қайтариш таъминоти сифатида гаровга олинганда, ушбу қорамол касалланиб ўлиб қолиши, ўғирланиши, табиий офатлар натижасида нобуд бўлиш ҳолларидан банк (бенефициар) фойдасига суғурта қилинади.

Манба: 1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 21 февралда 1548-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банклари томонидан кичик бизнес субъектларига бюджетдан ташқари жамғармалар ва Микрокредитбанк кредит линиялари ҳисобидан микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида»ги Низом. 2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 2 майда 1568-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банклари томонидан шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликларида чорвачиликни ривожлантириш учун имтиёзли мақсадли микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида»ги Низомни тасдиқлаш ҳақида»ги Марказий банк бошқарувининг қарори.

31 Қашқадарё вилояти Қарши туманидаги «N» фермер хўжалиги чорвачиликни кенгайтириш учун кредит маблағларига эҳтиёж сезмоқда. Мазкур фермер хўжалиги қорамол сотиб олиш мақсадида банкдан кредитга нақд пул олиши мумкинми?

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 23 мартдаги ПҚ-308-сонли «Шахсий ёрдамчи, деҳқон ва фермер хўжаликларида чорва молларини кўпайтиришни рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 2 майда 1568-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банклари томонидан шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликларида чорвачиликни ривожлантириш учун имтиёзли мақсадли микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида»ги Низом ҳамда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 2 майда 1567-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банклари томонидан иш билан таъминлашга кўмаклашиш давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликларида чорвачиликни ривожлантириш учун имтиёзли мақсадли микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида»ги Низом.

Фермер хўжалиги чорвал молларни, парранда, қўнғин, уруғлик ва ем хашак аҳолидан сотиб олиш мақсадида бюджетдан ташқират жамғармалар кредит линиялари ҳисобидан тижорат банкларидан ёки Микрокредитбанкдан кредит олиши мумкин.¹ Фермер хўжалигига ЭКОИХнинг 1000 баравари миқдоригача миллий валютада ажратилган микрокредит умумий суммасининг 50 фоизини нақд пул сифатида олиш мумкин.

Нақд пул билан берилган микрокредитларни қайтариш ва уларнинг нақд пулда берилган қисмига ҳисобланган фоизлар тўлови мажбурий равишда фақат нақд пулда амалга оширилади.

32 «N» фермер хўжалиги мини-технология воситасида замонавий оғилхона қуришни мўлжалламоқда. Шу мақсадда у кредит маблағларини жалб қилмоқчи. Имтиёзли узоқ муддатли молиялаштириш учун қандай имкониятлар mavjud?

Мазкур ҳолатда фермер хўжалиги имтиёзли кредит ва лизинг хизматларидан фойдаланиши мумкин. Амалдаги қонунчиликка кўра, мева-сабзавот ва чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича мини-технологиялар ва ихчам асбоб-ускуналар сотиб олиш учун фермер хўжаликларига ва кичик бизнеснинг бошқа субъектларига *имтиёзли кредитлар 5 йилдан кам бўлмаган муддатга* берилади, камида 18 ойни ташкил этадиган имтиёзли давр ҳам шу жумлага киради. Фермер хўжаликларига ва кичик бизнеснинг бошқа субъектларига мева-сабзавот ва чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича мини-технологиялар ва ихчам асбоб-ускуналар сотиб олиш учун *лизинг хизматлари кўрсатиш муддати 7 йилдан иборат бўлади.*²

Бунда, имтиёзли кредитлар бўйича фоиз ставкалари:

- тижорат банклари имтиёзли кредит бериш жамғармаси маблағлари ҳисобидан берилган кредитлардан фойдаланганлик учун фоиз ставкаси миқдори Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қайта молиялаш бўйича кредит берилган кундаги белгиланган ставкасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда белгиланади;³
- Банк ўзининг ва жалб қилинган маблағлар ҳисобидан берилган кредит учун фоиз ставкаси банк ва фермер хўжалигининг ўзаро келишуви асосида белгиланади. Лекин мазкур фоиз ставкаси Марказий банк томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан ошиб кетмаслиги керак.

Лизинг учун фоиз ставкаси банк ва фермер хўжалиги, ёки бошқа кичик бизнес субъектининг ўзаро келишуви асосида белгиланади. Лекин, мазкур фоиз ставкаси Марказий банк томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан ошиб кетмаслиги керак.

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 21 февралда БФДнинг бешинчи йиллик маълумотлари асосида «Тижорат банклари томонидан кичик бизнес субъектларига бюджетдан ташқират жамғармалар ва Микрокредитбанк кредит линиялари ҳисобидан микрокредит бериш тартиби тўғрисида»ги қарор.

2 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йил 20 августдаги 1/8 сонли «Мева-сабзавот ва чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича мини-технологиялар ва ихчам асбоб-ускуналар сотиб олиш учун фермер хўжаликларига ва кичик бизнеснинг бошқа субъектларига имтиёзли кредитлар бериш ва лизинг хизматлари кўрсатиш тартиби тўғрисида»ги Низомни тасдиқлаш ҳақида»ги қарори.

3 Мазкур жамғармалар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 19 февралдаги 1/10 сонли «Тижорат банкларининг кичик тадбиркорликни ривожлантиришида қатнашганини раъй қилиш ҳақида»ги қарор доир қушимча чоралар тўғрисида»ги қарорига мувофиқ ташкил этилган.

Қайта молиялаштириш ставкаси — кредит ташкилотларига берилган кредитлар учун Марказий банкка тўланадиган фоизларнинг йиллик миқдори. Мазкур кредитлар вақтинчалик молиявий етишмовчиликларни қайта молиялаштириш ҳисобланади. Бундан кредитлар воситасида кредит ташкилотлари кредитлашни амалга ошириш ёки ўз мажбуриятларини бажариш учун етарли маблағга эга бўлмаган ҳолларда банк тизимининг пикнидигини бошқариш таъминланади. Қайта молиялаштириш ставкаси деганда одада кредитлашнинг бир кеча учун ставкаси (овернайт) тушунади. Мазкур ставка бошқа муддатлар учун бериладиган кредит ставкаларига нисбатан энг юқоридир («овернайт» кредит ташкилотига куннинг якунида берилади. Унинг суммаси кун давомида енилмасдан қолган кредит миқдорида бўлади).

Қайта молиялаштириш ставкаси пул-кредит бошқарувининг воситаси ҳисобланади. Бу восита орқали Марказий банк банклараро ставкага, шунингдек, юридик ва жисмоний шахсларнинг депозитлари ставкасига ҳамда кредит ташкилотлари томонидан уларга бериладиган кредит ставкаларига таъсир утказади. Хорижий тажрибада кўп ҳолларда «қисоб ставкаси» термини ишлатилади.

3 Якка тартибдаги тадбиркор «N» тижорат банкидан 15 миллион сўм миқдорида кредит олди. Айрим сабабларга кўра тадбиркор кредитнинг асосий қарзини тўлай олмади, лекин кредит учун қўйилган фоизларни ўз вақтида тўлаб келди. Кредит шартномасига ра, банк тадбиркор томонидан кредит учун гаровга берилган нарса (масалан мулк) сотишга ҳаққи бор. Лекин гаровга қўйилган мулкнинг нархи 11.5 миллион сўмга баҳоланди ва бу асосий кредитни ёпиш учун етарли эмас. Бундай ҳолатда қарзни батамом тўлаш учун ишлаб чиқариш асбоб-ускунасини сотиш мумкинми?

мумкин. Ўзбекистон Республикасининг «Гаров тўғрисида»ги Қонунига кўра, агар олинган қўйилган нарса (мулк) сотилганда тушган маблағ кредитни ёпиш учун етарли бўлмаса, у ҳолда қарз берувчи (банк) қарзнинг қолган қисмини қарздорнинг (тадбиркор) бошқа мулкларини сотиш эвазига ундиришга ҳақлидир.

4 Бир йил олдин Карим исмли шахс якка тартибдаги тадбиркорлик билан шугулланарди ва ўз бизнеси учун банкдан кредит олган эди. Айни вақтда эса у айрим сабабларга кўра вақтинчалик тадбиркорлик билан шугулланмаяпти. Унга тегишли бизнесни унинг оқинчи вакили Жамол юритаяпти. Карим олган кредитни унинг ишонч вакили Жамолнинг номига ўтказиш мумкинми? Агар мумкин бўлса, унинг учун қандай ҳужжатлар керак бўлади?

мумкин. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, бир одамнинг номига олинган кредитни бошқа одамнинг номига қайта расмийлаштириш мумкин. Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексига мувофиқ, қарздорнинг ўз қарзини бошқа шахсга ўтказишига фақат кредиторнинг розилиги билан йўл қўйилади.¹ Бунда,

¹ Ҳақиқатан ҳам Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 322-моддаси.

кредитни жамолага Қаримнинг ишончини таъмин сифатида эмас, балки оддий фуқаро мақомида расмийлаштириш мақсадида мувофиқдир.

Қарздорнинг ўзгариши дастлабки қарздор томонидан ўз қарзини бошқа шахс — янги қарздорга бериш туғрисидаги шартнома, шунингдек кредит шартномасига киритиладиган тегишли тўлдиришлар ёрдамида расмийлаштирилади.

Қарздор ўзгарган кредитга доир асосий ҳужжатлар қуйидаги ҳужжатларни ўз ичига олиши лозим:

- қарздор ва мўлжалланаётган янги қарздорнинг банк томонидан қарзни ўтказишга розилик беришини сўраб ёзган аризалари;
- янги қарздорга нисбатан тайёрланган асосий ҳужжатлар;
- қарздор ўзгариши муносабати билан кредит шартномасига киритиладиган ўзгартириш ва қўшимчаларга оид ҳужжатларга нисбатан банк розилиги;
- банкнинг қарзни ўтказиш юзасидан берган ёзма розилиги, дастлабки ва янги қарздор ўртасида тузилган ёзма шартнома;
- кредит шартномасига ёзма тарзда киритилган ва янги қарздор томонидан имзоланган ўзгартириш ва тўлдиришлар. Шартнома янги кредит олувчи томонидан имзоланган бўлиши керак.

Ҳамма банклар ҳам бундай хизмат турини кўрсатмаслиги мумкин. Шунинг учун бундай вазиятлар юзага келганда, кредитор банк вакиллари билан олдиндан маслаҳатлашиш керак.

Кредит бўйича асосий ҳужжатлар қуйидагилардан иборат:

- қарздор томонидан имзоланган ва кредит берилишидан олдинги сана қўйилган, кредитдан фойдаланиш мақсадлари баён этилган ва кредит таъминланган ҳолда гаров мавзуи кўрсатилган ариза;
- қарз олувчининг таъсис ҳужжатлари;
- бизнес-режа (истемвол кредити ва бизнес-режани тақдим этиш шарт бўлмаган кредитнинг бошқа турлари бундан мустасно);
- агар шахс қарздорнинг вакили бўлса, қарздор номидан кредит шартномасини имзолаш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжат, имзолар нусхаси;
- тузилган кредит шартномасининг асл нусхаси;
- қабул қилинган бухгалтерия стандартларига мувофиқ тайёрланган, охириги ҳисобот санасида қарздор томонидан имзоланган молиявий ҳисоботлар, жумладан баланс ҳисоботи ҳамда даромадлар ва пул оқимига доир ҳисоботлар. Зарурат туғилганда қарз олувчининг ҳисоботлари банк ва банкнинг консалтацион бўлимнинг масъул кредит ходими ҳамкорлигида талаб қилинаётган форматга мувофиқ келтирилиши шарт;
- масъул банк ходими томонидан тайёрланган, кредитни тулаш учун қарздорнинг нақд пул массаси оқимининг етарлилигини тасдиқловчи пул оқими туғрисидаги ҳисобот таҳлили.

35 Мева-сабзаёт маҳсулотларини қайта ишлаш билан шугулланувчи «N» МЧЖ ўзининг ишлаб чиқариш фаолиятини кенгайтирмоқчи. «N» МЧЖнинг асосий таъминотчилари жисмоний шахслардир ва уларга нақд пул тулаш талаб этилади. Шунинг учун корхонанинг нақд пулга эҳтиёжи катта. «N» МЧЖ жисмоний шахслар билан нақд пул воситасида ҳисоб-китоб қилиши мумкинми? Банк вассасидан нақд пул олиш механизми қандай?

лари аҳолидан, деҳқон ва фермер хўжаликларидан қишлоқ хўжалиқ маҳсулотлари сотиб олиш билан шуғулланадиган тайёрлов ташкилотларига таъминловчилар билан ҳисоб-китоб қилиш учун нақд пул ажратишга ҳаққи бор. Мазкур нақд пул сотиб олинган маҳсулот учун кетган харажати 100 фоизини қоплашга етадиган миқдорда, шартномада (контракция шартномаси) кўзда тутилган маҳсулотни сотиб олиш вақти ва нарҳини эътиборга олган ҳолда берилади.

Контракция шартномалари қишлоқ хўжалиғи кооперативлари (ширкат хўжаликлари), фермер ва деҳқон хўжаликлари, бошқа қишлоқ хўжалиғи товар ишлаб чиқарувчилари ҳамда қишлоқ хўжалиғи маҳсулотларини тайёрлаш, қайта ишлаш, ҳамда қишлоқ хўжалиғи маҳсулотлари етиштириш билан боғлиқ хизматлар кўрсатувчи тайёрлов, хизмат кўрсатиш ташкилотлари ўртасида тузилади.

Контракция шартномаси бўйича хўжалиқ бундай маҳсулотларни қайта ишлаш ва сотиш учун харид қилувчи шахсга қишлоқ хўжалиғи маҳсулотларини келишилган муддатларда бериш мажбуриятини олади, тайёрловчи эса муайян нарх бўйича келишилган муддатларда ҳақ тўлаб ушбу маҳсулотларни сотиб олиш мажбуриятини олади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 4 сентябрдаги 383-сонли қарори билан тасдиқланган «Қишлоқ хўжалиғи маҳсулотлари етиштирувчилар билан тайёрлов, хизмат кўрсатиш ташкилотлари ўртасида шартномалар тузиш, уларни рўйхатдан ўтказиш, бажариш, шунингдек, уларнинг бажарилиши мониторингини олиб бориш тартиби тўғрисида»ги Низом.

36 Якка тартибдаги тадбиркор «N» битта банкнинг ўзида сўмдаги депозит ҳисоб-варағига ва пластик карта ҳисоб-варағига эга. Пластик карта ҳисоб-варағидан депозит ҳисоб-варағига пул ўтказиш тартиби қандай?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилиғига кўра, карта ҳисоб-варағидаги маблағларни асосий талаб қилиб олингунча депозит ҳисоб-варағига қайтариш якка тартибдаги тадбиркорнинг тўлов топшириқномаси асосида амалга оширилади.¹

37 «N» МЧЖ мева-сабзавот маҳсулотларини қайта ишлаш билан шуғулланади. Ишлаб чиқаришни янада кенгайтириш учун мазкур корхона қуруқ мева тайёрлаш бўйича янги лойиҳа бошламоқчи. Бу лойиҳани йўлга қўйишда корхона янги техник асбоб-ускуналардан фойдаланишни режалаштирган. Аммо, бу лойиҳа катта харажат талаб қилади. Шунинг учун, корхона лойиҳани молиялаштиришнинг турли вариантларини, шу жумладан, лизинг хизмати ҳамда кредит олишни ўрганиб чиқмоқда. Мазкур ҳолатда техник асбоб-ускуна олиш учун тадбиркор қайси вариантдан фойдалангани маъқул — лизинг ёки кредит?

¹ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2008 йил 4 сентябрда 1850-сон билан рўйхатга олинган «Якка тартибдаги тадбиркорларнинг миллий валютадаги банк карталаридан фойдаланиш тартиби тўғрисида»ги Низом.

техник асбоб-ускуна сотиб олиш учун лизингдан фойдаланиш маъқулроқ. Бу ҳолда, лизинг туғридан туғри кредитдан афзалроқ ва унинг иқтисодий самарадорлиги ва аниқликда айналтирилишидан дур. Лизингнинг асосий афзалликлари қуйидагилардир:

- «N» МЧЖ ўзига зарур технологик асбоб-ускунани (технологик жиҳозни) лизинг орқали яхши нархда олиши мумкин. Негаки, лизингга бериш учун четдан ички бозорга олиб кириладиган технологик асбоб-ускуна учун қўшилган қиймат солиғи¹ ва божхона божи ундирилмайди;²
- «N» МЧЖ лизинг объектини жадал амортизация қилишни қўллаш механизмидан фойдаланиши мумкин³ ва лизинг объекти молиялаштириш учун белгиланган бу тўлиқ муддат давомида мол-мулк солиғи тўлашдан озод этилади;⁴
- Даромад солиғи бўйича солиқ солинувчи база учун солиқ миқдори асбоб-ускуна ўрнатилган кундан бошлаб 3 йил давомида лизинг доирасида тўланадиган фойза курсаткичига тенг ҳолда қисқаради;⁵ (бу тартиб кредит олинганда ҳам амал қилади);
- Лизинг учун катта миқдорда гаров талаб қилинмайди. Негаки лизингга берилган асбоб-ускуна лизинг нархи батамом тўлангунга қадар лизинг берувчинини муҳим бўлиб қолаверади.

Юқорида қайд этилган имтиёزلарга қарамасдан, лизинг учун белгиланган фойза курсаткичлари кредит тўловчи учун белгиланган фоиз ставкасидан баландроқдир. Шунинг учун молиялаштиришнинг қай бир турини танлашда ҳар битта ҳолатнинг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олган ҳолда қарор қабул қилиш керак бўлади.

Лизинг — молиявий ижаранинг алоҳида тури бўлиб, унда бир тараф (лизинг берувчи) иккинчи тарафнинг (лизинг олувчининг) топшириғига биноан учинчи тарафдан (сотувчидан) лизинг шартномасида шартлашилган мол-мулкни (лизинг объектини) мулк қилиб олади ва уни лизинг олувчига шу шартномада белгиланган шартларда ҳақ эвазига эгаллик қилиш ва фойдаланиш учун ўн икки ойдан ортиқ муддатга беради. Бунда лизинг шартномаси қуйидаги талаблардан бирига жавоб бериши керак:

- лизинг шартномасининг муддати тугагач, лизинг объекти лизинг олувчининг мулки бўлиб ўтса;
- лизинг шартномасининг муддати лизинг объекти хизмат муддатининг 80 фоизидан ортиқ бўлса ёки лизинг объектининг лизинг шартномаси туганидан кейинги кундаги қиймати унинг бошланғич қийматининг 20 фоизидан кам бўлса;
- лизинг шартномасининг муддати тугагач, лизинг олувчи лизинг объектини унинг бозор қийматидан паст нархда эвазига тўлаб сотиб олиш ҳуқуқига эга бўлса, бунда ана шу ҳуқуқни амалга ошириш кундаги лизинг объекти қиймати асос бўлади;
- лизинг шартномаси даври учун лизинг тўловларининг умумий қиймати лизинг объектининг лизингга топшириш пайтидаги қийматининг 90 фоизидан ортиқ бўлса.

Лизинг уч тарафлама (сотувчи-лизинг берувчи-лизинг олувчи) ёки икки тарафлама (лизинг берувчи-лизинг олувчи) лизинг шартномаси бўйича амалга оширилади. Лизинг берувчи ва сотувчи ўртасида икки тарафлама лизинг шартномаси тузилганда қўшимча равишда лизинг объектининг олди-сотди шартномаси тузилади.

1 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 199-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси «Бож таърифи туғрисида»ги Қонунинг 33-моддаси.

3 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 27 декабрда 1648-сон билан тасдиқланган «Тижорат банклари лизинг операцияларини амалга ошириш ва уларни даъвога асосан қўриқиб туғрисида»ги Низомнинг 7-банди.

4 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 269-моддаси.

5 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 159-моддаси.

Тадбирқарлик феолияти учун фойдаланиладиган истет-мол қилинмайдиган ҳар қандай ашелар, шу жумладан, корхоналар, мулкый комплекслар, бинолар, иншоотлар, ускуналар, транспорт воситалари ҳамда бошқа кучар ва кучмас мулк лизинг объеклари бўлиши мумкин.

Ер участкалари ва бошқа табиий объектлар, шунингдек, муомаладан чиқарилган ёки муомалада бўлиши чекланган бошқа мол-мулк лизинг объеклари бўлиши мумкин эмас.

Манба: Ўзбекистон Республикаси «Лизинг тўғрисида» и Қонуннинг 2–3 моддалари.

38 «N» МЧЖ ҚК ишлаб чиқаришни яхшилаш мақсадида лизинг шартномаси асосида техник асбоб-ускуна сотиб олди. Лизинг берувчи тижорат банки сотиб олинган техник асбоб-ускунани сугурталашни талаб қилмоқда. Ушбу талаб қанчалик тўғри?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, «Лизинг бўйича молиявий ижарага олинган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши, йўқолиши, ўғирлиниши, шикастланиши, бузилиши ва барвақт эскириши хавфи билан боғлиқ бўлган тарздаги ҳар қандай етказилиши мумкин бўлган зарардан *лизинг объектини сугурталаш тарафларнинг келишувига биноан сугурталанади*. Бундай келишув бўлмаган тақдирда, *лизинг олувчи лизинг объекти сууртаси учун жавобгар бўлади*».¹

Лизинг объекти шартномага мувофиқ лизинг берувчи банк томонидан лизинг объектини сотиб олишга, лизинг объектини етказиб бериш ва белгиланган мақсадда фойдаланиш учун уни яроқли ҳолга келтириш билан боғлиқ ва бошқа харажатларини қайтариш ҳамда лизинг даромади (фоизи) тўловини амалга ошириш таъминоти ва зифасини бажариши мумкин.

Бунда лизинг объекти лизинг олувчи томонидан лизинг берувчи банк фойдасига йўқолиш ва шикастланиш ҳодисаларидан *ихтиёрий суурта қилиниши* ва бу тўғрисида *суурта полисини банкка тақдим этилиши шарт*.

Шунингдек, лизинг берувчи лизинг операциясини амалга ошириш натижасида сарфланган маблағларнинг қайтарилиши ва лизинг фоизи тўланишининг кафолати сифатида лизинг олувчидан бошқа таъминот шакллари тақдим этишни талаб қилиши мумкин.

39 «N» МЧЖ гўшт ва сут маҳсулотлари ишлаб чиқариш мақсадида хом-ашё етказиб бериш ҳақида таъминотчи билан шартнома тузди. Фаолиятнинг ўзига хос хусусиятлари сабабли, етказиб берилган маҳсулот учун «N» МЧЖнинг дебиторлик қарзлари йигилиб қолди ва у айланма маблағларга эҳтимож сезмоқда. Дебиторлик қарзларини тўлаш учун маблағ жалб қилиш имконияти борми?

Ушбу ҳолатда дебиторлик қарзларини ёпишга маблағ жалб этиш учун (банк кредитидан ташқари) энг қулай ечимлардан бири *факторинг* хизматидан фойдаланиш-

¹ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 27 декабрда 1648-сон билан рўйхатга олинган «Тижорат банкларида лизинг операциялари ии амалга ошириш ва уларнинг бухгалтерия ҳисобини юритиш тартиби тўғрисида» ги Низомнинг 7-банди.

риш турисидан шартномани тўлиқ учун банкка қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиш талаб этилади:

- белгиланган тартибда расмилаштирилган ва тўловчи томонидан имзоланган олди-сотди, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш шартномаси;
- моддий бойликлар берилгани, ишлар бажарилгани ва хизматлар кўрсатилганини тасдиқлайдиган ҳужжатлар (товар-транспорт юкхатлари, ишонч-номаларнинг кўчирма нусхалари, ишларни қабул қилиш далолатномалари ва ҳоказо);
- тўловчи томонидан бошқа банкларда очилган ҳисоб-варақлар рўйхати;
- тўловчининг молиявий ҳолатини белгилаш учун зарур ҳужжатлар.¹

Факторинг хизматларини кўрсатиш асосида тўловчи томонидан молия агентига пул талабини бажариш муддатлари 90 кундан ошмаслиги керак.

Факторинг операциялари:

- бюджет ташкилотларига тақдим этиладиган талаблар бўйича;
- жисмоний шахсларнинг қарз мажбуриятлари бўйича;
- тўловга ноқобил деб эълон қилинган корхоналарнинг мажбуриятлари бўйича;
- зарар кўриб ишлайдиган корхоналар бўйича;
- капитал қўйилмаларни молиялаш бўйича;
- экспортга оид консигнация контрактлари бўйича;
- компенсация ва бартер битимлари бўйича;
- ишга босқичма-босқич ёки бўнак билан ҳақ тўлаш бўйича;
- тўловчи шартномада шартланган вақт мобайнида, шунингдек, сотиш хизмати кўрсатилганидан кейин маҳсулотни қайтариш ҳуқуқига эга бўлган олди-сотди шартномалари бўйича амалга оширилиши мумкин эмас.

Тўловчида муддати ўтган кредиторлик қарзининг йўқлиги факторинг хизматларини кўрсатишнинг мажбурий шарти ҳисобланади.

Факторинг — улашқоритишнинг сўбқетлар — етказиб берувчиларни молиялашга доир банк хизматларининг бир тури бўлиб, бунда улар банк — молиявий агентга етказиб берилган товарлар, бажарилган ишлар ёки кўрсатилган хизматлар учун туловчилар томонидан акцептланган, лекин тулов талабномалари бўйича ҳақи туланмаган туловни, регресс ҳуқуқисиз, олиш ҳуқуқини бердилар.

Факторинг операциясини утказиш чоғида банк пул маблагларини улар ҳақини тўлаш ҳуқуқи факторинг шартномасида кўрсатилган суммада банкка тақдим этилган тўлов талабномалари бўйича мижознинг талаб қилиб олингунгача асосий депозит ҳисобинга ўтказилади.

40 «N» МЧЖнинг таъсисчиларидан бири таъсисчилар сифидан чиқмоқчи. Шу боисдан у ўзига тегишли бўлган улушни нақд пул кўринишида унга қайтаришни талаб қилаяпти. Мазкур таъсисчиларнинг улушига яраша пул миқдорини қандай аниқлаш мумкин?

1 Ўзбекистон Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 3 августда 953-сон билан рўйхатга олинган банклар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида факторинг операцияларини амалга ошириш тўғрисидаги Низом.

мурожаат этиш керак. Баҳолаш компанияси саволда наъзда тўтилан таъсисчининг улуши қанча эканини баҳолаш муддатида аниқлаб беради.

Баҳолаш объектларига қуйидагилар киради:

- алоҳида моддий объектлар (ашёлар);
- шахснинг мол-мулкани ташкил этувчи ашёлар мажмуи, шу жумладан муайян турдаги (қучар ёки қучмас) мол-мулк;
- мол-мулкка ёки мол-мулк таркибидаги айрим ашёларга бўлган мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқлар;
- талаб қилиш ҳуқуқлари, мажбуриятлар (қарзлар);
- ишлар, хизматлар, ахборот;
- интеллектуал мулк объектлари ва қонун ҳужжатларида фуқаролик муомаласида бўлиши мумкинлиги белгиланган бошқа фуқаролик ҳуқуқлари объектлари.

Манба: Ўзбекистон Республикаси мулкни баҳолаш миллий стандартининг 2-банди «Баҳолашнинг умумий тушунча ва принциплари» (1-сонли МБМС).

41 «N» фермер хўжалиги мева ва узум етиштириш билан шўғулланади. Тушаётган даромадни янада кўпайтириш учун фермер хўжалиги етиштирилаётган меваларни сотиш билан чегараланиб қолмасдан, уларнинг бир қисмидан қуруқ мева ҳамда шарбат тайёрлашда ишлатиладиган концентрат тайёрлашга қарор қилди. Шу сабабдан фермер хўжалиги зарур техник асбоб-ускуна харид қилиши керак. Зарур техник асбоб-ускунани топиш, танлаш ва лизингга олиш борасида фермер хўжалиги учун қандай имкониятлар мавжуд?

Керакли техник асбоб-ускунани қидириб топиш анча мушкул масала. Энг аввало, ишлаб чиқариш кўзда тутилаётган маҳсулот ҳажми ва бозор имкониятларидан келиб чиққан ҳолда фермер хўжалиги учун қандай қувватга эга техник асбоб-ускуна кераклигини аниқлаш лозим. Ундан кейин ускунани қидиришни бошласа бўлади. Қидирув жараёни қуйидаги усулларда амалга оширилиши мумкин:

- а) мустақил қидирув;
- б) хусусий консалтинг компаниялари хизматидан фойдаланиш;
- в) Ўзбекистон Республикаси ССПга мурожаат қилиш.

Мустақил қидирувни. Интернет орқали ёки Ўзбекистонда ёки хорижда ўтказиладиган турли кўргазма ва ярмаркалар орқали амалга ошириш мумкин.

Интернет орқали қидириш. Интернетда керакли техник асбоб-ускунани қидиришда қўл келадиган талайгина манбалар мавжуд. Хусусан, айни вақтда Интернетда техник асбоб-ускуналар бўйича маълумот берувчи рус тилидаги кўплаб веб-сайтлар (<http://www.promzona.uz>, <http://www.equipnet.ru>, <http://www.toolsmart.ru>) бор. Лекин, зарур асбоб-ускуналарнинг кенг assortименти билан танишиш учун инглиз тилидаги сайтларни ҳам қараб чиқиш керак бўлади. Биринчи навбатда, турли компаниялар томонидан ишлаб чиқариладиган техник асбоб-ускуналарни рўйхат қилиб чиқиш керак, кейин эса уларни бир-бирига солиштириб (нархи, тўлов шартлари, лизингга бериладими ёки йўқми, техник тавсифномаси — электр энергияси харжи, иш қуввати,

камчиқимлиги ва бошқа эксплуатацион даражалари) таъдил қилиш лозим. Ҳозирги кунда Ўзбекистонга асосан Хитой, Россия, Европа Иттифоқи давлатларида ишлаб чиқилган техник асбоб ускуналар сотиб олинмоқда.

Керакли техник асбоб ускунани топширдан сўнг унинг ишлаб чиқарувчиси билан боғланиш, ишлаб чиқарувчинини Ўзбекистондан (ёки МДҲ ҳудудидан) расмий дилерлари алоқа маълумотларини олиш, агар асбоб ускунанинг техник кўрсаткичлари, намуна ва лизинг шартлари маъқул келса, уни сотиб олиш бўйича битим тузиш мумкин.

Ўзбекистонда ҳар йили техник асбоб ускуналар бўйича катта кўргазма ва ярмаркалар ўтказилади. Хусусан, Қишлоқ хўжалиги и учун мини-технологиялар ва компакт асбоб ускуналар бўйича махсус халқаро кўргазма-бозор «Uzbekistan AGROMINITECH EXPO» алоҳида эътиборга молик. Мазкур кўргазманинг веб-сайти: <http://agrominitech.tjexpoc.uz> (16-сонли иловада 2010 йилда қишлоқ хўжалиги соҳасида бўлиб ўтадиган кўргазманинг рўйхати акс эттирилган).

«Uzbekistan AGROMINITECH EXPO» савдо-кўргазмасининг тематик-экспозицион режаси 100га яқин йўналишларни қамраб олди. Улар орасида қуйидагиларни санаб ўтиш мумкин: мева-сабзавот ва гўшт-сут маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш учун мини-асбоб-ускуна, ун ва омухта ем (комбикорм) ишлаб чиқиш учун мини-асбоб-ускуна, боғдорчилик ва узумчилик учун мини-техника ва мини-асбоб ускуна, қадоқлаш асбоб-ускунаси, ўсимликларни ҳимоя қилиш учун кимёвий воситалар, ветеринария, қорақўлчилик ва терини қайта ишлаш, иссиқхона хўжаликларини ташкил этиш ва ҳ.к. Кўргазмада мини-асбоб-ускуна ва компакт асбоб-ускуналарни сотиб олиш учун мавжуд молиявий воситалар ҳақида Ўзбекистонлик истеъмолчилар кенг ҳабабдор эшиш масаласига алоҳида эътибор қаратилди. Шу мақсадда, кўргазмада республикада фаолият кўрсатаётган банк ва лизинг компаниялари вакиллари иштирок этишди. Бундан ташқари кўргазма доирасида республикадаги фермер хўжаликлари, қишлоқ хўжалик фирмалари (агрофирма) ва кичик корхоналар билан мини-асбоб-ускуна ва компакт асбоб-ускуна ишлаб чиқарувчи хорижий компаниялар ўртасида ўзаро манfaatли ҳамкорликни ривожлантиришга қаратилган тематик семинарлар, илғор технологиялар ва замонавий асбоб-ускуналар кўргазмалари ташкил этилади.

Бундан ташқари ҳар йили Тошкент шаҳрида ва вилоятларда *технологиялар кўргазмалари* ташкил этилади (кўргазмалар секторлар бўйича — озиқ-овқат саноати, тўқимачилик ва ҳ.к., мамлакатлар бўйича — «Хиндистон минитех» ва ҳ.к. ташкил этилади). Мазкур тадбирларнинг барчаси тадбиркор учун ўзига керакли техник асбоб ускунани топишда қулай имконият яратади. Ушбу тадбирлар бўлиб ўтадиган муддатлар ҳақидаги маълумотни Савдо-саноат палатасидан олиш мумкин.

Профессионал консултантлар (консалтинг фирмалари). Керакли техник асбоб ускунани топиш ва сотиб олишда сизга консалтинг фирмалари ёрдам бериши мумкин. Улар кўрсатган хизмат учун, албатта, ҳақ тўлаш керак бўлади. Ишни консалтинг фирмалари орқали ҳал этиш аслида жуда қулай йўлдир. Энг муҳими, консалтинг фирмалари керакли техник асбоб-ускуналарни танлаш ва тўлов шартлари бўйичадаги қийёсий таҳлилни юқори даражада амалга оширади.

Савдо-саноат палатаси. ССП филиаллари керакли техник асбоб ускуналарни қидириш ва сотиб олиш борасида тадбиркорларга консалтинг хизматини кўрсатади. ССПнинг айрим ҳудудий филиаллари техник асбоб-ускуналарни ишлаб чиқарувчи мамлакатлар (Хитой, Россия) билан ҳамкорлик қилади ва мазкур давлатлар билан тўғридан-тўғри (воситачисиз) чиқиш имкониятига эга.

Техника асбоб ускуналари таълим ва соғиб олиш жараёнида бир нарсани эътиборга олиш керак: айрим технологик асбоб ускуналар, бутловчи маҳсулотлар ва эҳтиёт қисмлари Ўзбекистонга олиб кирилганда, улар учун божхона тўловлари туланмайди (17-сонли иловадаги рўйхатга қаранг).¹

Ўзбекистон Республикаси

Савдо-саноат палатаси

Тошкент 100047, Бухоро кўчаси, 6 уй,

Телефон: +998 (71) 232 09 01

Факс: +998 (71) 232 09 03

E-mail: info@chamber.uz

Web: www.chamber.uz

42 Тошкент шаҳридаги «N» хусусий корхонаси хорижий ҳамкор билан биргаликда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қўшма бизнесни йўлга қўймоқчи. «N» хусусий корхонаси ўзининг таъсис жамғармасидаги улуши сифатида кўчмас мулкни киритмоқчи. Хорижий ҳамкор эса мазкур мулкни мустақил баҳолашни талаб қиляпти. Шундай ҳолларда маҳаллий баҳоловчи фирмалар томонидан ўрнатиладиган баҳо ҳақиқий ҳисобланадими?

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига кўра, баҳолаш фаолияти билан Ўзбекистон Республикаси Давлат мулк қўмитаси томонидан мазкур фаолият учун бериладиган лицензияга эга юридик шахсларгина шуғулланиши мумкин.² Фақат Давлат мулк қўмитасининг тегишли лицензиясига эга бўлган юридик шахслар томонидан берилган баҳолаш ҳақидаги хулосаси қонуний кучга эга бўлади. Яна шуни ҳам айтиш керакки, мазкур юридик шахслар томонидан белгиланган баҳо мажбурий эмас, балки тавсиявий хусусиятга эга.³

Баҳолаш фаолияти соҳаси бўйича қуйидаги ахборотлар Давлат мулки қўмитасининг расмий веб-сайтидаги ушбу электрон манзилда жойлаштирилган <http://www.gki.uz/content/section/30/69/lang,ru/>:

- Баҳолаш фаолиятини амалга ошириш учун лицензияга эга ташкилотлар;
- Баҳолаш фаолияти тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилиши;
- Квалификация сертификатига эга баҳоловчилар рўйхати;
- Баҳоловчиларни квалификация имтиҳони учун тест саволлари;
- Баҳоловчилар ишининг сифатини назорат қилиш бўйича ички қоидалар талаблари;
- Квалификацияли баҳоловчи сертификатини олишни истовчиларга қўйиладиган талаблар;
- Баҳолаш фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқи учун лицензия олишни истовчиларга нисбатан талаблар;
- Экспертлар реестри;
- Баҳоловчиларни тайёрлаш бўйича намунавий дастур;
- Интеллектуал мулк объектларини аниқлаш ва баҳолаш тартиби ҳақида.

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2007 йил 1 мартда 1669-сон билан рўйхатга олинган «Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олиб киришда божхона тўловларидан озод қилинадиган технологик жиҳозлар, бутловчи буюм ва эҳтиёт қисмлар рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида»ги идорлараро қарор.

2 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 24 апрелдаги ПҚ-843-сонли Қарори билан тасдиқланган «Баҳоловчи ташкилотлар ва баҳоловчилар тўғрисида»ги Низом.

3 Ўзбекистон Республикаси «Баҳолаш фаолияти тўғрисида»ги Қонунининг 18-моддаси.

43 Соддалаштирилган тартибда солиқ тўлаш тизими асосида фаолият юритадиган «N» хусусий корхонаси кейинги 1–2 квартал давомида даромад кўрмади. Шу сабабли корхона директори Б. Бобоевга (корхонанинг таъсисчиси ҳам мазкур шахс) иш ҳақи ёзилмади. Шунга қарамасдан хусусий корхона Давлат солиқ инспекциясига даврий ҳисобот бериши, жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ҳисоблаши, шунингдек, ягона ижтимоий тўлов, фуқароларнинг сугурта бадаллари ва бюджетдан ташқари Пенсия жамгармасига мажбурий ажратмаларни тўлаши керакми?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, солиқ тўловчи унинг молиявий аҳволи қандай бўлишидан қатъий назар солиқ ҳисоботини белгиланган муддатда топшириши керак. Соддалаштирилган тартибда солиқ тўлаш тизими асосида ишлайдиган микрофирма ва кичик корхоналар солиқ ҳисоботларини ҳар ойнинг 25 кунига қадар (ўтган ой учун), йиллик ҳисоботни (ўтган йил учун) 15 февралга қадар топшириши керак.¹

Ўзбекистон Республикаси меҳнат қонунчилигига кўра, иш берувчи, ўз молиявий аҳволининг қандайлигидан қатъий назар, ҳар ярим ойда камида бир марта ишчига бажарилган иш учун белгиланган тартибда ҳақ тўлашга мажбур.² Ишчининг бир ой давомида унга берилган нормадаги ишни тўлиқ бажаргани учун белгиланган ойлик маоши ЭЖОИХ миндодан ошма кам бўлиши мумкин эмас.

Юқоридагиларни инобатга олган ҳолда, корхона ўз молиявий аҳволининг қандайлигидан қатъий назар ишчиларга ойлик тўлаши ва уларнинг ойини ойдаги турғишли солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни чегириб қолиши керак.

Товарлар (ишлар ва хизматлар) ишлаб чиқариш буйича касаначиларга (булортма берадиган юридик шахслар 2006 йилнинг 1 февралидан бошлаб беш йил муддатга, меҳнат шартномасига мувофиқлашсаначиларга тўланадиган маблагларга тенг миқдорда, меҳнатга ҳақ тўлаш фондидан **ягона ижтимоий тўловни** тўлашдан озод қилинади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2007 йил 27 сентябрда 1333-3-сон билан руйхатга олинган «Ягона ижтимоий тўлов ҳамда давлат ижтимоий сугуртасига мажбурий бадаллар ва ажратмаларни ҳисоблаш, тўлаш ва тўловни тўғрисида»ги Низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қарор.

1 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 45-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 154- ва 161-моддалари.

44 нупчи «N» МЧЖ хусусий корхонаси ялли даромад учун солиқ тўлайди. Жорий йилдан бошлаб эса «N» МЧЖ бошқа бир корхонага («D» МЧЖ) тегишли омборда маҳсулотларни сақлаш хизматини кўрсатишни бошлади. Мазкур фаолият учун «N» МЧЖ қандай солиқлар тўлаши керак?

Савдо ёки умумий овқатланиш корхоналари соддалаштирилган тартибда солиқ тўлаш тизимига ўтиши мумкин.¹

Асосий фаолияти (ўтган йилги фаолият якуни бўйича) савдо ёки умумий овқатланиш соҳаси бўлган юридик шахслар ҳисобот йили бошидан ягона солиқ тўловини амалга оширмоғи керак. Турли солиқ солиш объектлари ва/ёки ягона солиқ тўлови ставкалари белгиланган бир неча фаолият турлари билан шуғулланадиган ягона солиқ тўловини тўловчилар шу фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишлари ҳамда солиқ тўловчиларнинг тегишли тоифалари учун белгиланган ставкалар бўйича ягона солиқ тўловини тўлашлари керак.² Бунда Солиқ Кодекси 355-моддасининг иккинчи қисми 2-бандида кўрсатилган даромадларга асосий (соҳа) фаолият тури учун белгиланган ягона солиқ тўлови ставкалари бўйича солиқ солинади.

45 «N» фермер хўжалиги ўз низоми бўйича асосий фаолияти сифатида «узумчилик» билан шуғулланиши керак. Аммо, икки йилдан бери мазкур хўжалик ишлаб чиқараётган маҳсулотнинг атиги 30 фоизи узумдан иборат, қолган қисми эса қишлоқ хўжалиги маҳсулоти эмас. Давлат солиқ инспекцияси мазкур фермер хўжалигига ягона ер солиғи эмас, балки умум ўрнатилган солиқларни тўлашни талаб қиляпти. Шу тўғрими?

Ҳа, тўғри. Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида белгиланган меъёрларга кўра, бир вақтнинг ўзида қуйидаги шартларга жавоб берадиган юридик шахслар солиқ солиш мақсадида қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар жумласига киради:

- ер участкаларидан фойдаланган ҳолда қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва ўзи етиштирган мазкур маҳсулотни қайта ишлаш ёхуд ер участкаларидан фойдаланган ҳолда фақат қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш асосий фаолият тури бўлган юридик шахслар;
- қишлоқ хўжалигини юритиш учун маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ўзларига белгиланган тартибда берилган ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар;
- қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва ўзи етиштирган мазкур маҳсулотни қайта ишлаш, сотиш ёки қайта ишлаш учун олинган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ўз ичига олувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва қайта ишлаш умумий ҳажмида камида 50 фоизни ташкил этадиган юридик шахслар.³

1 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 350-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 353-моддаси.

3 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 362-моддаси.

«N» МЧЖ нинг таъсисчиларидан бири таъсисчилар сафидан чиқишга қарор қилди. Шу сабабдан «N» МЧЖ тегишли ҳужжатларни расмийлаштириши ва қайта рўйхатдан ўтиши керак. МЧЖ даромад солиғи ҳисобланганда таъсисчилар сафидан чиқаётган шахснинг улуши корхонанинг солиқ солинадиган базаси миқдорига киритиладими?

Июқ, киритилмайди. Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилиги га кўра, солиқ солинадиган база солиққа тортиладиган умумий даромаддан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Солиқ солинадиган база *жами даромад билан чегириб ташланадиган харажатлар ўртасидаги фарқ сифатида*, солиқ солинадиган фойдадан келиб чиқиб белгиланади. Таъсисчилар таркибидан чиқиладиганда ёки таъсисчи улушининг миқдори камаптирилганда, шунингдек тугатиладиган юридик шахснинг мол-мулки унинг таъсисчилари ўртасида тақсимланаётганда устав фондига ҳисса доирасида олинган маблағлар солиқ тўловчининг даромади сифатида қаралмайди.¹

«N» МЧЖ Давлат солиқ инспекциясига ўзининг солиқ бўйича ҳисоботларини топширгандан кейин мазкур корхона бош ҳисобчиси ҳисоботда айрим хатолар мавжудлиги ва бу хатолар солиқ солинадиган база кўрсаткичларини ўзгартириб юборганини аниқлади. Бош ҳисобчи дарҳол қайта ҳисоб-китоб тайёрлади ва солиқ инспекциясига борди. Лекин солиқ инспектори корхонанинг қайта ҳисоб-китобини қабул қилмади. Шунингдек, инспектор тез орада «N» МЧЖ солиқ инспекцияси томонидан режали текширувдан ўтказилиши ва бу текширувда йўл қўйилган хатолар керакли жарималарни тўлаш орқали тўғриланишини маълум қилди. Солиқ инспекторининг ҳатти-ҳаракати тўғрими?

Солиқ тўловчи солиқ солиш объектини ҳисобга олишда, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашда ўзлари йўл қўйган хатоларни мустақил равишда тузатиш ҳуқуқига эга.² Саволда назарда тутилган ҳолатда солиқ инспектори солиқ тўловчининг мазкур ҳуқуқини бузаётгани кўриниб турибди.

Солиқ тўловчи солиқ текшируви ўтказилгунига қадар хатони ўзи тузатган тақдирда жавобгарликдан озод этилади, пеня тўлаш бундан мустасно (масалан, ҳисобот ўз вақтидан кечиккани учун).³

Солиқ текшируви солиқ органи томонидан солиқ тўловчига қуйидаги ҳужжатлар берилиши билан бошланади:

- ҳужжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текширишларни амалга оширишнинг мувофиқлаштириш режасидан кўчирма;
- назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи махсус ёқолатиш органнинг режадан ташқари солиқ текшируви ёки муқобил текширув ўтказиш тўғрисидаги қарори нусхасини;

1 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 128- ва 129-моддалари.

2 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 31-моддаси 7-хатбоши ва 1-қисми.

3 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 109-моддаси.

- дароғат солиқ хизмати бўлганини тегишли солиқ текшируви таъинлаганини туҳтасидан буйруғининг нусхаси;
- солиқ текшируви ўтказиш дастури.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 92-моддаси.

48

«N» МЧЖ ҚК технологик асбоб-ускуна сотиб олиш бўйича импорт шартномаси тузди. Шартнома шартларига биноан, импорт қилувчи асбоб-ускуна учун 80 минг АҚШ доллари, ўрнатиш ва йиғиш, шунингдек, ходимларни асбоб-ускунадан фойдаланишга ўқитиш учун 20 минг АҚШ доллари тўлайди. Шартнома тузилган муддатдан бир ой ўтгач технологик асбоб-ускуна импорт қилувчи омборхонасига келтирилди ва 80 минг АҚШ доллари қийматида ҳисоб-фактураси расмийлаштирилди. Асбоб-ускуна омборхонага келтирилган кундан икки ҳафта кейин (15 кун) уни йиғиш ва ходимларни ўқитиш учун хорижий муҳандислар (инженерлар) гуруҳи етиб келди. Барча ишлар бажарилганидан сўнг 20 минг АҚШ доллари миқдорида ҳисоб-фактура ҳам расмийлаштирилди.

Солиқ текшируви давомида инспектор бу масалада қуйидагича хулоса қилди: хорижий мутахассисларга пул (20 минг АҚШ доллари) тўлаётганда «N» МЧЖ норезидентлар даромадидан 20 фоиз миқдордаги солиқни (4 минг АҚШ доллари) ушлаб қолиши керак эди. Энди эса «N» МЧЖ ҚК солиқ учун тўланиши керак бўлган 4 минг АҚШ долларини ўз ҳисобидан қоплаши зарур. Ушбу хулоса қанчалик ҳаққоний?

Инспектор хулосаси тўғри. Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилигига кўра, Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларига тўлов манбаида солиқ солинади.¹

Ўзбекистон ҳудудида амалга оширган иши ва кўрсатилган хизмати учун олган Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларига, мазкур даромадларни олиш билан боғлиқ харажатлар чегириб ташланмаган ҳолда, 20 фоиз ставка бўйича солиқ солинади.²

Норезидентларнинг даромадидан тегишли солиқни ушлаб қолиш унга пул тўлаётган резидент (мазкур ҳолда «N» МЧЖ ҚК) масъулиятига киради. Юридик шахсдан олинган даромад солиғининг миқдори норезидентга даромади тўланган кундаги Ўзбекистон Республикаси Марказий Банки томонидан ўрнатилган курс бўйича ҳисоблаб чиқилади. Юқоридагилардан келиб чиқадиган хулоса шуки, «N» МЧЖ ҚК кўрсатилган хизмат учун (монтаж ва ходимларни ўқитиш) норезидентларга ҳақ тўлаганда улардан 20 фоизлик солиқ суммасини (4 минг доллар) ушлаб қолиши керак эди.

«Тўлов манбаси» деганда солиқ тўловчига тўловларни амалга оширувчи юридик шахс тушунилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 22-моддаси

¹ Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 155-моддаси.

² Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 160-моддаси.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларнинг тулов манбаида солиқ солинадиган даромадларига қуйидагилар киряди:

1. дивидендлар ва фойзалар;
2. суддий ширкат шартномаси асосида биргаликда и фаолиятда иштирок этишдан олиннадиган даромадлар;
3. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган қуйидаги мол-мулкни реализация қилишдан олиннадиган даромадлар:

- юридик шахсларнинг — Ўзбекистон Республикаси резидентларининг устав капиталлари ва акциялари, улушлари (пайлари);
- қучмас мулк.

Тулов манбаида солиққа тортиладиган мол-мулкни реализация қилишдан олиннадиган даромадлар мазкур мол-мулкни реализация қилиш суммасининг ҳужжатлар билан тасдиқланган уни олиш қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади;

4. Ўзбекистон Республикаси норезидентига тегишли товарларни Ўзбекистон Республикаси норезидентининг ўзи ёхуд Ўзбекистон Республикаси резиденти томонидан боғиччилик, топшириқ шартномаси асосида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида реализация қилишдан олиннадиган даромадлар. Бунда товарларни реализация қилишдан олиннадиган мазкур даромадлар Ўзбекистон Республикаси норезидентига тулланадиган сумманинг олиб кирилган товарнинг шартнома (фактура) қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади;

5. роялти;

6. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фойдаланиладиган мол-мулкни ижарага берилган қиламан ижарага топширишдан олиннадиган даромадлар;

7. таваккалчиликларни сугурта қилиш, биргаликда сугурта қилиш ва қайта сугурта қилиш шартномалари бўйича туланадиган сугурта мукофотлари;

8. ўтказгичли, радио, оптик ёки бошқа электромагнитли тизимлар орқали белгилар, сигналлар, матнлар, тасвирлар, товушларни узатганлик, қабул қилганлик ва қайта ушлаш лаганлик учун Ўзбекистон Республикаси резидентлари томонидан Ўзбекистон Республикаси норезидентларига ҳақ туланишини назарда тутувчи халқаро алоқа учун телекоммуникациялар хизматларига тулов;

9. денгиз, дарё ва ҳаво кемаларидан, темир йўл ёки автомобиль транспорти воситаларидан халқаро ташишларда фойдаланишдан олиннадиган даромадлар. Ушбу даромадларга транспорт воситаларидан тўғридан-тўғри фойдаланишдан, уларни ижарага беришдан ёки ҳар қандай бошқа шаклларда фойдаланишдан, шу жумладан, контейнерлардан, контейнерларни ташиш учун трейлерлар ва қўшимча ускуналардан фойдаланиш, уларни сақлаш ёки ижарага беришдан олиннадиган даромадлар (фраҳтдан олиннадиган даромадлар) киряди. Айрим ҳолларда фраҳт (шартнома шартларидан келиб чиқиб) юкни ортиш, қайта юклаш, тушириш ва жойлаштириш учун туловларни ҳам ўз ичига олади. Бунда, агар жўнатиш манзили ёки тайин этилган манзил Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган бўлса, ташиш халқаро ташиш деб ҳисобланади.

10. халқаро ташишларда ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ташишларда транспорт-экспедиторлик хизматларини кўрсатишдан олиннадиган даромадлар. Бунда юк жўнатувчидан (юкни қабул қилиб олувчидан) олинган сумма билан юк ташувчига туланиши керак бўлган, юк ташувчининг тегишли бирламчи ҳужжатлари билан тасдиқланган сумма ўртасидаги фарқ сифатида ҳисобланган ҳақ суммаси солиқ солинадиган даромад ҳисобланади. Юк ташувчининг тегишли бирламчи ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг норезидентига норезидентнинг фраҳтдан олиннадиган даромадларига солиқ солиш учун белгиланган ставкалар бўйича туловани умумий суммага солиқ солинади;

11. Ўзбекистон Республикасининг юридик ва жисмоний шахслари томонидан шартнома мажбуриятлари бузилганлиги учун жарималар ҳамда пеня;

12. Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан олинган бошқа даромадлар.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 155-моддаси.

Норезидентга ҳақ тўлаётган корхона (мазкур ҳолатда «N» МЧЖ ҚК) тўланаётган суммадан тегишли солиқни ушлаб қолмаса, бу ҳолда у ўзининг ҳисобидан давлат бюджетига мазкур солиқ суммасини ўтказишга ва белгиланган тартибда пеня тўлашга мажбур.

49 **Ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи «N» ҚК ўз маҳсулотининг бир қисмини хорижга экспорт қилади. Мазкур қўшма корхона транспорт-экспедиторлик компанияси «D» ЁАЖ билан шартнома имзолади. «D» ЁАЖ Ўзбекистон Республикаси резиденти саналмайди ва ўзининг доимий муассасасига ҳам эга эмас. «D» ЁАЖ кўрсатилган хизматларнинг маълум қисми Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амалга оширилганини инобатга олган ҳолда, унинг хизматларига нисбатан қўшилган қиймат солиғи ёзиш керакми?**

Ҳа, айти ҳолатда қўшилган қиймат солиғи ёзилади. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, Ўзбекистон ҳудудидан экспортга жўнатилаётган маҳсулотларни ташиш, юклаш, тушириш, қайта юклаш ва экспедиция қилишга доир хизмат ва ишлар қўшилган қиймат солиғидан озод қилинмаган.¹

Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 20-моддасига кўра, норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси деганда норезидент Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган, шу жумладан, фаолиятни ваколатли шахс орқали амалга ошираётган ҳар қандай жой эътироф этилади.

«Доимий муассаса» тушунчаси қуйидагиларни ўз ичига олади:

1. товарларни ишлаб чиқариш, қайта ишлаш, бутлаш, қадоқлаш, ўраш-жойлаш, реализация қилиш билан боғлиқ фаолият амалга ошириладиган ҳар қандай жойни;
2. ҳар қандай бошқарув жойи, ваколатхона, филиал, бўлим, бюро, идора, офис, хона, агентлик, фабрика, устахона, цех, лаборатория, дукон, омборни;
3. табиий ресурсларни қазиб олиш билан боғлиқ фаолият амалга ошириладиган ҳар қандай жойни: шахта, кон, нефть ва (ёки) газ қудугини, карьерни;
4. қувур, газ қувури, табиий ресурсларни қидириш ва (ёки) ишлатиш, асбоб-ускуналарни ўрнатиш, монтаж қилиш, йиғиш, сошлаш, ишга тушириш ва (ёки) уларга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ фаолият (шу жумладан, назорат ёки кузатув фаолияти) амалга ошириладиган ҳар қандай жойни;
5. ўйин автоматлари (шу жумладан, приставкалар), компьютер тармоқлари ва алоқа каналлари, аттракционлар, транспорт ёки бошқа инфратузилмадан фойдаланиш билан боғлиқ фаолият амалга ошириладиган ҳар қандай жойни;
6. қурилиш майдонини (қурилиш, монтаж қилиш ёки йиғиш объектини), шунингдек, ушбу объектларда ишларнинг бажарилишини кузатиб бориш билан боғлиқ хизматларни. Ҳар бир қурилиш майдони ишлар бошланган кундан эътиборан алоҳида доимий

муассасани ташқин этувчи сифатида қаралади. Агар ердამчи пудратчилар Ўзбекистон Республикасининг бошқа норезидентлари билан уларнинг фаолияти ҳам шу курилиш майдонида ишлар бошланган кундан элибборган ердამчи пудратчиларнинг алоҳида доимий муассасаси сифатида қаралади;

7. Ўзбекистон Республикасининг норезиденти билан шартнома муносабатлари асосида Ўзбекистон Республикасида унинг манфаатларини ифода этувчи, шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Ўзбекистон Республикасининг ушбу норезиденти номидан фаолият курсатувчи, Ўзбекистон Республикасининг шу норезиденти номидан контрактлар тузиш ваколатига эга бўлган ва ундан мунтазам фойдаланувчи шахс орақли фаолиятни амалга оширишни;

8. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган ва Ўзбекистон Республикасининг норезидентида тегишли бўлган, у томонидан ижарага олинаётган ёки бошқача тарзда фойдаланилаётган омборлардан (шу жумладан божхона омборларидан) товарларни сотишни;

9. Бошқа ишларни амалга оширишни, ўзга хизматлар кўрсатишни, бошқа фаолиятни олиб боришни.

50

«N» МЧЖ нинг асосий иш фаолияти қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва қайта ишлашдир. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 349-моддасига биноан «N» МЧЖ ягона ер солиғи тўлайди, йўл, мактаб ва пенсия жамғармаларига ажратмаларни ўтказди. Корхона эгалари корхонанинг ишлатилмайдиган бино ва асбоб-ускуналарини сотишди. Аудиторлар текшируви чоғида шу нарса маълум бўлдики, корхона бош ҳисобчиси сотилган бино ва асбоб-ускуналардан келган даромадни корхонанинг ишлаб чиқаришдан келган умумий даромадига қўшиб юборган ва юқорида қайд этилган жамғармаларга мажбурий чегирилмаларни тўлаган. Бош ҳисобчининг ҳатти-ҳаракати тўғрими?

Йук, нотўғри. Соф тушум, яъни товарларни (ишлар ва хизматлар) сотишдан тушадиган даромад, қўшилган қиймат ва акциз солиғи чегириб ташлангандан сўнг, бюджетдан ташқари пенсия, йўл ва мактаб жамғармаларига мажбурий ажратмаларнинг солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган базаси ҳисобланади.¹

Асосий воситаларни (бинони, техник асбоб-ускуна) сотишдан тушган даромад корхонанинг «бошқа даромадлари» сирасига киритилади. Ягона ер солиғининг тўловчилар учун бошқа даромадларга солиқ солинмайди, дивидендлар ва фси шарт биргаликдаги фаолиятдан олинган даромадлар бундан мустасно.² Бунда, бошқа даромадлар қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ишлаб чиқариш ва қайта ишлашдан тушган даромад сифатида қаралади.

51 **Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 11 апрелдаги ПФ-3594-сонли «Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестицияларни жалб этишни рағбатлантириш борасидagi қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармониға мувофиқ, тўғридан-тўғри**

1. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 313- ва 317-моддалари ва Ўзбекистон Республикасининг қўриқилган вазирлиги томонидан 2005 йил 31 январда 1436-сон билан рўйхатга олинган «Маълум қилишнинг асосий талам вожлангиришга мажбурий ажратмаларни ҳисоблаб чиқариш ва тулаш тартиби тўғрисида» қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 363-моддаси 10-хат боси.

хусусий хорижий инвестициялар иштирокида фаолият курсатаётган корхоналар сармоянинг ҳажмидан келиб чиққан ҳолда 3, 5 ёки 7 йилга даромад солигидан озод қилинади. Мазкур муддат корхона рўйхатдан ўтган кундан бошлаб ҳисобланадами ёки унинг ишга тушган вақтидан бошлаб?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, мазкур саволда айтиб ўтилган имтиёз тўғридан-тўғри чет эл инвестицияси иштирокида ишлаб келаётган ва янгидан ташкил этилаётган корхоналарга бирдек тааллуқлидир. Бу имтиёзлардан фойдаланиш учун мазкур корхоналар қуйидаги талабларга жавоб бериши керак:¹

- а) 2005 йил 1 июлга қадар ташкил этилган корхоналар учун:
 - корхоналарнинг 2005 йил 1 июлгача ҳисобланган, солиқлар, йиғимлар ва Давлат мақсадли жамғармаларига мажбурий тўловларни тўлаш бўйича мажбуриятлари сақланади;
 - корхоналар 2005 йил 1 июлдан бошлаб тўғридан-тўғри хусусий хорижий инвестициялар ҳажмига боғлиқ ҳолда белгиланган давргача солиқлар ва мажбурий тўловларни тўлашдан озод қилинади. Бунда имтиёздан фойдаланиш муддатини ҳисоблаш корхона давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошланади.
- б) 2005 йил 1 июлдан барпо этилаётган корхоналар учун:
 - имтиёзлар тақдим этиш учун белгиланган мезонларга мувофиқ келадиган корхоналар давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб солиқлар ва мажбурий тўловларни тўлашдан озод этилади, қуйидаги хатбошида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно:
 - агар корхона барпо этилган (давлат рўйхатидан ўтказилгани)дан кейин келадиган даврларда имтиёзлар тақдим этиш учун белгиланган мезонларга мувофиқ деб тан олинган тақдирда у корхонанинг имтиёзлар тақдим этиш учун белгиланган мезонларга мувофиқлигини тасдиқлайдиган вазиятлар вужудга келган ва давлат солиқ хизмати органларининг тасдиқномаси олинган пайтдан бошлаб солиқлар ва мажбурий тўловларни тўлашдан озод этилади. Бунда имтиёздан фойдаланиш муддатини ҳисоблаш корхона давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошланади;
 - имтиёзга доир ҳуқуқ фақат қонун ҳужжатлари билан белгиланган муддатларда устав капиталлари (фондлари)ни расмийлаштирган корхоналарга тақдим этилади. Бунда корхона солиқлардан, шу жумладан қонун ҳужжатларида назарда тутил-

2002 йилнинг 1 июлида рўйхатдан ўтган, имтиёз олиш учун белгиланган меъёрларга жавоб берувчи ва 10 млн. АҚШ долларидан ошиқ тўғридан-тўғри хусусий хорижий сармоя иштирокида фаолият юритувчи корхона 7 йил муддатга имтиёздан фойдаланиши мумкин. Мазкур 7 йиллик муддат корхона рўйхатдан ўтган кундан бошлаб ҳисобланади. Эътибор қилинг: корхона 2002 йил 1 июлда рўйхатдан ўтган, имтиёзлар эса 2005 йилнинг 1 июлидан кучга киради. Демак, корхона 2005 йил 1 июлдан 2009 йилнинг 1 июлигача (қолган 4 йил учун) имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар корхона 1998 йил 1 июлгача ташкил этилган бўлса, у ҳолда «Тўғридан-тўғри хусусий хорижий инвестициялар учун солиқ имтиёзларини қўллаш тартиби тўғрисида»ги қонуннинг 1-бандининг «а» кичик бандида белгиланган имтиёзлар мазкур корхонага таъбиқ қилинмайди, чунки рўйхатдан ўтказиш пайтидан бошлаб 7 йилдан кўп вақт ўтган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 11 апрелдаги ПФ-3594-сонли қўғиридан тўғри хусусий чет эл инвестицияларни жалб этиши рағбатлантириш борадигани ва қўшимча чора-тадбирлар тўғрисидаги Фармонида кўчирма:

1. **2005 йилнинг 1 июлидан** бошлаб тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестицияларни жалб этадиган иқтисодийёт тармоқлари корхоналари асосий фаолияти буйича фойда солиғи, мулк солиғи, ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи, микрофирма ва кичик корхоналар учун белгиланган ягона солиқ тўлови тўлиқдан, шунингдек, Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмалар тўлиқдан оқшод қилинсин.

Белгилансинки, тўғридан-тўғри хусусий хорижий инвестициялар ҳажми қуйидагича бўлганда мазкур солиқ имтиёзлари берилади:

- 300 минг АҚШ долларидан 3 миллион АҚШ долларигача — 3 йил муддатга;
- 3 миллиондан ортиқ АҚШ долларидан 10 миллион АҚШ долларигача — 5 йил муддатга;
- 10 миллион АҚШ долларидан ортиқ бўлганда — 7 йил муддатга.

Солиқ имтиёзлари қуйидаги шартлар асосида қўлланилиши белгилаб қўйилсин:

- мазкур корхоналарни ортиқча ишчи кучи бўлган минтақалар — Қорақалпоғистон Республикаси, Жиззах, Қашқадарё, Сирдарё, Сурхондарё, Хоразм вилоятларида, шунингдек Навоий, Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятларининг қишлоқ аҳоли пунктларида жойлаштириш;
- хорижий инвесторлар томонидан тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестицияларни Ўзбекистон Республикасининг кафолати берилмаган ҳолда амалга ошириш;
- корхонанинг устав капиталида хорижий иштирокчиларнинг улуши камида 50 фоизни ташкил этиши лозим;
- ушбу корхоналар давлат рўйхатидан ўтказилгандан кейин тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестицияларни киритиш;
- чет эл инвестицияларни эркин алмаштириладиган валюта ёки янги замонавий технотология усулу тарзида қўйиш;
- мазкур имтиёزلарни қўлланиш муддати давомида имтиёزلардан олинган даромадни корхонани янада ривожлантириш мақсадида қайта инвестициялашга йўналтириш.

Иқтисодийёт тармоқлари:

1. Радиоэлектрон саноати буюмлари ҳамда компьютер ва ҳисоблаш техникаси буюмлари буюмларини ишлаб чиқариш.
2. Енгил саноат:
 - тайёр ип газлама ва жун газламалар ишлаб чиқариш;
 - тайёр тикувчилик, трикотаж, пайпоқ маҳсулотлари ва тўқимачилик галантереяс ишлаб чиқариш;
 - терини қайта ишлаш;
 - пойафзал, тайёр кўн-галантерея буюмлари ишлаб чиқариш.
3. Ипакчилик саноати:
 - шойи газламалар ва ипакдан тайёр буюмлар ишлаб чиқариш.
4. Қурилиш материаллари саноати:
 - қурилиш материалларининг янги турларини ишлаб чиқариш.
5. Парранда гушти ва тухумни саноат миқёсида етиштириш.
6. Озиқ-овқат саноати:
 - маҳаллий хом-ашёдан саноат миқёсида қайта ишланган тайёр озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш (алкоголли, алкогольсиз ичимликлар ва тамаки маҳсулотлари бундан мустасно).
7. Гушт-сут саноати:
 - гушт ва сут маҳсулотларининг тайёр турлари, пишлоқ ва сариет ишлаб чиқариш.
8. Кимё-фармацевтика саноати:
 - дори-дармон воситалари ишлаб чиқариш;
 - синтетик кийовин воситалари, майший кимё товарлари ишлаб чиқариш.

ган, унинг мобайнида корхона ўз устав капитали (фонди)ни шакллантириши керак бўлган муддатга озод этилади;

- ўз устав капиталлари (фондлари)ни қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда шакллантирмаган хорижий сармояли корхоналардан солиқлар ундириш тартиби тўғрисида низомга мувофиқ имтиёзлар тақдим этилган солиқларни тўлиқ миқдорда ва фаолиятнинг бутун даври учун имтиёзларни қўллагандан тўлаш бўйича мажбурийатлар юзага келади.

52

«N» МЧЖ (асосий фаолият тури — чакана савдо) ягона солиқ тўлови тартиби асосида ишлайди (солиқ ставкаси товар айирбошлашнинг 4 фоизи миқдорида). Мазкур корхона болалар учун кўнгилочар байрамлар, тантаналар ва тугилган кунларни нишонлаш маросимлари каби хизматларни кўрсатишга қарор қилди. «N» МЧЖ мазкур хизматлар бўйича қандай ставкада солиқ тўлаши керак?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра,¹ «N» МЧЖ савдо ва хизматлар бўйича алоҳида-алоҳида ҳисобот юритиши, кўрсатилган хизматлардан тушган даромад бўйича 7 фоизлик ставка бўйича ягона солиқ тўловини тўлаши керак бўлади.²

53

«N» МЧЖ ўз тасарруфида ишлаб чиқариш асбоб-ускунасига эга. Лекин бу ускунани вақти-вақти билан ремонт қилиб туриш керак. «N» МЧЖ ўз даромади ҳисобидан ускунани капитал ремонт қилиш, шунингдек, умидсиз қарзларни ёпиш учун резерв ташкил этишга ҳақлими? Буни қандай расмийлаштириш керак?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, ишлаб чиқариш асбоб-ускуналарининг нормал ишлашини таъминлаш учун корхона ҳисобидан кетадиган харажатлар (техник назорат, жорий ва капитал ремонт учун) тегишли ишлаб чиқариш харажатлари элементлари (моддий харажатлар, меҳнат учун ҳақ ва ҳ.к.) бўйича маҳсулот (ишлар, хизматлар)нинг таннархига киритилади.³

Зарурат туғилганда айрим соҳалардаги хўжалик юритувчи субъектлар Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг рухсати билан капитал ремонт ишларини амалга ошириш мақсадида резерв маблағларини яратиши мумкин. Мазкур резервга ажратмалар «Ишлаб чиқаришга оид бошқа харажатлар» сифатида қайд этилади. Ажратмалар ҳажми кўзда тутилаётган харажатлар ва асосий ишлаб чиқариш воситаларини капитал ремонт қилиш қандай даврийлик асосида амалга оширилиши-

«Тескари бухгалтерия ўтказмалари» (старнировать) — бухгалтерлик китобига илгари киритилган қайдни тўғрилаш учун такроран қайд этиш.

1 Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 353-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 22 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2010 йилги асосий мақруж тасдиқ қилинган курсаткичлари ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида» ва ИҚ 1345-сонли Қарорига 9-қўшимчалар.

3 Ўзбекистон Республикаси Ҳазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сонли қарори билан тасдиқланган «Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларини тарғиб қилиш мақсадида»

дан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Ҳар бир ҳисобот йили якунида чегирмалар нормаси қайта кўриб чиқилади. Лозим топилса, янги молия йилида чегирмалар миқдори кўпайтирилади ёки камайтирилади. Агар капитал ремонт учун белгиланган резервдаги маблағ ҳақиқий харажатлардан ошиб кетса, у ҳолда ортиқча сумма *тескари бухгалтерия ўтказмалари* методи билан тузатилиши керак; агар ҳақиқий харажатлар резервдаги маблағдан ошиб кетадиган бўлса, ортиқча харажат суммаси «Ишлаб чиқаришга оид бошқа харажатлар» сифатида қайд этилади.

54 Кўпчилик корхоналар ўз иш фаолиятида турли махсус компьютер дастурлари таъминотидан (масалан, 1С: Бухгалтерия, «Норма», «Право») ахборот-ҳуқуқий тизимлари ва ҳ. к.) фойдаланадилар. Бу дастурларнинг нархи анчагина қиммат. Улардан фойдаланиш муддати ҳар хил: бир неча ойдан бир неча йилгача, ёки чекланмаган муддатга. Мазкур дастурларни сотиб олиш учун кетадиган харажатларни номоддий активлар сирасига ўтказиш керакми ёки улар корxonанинг харажатларига кирадими?

Ишда фойдаланиш учун сотиб олинган компьютер дастурларини номоддий актив тоифасига киритиш нотўғри. Уларни харажатларнинг тегишли қисмига киритиш керак (масалан, 9410 «Сотиш харажатлари» ёки 9420 «Маъмурий харажатлар»). Бухгалтерлик ҳисоб-китоби бўйича миллий стандартлар меъёрларига кўра, бирор бир нарсани (мазкур ҳолда компьютер дастурини) номоддий актив сифатида бухгалтерлик ҳисобига киритиш учун *корхона мутлақ ҳуқуқга эга бўлиши керак*.¹ Мазкур стандартга кўра, алоҳида ҳуқуқ ҳам худди мулк ҳуқуқи каби учунчи шахсга ҳуқуқ эгаси томонидан ёки унинг розилиги билан қонунда белгиланган тартибда берилиши мумкин.

Бундан ташқари, фақатгина идентификация қилинадиган мулк объекти номоддий активга киритилиши мумкин. Бошқача айтганда, номоддий актив сирасига киритиладиган мулкни корхонадан ажратиш, сотиш, бошқаларга ижарага бериш, бошқа активлар, шартномалар ёки мажбуриятлар билан алмаштириш мумкин. Мазлумки, бухгалтерлик иши учун мўлжалланган ёки ахборот-ҳуқуқий тизимлар бўйича компьютер дастурлари корхонага фақат унинг ўзи ишлатиши учунгина берилади (сотиладиган) бу дастурларни корхонадан ажратиш, бошқаларга бериш ёки сотиш мумкин эмас.

Ҳисоб-китоб чоғида мазкур дастурларни қайси усул орқали ҳисобдан чиқаришнинг корхонанинг ўзи мустақил равишда ҳал қилади: дастур сотиб олингани билан ёки сотиб олинган дастурдан фойдаланиш муддати тугаганига қадар бўлган вақт ичида. Бу усуллардан қай бири танлангани корхонанинг ҳисоботни юритиш сирасида қайд этилиши керак.

«Мутлақ ҳуқуқ» — бу учинчи шахсга фақат ҳуқуқ эгаси томонидан ёки унинг розилиги билан қонунчиликда белгиланган тартибда бериладиган мулк ҳуқуқидир.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 22-моддаси.

1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2005 йил 27 июлда 1405-сон қарор билан тасдиқланган.

Божхона органининг талабига кўра «N» МЧЖ ҚК ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжи учун импорт қилган товарлар учун божхона божи тўлади. Божхона органининг талаби тўғрими?

Чет эл инвестициялари тўғрисидаги қонунчиликка кўра, чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун олиб кириладиган мол-мулкдан бож тўлови олинмайди.¹ Мазкур товар ёки мулк ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун экани тегишли сертификат асосида тасдиқланиши керак.²

Чет эл инвесторлари томонидан импорт қилинаётган товар ёки мулклар уларнинг ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун эканини тасдиқловчи сертификат Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги «Ўзбекэкспертиза» ОАЖ томонидан берилади.

Ўз эҳтиёжлари учун импорт қилинадиган маҳсулотлар деганда, қуйидаги асосий талабларга риоя қилган ҳолда, корхоналар томонидан бевосита технологик жараёнда фойдаланиладиган чет эл инвестициясига эга бўлган корхоналар томонидан Ўзбекистон Республикасига олиб кирилаётган мол-мулки тушунилади:

- амалдаги қонунчиликда белгиланган ҳолатларда мос турдаги фаолиятни амалга оширишга махсус рухсатноманинг мавжуд бўлиши;
- маҳсулотларни Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида кўзда тутилган экологик меъёрларга мос келиши;
- ўз асосий ва айланма (шу жумладан ижарадаги) фондларидан моддий ва/ёки молиявий ресурслар кўринишида фойдаланиш;
- ушбу корхонада доимо банд бўлган ходимлар томонидан маҳсулот сифатининг яхшилаши ёки ишлаб чиқаришнинг асосий технологик жараёнларини амалга оширилиши;
- ишлаб чиқаришнинг технологик жараёнларини амалга ошириш ёки корхона (шу жумладан ижарадаги) ишлаб чиқариш майдонида маҳсулот сифатини яхшилаш.

Демак, юқорида келтирилганларни эътиборга олган ҳолда айтиш мумкинми, «N» ҚК ўз ишлаб чиқариш эҳтиёжи учун олиб кирган маҳсулот ёки товар учун божхона божи тўламаслиги керак эди. Негаки, божхона декларациясида товар ўзининг ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун олиб кирилаётгани қайд этилган. Агар мазкур факт «Ўзбекэкспертиза» ОАЖ томонидан берилган сертификат билан тасдиқланган бўлса, у ҳолда божхона органларининг талаби ноқонунийдир.

1 Ўзбекистон Республикаси «Чет эл инвестициялари тўғрисида»ги Қонуннинг 12-моддаси, 6-хат боши.

2 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1998 йил 8 апрелда 423-сон билан рўйхатга олилган «Хорижий инвестицияли корхоналар ўз эҳтиёжлари учун импорт қиладиган маҳсулотларни белгиланган Қоидалари»нинг 2-банди.

Ўзбекистон Республикаси божхона қўнуғичилигига кўра, божхона тўловлари учун эртиқча тўланган ёки ундирилган сумма, шунингдек, божхона режимига мувофиқ қайтарилгани керак бўлган сумма, қўнуғида белгиланган тартибда тўловчига қайтарилиши ёки тўловчининг келиши тўловларини епиш учун ишлатилиши керак.¹

«Ўзбек экспертиза» ОАЖ ТИАИСВнинг таркибий бўлими маси саналади. «Ўзбек экспертиза» ОАЖ таркибига қуйидагилар киради: Тошкент шаҳридаги бош корхона ва унинг Тошкент вилоятидаги «Олмалиқ», «Чирчиқ», «Бекобод» филиаллари, шунингдек, республиканинг барча 12 худудидаги шўба корхоналари киради.

ТИАИСВнинг топшириғига биноан монопол фаолият юритар экан, жамият қуйидигиларни амалга оширади:

- Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиладиган ва олиб кириладиган товарларнинг келиб чиқишини экспертиза қилиш ва товарнинг келиб чиқиш сертификатларини гасдиқлаш;
- Экспортга жўнатиладиган ўзи ишлаб чиқарган маҳсулот сертификатини, шунингдек, чет эл инвестицияси иштирокида фаолият кўрсатувчи корхоналар уз эҳтиёжлари учун импорт қиладиган маҳсулотлар сертификатини тасдиқлаш;
- Республикада ишлаб чиқарилмайдиган ва четдан келтириладиган асбоб-ускуналар, эҳтиёт қисмлар, материаллар ва компонентларни маҳаллий ишлаб чиқаришдаги технологик жараёнда ишлатиладиган товарлар тоифасига ўтказиш;
- Ишлатилган асбоб-ускуналар буйича хулоса бериш.

Манба: <http://www.expertiza.uz/>

56 «N» МЧЖ халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кенгайтирмоқчи ва ўз маҳсулотини сотиш учун янги бозор қидиряпти. Шу мақсадда корхона ўз маҳсулотини хорижга сотиш учун чет эллик харидор билан шартнома тузди. Мазкур шартномани ваколатли органларда рўйхатдан ўтказиш керакми? Рўйхатдан ўтказиш учун қандай ҳужжатларни топшириш керак? Рўйхатдан ўтказиш учун қанча вақт талаб этилади?

Экспорт шартномаси тузган бизнес субъектлари божхона қонун-қоидалари буйича қонунчилик талаблари, экспорт шартномаларини расмийлаштириш буйича тартиб ва бошқа ҳужжатлардан яхши хабардор бўлиши керак (18-сонли иловадаги намунага қаранг).

Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги талабларига кўра, айрим экспорт шартномалари мажбурий равишда ТИАИСВда рўйхатдан ўтказилиши, барча экспорт шартномалари банкларда ва божхона органларида ҳисобга қўйилиши ва шартнома амалга ошгандан сўнг ҳисобдан учириниши керак.

Қонунчиликка кўра, экспортчи-корхонанинг валюта ҳисоб рақами ёнинг божхона очилган бўлса, экспорт шартномаси (товарлар, ишлар ва хизматлар) ҳам мажбурий равишда

Республика товар хом ашё биржаларида хорижий валютада тузилган **Экспорт шартномалари** республика товар-хом ашё биржаларида рўйхатдан ўтказилгандан ва божхона органларида ҳисобга олингандан сўнг ваколатли банкларда ҳисобга қўйилиши керак.

¹ Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 113-моддаси, биринчи қисми

да рўйхатдан ўтказилиши лозим. Шартнома бўйича белгиланган барча маблағ банкка келиб тушиши керак.¹

Барча экспорт ва бартер шартномалари банкларда рўйхатдан ўтказилади. Қуйидаги шартномалар бундан мустасно:

- Республика товар хом-ашё биржаларида миллий валютага асосланган ҳолда тузилган шартномалар;
- Хорижда Ўзбекистон инвестицияси иштирокида фаолият кўрсатадиган корхоналарнинг устав жамғармасини шакллантириш ёки тўлдириш мақсадида товар олиб чиқиш, шунингдек, беминнат асосда товар етказиб бериш билан боғлиқ шартномалар. Экспорт шартномалари 2 иш куни давомида банкларда ҳисобга қўйилиши керак. Агар тақдим этилган ҳужжатлар белгиланган меъёрларга жавоб берса, шартнома ва шартнома нусхасининг ҳар бир варағига банк имзоси ва муҳри қўйилади ҳамда шартнома учун идентификацион тартиб рақами берилади.

Шартнома банкда ҳисобга қўйилгандан кейин шартноманинг асл нусхаси экспортчи корхонага қайтарилади. Мазкур асл нусхани экспортчи-корхона божхона органида қайддан ўтказилади.

Барча экспорт шартномалари (товарлар, ишлар ва хизматлар) божхона органида ҳисобга қўйилиши керак. Ҳисобга қўйиш муддатлари қуйидагича:

- Оддий экспорт шартномалари учун 3 иш куни давомида;
- Мева-сабзавот маҳсулотлари ва уларни қайта ишлаш маҳсулотларини четга чиқариш билан боғлиқ шартномалари 2 иш куни давомида.

Экспорт шартномалари уларнинг туридан келиб чиққан ҳолда Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасида ва унинг ҳудудий органида ҳисобга қўйилади.

Экспорт юклари учун божхона расмийлаштирувни амалга оширишда қуйидаги тартибда риоя қилиш тавсия этилади:

1. *Шартнома тузишдан олдин, экспорт қилиниши муължалланаётган товарга нисбатан чекловлар бор-йўқлигини аниқлаш лозим.*

Амалдаги қонунчиликка кўра товар қуйидаги тоифаларга тааллуқлими ёки тааллуқли эмаслигини аниқлаш жуда муҳим:

- четга олиб чиқилиши мумкин бўлмаган товар;
- экспорт қилиниши учун Ҳукуматнинг рухсати ва ТИАИСВнинг лицензияси талаб қилинадиган махсус товар;
- четга олиб чиқилиши учун ваколатли вазирликлар ва идораларнинг рухсатномасини олиш керак бўлган товарлар тоифасига кирувчи товар;
- экспорт шартномаларини тўлаш валютаси ва тури бўйича расмий фармойишлар чиқарилган товарлар рўйхатига кирувчи товар.

2. *Талаб этилганда экспорт шартномасини Ўзбекистон Республикаси ТИАИСВда рўйхатдан ўтказиш лозим (ҳарбий мақсадлар учун муължалланган товарлар, қимматбаҳо металллар ва тошлар, дур-маржон, қаҳрабо маржон, улардан тайёрланган буюмлар, уран ва бошқа радиоактив моддалар, рангли металллар, қора металллар прокати, нефт хом-ашёси, табиий газ, пахта толаси ва линти). Биржа савдоларида тузилган ва биржада рўйхатдан ўтчиши керак бўлган экспорт шартномалари, шунингдек, ўз маҳсулотини экспорт қилиш бўйича шартномалар ТИАИСВда рўйхатдан ўтказилмайди.*

3. *Экспорт шартномасини ваколатли банкда ҳисобга қўйиш керак.*

4. *Экспорт шартномасини божхона органида ҳисобга қўйиш.*

- Шартнома тури ва товар номенклатурасидан келиб чиққан ҳолда;
- Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасида ёки;

1. Ўзбекистон Республикаси Аудия вазирлиги томонидан 2000 йил 9 августда 954-сон билан рўйхатга олинган «Ваколатли банкларда экспорт ва бартер контрактларини ҳисобга қўйиш ҳамда улар нивоси асосидан назоратни амалга ошириш тартиби тўғрисида» и Низом.

- Худудий божхона органида.
- 5. *Экспорт қилинадиган товар учун керакли сертификатларни олиш (келиб чиқиш, мувофиқлик, гигиеник хулоса ва ҳ. к.).*
- 6. *Юк божхона декларациясини тўлдириш ва уни божхона органида расмийлаштириш учун декларантга (божхона брокерига) мурожаат қилиш керак.*
 - Бунда қуйидагиларни бажариш зарур:
 - Декларант билан шартнома тузиш ва унга божхона юк декларациясини тўлдиргани учун хизмат ҳақини тўлаш;
 - Божхона расмийлаштируви учун тўловни тўлаш (шартномада кўрсатилган сумманинг 0,2%га қадар миқдорда);
 - Қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиш керак:
 - ТИАИСВда (зарур ҳолларда), ваколатли банк ва божхона органида рўйхатдан ўтказилгани кўрсатилган шартномаларнинг асли ва нусхаларини;
 - Товари экспорт қилиш учун лицензии ва рухсатнома (зарур ҳолларда);
 - Мувофиқлик ва келиб чиқиш сертификатлари (зарур ҳолларда гигиеник, фито санитария ва ветеренария хулосалари);
 - Транспорт ва юк ҳужжатлари;
 - Экспорт қилинаётган товар учун тўлов тўғрисида маълумотнома.
- 7. *Товарнинг божхона назоратидан ўтишини, тамгаланишини ва божхона постидан ўтишини (божхона декларациясига юк чегарадан ўтгани ҳақида белги қўйилади) назорат қилиш керак.*
- 8. *Контрактни божхона органидан ҳисобдан ўчириш.*

Одатда кичик хусусий бизнес субъектлари томонидан имзоланадиган экспорт шартномалари давлат божхона қўмитасининг худудий бошқармаларида ҳисоби а қўйилади. Мазкур шартномаларга қуйидагилар киради:

- ТИАИСВда (агар лозим бўлса) ҳамда тегишли банкда қайддан ўтказилган контрактлар;
- Божхона қўмитасининг худудий бошқармалари жойлашган худудидagi биржа ва ярмаркаларда амалга оширилган биржа ва ярмарка шартномалари;
- Тегишли банкда рўйхатдан ўтказилиши керак бўлмаган шартномалар:
 - Устав жамғармасига товар кўринишида ҳисса қўшишни назарда tutувчи шартномалар (протоколлар) ёки аҳдлашув протоколлари;
 - Техник ёки гуманитар ёрдам доирасида беминнат тарзда товар етказиб бериш бўйича тузиладиган шартнома ва битимлар.

Экспорт шартномаларни божхона органларида қайддан ўтказиш учун 1-жадвалда кўрсатилган ҳужжатлар тақдим этилади.

Шартноманинг туридан келиб чиққан ҳолда божхона органлари а қўшимча тарзда қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши мумкин:

- Биржа (ярмарка) экспорт шартномалари бўйича:
 - Товар биржадан сотиб олинганда, унинг учун туланган маблағ қонуний асосда топилганини тасдиқловчи божхона юк декларациясининг 5-нусхаси;
 - Импорт шартномасини тўлаш учун тўловчининг ҳисоб рақамида маъкуд ролловчи маблағ ҳақида банк далолатномаси;
- Товарларни консигнация асосида экспорт қилиш ёки устав жамғармасини шартномалантириш ҳақидаги шартномалар бўйича:
 - корхона «хориждаги корхона» сифатида қайддан ўтказилгани тўғрисида ТИАИСВ томонидан бериладиган далолатнома;¹

1 - Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2001 йил 27 февралда 1013-сон божхона шартномалари олинган «Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари томонидан хорижда торловларга қўйиб берилган

- Техник ёки гуманитар ердан доирасида бемиллат тарзда товар етказиб бериш буйича тузиладиган шартномалар (протоколлар) — таъсис шартномалари (инизом) буйича:
 - Аризачи томонидан расмийлаштирилган етказиб бериш паспорти. Бу паспортни маъсул банкдан қайддан ўтказиш шарт эмас;
 - Устав жамғармаси керакли маблағ билан таъминланаётгани ҳақида солиқ органлари томонидан бериладиган далолатнома (бундай далолатнома сўралган ҳолларда).

1. Жадвал. Экспорт юкларини расмийлаштиришда божхона органларига тақдим этилиши керак бўлган ҳужжатлар рўйхати

Ҳужжат номланиши	Ҳужжатни берган орган
1. Экспорт шартномасининг (контракт, битим) асли нусхаси.	Мазкур шартнома Ўзбекистон резиденти (экспортчи) ва норезиденти (импортчи) томонидан тузилади ва имзоланади.
1.а. Шартномани тегишли давлат органларида қайд этилганлиги тўғрисидаги ҳужжат.	Ваколатли банкнинг идентификацион тартиб рақами, (19-сонли иловадаги намунага қаранг) айрим товарлар учун эса шартноманинг ТИАИСВдан рўйхатдан ўтказилгани тўғрисидаги сертификат.
2. Юк божхона декларацияси.	Декларант томонидан экспортчи тақдим этган маълумотлар асосида тўлдирилади.
3. Лицензия — лицензиялаш талаб қилинадиган товарлар учун берилди.	Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори асосида ТИАИСВ томонидан берилган лицензия
4. Ҳисоб-китоблар ҳақида маълумотнома	Ваколатли банк
5. Транспорт ва юкнинг ҳужжатлари	Экспорт қилувчи ва транспорт компаниялари томонидан берилди.
6. Мувофиқлик сертификати	«Ўзстандарт» агентлиги
7. Айрим ҳоллада ваколатли органларнинг рухсатномалари (хулосалари)	Тегишли ваколатли органлар.

57 «N» МЧЖ Украинадан пластмасса маҳсулотини импорт қилиш билан шугулланишга қарор қилди. Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган товарларни туширишда кимлар иштирок этишга ҳақли?

товарларни туширишда товар ва транспорт воситаларини божхона назоратидан ўтказиш божхона органларининг маъсул ходимлари томонидан амалга оширилади.

Товар ва транспорт воситасига эгалик қилувчи шахслар (юк эгаси, транспорт айдовчиси, экспедитор) божхона назоратида қатнашишга ҳақли. Агар божхона ордини талаб қилса, улар божхона назоратида қатнашишга ва божхона ходимларига келакли ёрдам кўрсатишга мажбур.

Товарни божхона омборига тушириш жараёнида божхона органи ходимларидан шқари «Ўзбекэкспертиза» ОАЖ ходими ёки ССП вакили (агар «N» МЧЖ ССП аъзоси бўлса) қатнашиши мумкин.

«N» хусусий корхонлси Ўзбекистон ҳудудидаги фаолиятида фойдаланиш учун хориждан қурилиш техникаси (экскаватор, самосвал, автокран ва ҳ.к.) олиб келишни режалаштирмоқда. Мазкур техникани импорт қилишда қандай тўловлар тўланиши керак ва қандай имтиёзлар белгиланган?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, Ўзбекистон ҳудудига четдан товар олиб кирилганда, қуйидаги божхона тўловлари тўланади: бож, акциз солиғи, қўшилган қиймат солиғи, божхона ҳужжатларини расмийлаштирганлик учун божхона йиғими.¹

Саволда қайд этилган техникани импорт қилиш учун қуйидаги миқдорда божхона тўловларини тўлаш керак бўлади:

- техника божхона қийматининг 10 фоизи миқдоридagi импорт божи²;
- экскаватор, автокран ва самосвал учун Ўзбекистон қонунчилигида акциз солиғи кўзда тутилмаган. Аммо айрим тоифа юк автомобиллари учун уларнинг мотор ҳажмидан келиб чиққан ҳолда акциз солиғи белгиланган (20-сонли иловага қаранг)³;
- қўшилган қиймат солиғи (20 фоиз);
- божхона ҳужжатларини расмийлаштирганлик техника божхона нархининг 0,2 фоизига тенг тўлов.⁴

Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 211-моддасида ва «Бож тарифи тўғрисида»ги Қонуннинг 33-моддасида қонунчилик асосида тасдиқланадиган Рўйхат бўйича (17-сонли иловага қаранг) республика ҳудудига киритиладиган технологик асбоб-ускуналарни қўшилган қиймат солиғи ва божхона божидан озод этиш кўзда тутилган. Агар технологик асбоб-ускуналарни олиб кириш шартномасида уларнинг бутловчи ва эҳтиёт қисмларини келтириш ҳам назарда тутилган бўлса, у ҳолда қайд этилган имтиёзлар бутловчи ва эҳтиёт қисмлар учун ҳам амал қилади. Экскаватор, самосвал ва автокранлар мазкур рўйхатга киритилган (21-сонли иловага қаранг).

Импорт қилинган технологик асбоб-ускуналар республика ҳудудига олиб кирилган вақтдан бошлаб ўтган уч йил ичида экспорт қилинадиган (сотиш ёки беминнат бериш орқали) бўлса, мазкур технологик асбоб-ускуналар учун берилган имтиёз беркор қилинади. Бундай ҳолларда имтиёз амалда бўлган бутун муддат учун қўшилган қиймат солиғи ва божхона божи ундириб олинади.

«N» хорижий компанияси Ўзбекистонда ўз маҳсулотини реклама қилмоқчи. Шу мақсадда компания вакиллари Ўзбекистонга келмоқчи ва ўзлари билан реклама материалларини, хусусан, компания ишлаб чиқарадиган маҳсулот ҳақида видеофильмни олиб келишни мўлжаллаган. Божхонада турли тушунмовчиликлар келиб чиқишининг олдини олиш учун қандай чора-тадбирларни кўриш ва

1 Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 103-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 5 августдаги «Ташқи иқтисодий фаолиятнинг тартибига солиш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-1169-сонли қарорини.

3 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 5 августдаги «Ташқи иқтисодий фаолиятнинг тартибига солиш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-1169-сонли қарорини асосан 11-модда.

4 Ўзбекистон Республикаси Вазиirlар Маҳкамасининг 1999 йил 30 апрелдаги «Божхона қийматлари тўғрисида»ги 204-қарорини.

рур? Юқорида айтилган реклама маҳсулотларини қанча муддатга олиб кириш мумкин?

Агар фильмлар ёки бошқа реклама маҳсулоти қайтиб олиб чиқиб кетиш шarti билан киритилаётган бўлса, уларни Ўзбекистон Республикаси божхонаси чегарасидан ўтказаятганда «вақтинча олиб кириш» режимида расмийлаштириш керак. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, товарларни «вақтинча олиб кириш» режимида расмийлаштириш учун товарни декларация қилиш, уларни идентификациялаш имкониятини таъминлаш ва зарур ҳолатларда божхона тўловларини тўлаш керак бўлади.¹

Олиб кирилган товарни қанча муддатга «вақтинча олиб кириш» режимида туриши божхона органи томонидан белгиланади. Муддат белгиланганда товар қандай ҳолларда ва мақсадда олиб кирилгани эътиборга олинади. Зарурият туғилганда, мазкур муддат узайтирилиши мумкин. Товарлар «вақтинча олиб кириш» режимида туриши учун белгиланган максимал муддат 2 йилдир. Мазкур муддат ичида товар эгаси товарни республика божхона ҳудудидан олиб чиқиши керак.

Бошқа товарлар билан бир қаторда қуйидаги товарлар божхона божи ва солиқларидан тўла озод этилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудига вақтинча олиб кирилиши мумкин:

- Хорижий шахслар томонидан олиб келинадиган реклама материаллари (каталоглар, прейскурантлар ва тижорат проспектлари, моделлар, плакатлар, планшетлар, рисолалар) — агар ҳар бир олувчи учун ушбу материаллар 2 нусхадан ортиқ олиб келинмаса ёхуд уларнинг умумий брутто оғирлиги 50 килограммдан ортиқ бўлмаса;
- Реклама фильмлари, шунингдек товарларнинг хоссалари ёки вазифасини очиб берувчи реклама учун мўлжалланган компьютерда ташиладиган ахборот — агар ушбу фильмлар ва ахборот ташувчилар хорижий шахснинг мулки бўлиб қолса, хорижий шахс томонидан таклиф этилаётган хорижий товарларга тегишли бўлса, фақат товарларнинг эҳтимол тутилган сотиб олувчиларига кўрсатиш учун мўлжалланган бўлса, бир нусхада олиб келинса ва улардан фойдаланиш даромад олиш мақсадини кўзламаса.²

Агар «N» компанияси олиб кирмоқчи бўлаётган товарлар юқоридаги талабларга жавоб берса ҳамда республика ташқи иқтисодий фаолиятига ёрдам кўрсатиш учун зарур товарлар категориясига кирса, улар божхона тўловлари ва солиқлардан бутунлай озод қилинади. Агар вақтинчалик олиб кирилаятган товар мазкур категорияга кирмаса, у ҳолда «N» компанияси қуйидаги ставкалар бўйича божхона тўловлари ва солиқларни тўлиқ ҳолда тўлашга мажбур:

- олиб кирилаятган товар божхона нархининг 100 фоизига тенг миқдорда импорт божи;³
- қоғоз ёки картондан қилинган канцелярия товарлари, откриткалар (почта откриткалари ва безакли откриткалар) учун фақат акциз солиғи олинади; табрикнома, мак-

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2004 йил 14 октябрда 1418-сон билан рўйхатга олинган «вақтинча олиб кириш (олиб чиқиш) божхона режими туғрисида»ги Низом.

2 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 17 августдаги 399-сонли қарори билан тасдиқланган «Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарлар ва транспорт воситаларини четдан вақтинчалик олиб келиш қонунлари»га «Божхона божлари ва солиқларидан тўлиқ озод этилган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига четдан вақтинчалик олиб келинадиган товарлар Рўйхати»нинг 3-банди.

3 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 5 августдаги ПҚ-164-сонли қарори билан «Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий фаолиятини таъминлаш тўғрисида»ги Қонуннинг 1-моддиаси билан белгиланган тартибда.

туб ёки хабар акс эттирилган откриткалар, барча турдаги босма тақвимлар учун товар божхона нархининг 15 фоиз миқдориди;¹

- қўшилган қиймат солиғи (20 фоиз);
- божхона ҳужжатларини расмийлаштирганлик учун техниканинг божхона нархининг 0,2 фоизига тенг тўлов.²

60 Ишлаб чиқариш билан шугулланадиган «N» МЧЖ чет эл корхонаси божхона тўловларини кечиктириш учун гаров расмийлаштирмоқчи. Бу гаров қандай расмийлаштирилади? Гаров предмети сифатида нима хизмат қилиши мумкин?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, гаров эвазига божхона тўловларини кечиктириш учун гаров берувчи ва божхона органи ўртасида гаров тўғрисида шартнома имзоланади (2 нусхада). Шартнома нотариус томонидан тасдиқланиши ва қонунчиликда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши керак. Ҳужжатнинг бир нусхаси гаров берувчида, иккинчи нусхаси эса божхона органида сақланади.³

Қоидага кўра, гаров предмети гаровга берувчида туради. Гаровга берувчи гаров предметининг зарур тарзда сақланишини таъминлаши ва божхона органи томонидан талаб қилинганда уни божхона органи ихтиёрига бериши керак.

Божхона органи томонидан гаров тўғрисидаги шартномани худудий божхона органи бошлиғи ёки унинг ўринбосари ҳамда тўлов бўлимининг бошлиғи (узининг махсус журнаliga қайд этган ҳолда), гаров берувчи томондан эса — ваколатли шахс имзолайди. Ҳужжатда гаровга қўйилган товар ёки транспорт воситасининг гаров учун зарур суммадан ортиқча қисми кўрсатилиши керак. Божхона тўловлари бўлимининг бошлиғи шартномада кўрсатилган ва гаров орқали қопланаётган тўлов суммасининг тўғрилигини тасдиқлайди.

Шунингдек, божхона декларациясига божхона тўлови гаров эвазига кечиктирилгани ва бу қанча муддатгача амал қилиниши ҳақидаги ахборот ёзиб қўйилади. Гаров берувчи зарур божхона тўловлари ва белгиланган фоизларни тўлагандан кейин божхона органининг рухсати билан ўзи қўйган гаров предметини қайтариб олиши мумкин.

Божхона тўловлари учун гаров предметлари сирасига товарлар, валюта, ценнога бойликлари, қимматли қоғозлар, шунингдек, автотранспорт воситалари киряди.⁴

61 «N» МЧЖ ҚК илгари расмийлаштирилган контракт бўйича божхона тўловларини тўлаш жараёнида керагидан ортиқча суммани тўлаб юборди. Мазкур ортиқча суммани ҚКнинг келгуси божхона тўловлари ҳисобига ўтказиш масаласини ким ҳал қилади? Маълум

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 5 августдаги ПҚ-1169 сонли қарори билан белгиланган фатвоанинг тартибга солини бораётганда қўшимча чора-тадбирлар тўғрисидаги қарорига асосланган.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 30 апрелдаги 204 сонли «Ўзбекистон йиғимлари ставкалари тўғрисида»ги қарори.

3. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1999 йил 8 апрелда 692 сон билан қабул қилинган «Божхона тўловларини тўлаш муддатини узайтириш ва кечиктириш бўйича» Тўртинчи қўшимча қарори.

4. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1999 йил 28 июлда 452 сон билан қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Божхона органилари томонидан гаровдан фойдаланишнинг

суммани келгуси тўловларни қоплаш учун ўтказмасдан балки қайтариб олиш мумкинми? Бунинг учун нима қилиш керак?

Божхона тўловлари учун ортиқча равишда тўланган ёки ундирилган сумма, амалдаги божхона режимига мувофиқ, ёки тўловчининг келгуси тўловлари ҳисобига ўтказилади ёки унга қайтарилади. Бу жараён ортиқча сумма тўланган ёки ундирилган кундан бошлаб бир йил давомида амалга оширилади.¹ Божхона тўловлари ҳеч қандай фоизсиз қайтарилади (ошиқча сумма қанча бўлса шунча маблағ қайтади).²

Ортиқча суммани қайтариш ёки кейинги тўловлар ҳисобига ўтказиш тўғрисидаги қарор ҳудудий божхона органи бошлиғи ёки унинг ўринбосари томонидан, тегишли бўлимларнинг (божхона тўловлари, божхона статистикаси, божхона назорати ва ҳуқуқий бўлим) зарур хулосалари асосида қабул қилинади.

Бу хулосаларни тайёрлаш учун божхона органига қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиш керак:

- «N» ҚҚнинг аризаси. Бу аризада ортиқча сумма нима сабабдан тўлангани ёки ундирилгани, шунингдек, корхонанинг банк реквизитлари (пул қайтарилиши керак бўлган ҳисоб рақами) кўрсатилиши керак;
- юк божхона декларацияси (мазкур декларацияда божхона тўловлари акс эттирилган бўлади);
- белгиланган божхона тўлови тўланганини тасдиқловчи ва масъул банкнинг тасдиғи қайд этилган ҳужжат;
- товар чегара ҳудудидан ўтгани тўғрисида чегарадаги божхона хизматининг белгиси акс этган товар ҳужжатлари (зарурият туғилганда).

Ортиқча тўланган суммани қайтариш ёки келгуси тўловлар ҳисобига ўтказиш қуйидаги шартларда амалга оширилади:

- тўланган ёки ундирилган сумма ҳақиқатан ҳам божхона органи ҳисоб рақамига келиб тушган бўлса;
- божхона тўловларини кечиктириш ёки бўлиб ташлаш туфайли тўловчининг божхона органидан қарзи (божхона тўловлари, жарималар, пенялар) бўлмаса.

Ортиқча тўланган суммани қайтариш ёки келгуси тўловлар ҳисобига ўтказиш бу ҳақида ариза тушган кундан бошлаб (ариза билан бирга керакли қўшимча маълумотлар тақдим этилган ҳолда) бир ой муддат ичида амалга оширилади.

Божхона органи ортиқча сумманинг маълум қисмини қайтариш ёки умуман қайтармасликка қарор қилса, «N» МЧЖ ҚҚ мазкур божхона органи жойлашган ҳудуддаги хўжалик судига мурожаат қилиши ва ўз ҳуқуқини ҳимоя қилиши мумкин. ССП аъзолари бўлган корхоналар ССП орқали судга ариза билан мурожаат этса, улар бунинг учун қонунда белгиланган давлат божини тўламайди.³

62 «N» МЧЖ корхона эҳтиёжлари учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудига четдан товар олиб келади. Агар мазкур товар ортилган юк 24 соат давомида тегишли божхона режими остида рас-

1. Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 113-моддаси.

2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 14 июлда 947-сон билан рўйхатга олинган «Ортиқча равишда тўланган ёки ундирилган божхона тўловларини қайтариш тўғрисида»ги Йўриқнома.

мийлаштирилмаса, юк учун қисқа декларация тузилиши керакми? Қисқа декларация сифатида қандай ҳужжатлардан фойдаланиш мумкин?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, товар ва транспорт воситалари белгиланган божхона режими остида расмийлаштирилгунга қадар улар учун қисқа декларация тўлдириш мумкин. Божхона органи рухсатига биноан, қисқа декларация сифатида халқаро юк ташиш жараёнида ишлатиладиган транспорт, тижорат ёки бошқа ҳужжатлар (шу жумладан, хорижий тилларда тузилган) ишлатилиши мумкин.¹

Қисқа декларациядан божхона расмийлаштирувини соддалаштириш мақсадида қўлланилади. Мазкур декларация товар ва транспорт воситалари билан биргаликда ташувчи томонидан ёки божхона органи рухсати билан товар ва транспорт воситаси божхона худудига кириб келгандан сўнг 24 соат ичида топширилади. Қисқа декларация ташувчи ёки унинг вакили томонидан топширилади. Агар вакил бўлмаса, транспорт бошқарувчиси (ҳайдовчи) унинг ўрнига қисқа декларацияни топшириш ҳуқуқига эга. Агар кўрсатилган муддатда товар ва транспорт воситаси белгиланган божхона режими остида расмийлаштирилса, у ҳолда қисқа декларация топширилмайди.

Қисқа декларацияда қуйидаги маълумотлар акс эттирилиши керак:

- товар чиқиб кетаётган ва етиб бориши керак бўлган манзил (давлат);
- юк жўнатувчининг ёки товарни қабул қилиб олувчининг номи ва манзили;
- юк ташиш ҳақидаги маълумотлар, лозим бўлса юкнинг номи ва манзили;
- транспорт воситаси ҳақида маълумот (денгиз ёки дарё транспорти номи, ҳаво транспортининг рейс ва борт номери, темир йўл вағони тартиб рақами, автомобиль транспорт воситасининг қайд рақами ва ҳ.к.);
- транспорт ҳужжатлари номери;
- товарнинг тури, номи, сони ва брутто оғирлиги;
- идентификация воситалари ҳақида маълумот.²

Олий Ҳўжалик Суди Кассация инстанциясининг 2006 йил 16 августдаги 10-0618/3115-сонли қароридан:

Импорт қилинган товарларни божхонада расмийлаштириш учун тадбиркор Ўзбекистон Республикасидан чиқиш ва республика худудига кириш чоғида белгиланган тартибда расмийлаштирилган Т-6 формасидаги божхона декларациясини тақдим этиши керак.

«Р. Д.» хусусий корхонаси (даъвогар) Давлат божхона кўмитасининг Тошкент вилоят бўйича бошқармаси (жавобгар томон) устидан шикоят билан судга мурожаат қилиб унинг (хусусий корхонанинг) Назарбек-2 постига 8011-сонли юк рақами (қонсаметт) билан келиб тушган юкка нисбатан эгалик ҳуқуқини эътироф этишни ҳамда 1 100 651 сўм миқдоридagi моддий зарарни, шунингдек, маънавий зарар учун 5 000 000 сўм миқдоридagi пулни жавобгар томондан ундиришни сўради.

Суд қарори билан мазкур даъво рад этилди. Иш апелляция инстанциясида қўрилмади.

Мазкур қарордан норози бўлган даъвогар суд қарорини бекор қилиш ва унинг давросини тўлалигича қўндириш ҳақида кассацион шикоят билан Олий ҳўжалик судига мурожаат қилди.

1. Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 87-моддиси.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 17 июлда 141-сонли буюриши билан.

Суд коллегияси мазкур шикоятни қуйидаги сабабларга кўра асоссиз деб ҳисоблайди: Кўрилган иш материаллари шундан далолат берадики, кофе ичимлиги етказиб бериш тўғрисидаги 11592 АҚШ долларига тенг шартнома 2005 йил 28 сентябрда UZB 052809 рақами остида «SARDOR-NIK» хусусий фирмаси ва «MANZARO (S) PTE LTD» компанияси ўртасида имзоланган.

Экспорт қилаётган мамлакат томонидан расмийлаштирилган товар ҳужжатларига кўра, мазкур юк Ўзбекистон Республикасига «Р. Д.» хусусий фирмаси эмас, балки «SARDOR-NIK» хусусий фирмаси манзилига жўнатилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 2 сентябрдаги 413-сонли қарорига илова қилинган «Юридик шахс мақомига эга бўлмаган ва тижорат фаолияти учун четдан товар олиб келадиган яқка тартибдаги тадбиркорни давлат руйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва импорт операциялари субъекти ҳисоб варағини бериш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 22-бандига кўра, импорт қилинган товарларни божхонада расмийлаштириш учун тадбиркор Ўзбекистон Республикасидан чиқиш ва республика ҳудудига кириш чоғида белгиланган тартибда расмийлаштирилган Т-6 формасидаги божхона декларациясини тақдим этиши керак.

Агар олиб кирилган товарнинг суммаси нақд пулда олиб чиқилган хорижий валюта суммасидан кўп бўлса, пул маблағларининг қонуний йўл билан топилганини тасдиқловчи ҳужжат тақдим этилади.

Даъвогар божхона органларига ёки судга юқорида қайд этилган ҳужжатларни тақдим этолмади. Бундай ҳолатларда кассацион шикоят рад этилди ва биринчи инстанция суди қарори ўзгаришсиз қолдирилди.

63

«Н» МЧЖ ўз эҳтиёжи учун Малайзиядан 4500 АҚШ доллари миқдорига тенг товар олиб келмоқда. Мазкур суммадаги товар учун товарнинг ишлаб чиқарилиши тўғрисидаги сертификати талаб этиладими?

Йўқ, талаб қилинмайди. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, фактура қиймати 5000 АҚШ долларигача бўлган товарлар учун товарнинг ишлаб чиқарилиши тўғрисидаги сертификат талаб этилмайди. Бу ҳолатда товар ишлаб чиқилган мамлакат бошқа ҳужжатларда—инвойсда, ҳисоб-фактурада ёки товарга илова этилган бошқа ҳужжатларда кўрсатилган бўлади. Масалан, товарнинг техник паспорти ҳам унинг келиб чиқиш сертификати сифатида хизмат қилиши мумкин. Одатда, техник паспортнинг «ишлаб чиқарувчи завод» деган қисмида товарнинг номи кўрсатилган ва бу товар ишлаб чиқилган давлатнинг ваколатли органи муҳри билан тасдиқланган бўлади.¹

64

«Н» ОАЖ катта партиядagi товарни импорт қилишни режалаштирмоқда. Катта партиядagi товарлар импорт қилинаётганда жўнатишдан олдин назоратдан ўтказиш (ЖОНЎ) мажбурийми? Бу қандай амалга оширилади?

¹ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1999 йил 30 июлда 78/ сон билан қабул қилинган «Товарнинг ишлаб чиқарилган мамлакатини аниқлаш қоидаларининг» 2-В банди.

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, мажбурий ЖОНҮ умуций қиймати 10 миң АҚШ долларидан ошадиган товарларга нисбатан амалга оширилади. Бундай товарлар рўйхатига тушган тушган маҳсулотлари, сўт ва ёғ маҳсулотлари (шу жумладан, ёғ олинадиган уруғ ва мевалар), спиртли ва спиртсиз ичимликлар, тамаки маҳсулотлари киригилган. Ўзбекистон Республикаси Инвестиция дастурига киритилган лойиҳаларни амалга ошириш учун олиб келинаётган асбоб-ускуна ва меъналик қурилмалар, шунингдек, электрик машина ва ускуналар ҳам жўнатишдан олдин назоратдан ўтказилиши шарт.

ЖОНҮ «Ўзстандарт» агентлиги қошида аккредитациядан ўтган консалтинг фирмалари томонидан амалга оширилади (22-сонли иловага қаранг).

Шартномаларни экспертизадан ўтказиш ва ЖОНҮни амалга ошириш учун импорт қилувчилар ўзлари хоҳлаган консалтинг фирмасига мурожаат қилиши мумкин. Агар шартномалар қонунчиликда белгиланган талабларга кўра ТИИИСЗда экспертизадан ўтказилади. Бундай шартномалар сирасига қуйидагилар киради:

- давлат бюджети ҳисобидан молиялаштириладиган импорт шартномалари;
- Ўзбекистон Республикаси томонидан ёки унинг кафолати остида олинган кредитлар (заёмлар) ҳисобидан молиялаштириладиган импорт шартномалари;
- устав жамғармасида давлат улуши 50 фоиздан ортиқ бўлган ва уз валюта манбаълари билан таъминланмаган хўжалик субъектлари томонидан тузиладиган импорт шартномалари.¹

Тартиб-қоидалар Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигида белгилангандир. Товарларни жўнатишдан олдин назоратдан ўтказиш ҳақида қуйидагилар тушунилади:

- жўнатиладиган товарларнинг миқдорини, сифатини ва келиб чиқишини тасдиқлаш учун jisмоний назоратдан ўтказиш;
- товарлар нархининг, ташиш ҳақининг, суғурта ва бошқа йиғимларнинг товар тельбо чиққан мамлакатдаги ҳамда халқаро бозордаги нархларининг қарор топган даражасига мувофиқлигини аниқлаш учун қиёсий таҳлил қилиш;
- мазкур юк гуруҳининг шартномалар талабларига, шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг божхона йўриқномаларига мувофиқлигини текшириш;
- Ташқи иқтисодий фаолиятнинг товар номенклатураси асосида бож/солиқ ундириш учун маълумотларни текшириш.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 3 декабрдаги 34-сонли қарорига «Импорт контрактларини мустақил экспертиза қилиш ва Ўзбекистон Республикасида импорт қилинадиган товарларни жўнатишдан олдин назоратдан ўтказиш тартиби тўғрисида» Низом 1-сонли иловада.

ЖОНҮ талаб қилинадиган товарлар бўйича импорт шартномаси консалтинг фирмаси томонидан тегишли ижобий экспертиза акти берилганидан ёки шартнома ТИИИСЗда экспертизадан ўтгани тўғрисидаги хулосадан кейин кучга киради.

Ижобий хулоса ва қонунчилик меъёрлари талаб этган ҳолатларда олиннадиган ТИИИСЗнинг тегишли хулосаси таъминотчи (экспортчи) учун юкни жўнатиш ҳужжатини тайёрлашчи томон учун ҳақ амалдаги қонунчилик асосида товар учун ҳақ тулашга асос бўлади.

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2003 йил 26 сентябрдаги ПФ-3371-сонли қарорига асосан, «Ўзбекистон Республикасида импорт қилинадиган товарларнинг миқдорини, сифатини ва келиб чиқишини тасдиқлаш тартиби тўғрисида» Низом 1-сонли иловада.

Импорт шартномаларини экспертизадан ўтказиш ТИАИСВга қуйндаги ҳужжатларни тақдим этиш билан амалга оширилади:

- ариза;
- шартноманинг асл нусхаси ва унинг кўчирма нусхаси;
- агар шартноманинг суммаси ЭЖОИХ миқдорининг 200 бараваридан ортиқ бўлса, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда бериладиган контракт бўйича унинг қонун ҳужжатларига мувофиқлиги юзасидан юридик хулоса;
- шартнома ни тузиш даврида амал қилган тасдиқловчи ҳужжатлар (сўровномалар, тижорат таклифлари, биржа ва ассоциациялар котировкалари, прайс-варақлар ва ҳоказолар, бунда барча тақдим этилган таклифлар муқобил таклифлар тақдим этган фирма ва компанияларнинг юридик манзиллари ва шартнома рекевизитларини ўз ичига олган бўлиши лозим) тақдим этилган ҳолда рақобат варағи ёки шартнома нархини шакллантириш асоси.

Агар шартнома ўтказилган тендер савдолари яқунлари бўйича тузилган бўлса, рақобат варағи ёки шартнома нархини шакллантириш асоси урнига тендер савдолари баённомаси тақдим этилиши лозим.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ импорт ЖОНЎ тартиби билан амалга ошириладиган товарларни етказиб беришга доир шартномалар бўйича «Ўзстандарт» агентлигида аккредитация қилинган консалтинг фирмаси томонидан берилган сифат, миқдор ва нарх даражаси бўйича, тузилган шартнома шартлари бўйича назорат Далолатномаси тақдим этилади. Шу билан бирга импорт шартномалари бўйича ариза берувчи назорат Далолатномаси ўрнига импорт қилувчи ва консалтинг фирмаси ўртасида тузилган ЖОНЎни ўтказиш шартномаси ва консалтинг фирмасининг нарх даражаси бўйича хулосасини тақдим этиши мумкин. Бунда ЖОНЎнинг тегишли Далолатномасини тақдим этилиши бўйича жавобгарлик ариза берувчига юклатилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2006 йил 3 июлда 1588-сон билан рўйхатга олинган «Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлигида Ўзбекистон Республикаси ҳужалик субъектлари томонидан тузиладиган экспорт контрактлари (шартнома ва битимлар)ни рўйхатга олиш ва импорт контрактлари (шартнома ва битимлар)ни экспертизадан ўтказиш тартиби тўғрисида»ги Низом, идоралараро қарорга илова.

65 Асбоб-ускуна нархининг ўта қимматлиги ва бу ускуна ўзини қоплаши учун жуда узоқ вақт кетишини инobatга олган ҳолда, «N» ОАЖ 100 минг Евро турадиган махсус техникани вақтинчалик мuddатга (бир неча ойга) олиб келмоқчи. Амалдаги қонунчиликка кўра бу мумкинми?

Албатта, мумкин. Божхона Кодексига кўра, вақтинчалик олиб кириш (олиб чиқиш) режимида товардан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ёки ундан ташқарида божхона тўловлари ва солиқлардан тўлалигича ёки қисман озод этилган ҳолда фойдаланиш мумкин. Мазкур режимда товарга нисбатан иқтисодий сиёсат чоралари қўлланилмайди.

Божхона Кодексининг 22-моддасига кўра, товарни вақтинча олиб кириш (олиб чиқиш) режимида қўйиш божхона органининг рухсати билан амалга оширилади. Бунда олиб кирувчи томон олиб кирилган товарни қайта олиб чиқиб кетиш, божхона тўловларини тўлаш ва товарни идентификация қилиш мажбуриятини олади. Вақтинча олиб киришдан тўловлар...

қандай ҳолатда (аҳволда) олиб кирилган бўлса, шундай ҳолатда (товарнинг табиий равишда эскириши, бир жойдан иккинчи жойга ташиш, сақлаш ва фойдаланиш жараёнидаги табиий таъсирлар бундан мустасно) олиб чиқилиши керак.

Амалдаги қонунчиликка кўра, товарни вақтинчалик олиб кириш учун рухсат ҳудудий божхона органи томонидан товарга масъул шахсга берилади. Бунинг учун товарга масъул шахс белгиланган тартибда ариза бериши керак. Ариза 15 иш кунида кўриб чиқилади. Ариза юзасидан ижобий қарор қабул қилинган тақдирда товарни вақтинчалик киритишга рухсат берилади. Товар қанча муддатга «вақтинчалик олиб кириш (олиб чиқиш)» режимига қўйилгани юк божхона декларациясига ёзиб қўйилади.¹

Умуман олганда, товарни «вақтинчалик олиб кирилган» режимда расмийлаштириш мураккаб эмас. Бунинг учун қўйиладиган талабларни яна бир қарра тақдирланмиз: товарни декларация қилиш, товарни идентификация қилиш имкониятини таъминлаш, масъул органларнинг рухсатномасини тақдим этиш (агар товар масъул органлар назоратидан ўтиши керак бўлса).²

66 «N» ОАЖ лак-бўёқ ишлаб чиқаришни йўлга қўйди ва ўз маҳсулотини қўшни давлатларга экспорт қилмоқчи. Қай ҳолларда экспортга чиқарилаётган товар мазкур корхонанинг ўзи ишлаб чиқарган маҳсулоти ҳисобланади? Товарнинг бундай мақомини тасдиқлайдиган ҳужжат нима?

Корхонанинг ўзи ишлаб чиқарган маҳсулоти деганда қуйидаги асосий талаблар бўйича тўлалигича мазкур корхонада ишлаб чиқилган ёки қайта ишланган маҳсулотга айтилади:³

- амалдаги қонунчилик билан белгиланган ҳолларда у ёки бу маҳсулот ишлаб чиқариш билан шуғулланиш учун маҳсус рухсатномага эга бўлиш;
- моддий ёки молиявий ресурс сифатида ўзининг (шунингдек, ижарага олган) асосий ва айланма жамғармаларидан фойдаланиш;
- маҳсулотни ишлаб чиқаришдаги асосий технологик жараёнлар корхонанинг доимий асосда ёлланган ишчилари томонидан амалга оширилиши;
- ишлаб чиқариш учун керак бўлган бирламчи хом-ашёга нисбатан тайёр маҳсулот ТИФ ТНсининг дастлабки тўртта код белгиси бўйича ўзгариши;
- экспортга мўлжалланган тайёр маҳсулот таннархининг камида 30 фоизни таъсир қилган корхонада қўшилган бўлиши.

Товарнинг мақомини белгилайдиган ҳужжат — бу «Ўзбекэкспертиза» ОАЖ томонидан бериладиган ўзи ишлаб чиқарган маҳсулот сертификатидир.

«Ўзбекэкспертиза» ОАЖ

Тошкент 100007, Паркент куч., 51

Тел/факс 238-53-57

E-mail: Z.Hkamidova@expertiza.uz

Web: www.expertiza.uz

Бош директор:

Ражабов Ботир Мухсинович

1 — Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2004 йил 14 октябрда 1418-сон билан қабул қилинган «Вақтинча олиб кириш (олиб чиқиш) божхона режими тўғрисида»ги Низом.

2 — Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2004 йил 14 октябрда 1418-сон билан қабул қилинган «Вақтинча олиб кириш (олиб чиқиш) божхона режими тўғрисида»ги Низомнинг 16-банди.

3 — Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги 1998 йил 8 апрелда 420-сон билан қабул қилинган 30/98-сон.

67 Хорижда бўладиган тадбирда намойиш этиш учун «N» МЧЖ радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмалар рўйхатига киритилган маҳсулотларни четга олиб чиқишни режалаштирмоқда. Бу рўйхатдаги маҳсулотларни четдан олиб кириш ва республика ҳудудида фойдаланиш фақатгина Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигининг рухсати билан амалга оширилади. Мазкур маҳсулотларни тадбирда намойиш этиш мақсадида четга олиб чиқилган ҳолда, уларни қайтариб олиб кириш учун мазкур агентлигининг рухсати керак бўладими?

Ҳақиқатан ҳам, Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмаларни, шунингдек, уларнинг комплектига кирувчи ускуна ва техник воситаларни Ўзбекистонга олиб кириш учун божхонада расмийлаштириш фақатгина тегишли рухсатнома орқали амалга оширилади. Мазкур рухсатнома Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги қошидаги Электромагнит мувофиқлик маркази томонидан берилади.¹

Хориждаги ярмарка, кўргазма ёки бошқа тадбирларда намойиш этиш радио электрон воситалар ва юқори частотали қурилмаларни четга вақтинчалик олиб чиқиш божхона органлари рухсати билан амалга оширилади ва олиб чиқувчи томон маҳсулотни қайта олиб кириш мажбуриятини ўз зиммасига олади. Бундай ҳолларда мазкур маҳсулотларни Ўзбекистон Республикасига қайтиб олиб кириш учун Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигининг рухсатномаси шарт эмас.

Электромагнит уйғунлик маркази алоқалари:

Ўзбекистон Республикаси, Тошкент ш., 100115, Қирқ Қиз кўчаси, 10.

Телефонлар:

Қабулхона: +998 (71) 120-41-34, 150-41-34

Телевидение и радиоэшиттиришлар бўлими: +998 (71) 150-41-81, 150-41-82

Радиомониторинг хизмати: +998 (71) 150-41-76, 150-41-77, 150-41-78

Кўчма алоқа бўлими: +998 (71) 150-41-73, 150-41-74, 150-41-93

Радиочастоталар координацияси бўлими: +998 (71) 120-41-36, 150-41-36

Техник бўлим: +998 (71) 120-41-33, 150-41-33

Иқтисодий таҳлил ва маркетинг бўлими: +998 (71) 120-41-37, 150-41-92

Транспорт ва қурилиш бўлими: +998 (71) 150-41-31

Умумий булим: +998 (71) 120-30-21

Факс: +998 (71) 150-41-71

E-mail: cemc@cemc.uz

Web: www.cemc.uz

68 Жисмоний шахс қуруқ мева, ёнғоқ ва сабзавот экспорт қилиш бўйича фирма ташкил этишни мўлжалламоқда. Мазкур фирма (юридик шахс) маҳаллий фермер хўжалигидан ёки ички бозордан ўзига керакли қуруқ меваларни (данаксиз туршак, майиз, қовунқоқи),

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 1998 йил 9 ноябрда 576-сон билан рухсатга олинган «Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмаларни олиб кириш тартиби» қарори билан белгилаб берилган.

ёнгоқ маҳсулотларини (бодом, фундук, ер ёнгоқ), зираворларни (зирк, зирк, заъфарон, кинза) сотиб олиб, бу маҳсулотларни Россияга ёки Европага экспорт қилса бўладими? Агар бу мумкин бўлса, у ҳолда қандай божхона божлари ва тўловлари тўланади?

Ҳа, мумкин. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, қурилган ва музлатилган меваларни, сабзавотларни, полиз ва узум маҳсулотларини, шунингдек, дуккакли маҳсулотларни экспорт қилиш учун мулкчилик шаклидан қатъий назар барча юридик шахсларга рухсат берилган.¹ Бунда улар божхона божи ёки солиқларни тўламайди.² Жисмоний шахсларнинг мазкур маҳсулотлар экспорти билан шу улашганига рухсат берилмайди.

Қурилган ва музлатилган мевалар, сабзавот, полиз ва узум маҳсулотларини экспорт қилиш эркин конвертациядаги валюта асосидаги контракт бўйича амалга оширилиши керак. Ўз навбатида, контракт эркин валютадан фойдаланиш бўйича амалдаги қонунчилик талабларига тўлалигича жавоб бериши керак.

69 Экспорт-импорт операциялари билан шугулланувчи «Н» МЧЖ Германиядан тиббиёт ускунаси олиб келиш ва уни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги тиббиёт муассасаларига сотиши мўлжалламоқда. Айни ҳолатда қандай божхона тўловлари тўланади?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, мулкчилик шаклидан қатъий назар (МЧЖ, Хусусий корхона, ОАЖ ва ҳ.к.) барча тиббиёт муассасалари (стоматология ва косметология муассасалари бундан мустасно) республикада тасдиқланган янги тиббиёт ускунаси рўйхатига киритилган тиббиёт ускунаси импорти учун 2013 йил 1 январга қадар божхона тўловларидан (божхона хужжатларини расмийлаштириш учун тўланадиган тўловдан ташқари) озод қилинган.³

Саволда назарда тутилган ҳолда эса тиббиёт ускунаси тиббиёт муассасаси эмас, балки воситачи «Н» МЧЖ томонидан олиб кирилмоқда. Шунинг учун мазкур импорт қилувчи юқорида қайд этилган имтиёزلардан фойдалана олмайди. Шунинг учун, «Н» МЧЖ тиббиёт ускунасини импорт қилганда, Солиқ Кодексининг 103-моддасига мувофиқ, барча белгиланган божхона тўловларини тўлаши керак.

70 «Н» хусусий корхонаси қайта ишлашга берилган хом ашё асосида товарни қайта ишлаш учун рухсатнома олмақчи. Айни вақтда бунинг учун зарур ҳужжатлар тўғриланмоқда. Корхона вакили божхонада тушунтиришдики, ишлаб чиқарилиши кўзда тутилган маҳсулот ҳажми аввалдан божхона билан келишилиши керак. Шу

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 8 майдаги 93-сонли «2008-йилда янги сабзавот маҳсулотлари, полиз ва узум захираларидан оқилонга фойдаланиш чора-тадбирлари тўғрисида» қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1371-сонли қароридан буюриб, халқаролик экспортини рағбатлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар туғришда «Н» МЧЖга рухсат берилган.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 19 ноябрдаги ПФ-3923-сонли қароридан буюриб, экспорт қилишга рухсат берилган.

тўғрими? Қандай қилиб божхона қайта ишлашга берилган хом-ашёдан тайёрланган маҳсулотнинг келиб чиқишини назорат қилиши мумкин?

Эксперт ташкилотларнинг хулосаси асосида божхона органлари қайта ишланган маҳсулот учун мажбурий норма ўрнатиш ҳуқуқига эга, агар бу божхона мақсадлари ёки товарларни қайта ишлашга қўмаклашиш учун зарур бўлса¹.

Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 36-моддасида қайта ишланган маҳсулот нормаси сон ёки фоиз улушларида белгиланган, шунингдек, муайян миқдордаги товарни қайта ишлаш натижасида ҳосил бўлиши керак бўлган маҳсулот номенклатураси белгиланган. Маҳсулот ишлаб чиқариш нормаси ҳудудий божхона органлари билан келишилади ёки улар томонидан белгиланади. Мазкур масала ҳудудий божхона органидан маҳсулотни қайта ишлаш учун тегишли рухсатнома олиш чоғида ҳал қилинади. Норма уни амалга ошириш учун мавжуд реал шарт-шароитдан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Қайта ишлаш маҳсулотларининг тавсифи, сифати ва миқдори уларни ишлаб чиқариш нормаси асосида белгиланади. Қайта ишлаш маҳсулотларининг тавсифи, сифати ва миқдори ҳудудий божхона органи томонидан қайта ишлаш учун берилган лицензияда акс эттирилган бўлиши керак.

Қайта ишланган маҳсулотда фойдаланиладиган товарлар идентификацияси божхона мақсадлари учун амалга оширилиши мумкин. Бундай идентификация ишлаб чиқаришда ишлатиладиган хом-ашё, материал ва бутловчи қисмлар тўғрисида батафсил маълумот бериш ёки қайта ишлаш чоғида божхона назоратини ўтказиш орқали амалга оширилади. Олиб кириладиган қайта ишлаш маҳсулотларини қийёслаш учун божхона органлари товарларнинг ишлаб чиқарилган жойи ҳақидаги сертификатлардан, шунингдек, мазкур товарларни Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан ташқарида қайта ишлашга тааллуқли бошқа ҳужжатлардан фойдаланишлари мумкин.²

71 «N» МЧЖ улгуржи савдо билан шугулланади ва мазкур фаолият учун зарур барча лицензияларга эга. Ушбу корхона хорижий компаниялардан биохимия лабораториялари учун кимёвий реактивлар ҳамда асбоб-ускуна сотиб олишни ва уларни ички бозорда бошқаларга сотишни мўлжалламоқда. «N» МЧЖнинг бунга ҳаққи борми?

Юридик шахсларнинг улгуржи савдо билан шугулланиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 26 ноябрдаги 407-сонли қарори билан тасдиқланган «Улгуржи ва чакана савдо фаолиятини рўйхатдан ўтказиш ва амалга ошириш тартиби тўғрисида»ги Низомда аниқ белгилаб берилган. Мазкур Низомга кўра, «N» МЧЖ Ўзбекистон ҳудудида ёки ундан ташқарида рўйхатдан ўтган корхона-

Қайта ишлашга берилган хом-ашё ва материаллар — буюртмачига тегишли хом-ашё ва материаллар бўлиб, буюртмачи уларни маҳсулот ишлаб чиқариш учун бошқа шахсга саноат асосида қайта ишлашга беради ҳамда тузилган шартномага мувофиқ маҳсулот кейинчалик буюртмачига қайтарилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 22-моддаси.

1. Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 36-моддаси.

2. Ўзбекистон Республикаси Божхона Кодексининг 35-моддаси.

лардан (чакана савдо корхоналари бундан мустасно) товарларни ўзига керагича (ҳар қандай миқдорда) сотиб олиши мумкин. Сотиб олиш тузилган шартнома асосида тўла нақд пулсиз ҳисоб-китоб тартибида амалга оширилади.

72 «N» МЧЖ ҚҚ импорт шартномаси асосида ишлаб чиқариш учун зарур бўлган хом-ашёни импорт қилди. Импорт шартномасининг иштирокчилари — бир томондан «N» МЧЖ ва иккинчи томондан «N» МЧЖнинг хорижий таъсисчисидир. «N» МЧЖ таъсисчиларининг Умумий йигилишида сотиб олинган хом-ашё учун ҳақни (кредиторлик қарзи) импорт шартномаси иштирокчиси ва шу билан биргаликда корхонанинг хорижий таъсисчиси бўлган шахснинг корхона таъсис жамғармасидаги улушини ошириш орқали тўлаш керак, деган қарор қабул қилди. Мазкур қарор қанчалик тўғри? Қандай қилиб ушбу импорт шартномасини ваколатли банкдан ҳисобдан ўчириш мумкин?

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига кўра, томонлар ўртасидаги дастлабки (биринчи) мажбурият ўрнига янги (иккинчи) мажбурият қабул қилиниши мумкин. Бу биринчи мажбуриятнинг (саволдаги мисол бўйича гапирганда: «N» МЧЖнинг кредиторлик қарзи) иккинчи мажбурият (хорижий таъсисчининг корхона устав жамғармасидаги улушини ошириш) билан алмаштириш тўғрисида томонлар ўртасида битим имзоланиши билан амалга оширилади. Шунда биринчи мажбурият ўз кучини йўқотади.

«Новация» деб аталадиган бундай келишув алоҳида шартнома тузиш орқали раъмийлаштирилади. Мазкур шартнома мустақил юридик ҳужжат мақомига эга бўлади. Шартномада куйидаги шартлар акс эттирилиши керак:

- ушбу битим кучга кирган вақтдан бошлаб хом-ашё учун ҳақ тўлаш мажбуриятини ўз кучини йўқотади;
- мазкур хом-ашё учун тўланиши керак бўлган суммага эквивалент тарзда хорижий таъсисчининг корхона таъсис жамғармасидаги улушини ошириш мажбуриятини кучга киради.

Новация битими имзолангандан кейин «N» МЧЖ ўзининг таъсис ҳужжатларига тегишли ўзгартиришлар ва қўшимчаларни киритиши керак. Бу иш Умумий йигилишнинг қарори орқали амалга оширилади. Таъсис ҳужжатларига киритилган қўшимча ва ўзгартиришлар белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши керак.

Имзоланган новация шартномаси томонларнинг импорт шартномаси бўғича мажбуриятлари бажарилган деб ҳисоблашга асос бўлади. Шунинг учун «N» МЧЖга кредит мат кўрсатувчи ваколатли банк новация шартномаси асосида импорт шартномасини ҳисобдан ўчириши керак.² Ваколатли банк «N» МЧЖнинг таъсис ҳужжатларига киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар давлат рўйхатидан ўтказилганини тасдиқловчи далолатномани талаб қилишга ҳақли.

1. Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 347-моддиси.

2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2005 йил 4 октябрда 1514-сон билан қабул қилинган «Импорт шартномаларини ҳисобга кўйиш ва улар учун тўловчи суммани ҳисобга олиш» қарори.

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ

73 Чет эл инвестиция иштирокида тузилган «N» ОАЖнинг таъсис ҳужжатларида акцияларнинг номинал қиймати АҚШ долларларида кўрсатилган. Айни вақтда ОАЖ ўз таъсис жамғармаси қонунчилиқда ўрнатилган талабларга қанчалик жавоб беришини аниқлаши керак. ОАЖнинг устав жамғармаси қанча бўлиши керак? Акцияларнинг миллий валютадаги номинал қийматичи?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилиқига кўра, очиқ ва ёпиқ турдаги акциядорлик жамиятлари устав жамғармаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича (жамият давлат рўйхатидан ўтказилган кундаги курс) 400 минг АҚШ долларига тенг бўлиши керак.¹

Таъсис ҳужжатлари ишлаб чиқиладиганда ва улар давлат рўйхатидан ўтказиладиганда таъсис жамғармаси миқдори эркин конвертациядаги валютада кўрсатилади. Жамият иш бошлагандан кейин эса, қимматли қоғозларни чиқариш тўғрисидаги қарорларни қабул қилиш ва рўйхатдан ўтказишда акцияларнинг номинал қиймати миллий валютада кўрсатилиши керак. Ўзбекистон Республикасининг «Қимматли қоғозлар бозори тўғрисида»ги қонунига кўра, қимматли қоғозларнинг қиймати Ўзбекистон Республикасининг миллий валютасида ифода этилиши лозим.² Акцияларнинг номинал қиймати 100 сўмдан кам бўлиши мумкин эмас.³

74 «N» ОАЖ акциядорларининг навбатдаги Умумий йигилишида қатор ташкилий масалалар, хусусан жамиятни МЧЖга айлантириш масаласи муҳокама этилиши кўзда тутилган. Қонунчиликка ва «N» ОАЖнинг уставига кўра, жамиятни қайта тузиш (мақомини ўзгартириш) масаласини ҳал қилиш борасида овоз беришда имтиёзли акция эгалари ҳам қатнашиши мумкин. Жамиятни қайта ташкил этиш бўйича имтиёзли акция эгалари ҳам овоз беришга ҳақли бўлса, у ҳолда акциядорлар Умумий йигилишининг кворум (кўпчилик фикри) асосидаги ҳулосасини қандай аниқлаш мумкин?

1 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 18 ноябрдаги ПФ-4053-сонли «Иқтисодийётнинг реал сектори корхоналарининг молиявий барқарорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони.

2 Ўзбекистон Республикаси «Қимматли қоғозлар ва фонд биржаси тўғрисида»ги Қонунининг 1-моддаси.

3 Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 25-моддаси.

Акциядорлик жамиятларига оид қўйилган шартларга, акциялар икки хил бўлади: оддий акция ва имтиёзли акция. Оддий акция эгалари акциядорларнинг умумий йиғилишида қатнашадиган барча масалалар бўйича овоз беришда қатнашиш ҳуқуқига эга. Имтиёзли акция эгалари эса тўғридан-тўғри уларга тааллуқли бўлган масалалар, хусусан жаamiaтни қайта ташкил этиш масаласида овоз бериш ҳуқуқига эга. Одатда ҳар битта акция (оддий ёки имтиёзли) унинг эгасига битта овоз ҳуқуқини беради (агар акция эгалар овоз бериш ҳуқуқига эга бўлса). Агар имтиёзли акция унинг эгасига биттадан ошди, овоз ҳуқуқини берса, у ҳолда бу овознинг ҳар бири овоз бериш ҳуқуқига эга акциялар сони саналганда алоҳида ҳисобланади.

Оддий акциялар овоз берувчи бўлиб, уларнинг эгасига дивидендлар олиш, акциядорларнинг умумий йиғилишларида ва жамиятни бошқаришда иштирок этиш ҳуқуқини беради.

Акция эгаларига дивидендларни, шунингдек, жамият тугатилганда акцияларга қўйилган маблағларни биринчи навбатда олиш ҳуқуқини берадиган акциялар **имтиёзли акциялардир**. Имтиёзли акциялар уз эгаларига жамият фойда куриш-курмаслигидан қатъий назар, муайян дивидендлар олиш ҳуқуқини беради.

Манба: Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 24-моддаси.

Ўзбекистон Республикасининг «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг 66-моддаси, 6-қисмига кўра, жамиятни қайта ташкил этиш масаласи юзасидан қарор қабул қилиниши учун акциядорларнинг $\frac{3}{4}$ қисми овози керак.

Саволда назарда тутилган ҳолатда, имтиёзли акциялар уларнинг эгаларига шундай овоз ҳуқуқини бериши масаланинг ечимига катта таъсир кўрсатади. Қуйидаги 2-сонли жадвалда келтирилган мисол бунини янаям кенгроқ изоҳлайди:

2-сонли Жадвал. Акциялар бўйича овозлар тақсимоти механизми (мисол тариқасида)

	Оддий акциялар бўйича овозлар сони ва уларнинг умумий овозга нисбатан фоиздаги нисбати		Имтиёзли акциялар бўйича овозлар сони ва уларнинг умумий овозга нисбатан фоиздаги нисбати		Ҳар битта акция учун унинг эгасига 2 та овоз берувчи имтиёзли акциялар сони (10 та) ва уларнинг умумий овоз сонига нисбатан фоиздаги нисбатан
	Сони	Нисбат	Сони	Нисбат	
Оддий масалалар бўйича овоз берилганда	1000	100%	—	—	—
Жамиятни қайта ташкил этиш бўйича овоз берилганда	1000	90%	80	8%	20

Яна шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, имтиёзли акциялар бўйича овоз берувчи имтиёзли акцияларнинг сони тироқисиз ҳам оддий акциялар бўйича овозларнинг $\frac{3}{4}$ акциядорлар умумий овозларнинг кворуми ($\frac{3}{4}$ овози) учун етарли бўлиши мумкин. Ҳаттаки, амалдан қолган овозларнинг

ёрларига кўра,¹ имтиёзли акцияларнинг қиймати жамият таъсис жамғармасининг 20 фоизидан ошмаслиги керак (агар имтиёзли акция кўпроқ кучга ва 2 ёки ундан кўп овозга эга бўлмаса).

75 «N» ОАЖ акциядорларининг Умумий йиғилишида жамиятнинг мулкчилик шаклини МЧЖга ўзгартиришга қарор қилинди. Қарор қабул қилинаётганда қарши овоз берган акциядорлар ҳам бўлди. Шу муносабат билан қарши овоз берган акциядорлар ўз акцияларини жамият томонидан сотиб олиниши учун ариза беришлари мумкинлиги ҳақида қарор қабул қилинди. Ариза беришнинг охириги кунида эса корхонанинг ташкилий-ҳуқуқий шаклини ўзгартириш юзасидан қарор қабул қилинганда ижобий овоз берган 12 фоиз акцияга эга бўлган акциядор ўз акциясини жамият томонидан қайтиб сотиб олинишини талаб қилди. Жамият унинг акциясини қайтиб сотиб олишга мажбурми?

Йўқ, мажбур эмас. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, акция эгаси акциядорлик жамияти қайта ташкил этилиши муносабати ўз акцияларининг жамият томонидан тўлалигича ёки қисман қайтиб сотиб олинишини қуйидаги ҳолларда талаб қилиши мумкин:²

- Агар акциядор жамиятни қайта ташкил этишга қарши овоз берган бўлса;
- Агар акциядор жамиятни қайта ташкил этиш масаласи юзасидан овоз бериш жараёнида узрли сабабга кўра қатнашмаган бўлса.

76 «N» ЁАЖ акциядорларининг умумий йиллик мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда жамиятни МЧЖга айлантириш масаласи кўриб чиқилди. Мажлисда 25 акциядордан 17 нафари қатнашди. Мазкур 17 нафар акциядор жамиятнинг 90 фоиздан ошиқ акциясига эгалик қилади. 17 акциядорнинг ҳаммаси жамиятни МЧЖга айлантириш учун овоз берди. Жамиятнинг 8 акциядори номаълум сабабларга кўра акциядорларнинг Умумий йиғилишида ва овоз беришда қатнашмади. Акциядорлар Умумий йиғилишидан кейин эса улар МЧЖнинг таъсисчиси бўлиш истагини билдиришди. Бунга уларнинг ҳаққи борми?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, жамият қайта тузилганида қайта ташкил этилган жамиятнинг барча ҳуқуқлари ва мажбуриятлари ўтказиш далолатномасига мувофиқ янги вужудга келган юридик шахсга ўтади.³ Овоз беришда қатнашмаган 8 акциядор «N» ЁАЖ нинг устав жамғармасида ўз улушларига эга эди. Жамият МЧЖга айлангандан кейин уларнинг улушлари янги МЧЖ устав жамғармасига ўтади. Демак, улар ўзи-ўзидан янги МЧЖнинг таъсисчиси саналади.

1 Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 19-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 44-моддаси.

3 Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 100-моддаси, 4-қисми.

77

«N» ОАЖнинг Умумий йиғилишида жамиятни МЧЖга айлантириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Қонунда белгиланган тартибга мувофиқ «N» ОАЖ акциядорларга мурожаат этиб, улар ўзларига тегишли акцияларнинг жамият томонидан қайтиб сотиб олинишини талаб қилиш ҳуқуқига эга эканини, шунингдек мазкур акцияларнинг нархи ва сотиб олиш тартиблари ҳақида маълум қилди. Ўз навбатида акциядорлар ҳам акцияларнинг сотиб олиниши бўйича тегишли аризаларини жамиятга топширишди. Аммо, жамият томонидан қайтиб сотиб олиниши талаб қилинган акцияларнинг умумий суммаси жамиятнинг соф активи суммасидан 10 фоизга ошиб кетди. Бундай ҳолда «N» ОАЖ акциядорларнинг акциясини сотиб олишга ҳақлими?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, «N» ОАЖ томонидан акцияларни сотиб олиш Умумий йиғилиш ўтказилиши тўғрисидаги хабарномада кўрсатиб ўтилган нарх асосида амалга оширилади.¹ «N» ОАЖ акцияларни қайтиб сотиб олиш тўғрисида қарор қабул қилган вақтда мазкур акцияларни сотиб олишга йўналтирилаётган маблағ жамиятнинг тоза активи суммасидан 10 фоизга ошиб кетмаслиги керак. Агар сотиб олиниши талаб қилинган акциялар сони «N» ОАЖ сотиб олиши мумкин бўлган акциялар сонидан ошиб кетса, акциялар ҳар битта акциядордан пропорционал миқдорда сотиб олинади.

78

«N» ОАЖнинг имтиёзли акциялари умумий жойлаштирилган акцияларнинг 5 фоизини ташкил қилади. Жамиятнинг 2009 молиявий йил якуни бўйича даромади фақат оддий акциялар бўйича дивидендларни тўлашга етади. «N» ОАЖ акциядорларининг умумий йиғилишида имтиёзли акция эгаларига дивиденд тўламаслик тўғрисида қарор қабул қилинди. Бу қарор билан имтиёзли акция эгаларининг ҳақ ҳуқуқлари бузилаяптими?

Албатта бузилаяпти. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, дивидендлар биринчи навбатда имтиёзли акциялар, ундан кейин оддий акциялар бўйича тўланади.² Имтиёзли акциялар учун белгиланган дивидендларни тўлаш учун маблағ мавжуд бўлган ҳолатда жамият уларни тўламасликка ҳаққи йўқ. Агар жамият дивидендларни тўламаса имтиёзли акция эгалари ўз дивидендларини суд орқали талаб қилиши мумкин. Жамият молиявий йилни етарлича бўлмаган даромад еки зафар билан якунлаган ҳолларда имтиёзли акциялар учун дивидендларни тўлаш «N» ОАЖнинг резерв жамғармаси ҳисобидан ва резерв суммаси доирасида тўлашнинг мумкин.

Ўз навбатида, акциядорларнинг Умумий йиғилиши жамият уставида дивиденд миқдори белгилаб қўйилган имтиёзли акциялар бўйича тўлиқ бўлмаган дивиденд дивидендлар тўлаш ҳақида қарор қабул қилишга ҳақли.³

1. Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини яхшироқ соғатиш тўғрисида»ги Қонунининг 44- ва 45-моддалари.

2. Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини яхшироқ соғатиш тўғрисида»ги Қонунининг 54- ва 56-моддалари.

3. Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини яхшироқ соғатиш

«N» ЁАЖда 30 нафар акциядор бор. Жамиятнинг овоз бериш ҳуқуқига эга акцияларининг 76,4 фоизи 11 нафар акциядорга тегишли. «N» ЁАЖ акциядорларининг йиллик Умумий йиғилишида акциялар бўйича дивиденд тўламаслик, ўтган молиявий йил якуни бўйича тушган даромадни ишлаб чиқаришни техник модернизациялаш учун йўналтиришга қарор қилинди. Аммо умумий ҳисобда жамият акцияларининг 14,6 фоизига эгаллик қилувчи 19 нафар акциядор бу қарорга қарши. Мазкур акциядорлар амалдаги қонунчилик доирасида қандай чоралар қўллаши мумкин?

Оралик (чорак, ярим йил) дивидендларни тўлаш, ҳар бир турдаги акция учун дивидендларнинг суммаси ва тўлов шаклини белгилаш тўғрисидаги қарорлар «N» ЁАЖнинг Кузатув кенгаши томонидан амалдаги қонунчиликдан келиб чиққан ҳолда қабул қилинади.¹

Йиллик дивидендларни тўлаш, ҳар бир турдаги акция учун дивидендларнинг суммаси ва тўлов шаклини белгилаш тўғрисидаги қарор «N» ЁАЖ акциядорлари умумий йиғилиши томонидан жамиятнинг Кузатув кенгаши тавсияси асосида қабул қилинади. Қарор умумий йиғилишда иштирок этаётган овоз берувчи акция эгалари бўлмиш акциядорларнинг кўпчилик овози асосида қабул қилинади.²

«N» ЁАЖ акциядорлари Умумий йиғилиши айрим турдаги акциялар бўйича дивидендларни тўламаслик, шунингдек, дивиденд миқдори уставда белгилаб қўйилган имтиёзли акциялар бўйича тўлиқ бўлмаган миқдорда дивидендлар тўлаш ҳақида қарор қабул қилишга ҳақли.

Умумий йиғилишда узрли сабабга кўра қатнашмаган ёки мазкур қарорга қарши овоз берган акциядор умумий йиғилиш қарори бўйича судга шикоят билан мурожаат қилиши мумкин.

80 **Стратегик корхона ҳисобланган «N» ОАЖ акцияларини чет эл инвесторларга сотиш жараёнида мазкур жамиятга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарори асосида «олтин акция» жорий этилди. «Олтин акция» — айрим акциядорлик жамиятларини бошқаришда давлат иштирокининг махсус ҳуқуқидир. Айни вақтда мазкур ОАЖ акциядорларнинг йиллик Умумий йиғилишини ўтказишга тайёргарчилик кўрмоқда. «Олтин акция» жорий этилган жамиятларда акциядорларнинг йиллик умумий йиғилишини ўтказишда қандайдир алоҳида жиҳатлар мавжудми?**

«Олтин акция» — айрим акциядорлик жамиятларини бошқаришда давлат иштирокининг махсус ҳуқуқи бўлиб, у стратегик аҳамиятга эга бўлган давлат корхоналари хусусийлаштирилаётганда ёки акциядорлик жамиятларининг давлат акция пакетлари хусусий мулк этиб реализация қилинаётганда Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорига асосан жорий қилинади ва мамлакатнинг иқтисодий манфаатлари ҳимоя

¹ Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқлари ҳимоя қилиш тўғрисидаги Қонуни»нинг 55-моддаси.

² Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқлари ҳимоя қилиш тўғрисидаги Қонуни»нинг 66-моддаси.

олинишини таъминлайди. «Олтин акция» амалга эга эмас, бошқа шахста берилмайдиган ҳақда гаровга қуйилмайдиган, устав фонди миқдорини бени илашда ва дивидендларни ҳисоблашда инобатга олилмайдиган. «Олтин акция» устав фондида давлат улуши бўлмаган ёки бу улуш 25 фоиздан ошмайдиган акциядорлик жамиятларида жорий этилиши мумкин.

«Олтин акция» акциядорлик жамиятининг Кузатув кенгаши таркибига давлат вакилини тайинлаш орқали амалга оширилади. Давлат вакили акциядорлик жамияти акциядорларининг Умумий йиғилишида ва Кузатув кенгаши йиғилишларида мажбурий тартибда иштирок этади. Давлат вакили мажлис ва йиғилишларда қуйидаги масалалар бўйича қарорлар қабул қилинганда вето қўйиш ҳуқуқига эга:

- Жамиятни қайта ташкил этиш;
- Жамиятни тугатиш, тугатувчини белгилаш ҳамда оралиқ ва якуний тугатиш балансларини тасдиқлаш;
- Кузатув кенгаши аъзоларининг сонини белгилаш, унинг аъзоларини сайлаш ва аъзоларнинг ваколатини белгиланган муддатдан олдин тугатиш;
- Жамиятнинг устав жамғармасини камайтириш;
- Жамият томонидан жамиятнинг акцияларини сотиб олиш;
- Қонунчиликдан назарда тутилган бошқа масалаларни ҳал қилиш;
- Акцияларнинг номинал таннархини ошириш, эълон қилинган акциялар сони ва туридан келиб чиққан ҳолда янги акциялар жойлаштириш орқали жамият устав жамғармаси ҳажмини кўпайтириш (агар жамиятнинг низоми ёки акциядорлар Умумий йиғилиши қарори билан Кузатув кенгашига шундай ҳуқуқ берилган бўлса);
- Жамиятнинг шўъба корхонаси ёки жамиятга бўйсунадиган корхоналарини ташкил этиш;
- Қонунчиликда кўзда тутилган ҳолларда, жамият учун мулк олиш ёки унинг мулкни бошқаларга бериш билан боғлиқ йирик келишувларни тузиш;
- Қонунчиликда кўзда тутилган ҳолларда, жамият манфаатдор бўлган келишувларни тузиш.

Вето қўйиш юқорида қайд этилган масалалар бўйича қарор қабул қилинган кунда ёзма равишда расмийлаштирилади.¹

81

«N» ОАЖ 2009 йилнинг 4 май куни акциядорларнинг Умумий йиғилишини ўтказди. Мажлис ўтказилиши ҳақидаги ёзма хабарнома акциядорларга 2009 йил 26 апрел куни, йиғилишдан 6 кун илгари жўнатилди. Натижада айрим акциядорлар хабарномани йиғилиш ўтиб кетгандан кейин олишди ва шу сабабли йиғилишда иштирок этишмади. Бу ҳолатда «N» ОАЖ томонидан қонун бузилганми? «N» ОАЖ Умумий йиғилишдан неча кун олдин акциядорларга хабар бериши керак эди?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, акциядорларнинг Умумий йиғилиши ўтказилиши тўғрисидаги хабар матбуотда эълон қилинади ҳамда жамият акциядорлари реестри асосида акциядорларга ва давлат вакилига ёзма равишда

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 20 июлдаги ПФ 389/ сонли «Ҳисобовдорлик ва стратегик тармоқлари корхоналарини хусусийлаштириш жараёнини чуқурлаштириш ва янада янги чора-тадбирлар тўғрисидаги» Фармони.

жўнатилади. Реестр Умумий йиғилиш ўтказиш учун расман белгиланган кундан 30 кун олдин тузилади.

Акциядорларнинг Умумий йиғилиши ўтказилиши ҳақидаги хабар ОАЖ акциядорларига ва давлат вакилига мажлис ўтказилишидан 10 кун олдин ёзма равишда жўнатилади.¹ Мазкур талабларга риоя қилмаслик қонунчиликни бузиш саналади ва судга шикоят қилиш учун асос бўлади.

82 «N» ОАЖ акциядорлар реестрида 140 акциядор (жисмоний шахс) рўйхатдан ўтказилган. Жамият томонидан ўтказилган текширув-таҳлил шуни кўрсатдики, айрим акциядорлар билан доимий алоқа йўқолган: уларнинг манзиллари ўзгариб кетган, акциядорларнинг Умумий йиғилишларида ҳатнашмайди, дивиденд олишмайди (2007 йил 20 та, 2008 йилда эса 27 та акциядор дивиденд олиш учун келмади).

Амалдаги қонунчилик талабларига биноан «N» ОАЖ мазкур акциядорлар билан алоқани тиклаш учун барча чора-тадбирларни кўрди. Аммо, айрим акциядорлар бошқа жойга кўчиб кетган ва янги манзиллини ҳеч ким билмайди, яна бир қисми бошқа мамлакатларга доимий яшашга кетган, айримлари ҳаётдан кўз юмган ва акцияни ҳеч кимга мерос қолдирмаган, қолдирган бўлса ҳам меросхўрлар акцияга эгалик ҳуқуқидан фойдаланишни бошламаган. Бундай ҳолатларда, жамият билан алоқани батамом узган акциядорларни реестрдан чиқариб ташлаш учун «N» ОАЖ нима қилиши керак бўлади?

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида акциядорларни реестрдан чиқариб ташлаш кўзда тутилмаган. Мавжуд қонунчилик моҳиятидан шундай талқин келиб чиқадики, акциядор жамиятни бошқаришда иштирок этишга ҳақли, аммо мажбур эмас.²

Акциядор ёки унинг қонуний эгаси ёки меросхўри томонидан белгиланган муддатларда талаб қилинмаган дивиденд акциядорларнинг Умумий йиғилиши қарори асосида жамият ихтиёрига ўтказилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Олий ҳўжалик судининг 2005 йил 31 мартда бўлиб ўтган Қўшма Пленумида қабул қилинган 02/124-сонли қарорида³ шундай дейилган: Судлар Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунида қуйида санаб ўтилган сабаблар асосида акциядорни мажбурий равишда реестрдан чиқариш мумкин эмаслигига эътибор қаратиш керак:

- Акциядор жамият олдидаги ўз мажбуриятини бузгани учун;
- Акциядорлар йиғилишида қатнашмаслик ёки қатнашишдан бош тортгани учун;
- Жамият билан узоқ вақт мобайнида алоқада бўлмагани учун ва ҳ.к.

Мазкур сабаблар асосида акциядорни реестрдан чиқариш тўғрисида ариза (шикоят) тушганда суд органлари уларни қониктиришни рад этиши керак.

1 Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 69-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонунининг 27-моддаси 1-қисми 6-хат бошиси.

3 Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Олий ҳўжалик судининг 2005 йил 31 мартдаги Қўшма Пленумининг 02/124-сонли қарори 19-банди.

83

«N» ЁАЖни қайта тузиш масаласи юзасидан жамият акциядорларининг навбатдан ташқари бўлиб ўтадиган мажлиси ҳақидаги хабарда мажлис бўлиб ўтадиган вақт нотўғри кўрсатилган. Шу туфайли бир неча акциядорлар мажлисда ҳам ва табиийки жамиятни қайта ташкил этиш юзасидан ўтказилган овоз бериш жараёнида ҳам қатнаша олмади. Мазкур акциядорлар ўз ҳуқуқлари бузилгани ҳақида судга шикоят билан мурожаат қилмоқчи. Акциядорларни мажлис ҳақида хабардор қилиш талаби бузилганини (уларга нотўғри ахборот етказилгани) асос қилган ҳолда суд мазкур мажлисда қабул қилинган қарорларни бекор қилиши мумкинми?

Ҳа, мумкин. Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Олий ҳужалик судининг 2005 йил 31 мартда бўлиб ўтган Қўшма Пленумида қабул қилинган 02/124-сонли қарорига кўра,¹ акциядорлар Умумий йиғилишида қабул қилинган қарорларни бекор қилиш учун Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғриси»даги Қонунда белгиланган қуйидаги қонунбузарликлар асос бўлиб хизмат қилади:

- Умумий йиғилиш ўтказиладиган кун, вақт ва жой ҳақида акциядорга нотўғри ахборот бериш ёки умуман бермаслик (Қонуннинг 69-моддаси 4-қисми);
- акциядорга Умумий йиғилиш кун тартибига киритилган масалалар буйича керакли ахборот (материаллар) билан танишиш имкониятини бермаслик (Қонуннинг 69-моддаси, 4, 5 ва 6-қисмлари);
- акциядорларнинг Умумий йиғилишда иштирок этиш тартибининг бузиллиши (Қонуннинг 74-моддаси);
- акциядорга овоз бериш бюллетенини бермаслик (Қонуннинг 77 ва 78-моддалари) ва бошқалар.

Қайд этиш жоизки, акциядорлар Умумий йиғилишининг қарорларини қабул қилиш тартиби Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғриси»даги Қонуннинг 66-моддаси ва акциядорлик жамияти Устав асосида белгиланади. Агар Устав Қонун талабларига мувофиқлаштирилмаган бўлса, у ҳолда Уставнинг «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғриси»даги Қонунга зид бўлмаган қисмларигагина қўлланилади.

1 — Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Олий ҳужалик судининг 2005 йил 31 мартдаги Қўшма Пленуми.

МАҲСУЛОТ ОЛДИ-СОТДИСИ, ИСТЕЪМОЛЧИЛАР ҲУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ

84

«N» фермер хўжалигига йилига ўртача 10–15 тонна минерал ўғит керак. Фермер хўжалиги ўзига керакли ўғитни тўғридан-тўғри Республика товар хом-ашё биржасида сотиб олса бўладими?

Агар мумкин бўлса, фермер хўжаликлари биржада қатнашиш ва товар сотиб олиши учун қандай шарт ва талаблар ўрнатилган?

Белгиланган тартибга кўра, қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси товар хом-ашё биржаси (РТХБ)¹ савдоларида минерал ўғит сотиб олиши мумкин:

- Ширкатлар, фермер ва деҳқон хўжаликлари, шунингдек, минерал ўғитлар сотиш (маҳаллий корхоналарга) билан шуғулланадиган махсус улгуржи савдо корхоналари. Минерал ўғитлар стратегик турдаги моддий-техник ресурслар рўйхатига кирази ва шу боисдан минерал ўғитларни реализация қилиш учун махсус тартиб ўрнатилган.²

Мазкур тартибга кўра минерал ўғитларни сотиш қуйидаги мақсадларга амалга оширилиши мумкин:

- қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчиларнинг балансларда назарда тутилган ҳажмларда давлат эҳтиёжлари учун шартнома мажбуриятларини бажариши учун «Қишлоқхўжаликкимё» ҳудудий акциядорлик жамиятлари орқали;³
- давлат эҳтиёжлари учун шартнома мажбуриятлари билан қамраб олинмаган маҳсулотлар етиштириш учун қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларига «Қишлоқхўжаликкимё» ҳудудий акциядорлик жамиятлари орқали бевосита биржа савдоларида биржа нархлари бўйича ва минерал ўғитларни биржа савдоларида сотиб олувчи ихтисослаштирилган улгуржи корхоналарга ҳақи 100% олдидан туланган ҳолда сотилади.

Биржада минерал ўғитларнинг сотувчиси уларни ишлаб чиқарувчи заводлардир. Харидорлар эса «Қишлоқхўжаликкимё» акциядорлик жамиятининг ҳудудий

1 «РТХБ» — «Ўзбекистон Республикаси товар хом-ашё биржаси».

2 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 5 февралдаги 57-сонли «Маҳсулотлар, хом-ашё ва материалларнинг юқори ликвидли турларини сотишнинг бозор механизмларини жорий этишни давом эттириш тўғрисида»ги қарори.

3 «Қишлоқхўжаликкимё» ҳудудий акциядорлик жамиятлари «Ўзкимёсаноат» ДАК таркибига кирази. Улар ўзларининг туманлараро ва туман филиаллари орқали ҳудуд бўйича ҳақиқий талабни ўрганади, қишлоқ хўжалик маҳсулоти ишлаб чиқарувчиларга (истеъмолчиларга) минерал ўғитлар, шунингдек, усимликларни ҳимоя қилиш учун мулккаллаган кимёвий воситаларнинг аниқ турларини етказиб бериш бўйича аризалар қабул қилади ва шартномалар тузди; «Қишлоқхўжаликкимё» ҳудудий акциядорлик жамиятлари қишлоқ хўжалик маҳсулоти ишлаб чиқарувчиларнинг аризалари асосида ҳар йили минерал ўғитлар ва усимликларни ҳимоя қилувчи кимёвий воситаларга келгусидаги эҳтиёжлар қандай бўлишини ўрганиб чиқди ва бу ахборотни «Ўзкимёсаноат» ДАКга тақдим этади. Ўз навбатида «Ўзкимёсаноат» ДАК мазкур ахборот асосида мамлакатдаги ишлаб чиқариш корхоналарида минерал ўғитлар ва усимликларни кимё

бўлинмалари, қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ишлаб чиқарувчи барча турдаги хўжаликлар ҳамда маҳаллий хўжаликларга минерал ўғит сотиш билан шуғулланувчи махсус улгуржи савдо корхоналаридир.

Минерал ўғитларни биржа савдосига қўйганда улар учун бошлангич нарх бошқариладиган нарх даражасида белгиланади.

Минерал ўғит сотиб олиш масаласида фермер хўжаликлари «Қишлоқхўжаликкимё» акциядорлик жамиятининг худудий бўлинмалари ёки маҳаллий хўжаликларга минерал ўғит сотиш билан шуғулланувчи махсус улгуржи савдо корхоналарига мурожаат қилгани мақсадга мувофиқ.

85 «N» фермер хўжалиги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, хусусан, картошка, пиёз, карам, помидор ва қорамол гўшти етиштириш билан шуғулланади. 2009 йилда картошка ва пиёздан жуда мўл ҳосил олинди. Фермер хўжалиги етиштирилган картошка ва пиёзнинг бир қисмини бозорда сотди, қолган қисмини эса биржа орқали сотишни мўлжалламоқда. Кичик бизнес субъектлари томонидан етиштирилган маҳсулотларни Республика товар хом-ашё биржаси (РТХБ) орқали сотиш тартиблари қандай? Фермер ёки деҳқон хўжалиги 10–15 тонна картошка ёки пиёзни биржа савдоси орқали сотса бўладими?

РТХБда ўрнатилган тартибга кўра, тадбиркорликнинг бошқа субъектлари билан бир қаторда фермер ва деҳқон хўжаликлари барча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини (шу жумладан картошка ва пиёз) исталган ҳажмда (миқдорда) www.uzbex.com электрон савдо тизими орқали ички бозор учун сотувга қўйиши мумкин.

Фермер хўжалиги 10 тонна картошка ёки пиёзни сотиш учун мазкур маҳсулотни Uzbex.com сайтига қўйиши керак ва бунинг учун зарур барча рўйхатдан ўтказиш жараёнларини (сайтда регистрация қилиш) фермер хўжалигини ўзи амалга ошириши лозим. Муқобил тарзда эса, фермер хўжалиги бу ишни РТХБ савдо майдонининг брокерига топшириши мумкин. Агар фермер хўжалиги брокердан фойдаланадиган бўлса, у ҳолда брокер маҳсулотни (мазкур ҳолатда картошка ёки пиёзни) суратга олади ва РТХБ савдо тизимининг фотолистингига (суратлар сифатида) жойлаштиради. Шунингдек, брокер мазкур тизимга маҳсулот сотилиши ҳақида ёллон жойлаштиради. Эълоғда маҳсулот нархи курсатилиши керак. Маҳсулот тартиб фермер хўжалигини қониқтирадиган миқдорда белгиланади.

Электрон тизимга қўйилган товарни сониялар ичида 100 мингдан ортиқ ошмакдорлар куради. Уларнинг аксарияти товарни сотиб олиш учун 1 соат давомида

Uzbex.com савдо тизими — кечало кундуз узлуксиз равишда барча ишлаб чиқарувчилар ва истеъмолчилар учун on-line режимида олди сотди келишувларини амалга ошириш учун имкон беради. Мазкур тизим фойдаланувчиси Ўзбекистоннинг исталган жойидан (ранон, шаҳар, посёлка) туриб олди сотди қилиши мумкин.

Uzbex.com товарларни жойлаштириш бу товарни изни бир вақтнинг ўзида куриш ва унга баҳо таклиф этиш имкониятига эга 4 минг сотувчиси ва 100 минг мижози бўлган 300га дундага жойлаштириш дегади.

таклиф қилинган нархдан баландроқ нархдаги таклифлар билан суринмаса аукцион 1 соат давом этади. Агар баландроқ нарх таклиф этилса, аукцион яна бир соатга чўзилади. Ҳар гал олдингисидан баландроқ нарх таклиф этилганда, аукцион бир соатга узайтирилаверади. Бу жараён барча таклиф этилган нархлардан баланд энг юқори нарх (бозор тили билан айтганда «бошқа нархларни синдирувчи нарх») ўрнатилгунга қадар давом этади.

Агар товар узоқ муддатли аукционга қўйилса, у ҳолда мазкур муддат (узоқ аукцион) давомида товар учун турли таклифлар тушаверади. Сотувчи эса аукцион учун белги-ланган муддат охирида ўз маҳсулотини таклиф этилган энг максимал нархда сотади.

Лекин фермер хўжалиги товар учун пулни товар сотилиши билан ололмайди. Пулни товар харидорга етказиб берилгандан кейингина олиш мумкин.

Мазкур тизимнинг ўзига хослиги шундаки, бунда РТХБ товар учун тўлов амалга оширилишига ва товар харидорга етказиб берилишига юз фоиз кафолат беради.

РТХБ — Республика товар хом-ашё биржаси миллий ва халқаро компанияларга республикада ишлаб чиқарилаётган қўра ва рангли металллар, нефт маҳсулотлари, пахта толаси ва пахта тои қайта ишлаш маҳсулотлари, минерал ўғитлар, қанд-шакар, ун, бугдой ва шу каби кўплаб юқори ликвидли товар активларига эга булиш учун бирдек имконият яратади. РТХБ Тошкент шаҳрида жойлашган. Унинг таркибига барча вилоятлар марказларидаги 12та филиал киради. Айни вақтда 1200 нафар брокер биржанинг аъзоси саналади.

РТХБ биржа савдоларининг ягона электрон тизимига уланган олис масофадаги савдо майдончаларига (савдо жойларига) эга. Савдо майдончаларининг Ягона электрон тизимга улагани мазкур майдончаларда ишлайдиган брокерларга савдога қўйилаётган маҳсулотнинг параметрлари ҳақида листинг ахборотини тезкор тарзда олиш билан бир қаторда савдоларда иштирок этиш имкониятини ҳам беради. Айни вақтда республиканинг кўплаб туманлар марказларида 72та олис масофадаги савдо майдончалари ташкил этилган. Бундан ташқари олис масофадаги савдо майдончалари МДХ, Европа ва Осёнинг қатор мамлакатларида ҳам очилган.

Ички ва экспорт-импорт шартномалари бўйича олди-сотди келишувлари биржада аккредитация қилинган брокерлар орқали амалга оширилади. РТХБдаги олди-сотди келишувлари «Етказиб берилгандан кейинги тўлов» формуласи асосида амалга оширилади. Бунда СПОТ ва ФОРВАРД шартномалари савдо қилинади. Биржада фаолият кўрсатадиган институт — Ҳисоб-клиринг палатаси (ҲКП) олди-сотди келишуви иштирокчилари ўз зиммаларига олган мажбуриятларни сўзсиз ижро этишларини кафолатлаш имконини яратади. РТХБ «Етказиб берилгандан кейинги тўлов» режимида амалга оширилишини инobatга олган ҳолда, ҲКП тўловнинг аккредитив шаклидан фойдаланади. Биржадаги олди-сотди келишувлари бўйича ҳисоб-китоб тўловлар келишувнинг иштирокчи томонлари ўртасида бевосита эмас, балки ҲКП орқали амалга оширилади. ҲКП товарнинг сифати, мавжудлиги ва жўнатишга тўғрисида кафолат олгандан сўнггина тўловни амалга оширади.

Бундан ташқари биржа қоидаларига қўра, олди-сотди келишуви иштирокчилари келишувдан мўлжалланган сумманинг 2 фоизгача бўлган миқдорда аванс тўловларини ҲКПда махсус очилган ҳисоб рақамларига пул кўчириш орқали ўтказиши керак. Агар иштирокчи томонларнинг бири амалга оширилган биржа келишуви бўйича ўз мажбуриятларини бузса, мазкур ҳисоб рақамидаги пуллар жарима санкцияларини бажариш сифатида ҲКП томонидан акцептсиз тартибда бир томоннинг ҳисоб рақамидан иккинчи томоннинг ҳисоб рақамига ўтказилиши мумкин.

Хариддорлар озиқ-опақат дуконидан маҳсулот харид қилишганда бир муаммога тез-тез дуч келишади: сотиб олинган маҳсулот айниган ёки уларнинг қандайдир камчилиги (дефекти) бўлиши мумкин. Баъзан эса хариддор маҳсулот ҳақида, унинг яроқлилиқ муддати тўғрисида ахборот билан танишмоқчи бўлса, айрим товарларда бундай маълумот ёки умуман кўрсатилмаган ёки нотўғри кўрсатилган бўлади. Маҳсулот ишлаб чиқарувчи ва уни сотувчи харидорга маҳсулот ҳақида қандай ахборотларни етказиб беришга мажбур?

Ишлаб чиқарувчи (ижрочи, сотувчи) истеъмолчига ўзи сотаётган товар (иш, хизмат) лар ҳақида ўз вақтида зарур, тўғри ва тушунарли маълумот бериши шарт. Товар (иш, хизмат) ҳақидаги маълумотда қуйидагилар кўрсатилиши шарт:

- товар (иш, хизмат) мажбурий талабларига мувофиқ келиши шарт бўлган норматив ҳужжатнинг номи;
- товар (иш, хизмат)нинг асосий истеъмол хусусиятлари, шу жумладан, ўзига хос хусусиятлари рўйхати;
- баҳоси (тарифи) ва сотиб олиш шартлари;
- айрим турдаги товарларнинг ишлаб чиқарилган санаси;
- ишлаб чиқарувчи (ижрочи)нинг кафиллик мажбуриятлари;
- товардан самарали ва хавфсиз фойдаланиш қоидалари ҳамда шартлари;
- товарнинг хизмат (яроқлилиқ) муддати ва ушбу муддат тугаганидан кейин истеъмолчи нима ишлар қилиши зарурлиги, шунингдек бундай ишларни бажармаслик натижасида келиб чиқиши мумкин бўлган оқибатлар тўғрисидаги маълумотлар;
- ишлаб чиқарувчи (ижрочи, сотувчи)нинг номи ва мулкчилик шакли, рўйхатга олиш ва лицензия гувоҳномасининг номери;
- ишлаб чиқарувчи (ижрочи, сотувчи)нинг ҳамда улар истеъмолчидан дарвоқабол қилишга ваколат берган, шунингдек, таъмирлашларини бажарадиган ва техникавий хизмат кўрсатадиган корхоналарнинг манзиллари;
- товарларни сақлаш, хавфсиз утилизация қилиш усуллари ҳамда қоидалари;
- сертификатланиши шарт бўлган товар ҳақида истеъмолчига унинг сертификатланганлиги тўғрисида маълумот тақдим этилиши лозим.

Товар (иш, хизмат) ҳақидаги зарур ахборотнинг йўқлиги бундай товар (иш, хизмат)ни сотиш маълумот берилгунга қадар тегишли давлат бошқаруви органининг кўрсатмаси бўйича тўхтатиб турилишига сабаб бўлади.¹

Агар товар (иш, хизмат) ҳақида нотўғри ёки етарли даражада тўлиқ бўлмаган маълумот берилганлиги:

- зарур истеъмол хоссаларига эга бўлмаган товар (иш, хизмат) сотиб олинганига сабаб бўлса, истеъмолчи шартномани бекор қилишга ва ўзига етказилган даражаси қопланишини талаб қилишга ҳақлидир;
- сотиб олинган товар (иш, хизмат)дан кўзланган мақсадда фойдалана олмаслиги сабаб бўлса, истеъмолчи тегишли маълумот оқилона қисқа (кўни билан) уч кунлик муддатда берилишини талаб қилишга ҳақлидир. Агар маълумот айниган муддатда берилмаса, истеъмолчи шартномани бекор қилиб, зарарнинг қопланишини талаб қилишга ҳақлидир;

¹ Ўзбекистон Республикаси «Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни, 6-моддаси.

88

«N» МЧЖ томонидан «study.uz» деб номланган CD ўқув қўлланмаси сотувга чиқарилди. Орадан бироз вақт ўтгач бошқа бир номаълум фирма ҳам худди шу ном билан ўқув қўлланмаси чиқарди. Бу қўлланма «N» МЧЖ томонидан чиқарилган CD сотувига салбий таъсир кўрсатди. Товар номи (белгиси) бошқалар томонидан ноқонуний ҳолда ишлатилганда қайси органга мурожаат қилиш керак?

Ишлаб чиқарилаётган товар номи (белгиси)¹ бошқалар томонидан ноқонуний ишлатилишидан ҳимояланиш учун мазкур номга (белгига) патент олиш керак. Патент олиш учун Ўзбекистон Республикаси Патент идораси ёки патент вакилига ариза орқали мурожаат этиш керак. Товар номи ёки белгиси учун патент олингандан кейин, у Ўзбекистон Республикаси «Товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари ва товар келиб чиққан жой номлари тўғрисида»ги Қонунига кўра патент эгасининг мутлақ ҳуқуқи ҳимоясига ўтади. Патентланган ном ёки белги ноқонуний тарзда ишлатилса, бу масала суд орқали ҳал этилади.

Бундан ташқари, агар номаълум фирма рақобатни чегаралаш мақсадида товар номи ёки белгисидан (мазкур ҳолатда «study.uz») атайлабдан фойдаланаётган бўлса, у ҳолда «N» МЧЖ Ўзбекистон Республикасининг монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш Давлат қўмитаси ва унинг ҳудудий бошқармаларига шикоят аризаси билан мурожаат қилиши мумкин. Шикоят аризасида қонунбузар фирманинг аниқ номи ва манзили кўрсатилиши керак.

Товар белгисини ёки шу белги билан белгиланган товарни рухсат берилмаган тарзда тайёрлаш, қўллаш, олиб кириш, савдога таклиф этиш, сотиш, ўзгача тарзда фуқаролик муомаласига кириштиш ёки уларни шу мақсадда сақлаш ёхуд улар билан адаштириб юборадиган даражада айнан ўхшаш бўлган бир хилдаги товарларни белгилаш **товар белгисига доир мутлақ ҳуқуқни бузиш** деб эътироф этилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси «Товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари ва товар келиб чиққан жой номлари тўғрисида»ги Қонунининг 26-моддаси.

ТОВАР БЕЛГИСИ УНИНГ ЭГАСИГА НИМА БЕРАДИ?

Кўпчилик компаниялар ва тадбиркорлар брендни рўйхатдан ўтказиш қанчалик муҳим эканини билса-да, бозорда рўйхатдан ўтмаган товар белгилар тез-тез учрайди. Товар белгисини рўйхатдан ўтказиш заруриятини тўла-тўқис англаб етиш учун унинг асосий афзалликларини санаб ўтаемиз:

1. Товарга эгалик ҳуқуқи фақат сизда бўлади ва сиз товар белгисини бошқалар томонидан ишлатилишига йўл қўймаслик имкониятига эга бўласиз. Товар белгисига мутлақ ҳуқуқ ҳақида гувоҳномани қўлга киритгандан сўнг, сизга тегишли бренд ва унга ўхшаш брендни ишлатаётган компанияларнинг ноқонуний ҳатти-ҳаракатлари туфайли сизга етган зиённи қоплашни талаб қилишингиз мумкин.

¹ «Белги» — шахснинг тақдим этиладиган товар ва хизматларини яқка тартибда алоҳидалиштириши.

тутилган талабларни қўйишга ҳақлидир.

Истеъмолчининг товар (иш, хизмат) ҳақидаги нотўғри ёки етарли даражада тўлиқ бўлмаган маълумот туфайли етказилган зарарни қоплаш тўғрисидаги талаблари сотиб олинган товар (иш, хизмат)нинг хоссалари ва жиҳатлари ҳақида истеъмолчи махсус билимга эга эмас деган тахминга асосланиб қараб чиқилади.

Нотўғри реклама оқибатида сотиб олинган товар (иш, хизмат) туфайли истеъмолчига етказилган зарар ишлаб чиқарувчи (ижрочи, сотувчи) томонидан тўлиқ ҳажмда қопланиши лозим.

87 Дўконда қуйидагича эълон осиб қўйилган: «Сотиб олинган маҳсулотлар қайтариб олинмайди ёки алмаштирилмайди». Бундай талаб қонунга зид эмасми? Қандай маҳсулотларни қайтариш мумкин эмас?

Сотиб олинган маҳсулотлар қайтариб олинмайди ёки алмаштирилмайди, деган талаб қонунга зид. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, қайтариладиган маҳсулотларни шартли равишда икки тоифага ажратиш мумкин: нуқсонли маҳсулотлар ва нуқсонсиз маҳсулотлар. Барча нуқсонли маҳсулотларни белгиланган муддат ичида уларни сотган сотувчига қайтариш мумкин.¹ Сотувчи деганда дўкон ёки бозордаги, ёки бошқа савдо муассасасининг сотувчиси назарда тутиляпти.

Аммо, нуқсонсиз маҳсулотларнинг ҳаммасини ҳам қайтариб бўлмайди (*23-сонли ило-вада бундай маҳсулотларнинг рўйхати келтирилган*). Харидор нуқсонсиз маҳсулотни қуйидаги ҳолатда алмаштириши ёки қайтариши мумкин: агар маҳсулот ишлатилмаган бўлса, унинг товар кўриниши, истеъмол хусусиятлари, тамғаси (пломбаси), ёрлиғи сақланган бўлса, шунингдек, товар кимдан сотиб олинганини тасдиқловчи далолатнома (квитанция, чек) бўлса.

Харидор нуқсонсиз ноозик-овқат товарини сотиб олган кундан бошлаб 10 кун ичида (агар сотувчи томонидан бундан кўпроқ вақт айтилмаган бўлса) сотиб олинган жойда ёки сотувчи томонидан белгиланган бошқа жойда худди шундай товарга (катта-кичиклиги, шакли, габарити, кўриниши, ранги ёки комплектацияси фарқ қилиши мумкин) алмаштириши мумкин. Бир товарни бошқасига алмаштираётганда уларнинг нархи ўртасида фарқ керакли тарзда ҳисоб-китоб қилинади (масалан, янги олинаётган товар қайтарилаётган товардан қимматроқ бўлса, нархдаги фарқ харидор томонидан қопланади).

Агар сотувчи алмаштириш учун керакли сифатдаги товарга эга бўлмаса, у ҳолда харидор сотувчидан қайтарилаётган товарнинг пулини қоплаб беришини талаб қилиши мумкин.

Нуқсонсиз озиқ-овқат маҳсулотини уни сотиб олгандан кейин 24 соат ичида алмаштириш мумкин.

Товарни қайтариш ёки алмаштиришда истеъмолчи товарни айнан кимдан сотиб олганини исботлай олиши керак бўлади. Истеъмолчининг талабини кўриб чиқишда касса ёки товар чеки, кафолат муддати белгиланган товарлар учун эса зарур тар-

¹ Ўзбекистон Республикаси «Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Қонуни.

88

«N» МЧЖ томонидан «study.uz» деб номланган CD ўқув қўлланмаси сотувга чиқарилди. Орадан бироз вақт ўтгач бошқа бир номаълум фирма ҳам худди шу ном билан ўқув қўлланмаси чиқарди. Бу қўлланма «N» МЧЖ томонидан чиқарилган CD сотувига салбий таъсири кўрсатди. Товар номи (белгиси) бошқалар томонидан ноқонуний ҳолда ишлатилганда қайси органга мурожаат қилиш керак?

Ишлаб чиқарилаётган товар номи (белгиси) ¹ бошқалар томонидан ноқонуний ишлатилишидан ҳимояланиш учун мазкур номга (белгига) патент олиш керак. Патент олиш учун Ўзбекистон Республикаси Патент идораси ёки патент вакилига ариза орқали мурожаат этиш керак. Товар номи ёки белгиси учун патент олингандан кейин, у Ўзбекистон Республикаси «Товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари ва товар келиб чиққан жой номлари тўғрисида»ги Қонунига қўра патент эгасининг мутлақ ҳуқуқи ҳимоясига ўтади. Патентланган ном ёки белги ноқонуний тарзда ишлатилса, бу масала суд орқали ҳал этилади. Бундан ташқари, агар номаълум фирма рақобатни чегаралаш мақсадидда товар номи ёки белгисидан (мазкур ҳолатда «study.uz») атайлабдан фойдаланаётган бўлса, у ҳолда «N» МЧЖ Ўзбекистон Республикасининг монополиядан чиқариш рақобатни ривожлантириш Давлат қўмитаси ва унинг ҳудудий бошқармаларини ашикоят аризаси билан мурожаат қилиши мумкин. Шикоят аризасида қонунбузар фирманинг аниқ номи ва манзили кўрсатилиши керак.

Товар белгисини ёки шу белги билан белгиланган товарни руждат берилмаган тарзда тайёрлаш, қўллаш, сотиб олириш, савдога таклиф этиш, сотиш, ушунга тарзда фуқаролик муомаласига қўйиштиш ёки уларни шу мақсадда сўзлаш ёхуд улар билан адаштириб юборилган даражада айнан ухшаш бўлган бир хилдаги товарларни белгилаш **товар белгисига доир мутлақ ҳуқуқий бузиш** деб эътироф этилади.

Манба: Ўзбекистон Республикаси «Товар белгилари, хизмат курсатин белгилари ва товар келиб чиққан жой номлари тўғрисида»ги Қонунининг 26-моддаси.

ТОВАР БЕЛГИСИ УНИНГ ЭГАСИГА НИМА БЕРАДИ?

Қўпчилик компаниялар ва тадбиркорлар брендни рўйхатдан ўтказиш қанчалик муҳим эканини билса-да, бозорда рўйхатдан ўтмаган товар белгилар тез-тез учрайди. Товар белгисини рўйхатдан ўтказиш заруриятини тўла-тўқис англаб етиш учун унинг асосий афзалликларини санаб ўтамыз:

1. Товарга эгалик ҳуқуқи фақат сизда бўлади ва сиз товар белгисини бошқалар томонидан ишлатилишига йўл қўймаслик имкониятига эга бўласиз. Товар белгисига мутлақ ҳуқуқ ҳақида гувоҳномани қўлга киритгандан сўнг, сизга тегишли бренд ва унга ушунга брендни ишлатаётган компанияларнинг ноқонуний ҳатти-ҳаракатлари туфлида сизга етган зиённи қоплашни талаб қилишингиз мумкин.

1 «Белги» — шахснинг тақдим этиладиган товар ва хизматларини яқка тартибда аниқлаш ва сўзлаш

2. Ҳеч қандай бошқа компания сизга даъво қила олмайди ёки сизга тегишли товар белгисини ишлатишинингизни таъқиқлай олмайди. Сиз қатта моливий талофотларнинг олдини оласиз.
3. Рўйхатдан ўтказилган товар белгиси — бу сиз учун реклама, сизга тегишли товарни бозорда муваффақиятли ҳаракат қилишининг гарови. Товар белгиси учун пул сарфлаш — ўз бизнесингиз учун сармоя ва бу сизга албатта самара келтиради.
4. Товар белгиси — бу компаниянинг номоддий активидир. У ўз баҳосига эга ва компаниянинг қийматига қиймат қўшади. Муваффақиятли компаниянинг товар белгиси қиймати йил сайин фақат ошиб бораверади.
5. Муваффақиятли товар белгиси — бу товар ва хизмат бозоридаги харидоргир товардир. Уни бошқаларга эгалик учун ёки фойдаланиш учун сотиш мумкин. Қайд этиш жоизки, сўнги вақтларда оммавийлашиб бораётган франшингдан товар белгисини рўйхатдан ўтказган ҳолдагина фойдаланиш мумкин.
6. Рўйхатдан ўтказилган товар белгиси — бу компаниянинг муваффақиятли ва барқарор фаолиятдан далолатдир. Бу эса ўз контрагентларингиз олдида сизни янада ишончли ҳамкор сифатида намоён қилади. Товар белгисини рўйхатдан ўтказиш — бу ўз маҳсулотингиз ва иш обрўингизни ҳимоялаш демақдир.
7. Товар белгисини рўйхатдан ўтказиш ўз брендингизни самарали реклама қилишга имкон яратади. Барчага маълумки, агар реклама берувчи ўз бренди давлат рўйхатидан ўтказилгани тўғрисидаги гувоҳномани тақдим этмаса аксарият оммавий ахборот воситалари бундай реклама берувчининг брендини реклама қилишдан бош тортишади.
8. Товар белгисини рўйхатдан ўтказиш орқали сиз рақобатчилар томонидан сизга тегишли товар белгисига ўхшаш домен номи Интернетда ишлатишини таъқиқлаш имконига ва UZ домейн ҳудудида рўйхатдан ўтиш учун устун ҳуқуқга эга бўласиз.

Товар белгиси оммавий ва одамлар биладиган бўлиши кифоя эмас. Товар белгиси ҳуқуқий ҳимояланган бўлиши ҳам керак. Товар белгисини рўйхатдан ўтказиш — бу бизнесни ишончли, хотиржам ва хавфсиз тарзда йўлга қўйиш кафолатидир.

89 Ўзбекистон Республикаси фуқароси якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтган ва патент асосида бир ўзи ишлаши мумкинми? Мазкур шахс ўзига ишчи ёллаши мумкинми?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, якка тартибдаги тадбиркорлик тадбиркорнинг ўзи томонидан унга мулкый ҳуқуқ бўйича тегишли бўлган (ёки унга эгаликка ёхуд ундан фойдаланишга рухсат берувчи бошқа турдаги мулкый ҳуқуқ бўйича) базасида амалга оширилади.¹ Якка тартибдаги тадбиркор бошқалиқ ишга ёллаш ҳуқуқига эга эмас. Шунинг учун саволда назарда тутилган фуқаро — якка тартибдаги тадбиркор ўзига ишчи ёллаш мумкин эмас. Одамларни ишга ёллаш ҳуқуқига эга бўлиш учун у юридик шахс сифатида рўйхатдан ўтиши керак (масалан, «Ўзбекистон» корхона таъсис этиши мумкин).

90 Умумовқатланиш соҳасида фаолият юритувчи «N» МЧЖ микрофирмада кўпи билан неча нафар ишчи ишлаши мумкин?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, умумовқатланиш соҳасида фаолият юритувчи микрофирмаларда ўртача йиллик ҳисобда 5 нафардан кўпи билан ишчи ишлаши мумкин.² Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йил 11 октябрдаги 439-сонли «Кичик тадбиркорлик (бизнес) субъектларига тегишли бўлган корхона ва ташкилотларнинг классификациясини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига кўра, кичик тадбиркорлик (бизнес) субъектлари саналган корхона ва ташкилотларнинг тафсил классификацияси, уларнинг фаолият кодлари ва ишчиларнинг максимал рақами кўрсатилган ҳолда белгилаб берилган. (24-сонли иловага қаранг).

91 «N» хорижий корхонаси шаҳарсозлик ҳужжатларини тайёрлаш соҳасида фаолият кўрсатади ва ўз ишига хорижий муҳандисларни жалб қилмоқчи. Шу муҳандислардан бири Ўзбекистон ҳудудига келиш ва меҳнат фаолиятини амалга ошириш бўйича меҳнат лицензиясини олиши мумкинми?

1 Ўзбекистон Республикаси «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида» Қонунининг 6-моддаси, 2-қисми.

2 Ўзбекистон Республикаси «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида» Қонунининг 5-моддаси.

Лекин, у Ўзбекистон Республикасига «Т» туристик визаси билан келди. Маълум муддат ўтгандан кейин унинг Ўзбекистонда қолиш муддатини узайтиришга тўғри келди. Аммо, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг Хорижга чиқиш-келиш ва фуқаролик бошқармаси унга «Е» меҳнат визасини расмийлаштиришдан воз кечди. ИИВ расмийларининг фикрига кўра: «Туристтик виза асосида меҳнат визаси расмийлаштирилмаслиги сабабли, хорижий муҳандисга меҳнат визаси расмийлаштириш мумкин эмас. Меҳнат визаси олиш учун хорижий муҳандис Ўзбекистонни тарк этиши ва Ўзбекистоннинг хорижий давлатдаги дипломатик ваколатхонасига мурожаат қилиши керак». Хорижга чиқиш-келиш ва фуқаролик бошқармасининг талаби тўғрими?

Албатта, Хорижга чиқиш-келиш ва фуқаролик бошқармасининг талаби тўғри. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига мувофиқ, Хорижга чиқиш-келиш ва фуқаролик бошқармаси «Е» меҳнат визасини фақатгина Е, В-2 (*ишчи визаси — ишбилармон доиралар вакиллари учун*) ва PV-1 (*хусусий виза — Ўзбекистон фуқаролари таклифи билан келувчилар учун*) визалари асосидагина узайтириши мумкин. Бундан ташқари визани узайтириш учун хорижий ишчини ёллаш ҳуқуқини берувчи меҳнат лицензияларига (Ўзбекистон Республикасининг Ташқи меҳнат миграцияси масалалари агентлиги томонидан берилади) бўлиши керак.¹ (*25-сонли иловадаги намуналарга қаранг*).

92 «Н» МЧЖнинг таъсисчилари жамиятни тугатиш ҳақида қарор қабул қилишди. Корхона тугатилиши сабабли ишдан кетадиган ишчилар билан қандай ҳисоб-китоб ишларини амалга ошириш зарур бўлади?

Корхона тугатилиши сабабли иш берувчи томонидан ишчи билан меҳнат шартномасининг тугатилиши Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 100-моддаси, 2-қисмининг 1-бандида кўрсатилган. Меҳнат Кодексининг 102-моддасига кўра, иш берувчи ўз ходимини корхона тугатилиши сабабли меҳнат шартномаси бекор қилиниши тўғрисида камида 2 ой аввал ёзма равишда огоҳлантириши (огоҳлантириш ҳужжатига ишчи қўл қўйиб олиши керак) шарт.

Огоҳлантириш берилган муддат давомида ишчи ўзига бошқа иш қидириш учун ҳафтада камида бир марта ишга чиқмаслик ҳуқуқига эга бўлади. Ишга чиқмаган кунлари учун унга ойлик тўланади. Ишчи иш берувчи билан келишилган ҳолда икки ой (огоҳлантириш муддати) давомида ишламаслик ва шу муддат учун пуллик компенсация олишга ҳақли. Бундан ташқари, ишчига ишдан бўшаганда қонунга мувофиқ бериладиган пул (моддий ёрдам) ҳам тўланиши керак.

Меҳнат Кодексининг 67-моддасига кўра, ишчи корхона тугатилиши сабабли ишдан бўшатиладиганда унга кўпи билан икки ой учун ўртача ойлик, шунингдек, биринчи ойда моддий ёрдам ҳам тўланади. Агар ишчи иккинчи ойда ҳам ўзига иш топмаса ва буни меҳнат дафтарчаси орқали тасдиқласа, у ҳолда ишчига эски иш жойи иккинчи ой учун

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 21 ноябрдаги 108-сонли қарори билан тасдиқланган «Хорижий фуқароларнинг ва фуқароликка эга бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасига келишлари ва Ўзбекистон Республикасидан кетишлари тартиби».

ҳам (ой тугагандан кейин) ўртача ойлик миқдорида моддий ёрдам пули тўнайдди. Агар ишчи меҳнат шартномаси тугатилгандан кейин 10 кун ичида иш билан таъминлаш органида «иш қидирувчи» сифатида рўйхатдан ўтган бўлса, унинг ишсизлигини иш билан таъминлаш масалалари билан шўғулланувчи маҳаллий орган тасдиқласа, у ҳолда унинг эски ишхонаси ишчига учинчи ой учун ҳам (агар учинчи ойда ҳам иш тополмаган бўлса) ўртача ойлик миқдorigа тенг моддий ёрдам пули тўлаши керак бўлади.

НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ

93 **Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексининг 123-моддасига кўра, «Давлат солиқ хизмати органларининг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг қаракатлари ёки ҳаракатсизлиги устидан давлат солиқ хизматининг юқори турувчи органига (юқори турувчи мансабдор шахсига) шикоят қилиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади». Шикоят солиқ хизматининг юқори органлари билан бир вақтда судга ҳам йўлланиши мумкин.**

Бирор бир қарор ёки ҳаракат, хусусан, олдиндан ҳисобланган солиқлар ёки бошқа тўловларни тўлаш юзасидан судга шикоят қилинганда суд тегишли қарор чиқариши керак бўлади. Қарор чиқмагунча мазкур тўловлар ёки пуллик жарималар тўланмайди.

«N» МЧЖ Давлат солиқ инспекциясининг қарори (солиқ тўловлари тўғрисида) юзасидан судга шикоят қилди. Шикоятга тегишли ҳужжатлар илова қилинди. Судга шикоят қилгани ҳақида «N» МЧЖ Давлат солиқ инспекциясини ҳам хабардор қилди.

Биринчи инстанция суди «N» МЧЖ солиқ тўлаши керак деган қарор чиқарди. Лекин «N» МЧЖ биринчи инстанция судининг мазкур қарорига юқори турувчи суд инстанциясига апелляция шикоят киритилди ва бу ҳақда Давлат солиқ инспекциясига хабар берди. Аммо, Давлат солиқ инспекцияси «N» МЧЖга хизмат кўрсатувчи банкка топшириқ жўнатиб, тўланиши керак бўлган суммани корхонанинг ҳисоб рақамидан ечиб олишни буюрди. Давлат солиқ инспекциясининг мазкур ҳаракати тўғрими?

Солиқ Кодексининг 123-моддаси солиқ тўловчи солиқ органининг қароридан норози бўлиб, судга шикоят қилиши назарда тутилган. Бундай ҳолатларда *солиқ органи томонидан қабул қилинган қарор ижроси* бу юзасидан шикоят бўйича *суд томонидан қарор қабул қилингунга қадар тўхтатиб турилади.*

Саволда назарда тутилган масала бўйича биринчи инстанция суди қарор қабул қилган. Унга нисбатан апелляция шикояти берилган. Шунинг учун мазкур ҳолатда Солиқ Кодексининг 123-моддаси қўлланилмайди. Бу баҳс Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал Кодекси орқали ҳал этилади.

Хўжалик процессуал Кодексининг 146-моддасига кўра, хўжалик судининг қарори қарор қабул қилинган кундан бир ой муддат ўтгандан кейин кучга киради. Шундан кейингина мазкур қарор ижро этилиши мумкин. Судда иштирок этаётган томонлар

кучга кирмаган суд қарорини юзасидан мазкур қарор қабул қилинган кундан бошлаб бир ой ичида апелляция шикоятни бериши мумкин.¹

Агар биринчи инстанция қарори апелляция орқали бекор қилинмаса, у ҳолда мазкур қарор апелляция инстанциясининг тегишли қарори қабул қилинган вақддан бошлаб кучга киради. Шу сабабли «N» МЧЖ апелляция шикояти қолширган ва бу масала апелляция инстанцияси томонидан ҳали кўриб чиқилмаган бир пайтда биринчи инстанция судининг қарори кучга кирмаган саналади. Бундай ҳолатда Давлат солиқ инспекцияси биринчи инстанция судининг қарорини ўзбошимчалик билан амалга ошириб этиши Хўжалик процессуал Кодексининг меъёрларига зиддир.

ССП аъзолари Давлат солиқ инспекцияси қарорлари юзасидан судга шикоят қилиш, ёки суд қарори юзасидан апелляция инстанциясига мурожаат этиш ишларини ССП орқали, давлат божи тўламасдан амалга ошириши мумкин.²

94

«N» МЧЖ ва «B» МЧЖ ўртасида низо юзага келди. Мутахассислар мазкур низони хўжалик суди орқали ҳал этишни маслаҳат беришди. Аммо низолашувчи томонлар бозорда катта обрўга эга, шунинг учун улар юзага келган низо ҳақида бошқалар, хусусан, мижозлар хабар топишини хоҳлашмаяпти. Молиявий хўжалик низоларини ҳал этишнинг бошқа йўллари (хўжалик судини аралаштирмасдан) қам борми ва уларнинг афзалликлари нимада?

Албатта бор. Бундай ҳолатларда молиявий хўжалик низоларини ҳал этишнинг энг маъқул йўли ҳакамлик суди муҳокамаси механизмидан фойдаланишдир. Низоларни ҳакамлик суди орқали ҳал этиш қуйидаги афзалликларга эга:

- Низолар қисқа муддат ичида кўриб чиқилади;
- Ҳакамлик суди иштирокчилари (низолашаётган томонлар) судларни мустaqил ҳолда тайинлашади ва уларнинг иш тартибини ўзлари белгилашади;
- Низоларни кўриб чиқиш учун харажатлар камроқ бўлади;
- Низо ҳақидаги маълумотларнинг махфийлиги таъминланади;
- Ҳакамлик судлари томонидан қабул қилинган қарорлар мажбурий равишда бажарилади.

95

Хўжалик судининг қарорига кўра, «N» хусусий корхонаси тўлаши керак бўлган қарз корхонанинг ҳисоб рақамидан ундирилди. Қонунда белгиланган тартибга биноан, бу пул қарор чиққандан бошлаб 5 кун ичида ундирилиши керак эди. Аммо жавобгар корхона суд ижро варақасини ўз вақтида (5 кун ичида) бажармади ва шу сабабли Хўжалик суди корхона раҳбари ва бош бухгалтерига Ўзбекистон Республикаси «Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги Қонуннинг 82-моддасига биноан жарима солди.

Хўжалик судининг мазкур қарори назорат тартибида бекор қилинди ва даъвони қониқтиришни рад этиш тўғрисида янги қарор қабул қилинди.

1 Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал Кодексининг 156- ва 158-моддалари.

2 Ўзбекистон Республикаси «Сандо саноат палатаси тўғрисида»ги Қонунининг 13-моддаси.

си юзасидан ариза билан «N» хусусий корхона вақтлари кимга мурожаат қилиши керак: умумий юрисдикция (фуқаролик, жиноий) судигами ёки хўжалик судига?

Хўжалик суди қарорини бажармаганлик учун жарима солиш тўғрисидаги қарорга қарши қайси судга шикоят билан мурожаат қилиш мумкин?

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги масала янги суд ҳужжатини қабул қилган хўжалик суди томонидан ҳал қилинади. Агар суд ҳужжатини бекор қилиш ёки ўзгартириш тўғрисидаги қарорда унинг қайтарма ижроси тўғрисида кўрсатма берилмаган бўлса, жавобгар биринчи инстанция хўжалик судига тегишли ариза беришга ҳақли. Иш кўриб чиқилгандан кейин биринчи инстанция суди қарор чиқаради ва «N» хусусий корхонасининг аризаси бўйича ундирилган пул маблағларини, мулкни ёки унга тенг бўлган маблағни қайтариш учун ижро варақасини беради. Аризага аввал қабул қилинган суд ҳужжатининг ижросини тасдиқловчи ҳужжат илова қилинади.²

Ўзбекистон Республикаси «Судлар тўғрисида»ги Қонунининг 2-бўлимига кўра, умумий юрисдикция судларига қуйидагилар киради: Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Қорақалпоғистон Республикаси Олий суди, Вилоят суди, Тошкент шаҳар суди, фуқаролик ишлари бўйича туманлараро, туман (шаҳар) суди, жиноий ишлари бўйича туман (шаҳар) суди, ҳарбий судлар.

Ўзбекистон Республикаси «Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги Қонуннинг 86-1 моддасига кўра, суд ижрочиси томонидан қабул қилинган қарор юзасидан 10 кун муҳлат ичида шикоят билан юқори турувчи органга, ёки қуйида санаб ўтилган идораларга мурожаат қилиш мумкин:

- хўжалик судининг ижро ҳужжати қарори бўйича ижро варақасини берган хўжалик судига;
- бошқа ҳолатларда — *умумий юрисдикция судига.*

«N» корхонаси билан юзага келган вазиятда, корхонанинг мансабдор шахсларига нисбатан Ўзбекистон Республикасининг «Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги Қонунининг 82-моддаси ва Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексининг 198-1 моддалари («Қарздорнинг ижро ҳужжатини бажармаслиги») асосида маъмурий жарима ундирилган. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Суд қарорларини ижро этиш ва судлар фаолиятини моддий-техник ва молиявий таъминлаш департаменти Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 198-1 моддаларида кўзда тутилган маъмурий қонунбузарликлар учун маъмурий жарима солиши мумкин.³

Мазкур Кодекснинг 315-моддасига мувофиқ, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор устидан юқори турувчи органга (мансабдор шахсга)

1 Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси, агар ижро этилган суд ҳужжати ўзгартирилиб ёки бекор қилиниб, даъво ни тўла ёки қисман рад этиш тўғрисида янги суд ҳужжати қабул қилинса ёхуд иш юритиш тугатилса, ёхуд даъво кўрмасдан қолдирилса, бекор қилинган ёки тегишли қисми ўзгартирилган суд ҳужжати бўйича даъвогар фойдасига ундирилган ҳамма нарсалар жавобгарга қайтарилади. Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал Кодексининг 219-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал Кодексининг 220-моддаси.

3 Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 245-3 моддаси.

тариқа, ҳужалик суди қарорини бажармаганлик учун мансабдор шахсларга жарима солиш тўғрисидаги суд ижросисига қарорига нисбатан мазкур қарор қабул қилингандан бошлаб 10 кун ичида бош суд ижросисига ёки жиноий ишлар бўйича район (шаҳар) судига шикоят билан мурожаат қилиш мумкин.

96 **Олди-сотди шартномасини имзолаганда томонлар келажикда юзага келиши мумкин бўлган низоларни тинч йўл билан ҳал этишга, агар низо тинч йўл билан ҳал этилмаса доимий ҳакамлик судига мурожаат қилишга келишиб олишди. Лекин улар айнан қайси доимий ҳакамлик судига мурожаат қилишни аниқ белгилашмади. Орадан бироз вақт ўтиб томонлар ўртасида низо юзага келди. Низо тинч йўл билан ҳал этилмади ва даъвогар (шартноманинг томонларидан бири) юзага келган низо юзасидан ССПнинг доимий ҳакамлик судига мурожаат қилди. ССПнинг доимий ҳакамлик суди низони кўриб чиқиш ваколатига эгами?**

Йўқ, ССП қошидаги ҳакамлик суди бу низони кўриб чиқиш ваколатли эмас. Негачун, Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, низоли вакил бу жудга келганда айнан қайси ҳакамлик судига мурожаат этилиши лозимлиги ҳакамлик шартномасида кўрсатилиши шарт. Акс ҳолда ҳакамлик шартномаси қандайдир дефто ҳисобланмайди.¹

97 **«N» МЧЖ ва «M» хусусий корхонаси ўртасида низо юзга келди. Ҳакамлик суди низони даъвогар «N» МЧЖ фойдасига ҳал қилди. Лекин жавобгар «M» хусусий корхонаси суд қарорини ихтиёрий тарзда бажармаяпти. Бундай ҳолларда ҳакамлик суди қарори ижросини қандай таъминлаш мумкин?**

Агар ҳакамлик суди қарори белгиланган муддат ичида ихтиёрий тарзда бажарилмаса, у ҳолда қарорни мажбурий равишда бажариш чораси кўрилади. Ҳакамлик суди қарорини мажбурий равишда бажариш Ўзбекистон Республикаси «Суд ҳужжатларини ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги Қонунига биноан, кўжалик суди томонидан берилган ижро варақаси асосида амалга оширилади. Сабабдан келтирилган ҳолатда, «N» МЧЖ ҳакамлик суди қарорининг мажбурий ижросини таъминлашни сўраб ҳужалик судига ариза орқали мурожаат қилиши керак. Ариза жавобгар «M» манзили жойлашган (агар жавобгар «M»нинг манзили номаълум бўлса, у ҳолда унинг мулки жойлашган манзил) ҳудуддаги ваколатли ҳужалик судига топширилган. Мазкур ариза (ижро варақасини бериш тўғрисида) ҳакамлик суди томонидан қабул қилинган қарорни ихтиёрий тарзда бажариш учун белгиланган муддат тўлаганга сўнг 6 ойдан кечиктирмасдан топширилиши керак. Ариза ваколатли суд томонидан узрли деб топилган сабабларга кўра мазкур муддатдан кечроқ топширилиши ҳолати ҳам қабул қилиниши мумкин.

1 Ўзбекистон Республикаси «Ҳакамлик судлари тўғрисида»ги Қонуннинг 13-моддаси.

2 Ўзбекистон Республикаси Ҳужалик процессуал Кодексининг 20-2 бўлимлари.

қарорда арзан баҳо баҳолашда топширилиши ва аризада аризачи томонидан ҳакамлик судида ютиб чиққан томон) ёки унинг вакили томонидан имзоланган бўлиши керак. Аризада қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- а) Ариза берилган ҳужжат судининг тўлиқ номи;
- б) Қарор қабул қилган ҳакамлик судининг тўлиқ номи, аъзолари ва унинг манзили;
- в) Ҳакамлик суди томонлари (баҳслашувчи томонлар) ҳақида маълумот (фамилия, исми, шарифи), уларнинг манзили (почта манзили) ёки турар жойи;
- г) Ҳакамлик суди қарори қабул қилинган кун;
- д) Аризада ҳакамлик суди қарорини олган кун;
- е) Ҳакамлик суди қарорининг мажбурий ижросини таъминлаш бўйича ижро варақаси бериш тўғрисида талаб.

Ҳакамлик суди қарорининг мажбурий ижросини таъминлаш бўйича ижро варақаси бериш тўғрисидаги аризада аризачи телефон ва факс рақамини, электрон ва почта манзили, ҳамда бошқа маълумотларни кўрсатиши мумкин. Аризага қуйидагилар илова қилинади:

- а) Ҳакамлик суди қарорининг нотариал тасдиқланган нусхаси. Қарор нусхаси уни чиқарган ҳакамлик суди раиси томонидан тасдиқланади. Вақтинчалик ҳакамлик суди қарорининг нусхасига қўйилган ҳакамлик судяси имзоси нотариал тасдиқланиши керак;
- б) Ҳакамлик битимининг тегишли тартибда тасдиқланган нусхаси;
- в) ЭЖОИХнинг 2 баробари миқдорда давлат божи тўланганини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- г) Ҳакамлик суди қарорининг мажбурий ижросини таъминлаш бўйича ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза нусхаси ҳакамлик суди иштирокчиси бўлган иккинчи томонга (жавобгар томон) топширилгани ёки унга жўнатилганини тасдиқловчи ҳужжат.

Ҳакамлик суди қарорининг мажбурий ижросини таъминлаш бўйича ижро варақаси бериш тўғрисида ариза ҳакамлик суди иштирокчиси бўлган томоннинг (мазкур ҳолатда «N» МЧЖ) вакили томонидан топширилаётган бўлса, у ҳолда мазкур вакил ариза топшириш ваколатига эга эканини тасдиқловчи ишончномаси бўлиши керак.

98 Улгуржи савдо билан шугулланувчи «М» корхонаси шартнома асосида «N» МЧЖга товар етказиб берди. «N» МЧЖ мазкур товарни чакана савдо йўли билан сотади. Шартномага кўра, етказиб берилган товар учун келишилган сумманинг 15 фоизи аванс тариқасида тўлаб берилиши, қолган қисми эса шартнома имзоланган кундан бошлаб икки ой ичида пул кўчириш йўли билан ўтказилиши керак. «N» МЧЖ аванс тариқасида тўланиши керак бўлган 15 фоизни тўлади ва товарни олиб, уни истеъмолчиларга сотди. Лекин тўловнинг қолган қисмини (85 фоизини) тўлашни икки ойдан кечиктириб юборди. Бешинчи ойда эса «N» МЧЖ молиявий фаолиятидаги қийинчиликлар сабабли хўжалик суди томонидан банкрот деб эълон қилинди. Бундай ҳолатда «М» корхонаси «N» МЧЖдан ўз ҳаққини (етказиб берилган товар учун тўланиши керак бўлган 85 фоизни) талаб қилиши мумкинми ва банкротликка учраган фирманинг мулкидан ўз улушини талаб қилиш тартиби қандай?

Албатта мумкин ва бу куйидаги тартибда амалга оширилади:

а) «М» улгуржи савдо корхонасининг талаби (85 фоиз тўловни олиш) у томонидан «N» МЧЖга берилган товарни сотишдан тушган маблағ ҳисобидан қопланади. Агар товарни сотишдан тушган маблағ «М» улгуржи савдо корхонасининг талабини тўлалигича қоплай олмаса, у ҳолда қолган маблағ куйидаги б) бандда курсатилган тартибга мувофиқ қопланиши керак.

Агар «N» МЧЖнинг барча мулки гаров нарсаи бўлса ва мулкни сотишдан тушган маблағ «М» корхонаси томонидан талаб қилинаётган маблағ миқдоридан кам ёки уни тенг бўлса, у ҳолда «М» корхонаси талабларини қондириш куйидаги б) пунктда белгиланган харажатлар ва талаблар, шунингдек, «N» МЧЖнинг ишчиларига иш ҳақи тўлаш бўйича мажбуриятлар қоплангандан кейингина амалга оширилади.

б) Банкротлик тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ, навбатдан ташқари ҳолатда куйидаги талаблар, харажатлар қондирилади: суд харажатлари, суд бошқарувчиларига ҳақ тўлаш билан боғлиқ харажатлар, жорий коммунал ва эксплуатацион тўловлар, қарздорнинг мулк суғуртаси учун белгиланган харажатлар, шунингдек, қарздор банкрот деб эълон қилингандан сўнг юзага келган мажбуриятлар (қарздор мажбуриятлари) бўйича талаблар ҳамда қонунда белгиланган тартибда қарздор томонидан жавобгарлиги остида бўлган одамларнинг ҳаёти ва соғлиги учун етказилган зарарни қоплаш хусусидаги талаблар қондирилади.¹

1 Ўзбекистон Республикаси «Банкротлик тўғрисида» ги Қонунининг 134-моддаси.

- мажбурий тўловлар ва иш ҳақи тўлаш бўйича тўлов (ижро) ҳужжатлари талаблари;
- алимент тўловларини тўлаш бўйича ижро ҳужжатлари талаблари;
- меҳнат ва унга тенглаштирилган бошқа муносабатлардан келиб чиқувчи мажбурий тўловлар ва талабларга тегиш булган муаллифлик ниртномалари учун ҳақ тўлаш талаблари;
- жиноят ёки маъмурий қонунбузарлик туфайли одамларнинг мулкига етказилган зарарни қоплаш талаблари.

Иккинчи навбатда мажбурий суғурта, шунингдек, банк кредитлари ва банк кредитлари суғуртаси бўйича талаблар қондирилади.

Учинчи навбатда гаров билан таъминланган кредиторлар талаблари қондирилади.

Тўртинчи навбатда гаров билан таъминланмаган кредиторлар талаблари қондирилади.

Бешинчи навбатда акциядорлар талаблари қондирилади.

Олтинчи навбатда қолган барча талаблар қондирилади.

Талабларни қондириш юқорида баён этилган тартибга қатъий амал қилган ҳолда бажарилади, яъни биринчи банддаги талаблар тўлиқ бажарилгандан сўнг иккинчи банд талабларига ўтилади. Битта банддаги барча талабларни бажариш учун маблағ етарли бўлмаса, у ҳолда мазкур маблағ ҳар бир талабга нисбатан пропорционал тарзда бўлиб ташланади. Сўнгги тўловни тўлаш ҳақида расмий нашрда махсус хабар эълон қилинади. Кредиторларнинг барча талаблари ва банкротлик доирасидаги барча харажатлар қоплангандан сўнг қоладиган маблағ (мулк), шунингдек, тугатиш жараёнида сошилмай қолган мулк тугатилаётган корхона таъсисчилари ёки эгасига ўтади. Тўлаш учун қарздор корхона мулки етмай қолган қарз мажбуриятлари қондирилган деб ҳисобланади.

в) Тугатиш жараёнини амалга оширишни бошлаш учун белгиланган (бу ҳақда матбуотда расмий хабар чиқади) муддатдан кейин баён этилган кредитор талаблари, шунингдек, тугатишни амалга ошириш бошлангандан кейин билдирилган мажбурий тўловлар бўйича талаблар ўз вақтида баён этилган кредиторлар талаблари бажарилгандан кейин қоладиган мулк ҳисобига қондирилади. Хуллас, «М» корхонаси энг аввало «N» МЧЖ банкротлик ёки тугатишнинг қайси босқичида эканини аниқлаши керак. Шундан кейин у ўзининг «N» МЧЖга нисбатан кредиторлик талаблари билан тегишли органга (хўжалик суди, тугатиш бошқарувчиси¹ ва ҳ.к.) мурожаат этиши мумкин. Банкротликни белгилаш анчайин мураккаб масала саналади. Шу боисдан бу масала доирасидаги муаммоларни ҳал этиш учун банкротлик соҳаси мутахассисига ёки юристга мурожаат қилиш ва маслаҳат сўраш мақсадга мувофиқдир.

99 «N» хусусий корхонаси эгаси бошқа давлатга доимий яшаш учун кўчиб кетаётгани туфайли ўз корхонасини ихтиёрий тарзда ёпмоқчи. Ихтиёрий тугатиш жараёнида солиқ органлари «N» корхонасининг молиявий хўжалик фаолиятини неча кун давомида текшириши мумкин?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, корхона давлат рўйхатидан ўтган ҳудуддаги ваколатли солиқ инспекцияси корхонанинг ихтиёрий

¹ Тугатиш бошқарувчиси — банкротлик жараёнларини амалга ошириш учун хўжалик суди томонидан тайинланган шахс, Ўзбекистон Республикаси «Банкротлик тўғрисида»ги Қонуннинг 3-моддаси.

белгиланган тартибда корхонанинг молия хўжалик фаолиятини текширишни (тафтиш, ревизия) бошлайди. Маълум тафтишнинг давом этиш муддати 30 кундан ошиб кетмаслиги керак.¹

100 «N» хусусий корхонаси ихтиёрий тарзда тугатилаяпти. Бу жараёнда давлат солиқ органлари корхона молия-хўжалик фаолиятининг қайси даврини текширишга ҳақли?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, молия-хўжалик фаолиятини текшируви бундан олдинги текширув (ревизия) ўтказилган вақтдан (агар корхона рўйхатдан ўтгандан сўнг текширув ўтказилмаган бўлса, у ҳолда корхона рўйхатдан ўтган вақтдан бошлаб) то корхонани ихтиёрий тугатиш ҳақида рўйхатдан ўтказувчи органга расман хабар қилинган кунгача бўлган давр бўйича ўтказилади. Бунда қуйидаги муддатларга риоя қилинади:

- Молиявий ҳисобот топширган солиқ тўловчилар учун — 3 йиллик фаолият даври;
- 20 фоиз ёки ундан ошиқ миқдорда солиқ суммаси яширилганлиги аниқланган ҳолларда — 5 йиллик фаолият даври.

Агар тафтиш (ревизия) ўз вақтида якунига етмаса, у ҳолда тугатилаётган корхонанинг солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича қарзи тугатувчи томонидан тасдиқланган ҳисоб-китоблар асосида белгиланади. Тафтиш чоғида тугатилаётган корхона ўз фаолияти давомида солиқ қонунчилигини бузганлиги аниқланган ҳолларда, корхонага нисбатан қонунчилик доирасида белгиланган чоралар қўлланилади.

101 Агар «N» МЧЖ томонидан кейинги 6 ой давомида ҳеч қандай фаолият амалга оширилмаган бўлса, унга хизмат кўрсатувчи банк корхонанинг ҳисоб рақамидаги операцияларни тугатиб қўядими?

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигига кўра, савдо ва савдо-воситачилар корхоналари 3 ой, бошқа хўжалик юритувчи субъектлар 6 ой давомида ўз молия-хўжалик фаолияти доирасида банкдаги ҳисоб рақамлари орқали пул операцияларини амалга оширмаса, тижорат банклари уч кун ичида тегишли давлат солиқ органига бу ҳақда маълумот етказadi.² Маълумотда қуйидагилар кўрсатилади:

- Банкда ҳисоб рақами очилган кун ва охириги операция амалга оширилган кун;
- Банк ҳисоб рақамида пул бор ёки йўқлиги;
- Дебиторлик ва кредиторлик қарзлари, 2-сонли картотекасининг мавжудлиги (дебиторлар ҳақида аниқ маълумотлар кўрсатилган ҳолда);
- Корхонанинг мансабдор шахслари ҳақида ахборот.

1 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 27 апрелдаги ПҚ-630-сонли қарори билан тасдиқланган «Тадбиркорлик субъектларини ихтиёрий тугатиш ва уларнинг фаолиятини тугатиш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 20-банди.

2 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 27 апрелдаги ПҚ-630-сонли қарори билан тасдиқланган «Тадбиркорлик субъектларини ихтиёрий равишда тугатиш ва уларнинг фаолиятини тугатиш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг IV бўлими.

суднинг тегишли қарори банкка тақдим этилса, банк томонидан пуллар кичиктир-
макдан хўжалик юритувчи субъектнинг банкдаги ҳисоб рақамларини ёпди.

Хўжалик субъектларининг ёпилаётган ҳисоб рақамларидаги пуллар тижорат
банклари томонидан махсус фойдаланиш ҳуқуқсиз ҳисоб рақамларига ўтказилади.
Хўжалик субъектнинг тўланиши керак бўлган кредиторлик қарзлари эса кўзда ту-
тилмаган шароитлар учун белгиланган алоҳида ҳисоб рақамига ўтказилади.

Хўжалик субъектнинг ҳисоб рақами ёпилгандан кейин мазкур хўжалик субъекти
юмига келадиган пуллар махсус фойдаланиш ҳуқуқсиз ҳисоб рақамларига ўтказилади.

Махсус фойдаланиш ҳуқуқсиз ҳисоб рақамларида йиғилган пуллар энг авва-
ло хўжалик субъектнинг бюджет ва бюджетдан ташқари жамғармалар олдидаги
қарзларини узиш, ундан кейин эса хўжалик субъектнинг кредиторлик қарзларини
талендлар тартиби бўйича ёпишга йўналтирилади.

ИЛОВАЛАР

ОЛИШ ТЎҒРИСИДАГИ АРИЗА НАМУНАСИ

_____ га
(руйхат утказувчи органининг номи)

_____ дан
(ариза берувчининг Ф.И.Ш.)

АРИЗА

(зарур бўлимлари тўлдирилади)

I. _____

_____ НИ
(юридик шахснинг ўзбек тилидаги тўлиқ ва қисқартирилган номи)

давлат рўйхатидан ўтказишингизни илтимос қиламан.

Мулкчилик шакли: _____
(жамоат (давлат) хусусий)

Ташкилий-ҳуқуқий шакли: _____

(АЖ, масъулияти чекланган ёки қўшимча масъулиятли жамият, тўлиқ ёки коммандит ширкат, унитар корхона, хусусий корхона, ишлаб чиқариш ширкати, фермер хужалиги, юридик шахс ташкил этган ҳолда деҳқон хўжалиги ва бошқа тижорат ташкилотлари)

Рўйхатдаги ходимларнинг тахмин қилинаётган сони _____ киши

Асосий фаолият тури _____

Почта манзили: _____

Почта индекси: _____ алоқа қилинадиган телефон: _____

II. Қуйидагиларни:

а) _____
(туман (шаҳар), объектнинг манзили ва йўналиши)

манзилида жойлашган объектни _____

_____ муносабати билан реконструкция қилиш учун;
(реконструкция қилиш мақсади кўрсатилсин)

б) менга _____ ҳуқуқи билан тегишли бўлган
(мулкчилик ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ асосида)

(бинонинг узгартириш мўлжаллаб аётиган шакли ва фойдаланиш мақсади)

турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказиш учун;

в) _____
(туман (шаҳар), манзил ва бошқалар)
_____ манзилида _____

(объектнинг номи ва нимага мўлжалланганлиги кўрсатилсин)

объект курилиши учун ишлаб турган муҳандислик коммуникациялари ва уларга рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштиришингизни сўрайман.

Муҳандислик таъминоти (газ таъминоти, электр таъминоти, сув таъминоти, иссиқлик таъминоти, канализация, телефон алоқаси) юкмаси ҳисоб-китоби билан бирга лойиҳалаштиришга топшириқни ишлаб чиқишингизни ва қуйидаги тахмин қилинаётган ҳисоб-китоб сиғими бўйича:

_____ (ҳисобланган унумдорлик ёки бошқа дастлабки маълумотлар (иши уришлари соғин

_____ ишлаб чиқариладиган маҳсулот (хизматлар, ишлар) ҳажми, ускунанинг асосий

_____ параметрлари, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш учун уришлар,

_____ телефон алоқасига бўлган эҳтиёж ва бошқалар)

ёки қуйидаги:

1. _____ м³/соат газга,

2. 2 фазали _____ кВт/соат, 3 фазали _____ кВт/соат электр энергиясига,

3. _____ куб.м/соат сувга,

4. _____ телефон рақамига телефон алоқасига,

5. _____ Гкал/соат иссиқлик энергиясига,

6. _____ куб м/соат канализацияга

тахмин қилинаётган эҳтиёжлар учун (аризачининг тегишли ҳисоб-китоблари билан жуд бўлган тақдирда тўлдирилади) ушбу тармоқларга техник шарҳлар бўйича уларга ҳужжатларни расмийлаштиришни сўрайман.

1. _____
2. _____
3. _____

А - Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш тартиби тўғрисидаги Низомда назарда тутилган (Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 20 августдаги 357-сон қарорига 1-илова).

(ариза ёзилган сана)

(муассис ёки ваколатли шахс-ариза берувчининг имзоси)

(ариза қабул қилинган сана)

(рўйхатга олувчи органнинг масъул ходими имзоси)

_____ Га
(рүйхэт утказувчиг оргланинги номи)

_____ Дагч
(ариза берувчининг Ф.И.Ш.)

АРИЗА

(зарур бұлимлари тўлдирилади)

I. _____ Муддатга
(жисмоний шахс - якка тартибдаги тадбиркор томонидан тўлдирилади)

_____ (фаолият амалга ошириладиган жой)

_____ ни амалга ошириш учун
(деҳқон хўжалиги, якка тартибдаги тадбиркор)

юридик шахс ташкил этмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш учун давлат рүйхатидан ўтказишингизни сўрайман.

Тадбиркор, деҳқон хўжалиги бошлиғи тўғрисидаги маълумотлар:

Ф.И.Ш. _____

Паспортга оид маълумотлар: _____
(серия, соч, ким томонидан берилган)

Уй манзили: _____

Почта индекси: _____ Телефон: _____

II. Қуйидагиларни:

а) _____
(туман (шаҳар), объектнинг манзили ва йўналиши)

манзилида жойлашган объектни _____
_____ муносабати билан
(реконструкция қилиш мақсади кўрсатилсин)

реконструкция қилиш учун;

б) менга _____ ҳуқуқи билан тегишли бўлган
(мулкчилик ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ асосида)

(бинонинг ўзгартириш мўлжалланаётган шакли ва фойдаланиш мақсади)

турар жойни нотурар жой тоифасига ўтказиш учун;

в) _____
 (туман (шаҳар), манзил ва бошқалар)
 _____ манзилида _____

(объектнинг номи ва нимага мўлжалланганлиги кўрсатилсин)

объект қурилиши учун ишлаб турган муҳандислик коммуникацияларига улашга рух-сат берувчи ҳужжатларни расмийлаштиришингизни сўрайман.

Муҳандислик таъминоти (газ таъминоти, электр таъминоти, сув таъминоти, иссиқлик таъминоти, канализация, телефон алоқаси) юкламаси ҳисоб-китоби билан бирга лойиҳалаштиришга топшириқни ишлаб чиқишингизни ва қуйидаги тахмин қилинаётган ҳисоб-китоб сиғими бўйича:

_____ (ҳисобланган унумдорлик ёки бошқа дастлабки маълумотлар (иш ўринлари сони,

_____ ишлаб чиқариладиган махсулот (хизматлар, ишлар) ҳажми, ускунанинг асосий

_____ параметрлари, умумий овқатланиш ва маиший хизмат кўрсатиш учун ўринлар,

_____ телефон алоқасига бўлган эҳтиёж ва бошқалар)

ёки қуйидаги:

1. _____ м³/соат газга;
2. 2 фазали _____ кВт/соат, 3 фазали _____ кВт/соат электр энергиясига;
3. _____ куб.м/соат сувга;
4. _____ телефон рақамига телефон алоқасига;
5. _____ Гкал/соат иссиқлик энергиясига;
6. _____ куб м/соат канализацияга

тахмин қилинаётган эҳтиёжлар учун (аризачининг тегишли ҳисоб-китоблари мавжуд бўлган тақдирда тўлдирилади) ушбу тармоқларга техник шартлар бўйича улашга ҳужжатларни расмийлаштиришни сўрайман.

1. _____

2. _____

3. _____

^ Тадбиркорлик субъектларини давлат руйхатидан утказиш, ҳисобга қуйиш ва ружат берувчи субъектларни расмийлаштириш тартиби туғрисидаги Низомда назарда тутилган (Вазирлар Маъжлисининг 2011 йил 20 августдаги 357-сон қарорига 1-илова).

_____ (ариза ёзилган сана)

_____ (ариза берувчи фуқаронинг имзоети)

_____ (ариза қабул қилинган сана)

_____ (инспекциянинг махфус ходими имзоети)

Д О Г О В О Р

Республика Узбекистан, город Ташкент.
Двадцатое ноября. Две тысячи девятого года.

Мы, Базаров Акмал Альбертович прож. по адресу: г.Ташкент, С.Рахимовский район, Себзор, дом 4, кв. 2, действующий по доверенности от имени Хасанова Эргаша Рашидановича, прож. по адресу: г.Ташкент, Яккасарайский район, улица У.Носира, дом 136, кв. 3, удостоверенной нотариусом г.Ташкента П.Каримовой (лицензия № 00172) за р-р № 800 от 2.11.2009 г., именуемый в дальнейшем «ПРОДАВЕЦ» с одной стороны и Аршакян Артур Ахматович, прож. по адресу: г.Ташкент, Юнусабадский район, улица А.Тимура Х.Эргашева, дом 2, кв. 4, именуемый в дальнейшем «ПОКУПАТЕЛЬ» с другой стороны, заключили настоящий договор о нижеследующем:

1. Я, «ПРОДАВЕЦ» ПРОДАЛ от имени Хасанова Эргаша Рашидановича квартиру, находящуюся по адресу: г.Ташкент, Яккасарайский район, улица У.Носира, дом 136, кв. 3, а я «ПОКУПАТЕЛЬ» КУПИЛ вышеуказанную квартиру.
2. Указанная квартира принадлежит Хасанову Эргашу Рашидановичу на основании договора купли-продажи, удостоверенного ГНК-3 Яккасарайского района г.Ташкента 27.01.2005 года за р-р № 01, зарегистрированного в книге Кадастровой службы жилых помещений и зданий Яккасарайского р-на г.Ташкента за № 1-358 от 4.02.2005 г.
3. Вышеуказанная квартира состоит из двух жилых комнат, общей полезной пл. 48,5 кв.м. (по справке БТИ 52,37 кв.м), из них жилая пл. 28,2 кв.м., что подтверждено справкой Кадастровой службы жилых помещений и зданий Яккасарайского района г.Ташкента за № 323 от 18.11.2009 года.
4. Указанная квартира оценена сторонами и продана за – 3.000.000 (три миллиона) Сум, в национальной валюте, каковую сумму я продавец получил от покупателя полностью до подписания договора купли-продажи вне здания нотариальной конторы. Инвентаризационная оценка квартиры составляет – 2.638.039 (два миллиона шестьсот тридцать восемь тысяч тридцать девять) сум. Сторонам разъяснено, что соглашение о цене является существенным условием настоящего договора и в случае сокрытия сторонами подлинной цены квартиры, нотариус не несет ответственности при наступлении отрицательных последствий.
5. До настоящего договора указанная квартира не заложена, в сфере и под запретом (арестом) не состоит.
6. Содержание ст. 9,11,13 Жилищного Кодекса и ст. 488 Гражданского Кодекса Республики Узбекистан сторонам нотариусом разъяснено. Владелец обязуется выписаться и освободить квартиру в течении одного месяца после подписания договора в нотариальной конторе.
7. Расходы по заключению настоящего договора оплачивает покупатель.
8. Я, «ПРОДАВЕЦ» заверяю, что у моего доверителя Хасанова Эргаша Рашидановича, нет никаких кредиторов, имеющих право предъявлять претензии к указанной по настоящему договору квартиры, а также сообщаю, что задолженности по коммунальным услугам, природный газ, электроэнергию, вывоз мусора, отопление, горячую и холодную воду, телефон, междугородные и международные переговоры, а также другим платежам по продаваемой квартире на день подписания настоящего договора не имеется. При установлении задолженности «ПОКУПАТЕЛЬ» обязуется их погасить.

9. Между нами нет отношения залога и займа. Наша цель — оформление договора купли-продажи, в связи с чем изъявляем желание оформить договор купли-продажи в соответствии с действующим Законодательством Республики Узбекистан.

10. Право собственности у покупателя, согласно ст. 185 Гражданского Кодекса Республики Узбекистан, наступает после регистрации настоящего договора в Кадастровой службе жилых помещений и зданий, в Управлении земельных ресурсов и государственного кадастра г.Ташкента по месту нахождения жилого помещения.

11. Содержание ст.ст. 113-124 ГК Республики Узбекистан «О недействительности сделок» нотариусом сторонам разъяснено. Настоящий договор по требованиям вышеуказанных статей не может быть признан недействительным, так как при заключении данного договора стороны были полностью дееспособны, понимали суть, смысл и значение своих действий. Исходя из этого, стороны официально заявляют, что при заключении настоящего договора фактов заблуждения, обмана, насилия, угрозы, злонамеренного соглашения представителя одной стороны с другой стороной и стечения тяжелых обстоятельств не было. Стороны полностью несут ответственность за достоверность представленных документов.

12. Текст настоящего договора нотариусом прочитан вслух, смысл и значение разъяснены и полностью соответствует нашим интересам.

13. Договор отпечатан и удостоверен в четырех экземплярах, из них один экземпляр хранится в делах нотариальной конторы г. Ташкента, по ул. М. Тароби, 18/10, а остальные экземпляры выдаются обеим сторонам.

ПОДПИСИ СТОРОН:

1. *Фамилия, Имя, Отчество Продавца или Доверенного лица написанной от руки* подпись
2. *Фамилия, Имя, Отчество Покупателя или Доверенного лица написанной от руки* подпись

Республика Узбекистан. г. Ташкент.
Двадцатое ноября. Две тысячи девятого года.

Настоящий договор удостоверен мной Ибрагимовым Д.П. нотариусом г. Ташкента.

Договор подписан сторонами в моем нотариуса присутствии. Личность сторон установлена, их дееспособность проверена, т.е. при общении с ними сомнений не вызвали. На день оформления данного нотариального действия сведений об их недееспособности не поступало, а так же принадлежность отчуждаемой квартиры владельцу и полномочия доверенного лица проверены.

В соответствии со ст. 481, 488 ГК Республики Узбекистан настоящий договор подлежит регистрации в Кадастровой службе жилых помещений и зданий, в Управлении земельных ресурсов и государственного кадастра г.Ташкента по месту нахождения жилого помещения.

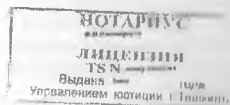
Договор отпечатан на русском языке по просьбе обеих сторон.

Зарегистрировано в реестре за № номер документа

Взыскано пошлины по тарифу 48848 сум.

Нотариус *подпись владельца государственной печати*

Ф.И.О. Нотариуса

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
давлат мулкани бошқариш ва
та. Зиркорликни қўллаб-қувватлаш
ДАВЛАТ ҚЎМИТАСИ

МУЛКИЙ ҲУҚУҚНИ ТАСДИҚЛОВЧИ
ДАВЛАТ ОРДЕРИ

№ 0028602

Эҳтимов Узағришлар тўғрисида белгилар
(Феълат Давлат мулкани қўмитаси қўриқили)

МУЛКИЙ ҲУҚУҚНИ ТАСДИҚЛОВЧИ
ДАВЛАТ ОРДЕРИ № 10337-Б

Бенилли ТУРШЕВ ОЛИМ РАВШАНОВИЧ
(Бени киши оғасиниң исми, кўнида қабилениң исми шариғи)

Мулкдорнинг манзилгоҳи (ишбақан жойи) Тошкент шаҳар
Йтқасарой тумани Усмон Носир куч-136/1-уй, 13-хил.

Паспорт серияси СА номери 006790 қачон ва ним томондаи
берилган 23.08.1996 йил А.Икромов тумани ИИБ.

Ҳисоб рақами ва билик брэнки

(Ишбақан қабилениң исми)

Мулкни ҳиссага ага бўриша Зангиота тумани Узағриш қ.қ.
(Давлат паспортида қачондаги га)
В.хулдулла жойл.221,3 кв.м-ли нотурад жойи.

Киёмати Беш миллион оеш лив эддиқ тўққиз с.җи.
(Ишбақан қабилениң исми)

Маққур ордер УзР Давлат мулкани бошқариш давлат қ.
митаси Тошкент вилояти худудий бошқармасиниң
2006 йил II августдаги 102/06-Б сонли

шартномасига исосия берилди

Узрра мажбуриятлар тўғрисида 2006 йил «II. 08

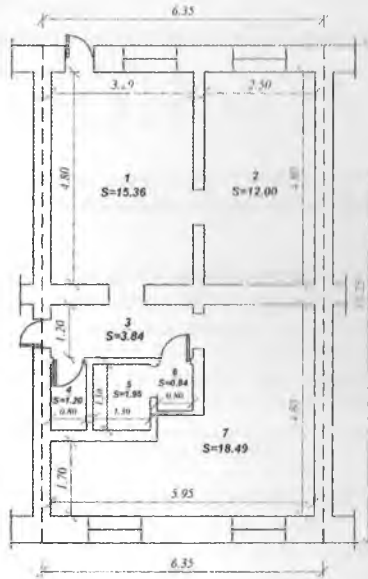
бегим тузилди.
Оқлаб қилинган сана 21 сентябр 2006 йил.

(Ишбақан қабилениң исми)

Х.Рахиса

Бино қисми тарҳи

Умумий майдони - 71.0 кв.м.

Фойдали майдони - 53.68 кв.м.

Жисмоний шахснинг имзоси

«Тошкент шаҳар ер гуниш, руйхатдан узатиш ва кучмас мулк катедри хизмати» Давлат муассасаси		Д/001 И/1
Объект: Офис	Буюримачи: Жисмоний шахс Турдиев О.А.	Шисбад 1/100
Катга мухандис Ижрочи	Асидов А.И. Раимов И.И.	Руйхатдан узатиш реестр рақами
		Шарҳнома рақами

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН

Mirzo Ulug'bek tumani
Hokimining
QARORI

РЕШЕНИЕ
Хокима Мирзо-
Улугбекского района
города Ташкента

№ 36

2007 VII " 6 " АВГУСТ

**«Турар жой тоифасидан нотурар
жой тоифасига ўтказиш тўғрисида»**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 20 августдаги "Тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш учун рўйхатдан ўтказиш тартиботлари тизимини тубдан такомиллаштириш тўғрисида"ги 357—сонли қарорининг ижросини таъминлаш мақсадида ва Хақимова Муслима Садыковнанинг аризасига мувофиқ

Қарор қиламан:

1. Хақимова Муслима Садыковнага тегишли бўлган М.Юсуф кўчаси, 1—уй, 42—хонадон манзилида жойлашган умумий фойдаланиш майдони 54,16 кв.м бўлган хонадоннинг 54,16 кв.м майдонини офис сифатида фойдаланиш учун турар жой тоифасидан нотурар жой тоифасига ўтказилсин.

2. Туман тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш инспекцияси, (Ф.Ахмеджанов) амалдаги қонунчиликда белгиланган тартибда тадбиркорни хужжатлари тўлиқ расмийлаштирилиши ва унга тегишли гувоҳнома берилишини таъминласин.

3. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш туман ҳокимининг биринчи ўринбосари Р.Ш.Ҳаджиев зиммасига юклатилсин.

Туман ҳокими

яғно ва муҳр жойи

Ш.Т.Иргашев

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

RUHSAT BERUVCHI HUJJATLARNI RASMIYLASHTIRISH TO'G'IRISIDA

ГУВОҲНОМА

№ 000752

2007 йил «30» август

Тошкент шаҳар Мирзо Улугбек тумани
тадбиркорлик субъектларини рўйхатга олиш инспекцияси томонидан

Ҳақимов Абдулла Обид ўғли

муҳандислик коммуникацияларга улаш учун рухсат берувчи ҳужжатлари ҳамда

М.Юсуф кучаси, 41-уй, 2-хонадон, манзилида 54,16 кв.м, Офис сифатига

ТУРАР ЖОЙ ТОИФАСИДАН НОТУРАР ЖОЙ ТОИФАСИГА

рухсат бериш (розилик) расмийлаштирилди.

Мазкур гувоҳномага куйидагилар илова қилинади:

Туман хокимининг 2007 йил 06 августдаги 360 сонли қарори

СувсозТрести, Тошшаҳаргаз, УзбекЭнерго

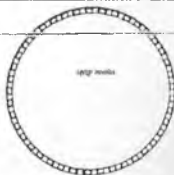
техник шартлари АРТ 1-2-қисми

Тошкент шаҳар Ер ресурслари ва давлат кадастри бошқармасининг

2007 йил 08 августдаги 9-332/07 реестр сонли Маълумоти

Инспекция бошлиғи

Ф. Аҳмеджанов

НАЦИОНАЛЬНАЯ СИСТЕМА СЕРТИФИКАЦИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Ташкентский городской центр испытаний и сертификации
г. Ташкент, ул. Фараби, 333 а. (Аттестат аккредитации № УЗ.АМТ.06.МА1.129).

(Наименование органа по сертификации, адрес, № в Гос. реестре)

№ 0419682
0419682

СЕРТИФИКАТ СООТВЕТСТВИЯ

Зарегистрирован в Государственном реестре
" 04 " Июля 2006 г.

NSS UZ.01.129.0528045

№ _____

Действителен до " ____ " ____ 200 ____ г.

Код ОКП _____ (справочный)

Код ТН ВЭД _____ (справочный)

ФРАНЦИЯ

(предприятие, фирма, страна-изготовитель)

Настоящий сертификат удостоверяет, что идентифицированная должным образом продукция:

Включатель для красильного оборудования ZBE-101

В количестве – 20 шт.

(наименование, тип, вид, марка)

(количество или серийное производство)

соответствует требованиям нормативной документации ГОСТ 7397.0-89 п.п. 7., 7.1., 7.2., 7.9, разд. 9., п.п. 9.1., 9.3., разд. 12., п.п. 12.2., 13.1., 15.2., табл. 7

Схема сертификации: 7 СХЕМА

Заявитель (изготовитель, продавец) СП ООО «BURSEL TOSHKENT TEKSTIL MChJ».

(нужное подчеркнуть)

г. Чирчик, ул. В.Кадырова, 207.

Сертификат выдан на основании: (адрес)
Акт отбора образцов РЦИС № 3900/1 от 29.06.2006 г.

а) документов _____

б) испытания образцов В ИЛ по ИЭП РЦИС протокол испытания № 379
от 03.07.2006 г. (UZ.AMT.07.MA1.001)

в) акта проверки производства Не проводится
Инспекционный контроль осуществляет Не предусмотрен схемой сертификации
с периодичностью: _____

Особые отметки: Инвойс № 06083 CRC от 16.06.2006 г.
Авианакладная № 250-1087 7333

Знак соответствия предоставляется. Не проставляется.
Сертификат действителен для соблюдения условий транспортирования, хранения и эксплуатации.

Примечание: Копия сертификата действительна только после заверения печатью органом по сертификации или держателем сертификата

Руководитель органа по сертификации

(Подпись)
(И.С.Ильин)

З. Н. Абидов.
(Ф.И.О.)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
УСТАВЫ

28-шілде 2022 жылғы

01-шілде 2022 жылғы

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ІШІ АТКАМА ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

«ТАСДИКЛАЙМАН»

«MARKAZ EKSPORT»

Маусулияри-человиқтан жамият

Раиси: _____ Иمامов С

«MARKAZ EKSPORT» маусулияти чекланган жамияттинин таъсис хужжатларига киритилаётган узгаришлар матни

УСТАВИГА

Эски тахрирда	Янги тахрирда
<p>5.1 Жамиятнинг Устав жамгармаси (фонди) 1 000 000 (бир миллион) сумдан иборат булиб, у штирокчилар уртасида куйидагича тахсимланади: Хасанов Эргаш Равшанович – 480 000 сум, Устав жамгармасининг 48% фоизини ташкил килади; Аршакян Артур Альбертович – 480 000 сум, Устав жамгармасининг 48% фоизини ташкил килади; Имамов Саттор Ахаткулович - 40 000 сум, Устав жамгармасининг 4% фоизини ташкил килади;</p> <p>Жами: 1 000 000 – 100%</p>	<p>5.1 Жамиятнинг Устав жамгармаси (фонди) 65 205 000 (Олтмиш беш миллион икки юз беш минг) сумдан иборат булиб, у штирокчилар уртасида куйидагича тахсимланади: Хасанов Эргаш Равшанович – 65 049 000 (олтмиш беш миллион кирк туккиз минг) сум, Устав жамгармасининг 99,76% фоизини ташкил килади; Аршакян Артур Альбертович – 144 000 (бир юз кирк гурт минг) сум, Устав жамгармасининг 0,22% фоизини ташкил килади; Имамов Саттор Ахаткулович - 12 000 сум, Устав жамгармасининг 0,02% фоизини ташкил килади;</p> <p>Жами: 65 205 000 – 100%</p>

ТАЪСИС ШАРТНОМАСИГА

Эски тахрирда	Янги тахрирда
<p>5.1 Жамиятнинг Устав жамгармаси (фонди) 1 000 000 (бир миллион) сумдан иборат булиб, у штирокчилар уртасида куйидагича тахсимланади: Хасанов Эргаш Равшанович – 480 000 сум, Устав жамгармасининг 48% фоизини ташкил килади; Аршакян Артур Альбертович – 480 000 сум, Устав жамгармасининг 48% фоизини ташкил килади; Имамов Саттор Ахаткулович - 40 000 сум, Устав жамгармасининг 4% фоизини ташкил килади;</p> <p>Жами: 1 000 000 – 100%</p>	<p>5.1 Жамиятнинг Устав жамгармаси (фонди) 65 205 000 (Олтмиш беш миллион икки юз беш минг) сумдан иборат булиб, у штирокчилар уртасида куйидагича тахсимланади: Хасанов Эргаш Равшанович – 65 049 000 (олтмиш беш миллион кирк туккиз минг) сум, Устав жамгармасининг 99,76% фоизини ташкил килади; Аршакян Артур Альбертович – 144 000 (бир юз кирк гурт минг) сум, Устав жамгармасининг 0,22% фоизини ташкил килади; Имамов Саттор Ахаткулович - 12 000 сум, Устав жамгармасининг 0,02% фоизини ташкил килади;</p> <p>Жами: 65 205 000 – 100%</p>

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT SHAHAR CHILONZOR TUMAN DAVLAT
SANITARIYA - EPIDEMIOLOGIYA NAZORATI MARKAZI**

700173, Toshkent shahri, H.Tursunqulov ko'chasi, 14 uy. DA "Uzuyjoyjangarmabank"ning Chilonzor bo'limi,
h/l 20204000903967146004 (maxsus); 20204000903967146003 (epid fond), BMM: 00997, STIR 200794978

Tel.: 78-50-78, 78-49-37
fax: 173-16-45

№ 4-20/591
«11» июн 2009 йил

**«GLOBAL CAMPUS» HTM
раҳбари в.в.б. Ақилхановга**

Чилонзор туман Давлат санитария-эпидемиология назорат маркази Сизнинг аризангизга асосан Чилонзор тумани, Лутфий кучаси, 6 уйда жойлашган укув марказида урганиш ишлари олиб борилди. Умумий майдони-220м² ташкил этади, 10та хонадан иборат.

2009 йил 10 июнда тузилган далолатномага асосан санитария коида ва меъёрлари талабига жавоб беришини инobatга олган холда укув марказини иш фаолиятига эътироз билдирмайди.

Бош врач в.в.

имзо

У.Ш.Исmoilов

O'zbekiston Respublikasi
IV
Toshkent shahar
Ichki ishlar Bosh boshqarmasi
**YONG'IN XAVFSIZLIGI
BOSHQARMASI**

МВД
Республики Узбекистан
Главное управление
внутренних дел г. Ташкента
**УПРАВЛЕНИЕ ПОЖАРНОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ**

100017, Toshkent shahri, Sharof Rashidov shox ko'chasi, 17, Tel.: 133-69-06

2764-3057 sonli
_____dagi _____sonlga

"27" 10 2009 yil

«GLOBAL CAMPUS» подполит
таълим мусассаи директори
Б.Акилхонова

Тошкент шаҳар ИИББ Ёнгин хавфсизлиги бoshqarmasi
Сизнинг 2009 йил 26 – октябр кунидagi №05/10 сонли хатингизга
биноан Чилонзор тумани Оқ тепа майдони Лутфий кўчаси б – ўйда
ижарага олинган хоналар ёнгин хавфсизлиги қондларига
мувофиқ деб ҳисоблайди.

Бошқарма бошлиғи

имзо

А.Р.Сайдуллаев

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

YURIDIK SHAXSNI DAVLAT RO'YXATIGA O'TKAZISH TO'G'RSIDA

GUVOHNOMA

Reestr № **004236-03**

№ **004236**

2009 yil "03" dekabr

Mazkur guvohnoma **"ELEKTROUSKUNAQRILISHSERVIS"**

yuridik shaxsga berildi.

Tashkiliy-huquqiy shakli: **Mas'uliyati cheklangan jamiyat**

THSH (OHΦ)

1153

Mulkchilik shakli: **Xususiy**

MSHT (ΦC)

142

Davlat ro'yxatidan o'tgan kundagi pochta manzili:
MOSHTABIB KO'CHASI 1 B - UY

MHBT (COATO)

1726273

Yuridik shaxs kodi:

KTUT (OKHO)

23024919

Asosiy faoliyat turi: **Elektrotexnik mashinalar, uskunalar,
apparatura va ishlab chiqarishga mo'ljallangan
buyumlar ishlab chiqarish**

XXTUT (OKOHX)

14171

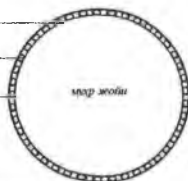
Solliq to'lovchining identifikatsiya raqami:

STIR (YHH)

301391606

Qo'shimcha ma'lumotlar:

Vakolatli organ boshlig'i: IMZO SHAXSI **O.M.Israllov**

GUVOHNOMANI
QILMASHI YARATILISH
QO'LG'U TOSHTO'NG'U
TAYIN QILINISH

**ИЛОВА ҚИЛИНГАН ҲОЛДА ТИАИСВда РУЙХАТДАН
ЎТКАЗИЛГАНИ ТЎҒРИСИДА ГУВОҲНОМА НАМУНАСИ**

O'zbekiston Respublikasi
Tashqi iqtisodiy aloqalar,
investitsiyalar and savdo
vazirligi

Ministry for foreign
economic relations,
investments and trade of
the Republic of Uzbekistan

GUVOHNOMA¹
CERTIFICATE

Ushbu guvohnoma
This certificate was issued

№ _____

200 ____ y. « ____ » _____ da berildi.

Tashqi iqtisodiy aloqalar qatnashchisi O'zbekiston Respublikasi Reyestriga
Participant of foreign economic relations was included into the Registry of the Republic
of Uzbekistan under registered number

_____ -son boyicha kiritildi.

Guvohnomani qo'llash muddati
The certificate is valid till

200 ____ y. « ____ » _____ gacha haqiqiydir.

(imzo, M.O.)

1 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 2 сентябрдаги 413-сонли қарорига тасдиқланган «Тижорат фаолияти учун мўлжалланган товарларни олиб келувчи юридик шахс бўлиш яқка тартибдаги тадбиркорларни давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва импорти операциялари субъектларининг ҳисобга олиш карталарини бериш тартиби тўғрисидаги Низом».

рўйхатдан утнанилган жисмоний шахс томонидан импорт қилинадиган маҳсулотлар номи намунаси ¹

№	Товарнинг номи	ТИФТН буйича товарнинг коди

¹ ТИА қатнашчиси Гувоҳномасига илова - Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 2 сентябрдаги 413-сонли қарори билан тасдиқланган «Тижорат фаолияти учун мулжалланган товарларни олиб келувчи юридик шахс бўлмаган якка тартибдаги тадбиркорларни давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва импорт операциялари субъектларининг ҳисобга олиш карталарини бериш тартиби тўғрисидаги» Низомида келтирилган.

**ОЛИБ КЕЛУВЧИ ЮРИДИК ШАХС БУЛМАГАН ЯККА ТАРТИБДАГИ
ТАДБИРКОР ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИЛГАНЛИГИ
ТЎҒРИСИДА ГУВОҲНОМА НАМУНАСИ¹**

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси

Тижорат фаолияти учун мўлжалланган товарларни олиб келувчи юридик шахс булмаган якка тартибдаги тадбиркор давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисида
ГУВОҲНОМА*

№ _____ 200__ й. « ____ » _____

(якка тартибдаги тадбиркорнинг Ф.И.Ш.)

Солиқ тўловчининг идентификация рақами _____

Паспорт: серия _____ № _____

_____ туманидан

_____ да беварилиган

_____ туман (шаҳар) ДСИ бошлиғи

(Ф.И.Ш.)

_____ 200__ й. « ____ » _____ МП

(имзо)

Фото сурат
урни

200__ й. « ____ » _____ гача ҳақиқийдир

* Импорт операциялари субъектининг ҳисобга олиш картасисиз фаолиятни амалга ошириш учун асос бўлиб хизмат қилмайди.

1 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 2 сентябрдаги 413-сонли қарорига асосан тасдиқланган «Тижорат фаолияти учун мўлжалланган товарларни олиб келувчи юридик шахс булмаган якка тартибдаги тадбиркорларни давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва импорт операциялари субъектларининг ҳисобга олиш карталарини бериш тартиби тўғрисидаги Низом».

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАГИ ЮРИДИК ШАХС БУЛМАГАН ЯККА ТАРТИБДАГИ
ТАДБИРКОРНИНГ РЎЙХАТДАН ЎТИШ (РУХСАТ БЕРУВЧИ) ТАРТИБ-
ҚОИДАЛАРДАН ЎТИШИ _____ - СОН КАРТОЧКАСИ НАМУНАСИ**

_____ туман (шаҳри) давлат солиқ Сана: _____

инспекцияси томонидан _____ га берилди
(якка тартибдаги тадбиркорнинг Ф.И.Ш.)

Паспорт: серия _____ № _____

_____ томонидан

_____ да берилган

Солиқ тўловчининг идентификация рақами _____

Фаолият тури: чакана савдо қилиш ҳуқуқи билан экспорт-импорт операциялари

1. Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо ва-
зирлигида ташқи иқтисодий алоқалар қатнашчиси сифатида рўйхатдан ўтказилган ва
20____ «__» _____ гача муддатга гувоҳнома берилган

_____ (Ф.И.Ш.) _____ (имзо)

№ _____ 200____ й. «_____» _____ МЎ

2. Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасида ташқи иқтисодий алоқалар
қатнашчиси сифатида рўйхатдан ўтказилган

_____ (Ф.И.Ш.) _____ (имзо)

№ _____ 200____ й. «_____» _____ МЎ

3. _____ тижорат банкида
(тижорат банкининг номи)

_____ ҳисоб рақами очилган банк коди _____

_____ (Ф.И.Ш.) _____ (имзо)

№ _____ 200____ й. «_____» _____ МЎ

(санда қилинадиган жой)

(товарлар тури)

хуқуқини берадиган рухсатнома _____ туман (шаҳар)
ҳоқимлиги томонидан берилган.

_____ (Ф.И.Ш.)

_____ (имзо)

№ _____ 200 _____ й. « _____ » _____

МУ

_____ карточкаси _____ ДФ ОШИД/И
(якка тартибдаги тадбиркорнинг Ф.И.Ш.) (сана)

ДСИ бошлиғи _____ (Ф.И.Ш.)

_____ (имзо)

МУ

ТАШАББУС-2010

**Ўзбекистон Республикаси Президенти
мукофоти учун кўрик танлови**

Тошкент, «ТУРКИСТОН» зали, Март 2010 й.

SSP-EXPOCONTACT

Тел.: +998 (71) 232-26-21

Факс +998 (71) 232-26-21

E-mail: ssp-expocontact@mail.ru

WORLDFOOD UZBEKISTAN 2010

**10-Халқаро “Озиқ-овқат саноати”
кўрғазмаси**

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 24–26 Март 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

AGROWORLD UZBEKISTAN 2010

**5-Халқаро “Қишлоқ хўжалиги”
кўрғазмаси**

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 24–26 Март 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

INDUSTRIALEXPO UZBEKISTAN 2010

6-Халқаро саноат кўрғазмаси

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 7–9 Апрель 2010 й.

ZarEXPO

Ўзбекистон, Тошкент, 100001, Хуршид кўчаси, 17

Тел.: +998 (71) 234-00-34 (кўпканалли)

Факс: +998 (71) 234-00-34

E-mail: management@zarexpo.com

«ХХР Синдян товарлари»

Хитой миллий кўрғазмаси

Тошкент, Ўзкўрғазмасавдо, 21–28 Июнь 2010 й.

SSP-EXPOCONTACT

Тел.: +998 (71) 232-26-21

Факс +998 (71) 232-26-21

E-mail: ssp-expocontact@mail.ru

MINITECH.UZ

2-Халқаро минитехнологиялар кўргазмаси

Тошкент, Узкурғазмасавдо, 15-17 Сентябр 2010 й.

SSP-EXPOCONTACT

Тел.: +998 (71) 232-26-21

Факс +998 (71) 232-26-21

E-mail: ssp-expocontact@mail.ru

Machinery Central Asia 2010,

3-Марказий Осиё халқаро кўргазмаси

МАШИНАСОЗЛИК. СТАНОКСОЗЛИК.

АВТОМАТЛАШТИРИШ

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 21-23 Сентябр 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

CAITME

Central Asian International
Textile Machinery Exhibition

CAITME 2010

6-Марказий Осиё халқаро тўқимачилик асбоб-ускуналари кўргазмаси

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 2-4 Ноябрь 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

TEXTILE EXPO UZBEKISTAN 2010

«Енгил саноат ва мода 2010»

7-Марказий Осиё халқаро ихтисослаштирилган кўргазмаси

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 2-4 Ноябрь 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

TRANSUZBEKISTAN 2010

«Транспорт ва логистика»

7-Ўзбек халқаро кўргазмаси

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 16-18 Ноябрь 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

**“Автомобиллар, бутловчи қисмлар,
хизмат кўрсатиш асбоб-ускуналари”
6-Ўзбек халқаро кўرғазмаси**

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 16–18 Ноябрь 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 151-52-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

PROMUPAK UZBEKISTAN 2010

«Саноат ўрамаси, тараси, босмаси»

2-Ўзбек халқаро кўрғазмаси

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 16–18 Ноябрь 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

CHEMPLAST ASIA 2010

«Кимё, пластмаса, резина»

4-Марказий Осиё халқаро кўрғазмаси

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 16–18 Ноябрь 2010 й.

ITE Uzbekistan

Тел.: +998 (71) 113-01-80

Факс +998 (71) 252-51-64

E-mail: post@ite-uzbekistan.uz

FOODWEEK UZBEKISTAN 2010

**Ўзбекистонда озиқ-овқат маҳсулотлари ва
ичимликлар, озиқ-овқат саноати ва ўрамаси
бўйича 15-халқаро йиллик кўрғазмаси**

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 22–24 Ноябрь 2010 й.

TNT Productions, Inc.

Тел.: +998 (71) 120-43-47; 140-43-47

Факс +998 (71) 140-43-48

E-mail: FoodAgri@tntexpo.uz

AGRITEK UZBEKISTAN 2010

**9-Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги
халқаро йиллик кўрғазмаси**

Тошкент, Ўзэкспомарказ, 22–24 Ноябрь 2010 й.

TNT Productions, Inc.

Тел.: +998 (71) 120-43-47; 140-43-47

E-mail: FoodAgri@tntexpo.uz

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ҚИЙМАТ
ИМПОРТ БОЖХОНА БОЖИ ВА ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ
СОЛИҒИДАН ОЗОД ҚИЛИНАДИГАН ТЕХНОЛОГИК жиҳозлар,
БУТЛОВЧИ БУЮМ ВА ЭХТИЁТ ҚИСМЛАР РЎЙХАТИ* 1**

№/р	ТИФ ТН коди (2007 йил версияда)	Товарнинг қисқача номи/таърифи
1.	7304 11 900, 7305 11 000, 7305 12 000, 7305 19 000 0, 7306 11 900 0	Нефть ва газ қувурлари
2.	7304 22 000, 7304 23 000, 7304 24, 7304 29	Нефть ёки газ конларини бургулаш учун айланма, насос ёки прессор ва бургулаш қувурлари
3.	8401	Ядровий реакторлар; ... изотопларни ажратиш учун асослар ва мосламалар
4.	8402	Буг ёки бошқа буг ишлаб чиқарувчи қозонлар; ... бугни ташла иситувчи сув қозонлари
5.	8403 (8403 10 900 0 дан ташқари)	Марказий иситиш қозонлари, 8402 товар позициясидаги қозонлардан ташқари
6.	8404	8402 ёки 8403 товар позицияли қозонларда фойдаланиладиган қўшимча жиҳозлар; ... бугли сув ёки бошқа суюқликнинг мосламалар лар учун конденсаторлар
7.	8405	Газогенераторлар ёки тозаланган мосламалар билан таъминланган генераторлар...
8.	8406	Сув бугидаги турбиналар ва бошқа бугни тўқитиш турбиналари
9.	8410	Гидротурбиналар, сув тилдиқлар ва турбиналар, гидротурбиналар
10.	8412	Двигателлар ва бошқа қўқилиниши мосламалар
11.	8413 40 000 0 - 8413 91 000 (8413 70 210 0, 8413 70 290 0, 8413 70 810 0, 8413 70 890 0 дан ташқари)	Ёқилғи насослари, мойли ёки ички ёғини динатрошар ва насослар чи суюқлик куйиш учун, насос қисмлари
12.	8414 (8414 20, 8414 51 000, 8414 60 000 0 дан ташқари)	Ҳаво ва вакуум насослари...
13.	8415 81 001 0	Саноат кондиционерлари...
14.	8417	Горнлар ва саноат ёки лаборатория учун парчи
15.	8418 61 00 - 8418 69 000	Бошқа совутиш ва музлатиш жиҳозлари; иситишни насослари
16.	8419	Машиналар, электр ва электрсиз иситиладиган саноат ва лаборатория жиҳозлари... ҳарорат узгариши билан боғлиқ, таърифтаги материалларга ишлов бериш учун.
17.	8420	Каландарлар ва бошқа валкали машиналар...
18.	8421*** (маиший сув филтрларидан ташқари)	Центрифугалар, шу жумладан, марказдан қочувчи қўқилиниши суюқлик ва газларни филтрация қилиш ёки тозалиш учун жиҳозлар ва мосламалар
19.	8422 20 000, 8422 30 000, 8422 40 000, 8422 90 (ТИФ ТН коди 8422 11 000 0, 8422 19 000 0 бўлган жиҳозлар учун мўлжалланган эҳтиёт қисмлардан ташқари)	Шисалар ёки бошқа идишларни ювиш ва қуритиш учун шишаларни, банкаларни тўлдириш, тиқиниш, шисаларни ювиш учун мўлжалланган жиҳозлар; уран ва жойиш машиналари... ларнинг қисмлари

1 Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2008 йил 3 майда 1802-сон буюмга асосланган идоралараро қарорга илова.

Гр	ГНД ГН коди (2002 йил версияда)	Товарнинг қисқача номлашиши
20.	8423 (8423 10, 8423 81 500 0, 8423 90000 дан ташқари)	...товарларни тортиш учун жиҳозлар, шу жумладан, тортилаётган юк ва уни билан ҳаракатга келтириладиган ҳисоблаш ёки назорат машиналари...
21.	842430	Гуржовчи ёки сочувчи машиналар ва шунга ўхшаш сулуриш мосламалари
22.	8424 89 000 9 (саноатда товар ишлаб чиқариш мақсадида фойдаланиш учун)	Суюқли ёки кукунни тарқатиш, отиш, майда заррачаларга айлантириш... учун механик мосламалар (кўл бошқаруви ёки бошқарувисиз) (саноатда фойдаланиш учун), бошқалар...
23.	8425 (8425 49 000 0 дан ва автомобиллар учун кўчирма домкратлардан ташқари)	Юк кўтаргич талилар ва кўтаргичлар..., лебедкалар ва кабестанлар; домкратлар
24.	8426	Кема деррик-кранлар; кўтариш кранлари...; юк кўтариш крани билан жиҳозланган аравачалар
25.	8427	Панчаҳасимон илгакли ортгичлар; юк кўтаргич ёки юк ортиш/тушириш мосламалари билан жиҳозланган юк ортгичлар
26.	8428 (фуқаролик қурилишида ишлатиладиган лифтилардан ташқари)	Кўтариш, силжитиш, ортиш ва тушириш машиналари ва мосламалар..., бошқалар
27.	8429	Бурилмайдиган ва буриладиган ағдаргичли бульдозерлар, грейдерлар, тархлагичлар..., узиюрар йул катоклари
28.	8430	Тархни кўчириш, тупроқни зичлаш, чуқурлаштириш ёки бургулаш машиналари ва бошқа механизмлар...; қозиқроёқларни қоқиш ва чиқариш учун жиҳозлар; плугли ва роторли қор тозаллагичлар
29.	8433 (8433 11, 8433 19, 8433 20, 8433 53 100 0 дан ташқари)	Қишлоқ хўжалиги экинларини йиғиш ёки янчиш учун машиналар ва механизмлар, шу жумладан, пресс-йиғувчилар...
30.	8434	Соғиш мосламалари ва аппаратлари, сутга ишлов бериш ва сутни қайта ишлаш жиҳозлари
31.	8435	Виночилик, сидр, мева шарбатлари ёки шунга ўхшаш ичимликларни ишлаб чиқариш учун пресслар, майдалагичлар ва шу каби машиналар
32.	8436 (8436 91 000 0, 8436 99 000 0 дан ташқари)	Қишлоқ хўжалиги, боғдорчилик, ўрмон хўжалиги, паррандачилик ёки асаларичилик учун бошқа жиҳозлар...
33.	8437	Уруғ, дон ёки қуруқ дуккакли экинларни тозалаш, навларга ажратиш ёки туксизлантириш машиналари; ун тортиш саноатига оид жиҳозлар...
34.	8438	Озиқ-овқат маҳсулотлари ёки ичимликларни..., мол ёки ёки учувчан булмаган мойларни экстрагирлаш; ёки саноат йули билан тайёрлаш учун жиҳозлар
35.	8439 (8439 99 дан ташқари)	Толали целлюлоза материалларидан масса тайёрлаш ёки қоғоз ёки картонга ишлов бериш учун жиҳозлар
36.	8440	Муқовалаш учун жиҳозлар, шу жумладан, китоб блокларини тиқиш учун жиҳозлар
37.	8441	Қоғоз массаси, қоғоз ёки картондан маҳсулот ишлаб чиқариш учун жиҳозлар, шу жумладан, барча турдаги кесиш машиналари ва бошқалар
38.	8442 (8442 50 дан ташқари)	Босма блокларни тайёрлаш ёки ясаш учун шрифт қўйиш ёки шрифт териш машиналари, аппаратура ва жиҳозлар
39.	8443***	Босма машиналар..., босиб чиқариш жараёнида қўлланиладиган қўшимча машиналар
40.	8444 00***	Сунъий тўқимачилик материалларини экструдирлаш, чузиш, текстурлаш ёки кесиш учун машиналар

Т/р	ТИФ ПТ коди (2007 йил версиясида)	Товарнинг қисқача номланиши
41.	8445***	Тўқимачилик соҳаларини тайёрлаш учун машиналар...; тўқимачилик қилишнинг тўқини, эшик ёки чийирин машиналари ва бошқа жиҳозлар...
42.	8446***	Тўқимачилик дастгоҳлари
43.	8447***	Трикотаж, тўқиш-тикиш машиналари...; тафтинг машиналари
44.	8448***	8444, 8445, 8446 ёки 8447 товар позицияли машиналардан фойдаланиш учун қўшимча жиҳозлар...
45.	8449 00 000 0***	Намат, фетр, парча ёки бичиш пайтидаги нотўқимачилик материаллари ишлаб чиқариш ёки ишлов бериш; ... машиналари ва ушунга қўлилар
46.	8451***	Ювиш, тозалаш, сиқиш, қуриштириш, дазмоллаш, тирекаллаш... оқартириш, буяш, аппретирлаш, безани, қанча, матолар ёки тафтир тўқимачилик маҳсулотларини қўллаш ёки шимдидан учун жиҳозлар...
47.	8452 21 000 0*** 8452 29 000 0***	Тикув машиналари...
48.	8453	Тери ёки пўстин тайёрлаш, ошлаш ёки ишлов бериш учун ёки пойабзал ясаш ёки таъмирлаш учун жиҳозлар...
49.	8454	Металлсозлик ёки қўймачилик санъатидан ишлатиладиган конвертерлар, куйиш қовши, илжончилар ва куйиш машиналари
50.	8455	Прокат дастгоҳлари ва улар учун танклар
51.	8456	Лазер нури ёки бошқа ёруғлик ёки фотон нури ёрдамида олиб ташлаш йўли билан ҳар қандай материаллардан ишлов бериш учун дастгоҳлар...
52.	8457	Металлга ишлов бериш учун ишлов бериш маҳсулотларини бироз оқияли ва кўп позицияли аппретат дастгоҳлари
53.	8458	Токарлик... металл кесувчи дастгоҳлар
54.	8459	Металл кесувчи... ташқи ва ички резьбани пармалаш, ёки ички резьбани гайтириш, фрезировка қилиш учун дастгоҳлар
55.	8460	Дағал ишлов бериш-силлиқлаш, йуниб кенгайтириш, полировка, хонинглаш, махсус ишлов бериш, полировка қилиш дастгоҳлари
56.	8461	Бўйламасига ишлов бериш, ёниқмасига ишлов бериш дастгоҳлари...
57.	8462	Металларга буртма қолиглаш, боллаш ёки қилиш учун... ишлов бериш учун... дастгоҳлар
58.	8463	Металларга ёки металллокерамикага металлдан олиб ташлаш учун ишлов бериш дастгоҳлари...
59.	8464	Тош, сопол, бетонга ишлов бериш учун дастгоҳлар...
60.	8465	Ёғоч, пўкак, суяк, эбонит қаттиқ яластмасса ёки шунга ухшаш қаттиқ материалларга ишлов бериш учун... дастгоҳлар
61.	8468	Паст ҳароратли қавшарлаш, юқори ҳароратли қавшарлаш ёки пайвандлаш учун жиҳозлар ва аппаратлар...
62.	8474	Тупроқ, тош, рудаларни... турларга ажратиб, ташлаш учун сепарация қилиш, ювиш учун жиҳозлар...
63.	8475	Электр ёки электрон лампалар, трубкалар ёки электрон нури трубкаларни йиғиш учун машиналар...
64.	8477	Резина ёки пластмассага ишлов бериш ёки шу материаллардан маҳсулот ишлаб чиқариш учун жиҳозлар
65.	8478	Тамаки тайёрлаш ва ясаш учун машиналар
66.	8479 (8479 10 000 0, 8479 89 970 1, 8479 90 дан ташқари)	Индивидуал функцияларга эга машиналар ва механизмлар...

67.	8504 (8504 21 000 0, 8504 22 100 0, 8504 23 900 0, 8504 33 000 0, 8504 34 000 0 дан ташқари)	Электр, статик трансформаторлар
68.	8514	Саноат ёки лаборатория электр уюқлари ва камералари ...
69.	8515 (8515 80 110 0 дан ташқари)	Электр, лазер ёки бошқа ёруғлик ёки фотон ёрдамида... паст ҳароратли кавшарлаш ёки юқори ҳароратли кавшарлаш ёки пайвандлаш учун машиналар ва аппаратлар
70.	8525 (8525 80 дан ташқари)	Радиотелефон, радиотелеграф алоқа, радиотўшириш ёки телевидения учун узатиш аппаратураси...
71.	8526	Радиолокациявий, радионавигациявий аппаратура ва масофали бошқариш учун радиоаппаратура
72.	8530 10 000 0	Темирйўл ёки трамвай йўллари учун жиҳозлар
73.	8543 (8543 70 900 дан ташқари)	Ушбу гуруҳнинг бошқа жойида номи келтирилмаган ёки унга киритилмаган индивидуал функцияларга эга электр машиналар ва аппаратуралар
74.	8601	Ташқи электр манбаидан ёки аккумулятор манбаидан фойдаланиладиган темирйўл локомотивлари
75.	8602	Темирйўл локомотивлари; локомотив тендерлари
76.	8604 00 000 0 (фақат темир йўллар учун)	Темир йўлларга ремонт ёки техник ёрдам учун мўлжалланган ўзиюрар ва ўзи юрмайдиган транспорт воситалари (масалан, мастер вагонлар, кранлар, шпал терадиган машиналар, назорат улчагичли вагонлар ва йўлларни назорат қилувчи транспорт воситалари)
77.	8605 00 000 0 (фақат темир йўллар учун)	Темирйўл вагонлари, ўзи юрмайдиган йўловчи, багаж, почта вагонлари ва бошқа ўзи юрмайдиган махсус темирйўл вагонлари (8604 товар позициясига кирадиганлардан ташқари)
78.	8606 (фақат темир йўллар учун)	Темирйўл вагонлари, ўзи юрмайдиган юк вагонлари
79.	8701 30 900 0	Бошқа гусеницали тракторлар
80.	8702 - ҳайдовчи билан бирга 30 ва ундан ортиқ кишини ташишга мўлжалланган, Евро 2 ва ундан ортиқ стандартларга мос келадиган автобуслар	Ҳайдовчи билан бирга 30 киши ва ундан ортиқ кишини ташишга мўлжалланган моторли транспорт воситалари
81.	8704 10, 8704 21 100 0, 8704 22 100 0, 8704 23 100 0, 8704 23 910, 8704 31 100 0, 8704 32 100 0, 8705, Евро 2 ва ундан ортиқ стандартларга мос келадиган	Юк ташиш ва махсус мақсадларга мўлжалланган моторли транспорт воситалари
82.	8709	Заводлар, омборлар, бандаргоҳлар ёки аэропортларда юкларни қисқа масофаларга ташишда фойдаланиладиган саноат мақсадларига мўлжалланган, ўзиюрар, кутариш ёки юк ортиш мосламалари билан жиҳозланмаган транспорт воситалари
83.	8716 39 300 1** (фақат "Ўзавтосаноат" жамиятининг корхоналари учун)	Умумий оғирлиги 15 тоннадан ортиқ ва узунлиги 13,6 метрдан кам бўлмаган бошқа янги автомобиль полуприцеплари
84.	8905 10 900 0	Бошқа ер қазийдиган түп мосламалар
84-1	9011 10 900 0, 9011 80 000 0	Микроскоп, трихоскоп
84-2	9012 10 900 0	Микроскоп рақамли универсал ИМЦ, БМУ
85.	9018	Тиббиётда, жарроҳликда қўлланиладиган асбоблар ва мосламалар...
86.	9022 19 000 0, 9022 29 000 0 (саноатда фойдаланиш учун)	Рентген, альфа, бета- ёки гамма нурларидан фойдаланишга асосланган аппаратура..., бошқалар

87.	9024	Қаттиқлик, яшиллик, сикитиш, қаттиққонлик ёки бошқа маъанили «усул» ниятлар ва материалларни сипаб куриш учун машиналар ва мосламалар.
88.	9025	Суюқликка чуқтириш пайтида амал қилувчи ареометрлар ва бошқа шунга ухшаш асбоблар.
89.	9026	Суюқлик ва газларнинг сарфлавиши, даражаси, босими ва бошқа унгарунчан характеристикаларини ўлчанг учун асбоблар ва аппаратура.
90.	9027	Физикавий ва кимёвий таҳлил учун асбоблар ва аппарат ура.
91.	9030	Осциллоскоплар, спектрометрлар, электр таъмини учун ва назорат қилиш учун бошқа асбоблар ва аппарат ура.
92.	9031	Ўлчов ёки назорат асбоблари, мосламалар ва машиналар.
93.	9032	Автоматик регулюровка ва бошқарув учун асбоблар ва мосламалар.

*) Импорт божхона божи ва қўшилган қиймат солиғи тўлови бўйича имтиёзлар янги технологик ускуналарга қўлланилади ҳамда бутловчи ва эҳтиёт қисмларга, агарда улар контрактига (шартномага) мувофиқ технологик жиҳозлар билан бирга ажралмас қисми сифатида етказиб берилган тақдирда татбиқ қилинади.

Янги технологик ускуна деганда - эркин муомалага чиқариш божхона режимида божхона расмийлаштируви вақтида, унинг ишлаб чиқарилган йили 3 йилдан кўп бўлмаган технологик ускуна тушунилади.

**) Фақат «Ўзавтосаноат» акциядорлик компанияси корхоналарининг ўз ишлаб чиқариш эҳтиёж учун (бегоналаштирмаслик шарти билан) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақомаати билан келишилган миқдорда.

***) Импорт божхона божи ва қўшилган қиймат солиғи тўлови бўйича имтиёзлар, шунингдек, божхона расмийлаштируви вақтида ишлаб чиқарилган йили 3 йилдан ортиқ бўлган тўқимачилик соҳаси корхоналарини ташкил этиш, модернизациялаш ва техник қайта жиҳозлаш бундан инвестиция лойиҳалари учун корхоналар томонидан тўғридан-тўғри инвестиция ҳисобига корхона устав фондида улуш сифатида келтириладиган технологик ускуналарга қўлланилади.

Имтиёзларни қўллаш учун қуйидагилар асос бўлади:

«Ўзбекенгилсаноат» ДАК ва «Ўзенганлюйҳа» МЧЖнинг келтириладиган ускунанинг замонавий технологиялар талабларига ва рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқаришни таъминлаши тўғрисидаги эксперт хулосаси;

импорт қилинаётган ускуналар ўрнатиладиган корхонанинг, ушбу ускуналарни корхона устав фондида улуш сифатида киритилишини кўрсатадиган таъсис ҳужжатлари.

Кўрсатиб ўтилган хулосалар (ҳужжатлар) ускуналарни эркин муомалага чиқариш режимида божхона расмийлаштируви вақтида БЮД билан бирга тақдим этилиши зарур.

Г. _____

200__ й. « _____ » _____

Ўзбекистон Республикаси _____ МЧЖси, кейинги ўринларда “Сотувчи” дейлади, номидан 2008 йил 11 январдаги № 1 рақамли ишончнома (ишончноmanınг нотариал тасдиқланган нусхаси илова қилинади) асосида фаолият юритувчи Худудий вакил _____ бир томондан ҳамда Низом асосида фаолият юритувчи ва кейинги ўринларда “Харидор” деб номланувчи Қозоғистон Республикаси (ёки Россия Федерацияси) _____ МЧЖси директори _____ бошқа томондан мазкур шартномани қуйида илар тўғрисида тузишиди:

Маълумот: Одатда шартномани биринчи раҳбарлар имзолайди. Агар шартномани фирманинг бошқа ходими имзоласа, унда мазкур ходимнинг шартномани имзолаш ҳуқуқи учун ваколати мажбурий тартибда тегишли ишончнома билан тасдиқланган бўлиши лозим. Ишончноmanınг асли ёки унинг нотариал тасдиқланган нусхаси шартномага илова қилиниши керак. Ушбу қонданинг бажарилмаслиги томонлардан бирининг шартномадан бутунлай воз кечиши учун асос бўлиши мумкин.

Маълумот: Агар сиз шартномани бирор бир халқаро корпорациянинг ёки хорижий давлат корхонасининг худудий ваколатхонаси, филиали ёки таркибий бўлинмаси билан имзолаётган бўлсангиз, у ҳолда ушбу ваколатхона/филиал корпорация ёки корхонанинг таркибига кириши ва товарлар етказиб бериш бўйича шартномаларни мустақил равишда имзолаш ҳуқуқига эгаллиги тўғрисида бош фирманинг ваколатли шахси томонидан тасдиқланган ёзма далолатномасини олиш керак. Бу сизга келгусида муаммоларга дуч келмаслик учун имкон беради.

I. Шартнома предмети

1.1. Сотувчи _____ (товар номи) _____ ни (кейинги ўринларда “Товар”) сотади, Харидор эса мазкур шартномада ҳамда шартноманинг ажралмас қисми ҳисобланган 1- ва 2-иловаларда назарда тутилган тафсилотлар ва шартларга мувофиқ сотиб олади.

Маълумот: Шартномани бажариш жараёнида эҳтимолдаги мураккабликлардан қутилиш учун шартнома предметини зарур бўлган тақдирда намуналар ва техник тавсифлар берилган тарзда батафсил тавсифлаш лозим.

Маълумот: Зарур бўлганда қўлланиладиган ўлчов ва оғирликлар тизимини аниқ келишиб олиш шарт, чунки турли мамлакатларда турлича ўлчов ва оғирлик тизимлари қўлланилади. Масалан: кофенинг қоғи Бразилияда – 60 кг, Эквадорда – 90 кг, Никарагуада – 70 кг. Жиддий “фирибга учраш” мумкин бўлган бундай ҳолатлар кўплаб товарлар бўйича юз бериши мумкин.

Маълумот: Терминларнинг аниқлиги бўлган ҳолда, шунингдек, "иш куллари" ёки "банк куллари" терминларини ишлатилганда бу иборалар турли-маъно баъзи эҳтимолини ҳақида ушлаб ҳам утирилмайди. Масалан, иш куллари купинча банк куллари билан тўғри келмайди. Зарур бўлганда қўлланилган терминларга тушунтириш бериш керак, термин остида айнан нима тушуниладигани ҳамда у қайси мамлакатга нисбатан ишлатилмоқда

1.2. Товар юбориладиган мамлакат — _____ (хорижий давлат номи)

II. Шартнома нархи ва умумий суммаси

- 2.1. Мазкур шартнома бўйича сотилаётган товар нархи шартноманинг шартларида кўрсатилган
Товар нархи АҚШ долларларида (ёки Томонлар ўртасидаги келишувга қура бошда келишма-
да) белгиланади.
- 2.2. Нархлар шартнома амал қиладиган бутун муддат давомида ўзгармайди.

Маълумот: Қатъий нарх деганда шартнома амал қиладиган бутун муддат давомида то-
вар нархининг ўзгармаслиги тушунилади. Одатда сотувчилар шартномани бажариш даво-
мида мавжуд шарт-шароитдан келиб чиққан ҳолда товар нархни ўзгартириш кераклигини
талаб қилишади. Бу ҳолатда 2.2 банд қуйидагича ифодаланиши лозим: "Сотувчи нархни
ўзгартириш ҳуқуқини ўзида қолдиради" (пировардида сотувчи нархни ўзгартириш ҳуқуқини
эга бўлган шартлар рўйхатини олдиндан ёзма равишда келишиб олинганда мўҳкамлаш асоси
нархлар иккала томонга ҳам ўзгариши мумкинлигини ёдда тутгани). Бу ҳолатда сотувчи Ха-
ридорни келгусида ўзгарадиган нархлар тўғрисида нархлар ўзгариши самаси _____ (ун бад-
лендар кун) олдин ёзма равишда хабардор қилиши шарт. Ҳар қандай ҳолда ҳам нарх-
нинг ўзгариши етказиб берилган товарларга дахлдор бўлмайди.

Нархга тара, ўрама ва тамға қиймати киритилмаган.

Маълумот: Тара, ўрама ва тамғани тўлаш шартларини шартномага киритиш зарур. Аммо шундан
сиз ушбу хизматлар учун қўшимча харажатларингизни тўлалигини ололмайсиз.

- 2.3. Шартноманинг умумий суммаси _____ АҚШ долларини
ташқил этади ёки ўрнатилган тўлов валютасида.
- 2.4. Сотувчи Харидорга турли кўринишлар ва шакллардаги нарх туширмалари (скидка)
чегирмаларни (товар ва/ёки нарх, бонус кўринишада ва ҳоказо) бериш ҳуқуқига
эгадир. Чегирмалар миқдори ва шакли Сотувчи томонидан тегишли етказиб бе-
риш инвойсларида кўрсатилади.

Маълумот: Ушбу банд Сотувчига ҳеч қандай мажбурият юкламайди, лекин агар сиз шартно-
ма амалда бажарилишининг боришида хорижий давлатга ўз импортингизни раёбатлантириш
учун Харидорга чегирмалар тақдим этган бўлсангиз, у ҳолда Сиз шартномага қўшимча
қилишингиз шарт бўлмайди ҳамда божхона органлари томонидан ҳам ортиқча саволлар
бўлмайди.

III. Етказиб бериш базиси

- 3.1. Сотувчи ушбу шартномада келтирилган товарларни етказиб беришни Инвесторга
2000й. га мувофиқ СІР Тараз ш. _____

Маълумот: Ташқи савдо оуди-соти шартномасида Сотувчи ва Харидорнинг товарларни етказиб бериш буйича мажбуриятларини белгиловчи махсус шартлар базис шартлари деб номланади. Базис шартлари товарларни етказиб бериш буйича Сотувчи мажбурият остида бўлган вақт, товарнинг тасодифий нобуд бўлиши ёки шикастланиши рисклари, шу сабабли юзага келиши мумкин бўлган харажатлар, Сотувчидан Харидор мажбурияти остига ўтадиган вақтни белгилайди. Базис шартларни қўллаш шартномаларни тузиш ва келишишни соддалаштиради, контрагентларга мажбуриятларни тақсимлаш ва юзага келган келишмовчиликларни ҳал этиш усулларини қидириб топишга ёрдам беради. Бундан ташқари шартнома матнида албатта Инкотермс-2000га таянинг, чунки илгари қабул қилинган версиялар ҳам мавжуд.

Маълумот: Транспорт турини Харидор билан олдиндан келишиб олинган, бошланғич нархнинг ошиши кўп томонлама шунга (транспорт турига) боғлиқ бўлади.

IV. Етказиб бериш шартлари ва муддатлари

4.1. Товарлар Сотувчига Харидор томонидан аниқ буюртма келиб тушгандан кейин _____ календар куни давомида етказиб берилиши лозим

Вариант: Товарлар Харидор томонидан 100 фоиз олдиндан ҳақ тўланган кундан бошлаб ҳисобланган ҳолда Харидорнинг аниқ буюртмаси буйича _____ календар кунда етказиб берилиши лозим

4.2. Товарни муддатидан олдин ва/ёки қисман етказиб беришга Харидорнинг ёзма розилиги билан рухсат берилади.

4.3. Сотувчи Харидорга ҳар бир жўнатилган товар партиясига қуйидаги ҳужжатлар илова қилиши шарт:

- инвойснинг (ҳисобнинг) аслини — _____ нусхада;
- транспорт ҳужжатларини — _____ нусхада;
- етказиб берилган ҳар бир номдаги товарга сифат сертификати ёки сифат сертификатининг тасдиқланган нусхаси;
- ишлаб чиқарилган мамлакат сертификати асл, муҳрланган нусхасини _____ нусхада;
- ўрама варақаси — _____ нусхада.

Маълумот: Нусха кўпайтириш ва ҳужжатлар нусхаларини нотариал тасдиқлаш буйича қўшимча харажатларнинг олдини олиш учун ҳар бир ҳужжат энг камида 2 нусхада бўлгани мақсадга мувофиқдир

Маълумот: Ҳар бир товарни етказиб беришда ушбу ҳужжатлар рўйхатини божхона органларида яна бир марта тасдиқлаш тавсия этилади, чунки тажриба шуни кўрсатадики, баъзида турли сабаблар тўғрисида қўшимча ҳужжатлар талаб қилиниши мумкин

4.4. _____ етказиб бериш санаси ҳисобланади.

Маълумот: Агар Сиз товарни туловни кечиктириш (товар кредити) шартли билан сотаётган бўлсангиз, унда шартноманинг "Туловлар" 100% бўлимида — Сиз Сотувчи сифатида туловни кечиктириш муддатининг бошланиши товар етказиб берилган санадан белгиланишини талаб қиласиз

- 4.5. Етказиб берилётган товар Харидор томонидан қабул қилини ани туғрисида Харидор товарни олган санадан ҳисоблаб ___ банк куни давомида Сотувчини телеграмма/факс орқали хабардор қилиши шарт.
- 4.6. Товарнинг барча ёки битта илова ҳужжати асл нусхада бўлмаган ҳолатда илова ҳужжатларнинг асл нусхалари тўлиқ пакетда Харидор томонидан олинган сана етказиб бериш санаси ҳисобланади.

Маълумот: Ушбу банднинг бундай ифодаланиши фақат Харидор учун зарур эмас, чунки Харидор илова ҳужжатларининг асл нусхаларисиз божхона расмийлаштирувини амалга ошира олмайди (бундан келиб чиқувчи барча оқибатлар билан биргаликда) ёки Харидорга Сиздан нусхаларини зудлик билан сўрашига, божхонага факс нусхалари асосида етиш маётган ҳужжатларнинг асл нусхаларини кейинчалик тақдим этиш билан боғлиқ расмийлаштирувига рухсат бериш туғрисидаги илтимос хатларини етишига туғри бўлади. Бу эса Харидор ҳамда Сиз учун вақтдан йўқотиш ва қўшимча харажатлар демакдир.

- 4.7. Ҳар бир товарга ___ дан ортиқ бўлмаган товар серияси белгиланиши мумкин.

Маълумот: Ушбу банд товарлар турлари ва номенклатураларига боғлиқ равишда мувофиқлаштирилиши лозим. Бунинг моҳияти Харидорнинг товарни сертифицициялаш уфу харажатларини камайтиришдан иборатдир.

V. Сифат

- 5.1. Етказиб берилётган товарлар сифати ишлаб чиқарувчи мамлакатнинг техник шартлари ва стандартларига мувофиқ бўлиши лозим ёки бошқа техник шарҳлар ва стандартларни келишиб олинг. Товар сифати ишлаб чиқарувчи заводнинг сифат сертификатлари ёки миллий стандартлар билан тасдиқланган бўлиши лозим.

Маълумот: Қозоғистон Республикасининг Божхона Кодексига мувофиқ мажбурий сертификатланадиган товарлар импортга Қозоғистон Республикас Давлат стандартлаштириш органлари томонидан бериладиган маҳсулотнинг хавфсизлиги учун мувофиқлик сертификатини тақдим этиш талаб этилади. Бу каби шартлар Россия Федерацияси қонунчилигига кўра ҳам талаб этилади.

- 5.2. Товарларнинг бутун номенклатураси рўйхатдан ўтказилган бўлиши ва _____ (давлат номини кўрсатинг) _____ ҳудудида истеъмолга рухсат этилган бўлиши лозим.

Маълумот: Бу ҳар қандай шартноманинг мажбурий шартидир.

лар билан на зарда тутилган яроқлилик муддати давомида жаноблар бўлади. Товарнинг етказиб берилган санадан ҳақиқий яроқлилик муддати асосий яроқлилик муддатидан ___%дан кам бўлмаслиги лозим.

54. Агар етказиб берилган товар нуқсонли ёки шартнома шартларига номувофиқ бўлиб чиқса, Сотувчи эътироз билдирилган кундан бошлаб бир ойдан кечиктирмасдан нуқсонли товарни янгиси билан алмаштириши шарт. Нуқсонли товарни алмаштириш ёки қайтариш билан боғлиқ барча транспорт ва бошқа амалдаги харажатларни Сотувчи тўлайди.

55. Агар Сотувчи нуқсонли товарни эътироз билдирилган санадан бошлаб 2 ой ичида янгиси билан алмаштирмаса, Харидор Сотувчи ҳисобларини тўлашда у томонидан нуқсонли товарга нисбатан кўрилган барча амалдаги харажатларни ушлаб қолиш ҳуқуқини ўзида қолдиради.

Маълумот: 5.3–5.5 бандлар товар турига боғлиқ бўлган барча эҳтимолдаги ҳолатларни ҳисобга олган ҳолда имкон қадар тўлароқ ифода этилиши лозим. Товарни сотувчига қайтариш экспорт лицензияларини олиш, талайгина расмиятчилик тўсиқларидан ўтиш ва ҳужжатлар демақдир. Баъзи ҳолларда, агар сифатсиз товарнинг қиймати у қадар юқори бўлмаса, уни хорижий давлатнинг амалдаги норматив ҳужжатлари талабларига мувофиқ нуқ қилиш иқтисодий жиҳатдан самаралидир

VI. Сифат ва сон бўйича даъво қилиш

6.1. Сифат ва сон бўйича даъво қилинганда Харидор Сотувчига Харидор томонидан Сотувчи мамлакатнинг мустақил расмий назорат ташкилотлари иштирокида тузилган рекламация далолатномасини тақдим этиши шарт.

Маълумот: Бу ерда далолатнома хорижий давлатнинг айнан қайси назорат ташкилотлари иштирокида тузилганини аниқ кўрсатиш керак. Кўпчилик ҳолатларда Савдо-саноат палаталари бундай ташкилотлар сифатида ҳаракат қилади.

6.2. Даъво бўйича буюртма ёзма шаклда бўлиши лозим.

6.3. Товарнинг сифати бўйича етказиб бериш санасидан бошлаб ___ ой давомида даъво қилиш мумкин.

6.4. Товарнинг сони бўйича етказиб бериш санасидан бошлаб ___ ой, календар кун давомида даъво қилиш мумкин.

6.5. Чекланган яроқлилик муддатига эга товарларга уларнинг яроқлилик муддати ту- гашидан 30 кун олдин даъво қилиш керак.

Маълумот: Ушбу бўлим товар туридан келиб чиққан ҳолда батафсилроқ ифодаланиши ке- рак. Ўзбекистон Республикасидан импорт қилинадиган дори воситаларига нисбатан “Сифат ва сон бўйича даъво қилиш” бўлимини намунавий нусха сифатида келтираемиз.

Маълумот: Ушбу бўлимнинг намунавий нусхаси.

1.1. Маҳсулот етказиб берувчи томонидан топширилган ва Харидор томонидан қабул қилинган ҳисобланади:

б) сониға кўра – Жойлар сони ва товар тўлиқ порт ҳужжатларида кўра аниқланган жойлар сони асосида

1.2. Умумий соннинг нотўғрилиги, зинна қараб нотўғри ажратилгани, синиши ва товар кўринишининг йўқолиш ҳолатлари бўйича даъво қилинганда Харидор Етказиб берувчига Харидор томонидан Харидор мамлакатидagi мустақил расмий назорат ташкилоти экспертининг мажбурий иштирокида тузилган рекламация далолатномасини тақдим этиши шарт.

Даъво бўйича буюртма ёзма шаклда бўлиши лозим. Даъво куйидагиларни ўз ичига олиши керак: дори воситалари номи, яшик ва/ёки юк жойининг серияси ва рақами.

1.3. Умумий соннинг нотўғрилиги, хилларга нотўғри ажратилгани, синиши ва товар кўринишининг йўқолиш ҳолатлари бўйича етказиб бериш санасидан бошлаб 15 календар куни давомида даъво қилиниши мумкин.

1.4. Товарнинг ички камчилиги, сингани, хилларга нотўғри ажратилгани бўйича етказиб бериш санасидан бошлаб 15 календар куни давомида даъво қилиниши мумкин.

1.5. Сифат бўйича етказиб бериш санасидан бошлаб 30 календар куни давомида даъво қилиниши мумкин ва даъвога Харидор мамлакатдаги мустақил назорат ташкилотининг тағишли таҳлил далолатномаси илова қилиниши лозим.

1.6. Ҳар қандай кўринишдаги даъволар камчилик, хилларга нотўғри ажратиш, товар сифатининг номувофиқлиги ва ҳоказолар аниқланган кундан бошлаб 15 календар кунидан ошмаган муддатда Етказиб берувчи манзилига тезкор жўнатма билан жўнатилган бўлиши лозим. Харидор шаҳри почта тамғасидаги сана даъво жўнатилган сана деб қабул қилинади. Харидор томонидан даъво ўз вақтида берилмаса, у (Харидор) эҳтимолдаги у ёки бу зарарни ундириш ҳуқуқини йўқотади.

1.7. Етказиб берувчи:

- даъвони олганини ёзма равишда тасдиқлаши;
- Харидор даъвосига даъво олинган санадан бошлаб 15 календар куни давомида асосли ёзма жавоб бериши шарт. Етказиб берувчи шаҳри почта тамғасидаги сана жавоб жўнатилган сана деб ҳисобланади;
- Харидор даъвосига ўз вақтида жавоб бермаслик ёки жавобнинг йўқлиги даъво ундан келиб чиқувчи барча моддий ва юридик оқибатлари билан биргаликда тан олинган деб ҳисобланади.

1.8. Етказиб берувчи томонидан Харидорнинг сониға, ички камчилигига ва/ёки хилларга нотўғри ажратилгани, синиши, товар кўринишининг йўқолиши бўйича даъво қилинган тақдирда Харидорга келгусида етказиб берилажак товар учун тўлов суммаси тан олинган даъво суммаси миқдорида камайдми ёки (тўлов кечиктирилган тақдирда) етказиб берилган товар учун тўлов суммасига мувофиқ равишда камайдми.

1.9. Сифати яроқсиз товар томонларнинг (Харидор ва Сотувчи) ўзаро розилигига кўра йўқ қилиниши лозим. Товар хорижий мамлакат давлат органи томонидан рухсат этилган жойда ва мустақил томон вакиллари бўлган компетент экспертлар иштирокида йўқ қилиниши лозим.

Харидор яроқсиз товарни йўқ қилиш бўйича Харидорнинг ваколатли вакили ва мустақил томонлар экспертлари томонидан имзоланган яроқсиз товарни йўқ қилиш тўғрисида далолатнома тузиши шарт. Далолатнома яроқсиз товар йўқ қилинган пайтдан бошлаб беш календар куни давомида Етказиб берувчига жўнатилиши лозим. Харидор шаҳри почта тамғасидан сана яроқсиз товарни йўқ қилиш далолатномаси жўнатилган сана деб қабул қилинади.

1.10. Сотувчи сифати яроқсиз товар қийматининг суммасини ва товарни йўқ қилиш бўйича харажатларни (таклиф қилинган мустақил экспертлар иш ҳақини, утказилган таҳлиллар тўловини, йўқ қилинган дори воситалари қийматини тўлаш) тўлаб бериши шарт.

1.11. Мазкур шартноманинг 2-банди бўйича харажатларни қоплашни Етказиб берувчи Харидорга охириги етказиб берилган товар учун тўлов суммасини камайтириш йўли билан амалга оширади ёки тўлов кечиктирилган тақдирда ушбу етказиб берилган товарга тўлов суммаси мувофиқ равишда камайдми).

71. Сотувчи товарларни турли кўринишдаги транспорт воситалари билан ташилишида юкни турли шикастланишлардан сақлашни таъминлай оладиган экспорт ўрамида жўнатиши лозим. Сотувчи ишончсиз ва/ёки нотўғри ўраб жойлаш, шунингдек нотўғри ҳамда етарсиз тамғалаш натижасида юзага келган барча зарарларни қоплайди.

Маълумот: Одатда шартномада ташқи ўрам — тара (яшик, картон қутилар, бочкалар, контейнерлар ва бошқалар) ва товардан ажралмайдиган ички ўрам ажратиб кўрсатилади. Шартнома тузишда товарнинг ўрами сотувчи мажбуриятларига киради. Ўрамга босиладиган тамға одатда харидор томонидан белгиланади ва товарнинг тавсифига, шунингдек шартнома шартларига боғлиқ равишда танланади

72. Товарни етказиб бериш ишлаб чиқарувчи завод талабларига мувофиқ керакли ҳарорат режимига мажбурий риоя этилган ҳолда амалга оширилиши лозим.

73. Ҳар бир алоҳида ўрамда қуйидаги тамғанинг бўлиши мажбурийдир:

Маълумот: ушбу банд зарур бўлган тақдирда киритилади

- а) _____
б) _____
в) _____

74. Ҳар бир алоҳида ўрамда рус ва _____ (хорижий мамлакат номини кўрсатинг) _____ нинг давлат тилидаги қуйидаги ахборот акс эттирилади:

- а) товар номи ва товар ишлаб чиқарилган мамлакат;
б) ишлаб чиқарувчи, ишлаб чиқарилган сана ва яроқлилиқ муддати;
в) сақлаш шароитлари, фойдаланиш усули ва озуқавий қиймати.

75. Ҳар бир юк жойига 2 қарама-қарши томондан ўчмайдиган бўёқ билан рус тилидаги қуйидаги тамға босилган бўлиши лозим:

- охириги олувчининг манзили:
- шартнома рақами:
- олувчи:
- товар номи:
- сони:
- брутто оғирлиги: _____кг
- нетто оғирлиги: _____кг

76. Алоҳида эътибор талаб этиладиган жойлар халқаро даражада қабул қилинган тамғага эга бўлиши лозим. Ҳар қандай қўшимча ёки ностандарт ўрам – Сотувчи ҳисобидан.

VIII. Етказиб беришлар тўғрисида хабардор қилиш

8.1. Сотувчи ўз ҳисобидан Харидорни амалга оширилган юклар жўнатиш тўғрисида жўнатиш санасига қадар 24 соат давомида ҳисоб-фактура кўринишида телеграф ёки телефакс орқали хабардор қилади.

Хабарномада қуйидагилар кўрсатилиши лозим:

- а) жўнатиш санаси;

- в) транспорт ҳужжатининг рақами;
- г) шартнома рақами;
- д) илова рақами;
- е) жойлар ва ўрамлар соҳи;
- э) брутто и нетто оғирлиги;
- и) жўнатиш товар қиймати;
- к) жўнатиш транспорти тури.

IX. Тўлов шартлари

9.1. Ушбу шартномада кўрсатилган товарлар тўлови Харидор томонидан қуйидаги шартларда амалга оширилади _____ Сотувчи билан келишилган ҳолда

Маълумот: Тўлов шартлари шартномада қуйидаги жиҳатларни белгилаб беради:

- тўлов усулини;
- тўлов воситасини;
- тўлов шаклини.

Тўлов усули товарга тўлов уни амалда етказиб бериш найтига нисбатан қанчалик амалга оширилишини кўрсатади. Тўловнинг уч усули мавжуд: нақдли тўлаш, аванс тўлоши, кредитга тўлаш.

Халқаро савдо амалиётида қўлланиладиган тўлов шаклларига қуйидагилар киряди (Сотувчи ушбу шартномада манфаатлилик даражаси бўйича берилган, манфаатлиликнинг манфаатлилик қараб):

- 100%ли аванс тўлови;
- аккредитив;
- инкассо;
- очик ҳисоб-варағ.

Маълумот: Агар шартномага кўра Сизда 100%ли олдиндан тўлов назарда тутилган бўлса, унда Сиз мажбурий тартибда товар келишилган муддатларда етказиб берилмаган тақдирда пулларни хорижий мамлакатга қайтариш шартларини келишиб олишингиз лозим. Бундан банднинг мисоли сифатида ушбуни кўрсатиш мумкин "Товар мазкур шартноманинг 1.1 бандида кўрсатилган муддатларда етказиб берилмаган тақдирда Сотувчи етказиб бериш муддати тугаган кундан бошлаб ____ календар куни давомида Харидорга олдиндан тўлов суммасини тўлалигича қайтаришни амалга оширишга мажбур, бунда эҳтимолдаги барча харажатлар – Сотувчи ҳисобидан".

Маълумот: Юқорида айтиб ўтилганидек, агар Харидор Сизга "супер" манфаатли шартларни таклиф этса ва тўловсиз олдиндан етказиб беришни қатъий талаб қилса, унда Сизда тўлов бўйича бир нечта вариантлар мавжуд:

«Товарларга тўловлар Харидор томонидан Сотувчи фойдасига Сотувчи учун мажбури бўлган банкда очилган ҳужжатли, ҳужжатсиз аккредитивлар ёки расмий инвойсларга мувофиқ тўғридан тўғри банк ўтказмалари ёхуд банк томонидан тасдиқланган кафолат хатлари ёки суғурта компанияларининг суғурта полислари билан амалга оширилади. Аккредитив шартноманинг бутун суммасига бўлгани сингари жўнатишга тайёр товар партиясининг суммасига ҳам очилиши мумкин. Бир ёки бир нечта аккредитивлар очиш, зарур бўлган тақдирда ҳар бир аккредитив муддатини узайтириш мумкин. Аккредитив бўйича Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги барча банк харажатлари ва хизмат ҳақлари Харидор томонидан тўланади, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Сотувчи томонидан тўланади».

Аккредитивни ёпиш Харидорнинг ҳар бир буюртмаси бўйича товар тўлиқ етказиб берилиши шарти билан (Сотувчининг) ижрочи банкка куйидаги ҳужжатлар тақдим этилганда амалга оширилади:

- инвойсининг асл нусхаси;
- ишлаб чиқарилган мамлакат сертификатининг асл нусхаси;
- Харидор томонидан тасдиқланган ТТНнинг нусхалари;
- Ураб жойлаш варағининг нусхалари;
- завод сифат сертификатининг нусхалари;
- Сотувчи томонидан тасдиқланган суғурта полисининг нусхалари.

(руйхат товарга боғлиқ равишда ўзгартирилади)

Мазкур бандда кўрсатилган барча ҳужжатлар келишилган тилида босиб ёзилган кўринишида бўлиши лозим).

Агар ушбу ҳолатда ҳам Сизнинг Харидорингиз бош тортса, унда Сизнинг Харидорингиз — яхши фирма эмаслиги қарийб кафолатланган ва Сиз яхшиси ушбу шартномадан воз кечганингиз маъқул.

Маълумот: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 29 июндаги 245-сон "Биржадан ташқари валюта бозорини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори 4-бандига мувофиқ марказлаштирилмаган экспорт операциялар бўйича тушум тушиши ёки қайта олиб кириш муддати 60 кундан ошиб кетмаслиги керак, муассислар томонидан чет элдаги корхоналарга (савдо уйлари, савдо ваколатхоналари, шўъба корхоналар, фирма дўконлар, дилерлик шахобчалари ва консигнация оморлари), шунингдек — Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси аъзолари — ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан Палатанинг савдо-инвестиция уйлари номига олиб чиқилаётган товарлар бўйича эса 180-кундан ошиб кетмаслиги керак. Белгиланган муддатлари ўтгандан кейин хорижий валюта тушуми тушишини 30 банк кунидан кўпроқ кечикишига йўл қўйган юридик шахс-резидентлар, республика бюджети фойдасига тушмаган валюта маблағлари суммасига нисбатан 100% эквивалентида жарима тўлайдилар.

Маълумот: Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 29 июндаги 245-сонли қарори билан тасдиқланган "Ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан хорижий валютадаги тушумни мажбурий сотиш тартиби"нинг 10 бандига мувофиқ товарлар ва хизматларни марказлаштирилган экспорт бўйича сотишдан олинган хорижий валютадаги тушумининг 50 % ваколатли банкларга мажбурий сотилиши керак.

X. Санкциялар

01. Товарларни келишилган етказиб бериш муддатларидан кечиктириб юборишга санкциялар — Сотувчи билан келишилган ҳолда (ҳар бир ҳолатда алоҳида) белгиланади.

XI. Лицензия

1.1. Сотувчи мамлакати ҳудудида талаб этилса, экспорт лицензияларини ёки бирор бир рухсатномаларни олиш Сотувчининг мажбурияти, Харидор мамлакати ҳудудида импорт лицензияларини ёки бирор бир рухсатномаларни олиш эса — Харидорнинг мажбурияти ҳисобланади.

1.2. Лицензияларни Сотувчи ҳудудида олиш билан боғлиқ барча таражатларни Сотувчи, Харидор ҳудудида — Харидор тўлайди.

XII. Форс-мажор

- 12.1. Томонлар агар бу Харидор ёки Сотувчи мамлакатида енгиб бўлмас кучнинг натижаси бўлган қуйидаги ҳолатларда (форс-мажор) ушбу шартнома бўйича мажбуриятларни бажармаслик жавобгарлигидан озод этиладилар, хусусан:
- табiiй офатларда – сув тошқини, ер қимирлаши, ёнгин (уларнинг рўйхати сизнинг келишувингиз бўйича);
 - Сотувчи ёки Харидор ҳудудидаги (ёки қўшимча равишда: товарни етказиб бериш маршрути бўйича) исталган тавсифдаги ҳарбий ҳаракатлар;
 - қамаллар;
 - Сотувчи ёки Харидор мамлакатининг тегишли давлат органлари томонидан экспорт ёки импорт тақиқланиши. Бу ҳолатларда шартнома бўйича мажбуриятларни бажариш муддати ушбу вазиятлар ва оқибатларнинг амал қилиш муддатига тенг муддатга сурилади.
- 12.2. Мажбуриятларни бажаришга имконсиз бўлиб қолган Томон бошқа Томонни форс-мажор вазиятларининг юзага келганлиги ва тугаганлиги тўғрисида кечиктирмасдан ёзма равишда хабардор қилиши шарт.
- 12.3. Форс-мажор вазиятлари тўғрисида хабар бермаслик ёки ўз вақтида хабар бермаслик тегишли Томонни келгусида унга таяниш ҳуқуқидан маҳрум қилади.
- 12.4. Форс-мажор вазиятлари мавжудлиги Сотувчи ёки Харидор мамлакатининг тегишли давлат органлари томонидан тасдиқланган бўлиши лозим (Ўзбекистонда бу Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги).
- 12.5. Агар кўрсатилган вазиятлар ___ ойдан ортиқроқ давом этса, унда Томонларнинг ҳар бири шартномадан воз кечишга ҳақлидир ва бу ҳолатда Томонлардан ҳеч бири бошқа Томондан эҳтимолдаги зарарларни қоплашни талаб қилишга ҳақли эмас.

XIII. Зиддиятни ҳал этиш

- 13.1. Мазкур шартномадан ёки у туфайли келиб чиқадиган барча зиддиятлар ва келишмовчиликларни Томонлар тинч йўл билан музокоралар асосида ечишга ҳаракат қиладилар. Зиддиятлар ва келишмовчиликларни _____ давомида тинч йўл билан музокоралар асосида ечиш имконсиз бўлган тақдирда зиддият _____ мамлакатнинг хўжалик судида (арбитраж судида) ҳал этилади. Бунда мазкур мамлакатда амалда бўлган қоидалар қўлланилади ва _____ мамлакат қонунчилиги мақбул ҳуқуқ ҳисобланади.
- 13.2. Хўжалик судининг (арбитражнинг) қарорлари бажариш учун мажбурийдир.

Маълумот: Ушбу бўлим алоҳида бўлимда батафсил ёритилиши лозим. Ҳозирча эса барча эҳтимолдаги зиддиятлар Сотувчи мамлакатининг хўжалик судида (арбитраж судида) ҳал этилишини талаб қилаверинг.

XIV. Бутун шартнома

- 14.1. 1, 2 ва ҳоказо иноваларни ўз ичига олувчи мазкур шартнома Томонларнинг шартнома предметици тула тушунган ҳолда тузилган ҳамда ушбу предмет бўйича ишлари оғзини ёни ёзма куринишда тузилган ҳар қандай бошқа келишувдан устундир.

XV. Якунловчи қисм

- 15.1. Мазкур шартномага тааллуқли барча иловалар унинг ажралмас қисми ҳисобланади.
- 15.2. Мазкур шартномага киритилаётган барча ўзгартириш ва қўшимчалар улар ёзма шаклда амалга оширилган ҳамда Томонларнинг ваколатли вакиллари томонидан имзоланган тақдирдагина ҳақиқийдир.
- 15.3. Томонлардан ҳеч бири шартнома бўйича ўз ҳуқуқлари ва мажбуриятларини бошқа Томоннинг ёзма розилигисиз учинчи шахсга топширишга ҳақли эмас.
- 15.4. Сотувчи мамлакати ҳудудидаги шартномани бажариш билан боғлиқ бўлган барча харажатлар, божлар, солиқлар ва йиғимларни Сотувчи, Харидор мамлакати ҳудудидагиларни эса — Харидор тўлайди.
- 15.5. _____ шаҳри шартнома тузилган жой ҳисобланади.
- 15.6. Шартнома тузилган пайтдан бошлаб шартномага тааллуқли аввалги барча ёзиш-малар ва музокаралар ўз кучини йўқотади. Шартнома имзоланган санадан бошлаб кучга киради ва 20___ йилнинг 31 декабрига қадар ___ йил давомида ҳақиқий ҳисобланади.

Маълумот: Узоқ муддатли шартномалар тузишга ҳаракат қилинг. Амалдаги қонун ҳужжатларига қўра импорт қилишга рухсатномалар ёки лицензиялар шартноманинг бутун амал қилиш муддатига берилади, яъни Сиз шартномани доимий равишда қайта тузиб боришингизга тўғри келмайди. Кейинчалик йирик ассортиментли ва катта миқдордаги товарларга нисбатан умумий талабларни қўйишдан чўчиманг, бу қонунчиликка зид эмас. Бу Сизга бозор конъюнктураси ўзгарганда ҳаракат эркинлигини беради

- 15.7. Шартнома икки Томоннинг ҳуқуқий ворислари учун ҳам ҳақиқийдир.

Маълумот: Бу сизнинг эртанги кун учун эҳтиёт чорангиздир

- 15.8. Мазкур шартнома _ нусхада рус тилида ва _____ тилида имзоланган. Шартнома матни бўйича тушунмовчиликлар юзага келган тақдирда шартноманинг _____ таҳрири асос сифатида қабул қилинади.

Маълумот: Шартноманинг рус тилидаги таҳрири асос сифатида қабул қилинишига ҳаракат қилинг

Томонларнинг реквизитлари ва имзолари

**ЭКСПОРТ ШАРТНОМАСИГА ИДЕНТИФИКАЦИЯ РАҚАМИНИ
БЕРИШ ТЎҒРИСИДАГИ МАЪЛУМОТНОМА НАМУНАСИ**

Центральное операционное
отделение Национального
банка ВЭД РУз

Таможенной Службе
Республики Узбекистан

СПРАВКА

о присвоении идентификационного номера контракта

Экспортному..... (экспортному, импортному, бартерному)

контракту № 1283-200/2006 EX-541 от 11.07.2006г.

заключенному ГАК «Uzprommashimpeks»

с предприятием (компания) ООО «Сириус М.»

Государство Россия

присвоен следующий идентификационный номер контракта:

1	7	0	6	8	3	9	6	2	0	0	5	2	3	2	5	3	0	6	1	0	0	1	6	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Управляющий
Центральным операционным
отделением
Национального банка ВЭД

У.Н. Жамолов

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУДУДИГА ЧЕТДАН КЕЛТИРИЛАДИГАН ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИГА АКЦИЗ СОЛИҒИ СТАВКАЛАРИ¹

87	Ҳайдовчи билан бирга 10 ёки ундан кўп кишини ташишга мўлжалланган, двигателининг ҳажми қуйидагича бўлган автомобиллар:		
	2500 куб.см дан ортиқ, янги, 30 кишигача ўтириш жойлари бўлган	8702 10 119	70%
	2500 куб.см дан ортиқ, илгари фойдаланилган	8702 10 19	70% + 1 куб см. учун 3,0 АҚШ долл.
	2500 куб.см дан ортиқ бўлмаган, илгари фойдаланилган	8702 10 99	70% + 1 куб см. учун 3,0 АҚШ долл.
	Россия Федерациясида ишлаб чиқариладиган ва олиб келинадиган янги транспорт воситалари (тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланганлари бундан мустасно)	8703	5
	Двигателининг ҳажми қуйидагича бўлган, ички ёнув двигателига эга транспорт воситалари (шу жумладан ишлатилганлари):		
	1000 куб.см дан кўп эмас		
	Янгилари	8703 21 10 (8703 21 101, 8703 21 901 дан ташқари)	1 куб см. учун 2,4 АҚШ долл.
	Ишлатилганлари (чиқарилганидан бошлаб уч йилдан етти йилгача бўлган)	8703 21 909	1 куб см. учун 4,8 АҚШ долл.
	Ишлатилганлари (чиқарилганидан бошлаб етти йилдан ортиқ бўлган)	8703 21 909	1 куб см. учун 7,2 АҚШ долл.
	1000 куб.см дан ортиқ, лекин 1500 куб.см дан кўп эмас	8703 22 (8703 22 101, 8703 22 901 дан ташқари)	1 куб см. учун 2,5 АҚШ долл.
	1500 куб.см дан ортиқ, лекин 1800 куб.см дан кўп эмас	8703 23 (8703 23 199, 8703 23 909 дан ташқари)	1 куб см. учун 2,6 АҚШ долл.
	1800 куб.см дан ортиқ, лекин 3000 куб.см дан кам	8703 23 (8703 23 199, 8703 23 909 дан ташқари)	1 куб см. учун 2,9 АҚШ долл.
	3000 куб.см дан юқори	8703 24 (8703 24 101, 8703 24 901 дан ташқари)	1 куб.см учун 3,1 АҚШ долл.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги ПҚ-532-сонли «Ўзбекистон Республикасидаги 2007 йилги давлат мабруғ қиссий кўрсаткичлари прогностини ва давлат бюджетига таъминот»

Поршенли ички ёнув двигателига эга бўлган, сиқилганда ўзи алангаланиб ўт оладиган (дизель ёки ярим дизель билан) транспорт воситалари (шу жумладан ишлатилганлари):		
1500 куб.см дан ошмайдиган	8703 31 (8703 31 101, 8703 31 901 дан ташқари)	1 куб.см учун 2,5 АҚШ долл.
1500 куб.см дан ортиқ, лекин 2500 куб.см дан ошмайдиган	8703 32 (8703 32 191, 8703 32 901 дан ташқари)	1 куб.см учун 2,9 АҚШ долл.
2500 куб.см дан ортиқ	8703 33 (8703 33 191 8703 33 901 дан ташқари)	1 куб.см учун 3,1 АҚШ долл.
Двигателининг ҳажми қуйидагича бўлган юк автомобиллари:		
2500 куб.см дан ортиқ, янги, 10 тоннадан кўп бўлмаган юк кўтарадиган	870421310	70%
2500 куб.см дан ортиқ, илгари фойдаланилган	8704 21 390	70% + 1 куб.см. учун 3,0 АҚШ долл.
2500 куб.см дан ортиқ бўлмаган, илгари фойдаланилган	8704 21 990	70% + 1 куб.см. учун 3,0 АҚШ долл.
2800 куб.см дан ортиқ бўлмаган, илгари фойдаланилган	870431990	70% + 1 куб.см. учун 3,0 АҚШ долл.
8702, 8704 товар позицияларида таснифланадиган автомобиллар учун ўрнатилган двигателли шассилар	8706 00 11	70
8701-8705 товар позицияларидаги моторли транспорт воситаларининг қисмлари ва анжомлари	8708 (8708 10 100, 8708 10 900, 8708 29 900, 8708 40 100, 8708 40 900, 8708 50 900, 8708 60 990, 8708 60 910, 8708 70 500, 8708 70 910, 8708 70 990, 8708 91 900, 8708 92 900, 8708 93 900 дан ташқари)	20

ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИГА ИМПОРТ БОЖХОНА БОЖЛАРИ СТАВКАЛАРИ¹

87		“Темир йўл ёки трамвай состави, уларнинг қисмлари ва жиҳозларидан ташқари ерусти транспорт воситалари”	
8701		Тракторлар (8709 товар позициясидаги тракторлардан ташқари)	5
5		куйидагилардан ташқари:	30
8701 20 90, 8701 90 500 0		Ишлатилганлари	30
8702		Ҳайдовчи билан бирга 10 ёки ундан ортиқ йўловчини олиб юришга мўлжалланган моторли транспорт воситалари	30
8702 10 19, 8702 10 99, 8702 90 19, 8702 90 39		ишлатилганлари**	30 + 1,2 АҚШ долл./куб.см
8703		Асосан йўловчиларни ташиш учун мўлжалланган енгил автомобиль ва бошқа моторли транспорт воситалари (8702 товар позициясидаги моторли транспорт воситаларидан ташқари), шу жумладан юк ва йўловчи ташийдиган автомобил-фургонлари ҳамда пойга автомобиллари, куйидагилардан ташқари:	30
8703 21 101 0		двигател цилиндрлари иш ҳажми 1000 куб.см дан ортиқ бўлмаган ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган янги автомобиллар	30, лекин 1,8 АҚШ долл. дан кам эмас / куб.см
8703 21 109 0		двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1000 куб.см дан ортиқ бўлмаган бошқа янги автомобиллар	20 + 1,8 АҚШ долл./куб.см
8703 21 90, 8703 22 90, 8703 23 90, 8703 24 90, 8703 31 90, 8703 32 90, 8703 33 90		ишлатилганлари**	30 + 3,0 АҚШ долл./куб.см
8703 22 101 0		двигател цилиндрлари иш ҳажми 1000 куб.см дан ортиқ, аммо 1500 куб.см.дан ошмаган ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган янги автомобиллар	30, лекин 2,0 АҚШ долл.дан кам эмас / куб.см

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 5 августдаги ПҚ-1169-сонли қарори билан қабул қилинган «Ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга солиш борасидаги қўшимча меъра тартибга солиш қўрсатмалари»нинг 1-қисмига асосан.

8703 22 109	двигател цилиндрлари иш ҳажми 1000 куб.см дан ортиқ аммо 1500 куб. см.дан ошмаган бошқа автомобиллар	20 + 2,0 АҚШ долл./ куб.см
8703 23 110 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ортиқ аммо 3000 куб. см дан ошмайдиган ва яшаш учун жиҳозланган янги моторли транспорт воситалари	20 + 2,5 АҚШ долл./ куб. см
8703 23 19	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ортиқ лекин 3000 куб.смдан ошмайдиган бошқа янги моторли транспорт воситалари, қуйидагилардан ташқари:	20 + 2,5 АҚШ долл./ куб.см
8703 23 199 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб. см дан ортиқ лекин 3000 куб. смдан ошмайдиган ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган янги моторли автомобил воситалари ва бошқалар	30, лекин 2,5 АҚШ долл.дан кам эмас / куб.см
8703 24 101 0	Двигател цилиндрлари иш ҳажми 3000 куб.см дан ошиқ ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган автомобилларнинг янгилари	30, лекин 3,0 АҚШ долл. дан кам эмас / куб.см
8703 24 109 0	Двигател цилиндрлари иш ҳажми 3000 куб.см дан ошиқ бошқа янги автомобиллар	20 + 3,0 АҚШ долл./ куб.см
8703 31 101 0	Двигател цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ошмайдиган ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган янги автомобиллар	30, лекин 2,0 АҚШ долл.дан кам эмас / куб.см
8703 31 109 0	Двигател цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ошмайдиган бошқа янги автомобиллар	20 + 3,0 АҚШ долл./ куб.см
8703 32 110 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ортиқ лекин 2500 куб. см дан ошмайдиган ва яшаш учун жиҳозланган янги моторли транспорт воситалари	20 + 2,5 АҚШ долл./ куб.см
8703 32 191 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ортиқ лекин 2500 куб.см дан ошмайдиган ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган янги транспорт воситалари	30, лекин 2,5 АҚШ долл.дан кам эмас / куб.см
8703 32 199 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 1500 куб.см дан ортиқ лекин 2500 куб.см дан ошмайдиган бошқа янги транспорт воситалари	20 + 2,5 АҚШ долл./ куб.см
8703 33 110 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 2500 куб.см дан ортиқ ва яшаш учун жиҳозланган янги моторли транспорт воситалари	20 + 3,0 АҚШ долл./ куб.см

8703 33 191 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 2500 куб.см дан ортиқ ва тиббий мақсадлар учун махсус мўлжалланган янги транспорт воситалари	30, лекин 3,0 АҚШ долл.дан кам эмас/ куб.см
8703 33 199 0	двигатель цилиндрлари иш ҳажми 2500 куб.см дан ортиқ бошқа янги транспорт воситалари	20 + 3,0 АҚШ долл./ куб.см
8704	Юк ташувчи моторли транспорт воситалари, қуйидагилардан ташқари:	30
8704 21 390, 8704 21 990	ишлатилганлари**	30 + 1,2 АҚШ долл./ куб.см
8704 22 910, 8704 23 910, 8704 32 910	Юк кўтариш қуввати 10 тоннадан ортиқ бўлган янги моторли транспорт воситалари	5
8704 22 910*, 8704 23 910*, 8704 32 910*	Юк кўтариш қуввати 10 тоннадан ортиқ бўлган ва Евро 2 ва ундан ошиқ стандартларга жавоб берадиган янги моторли транспорт воситалари	5
8705	Йўловчи ва юк ташишдан бошқа махсус вазифалар учун мўлжалланган моторли транспорт воситалари (масалан, юк-авария автомобиллари, автокранлар, ўт-ўчириш автомобиллари)	5
8706 00	8701-8705 товар позицияларида таснифланадиган моторли транспорт воситалари учун ўрнатилган двигателли шассилар, қуйидагилардан ташқари:	10
8706 00 910	8701 товар позициясидаги транспорт воситалари учун	30
8707	8701-8705 товар позицияларидаги моторли транспорт воситаларининг кузовлари (шу жумладан кабиналари)	30
8708	8701-8705 товар позицияларидаги транспорт воситаларининг қисмлари ва жиҳозлари	10
8709	Саноатда фойдаланиладиган транспорт воситалари	5
8710 00 000 0	Қуролланган ёки қуролланмаган танклар ва бошқа ҳарбий ўзиюрар бронли транспорт воситалари ва уларнинг қисмлари	5
8711	Коляскали ёки коляскасиз ёрдамчи двигател ўрнатилган мотоцикллар (мопедлар) ва велосипедлар; коляскалар	30

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА АККРЕДИТАЦИЯДАН ЎТГАН КОНСАЛТИНГ ВА НАЗОРАТ ФИРМАЛАРИ/КОМПАНИЯЛАРИ РЎЙХАТИ (2010 йил 1 март ҳолати бўйича)¹

Intertek International limited (Англия)

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Academy Place 1-9 Brook Street
Brentwood, Essex CM14 5NQ England,
Тел.: +44 1277 22-34-00
Факс: +44 1277 22-02-96
E-mail: info-icas@intertek.com
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.001
Муддати: 03.12.2007–03.12.2010

Control Union Int. (Germany)

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Getreidstr. 7 28217 Bremen (Germany) POB
15 03 26 28093, Bremen, Germany
Тел.: 269-18-27
Президент Клаус Вольтффу
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.002
Муддати: 21.04.2008–21.04.2011

«Ўзбекэкспертиза» ОАЖ

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
100007 Ташкент, ул. Паркентская, 51
Тел.: 180-81-66, 310-00-41, 238-54-82
Факс.: 238-53-57.
E-mail: uzbekexpert@yahoo.com
Солихов С. С.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.003
Муддати: 28.01.2008–28.01.2011

«Overseas Merchandise Inspection Co. Ltd» (OMIC, Japan)

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
15-6, Nihonbashi Kabuto-cho, Chuo-ku,
Tokyo, 103-0026, Japan
Тел.: 254-00-28
Факс.: 254-56-52
E-mail: info@omic.uz
Ғалямов Е. Т.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.007
Муддати: 29.01.2007–29.01.2010

«SGS-Germany GmbH»

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Raboisen 28-D-20095, Hamburg, Germany
Тошкент, Нукус кўчаси, 79-А
Тел.: 254-63-82, 255-24-99, 254-63-99
E-mail: nisso.akbarova@sgs.com
Ахмедходжаев И.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.010
Муддати: 30.07.2007–30.07.2010

«Трастконсалтинг компани» ЁАЖ

Юк тушириш назорати
Тошкент 100012, Тошкент, Навоий куч., 7-А
Тел.: 244-54-57, 244-82-53
E-mail: baburhon@trustcon.uz
Бош Директор
Ходжалилов Бобурхон Василевич
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.011
Муддати: 31.03.2008–31.03.2011

«Control Union Central Asia» ЁАЖ

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Тошкент 100007, Х. Абдуллаев куч., 32-А
Тел.: 268-18-27/62
Факс: 268-48-99
E-mail: info@uzcontrol.com
Исамухаммедова Нола Бурженца
Давлат реестри №: N5.UZ.11.N5O.013
Муддати: 29.09.2008–29.09.2011

«Mustaqil sertifikat markazi» МЧЖ

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Ўзбекистон, Тошкент, Жомий куч., 5
Тел.: 248-15-58, 398-62-71, 157-04-70,
E-mail: msm@uzpak.uz
Абдужаббаров М. М.
Давлат реестри №: N5.UZ.11.N5O.017
Муддати: 16.04.2007–16.04.2010

«Uzconsultservice» ЁАЖ ҚК

Товарларни техник назоратдан ўтказиш
ва консалтинг хизмати
Ўзбекистон, Тошкент 100060
А. Темура кўч., 31-А
Тел.: 233-03-24, 233-05-21
Ибрагимов Р. А.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.018
Муддати: 29.06.2009–29.06.2012

«Global Investment Systems» МЧЖ

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Ўзбекистон, Тошкент, Жомий кўч., 5
Тел.: 228-15-58
Б. Н. Мақсумов
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.019
Муддати: 19.02.2007–19.02.2010

«Саноатконсалтинг» МЧЖ

Назорат фаолияти, юк тушириш назорати
Ўзбекистон, Тошкент 100007
Паркент кўч., 51
Тел.: 269-30-98, 99, 444-02-07
E-mail: sconmfer@inbox.ru
Бош. дир. Атаханов А. А.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.020
Муддати: 28.05.2007–28.05.2010

«UzIntertek Testing Services» ҚК

Юк тушириш назорати
Ўзбекистон, Тошкент 100000
А. Темура кўч., 25
Тел.: 234-12-06
Факс: 234-44-50
E-mail: bekhruz.shamuk@intertek.com
Аминов О.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.021
Муддати: 21.07.2008–21.07.2011

«Узнефтвазконсалтинг» ЁАЖ

Юк тушириш назорати
Ўзбекистон, Бухоро 105000
С. Айний кўч., 5
Тел/факс: +998 (365) 223-64-82, 770-00-12
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.022
Муддати: 16.02.2009–16.02.2012

«Univers Expertis Unit» МЧЖ

Юк тушириш назорати
Ўзбекистон, Тошкент 100084
Бодомзор кўч., 2
Тел/факс: 235-16-59
E-mail: Uexpertis@mail.ru
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.023
Муддати: 09.03.2009–09.03.2012

«Tashekspertiza» МЧЖ

Жўнатишдан олдин назорат ўтказиш
Ўзбекистон, Тошкент вил,
Қибрай тумани, 100140,
Солор, Университет кўч., 2
Тел.: 157-55-51, 107-69-50
Факс: 260-39-40
E-mail: tashexpertiza@mail.ru
Абулкасымов Т.
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.024
Муддати: 27.04.2009–27.04.2012

«Республика синов ва сертификатлаштириш маркази» ДК қошидаги назорат органи

Сертификатлаштирилган маҳсулотни назоратдан ўтказиш
Ўзбекистон, Тошкент 100140
Фаробий кўч., 333-А
Тел.: 150-63-56
E-mail: osrcis@standart.uz
И. Х. Усманова
Давлат реестри №: UZ.AMT.11.MAI.026
Муддати: 05.10.2009–05.10.2012

ЗАРУР СИФАТДАГИ, ҚАЙТАРИБ ОЛИНМАЙДИГАН ЁКИ ШУНГА ЎХШАШ ТОВАРГА АЛМАШТИРИЛМАЙДИГАН НООЗИҚ-ОВҚАТ ТОВАРЛАРИ РЎЙХАТИ

1. Уй шароитларида касалликларни профилактика қилиш ва даволаш учун товарлар (металл, резина, тўқимачилик ва бошқа материаллардан тайёрланган санитария ва гигиена буюмлари, тиббий жиҳозлар, приборлар ва аппаратлар, оғиз бувишлиги гигиенаси воситалари, кўзойнак линзалари, болаларни парвариш қилиш буюмлари, дори-дармонлар).
2. Шахсий гигиена буюмлари (тиш чўткалари, тароқлар, соч тўғноғичлар, соч билгидилари, улама сочлар, шиньонлар ва бошқа шу каби товарлар).
3. Атторлик-пардоз товарлари.
4. Тўқимачилик товарлари (ип-газлама, зигир толали, ипак, жун ва синтетик газламалар, газлама тусидаги нотўқима материаллардан тайёрланган товарлар - ленталар, жияклар, тўрлар ва бошқалар); кабель маҳсулотлари (симлар, шнурлар, кабеллар); қурилиш ва пардозлаш материаллари (линолеум, плёнка, гилам қопламалари ва бошқалар) ҳамда метрлаб сотиладиган бошқа товарлар.
5. Тикувчилик ва трикотаж буюмлари (тикувчилик буюмлари ва трикотаж чучки ва йимлар, пайпоқ ва қўлқоп буюмлари).
6. Полимер материаллардан тайёрланган, озиқ-овқат материаллари билан боғлиқ бўлган, шу жумладан бир марта фойдаланиладиган буюм ва материаллар (ошакна идиш-товоқлари ва анжомлари, озиқ-овқат маҳсулотларини сақлаш ва ташиш учун идишлар ва ўров материаллари).
7. Маиший кимё товарлари, пестицидлар ва агрохимикатлар.
8. Мебел (мебел гарнитурлари ва тўпламлари).
9. Қимматбаҳо тошлардан фойдаланган ҳолда қимматбаҳо металллардан тайёрланган ярим қимматбаҳо ва синтетик тошлардан фойдаланган ҳолда қимматбаҳо металллардан тайёрланган буюмлар, силлиқланган қимматбаҳо тошлар.
10. Автомобиллар ва мототелотоварлар, уларга тиркамалар ва номерли агрегатлар, қишлоқ хўжалиги ишлари учун кичик механизация кўчма воситалари, сангиделиш қайиқлари ва бошқа маиший сузиш воситалари.
11. Кафолат мuddатлари белгиланган техник жиҳатдан мураккаб маиший товарлар (металл қирқувчи ва ёғочга ишлов берувчи маиший дастгоҳлар; маиший электр машиналари ва приборлари; маиший радиоэлектрон аппарат; маиший ҳисоблаш ва кўпайтириш техникаси; фото ва киноаппаратлар; телефон аппаратлари ва факс-милль аппарати; электр мусиқа асбоблари; электрон ўйинчоқлар).
12. Ҳайвонлар ва ўсимликлар.

ХАРИДОРНИНГ ТАЪМИРЛАШ ДАВРИДА УНГА ТЕКИН БЕРИБ ТУРИШ ЁКИ ХУДДИ ШУНДАЙ МАРКА (МОДЕЛЬ, АРТИКУЛ)ДАГИ ТОВАРНИ АЛМАШТИРИШ ТЎҒРИСИДАГИ ТАЛАБИ ТАТБИҚ ЭТИЛМАЙДИГАН УЗОҚ МУДДАТЛИ ИСТЕЪМОЛГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ТОВАРЛАР РЎЙХАТИ

1. Автомобиллар, мотоцикллар ва мототехниканинг бошқа турлари, уларга тиркама-лар ва номерли агрегатлар (ногиронлар фойдаланиши учун мўлжалланган товарлар, сайр қилиш қайиқлари ва сузиш воситаларидан ташқари).
2. Мебел.
3. Пардоз буюмлари сифатида ва тиббий мақсадларда фойдаланиладиган маиший электр приборлари (электрбритвалар, электрофенлар, сочни жингалак қилиш учун электрқисқичлар, тиббий электррефлекторлар, электргрелкалар, электрбинтлар, электрпледлар, электркўрпалар).
4. Маҳсулотларни термик қайта ишлаш ва овқат тайёрлаш учун фойдаланиладиган маиший электр приборлари (маиший "СВЧ" печлари, электрпечлар, тостерлар, электр сув қайнатгичлар, электрчойнаклар, электриситгичлар ва бошқа товарлар).¹

КИЧИК ТАДБИРКОРЛИК (БИЗНЕС) СУБЪЕКТЛАРИГА ТЕГИШЛИ БЎЛГАН КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАР КЛАССИФИКАЦИЯСИ¹

Соҳа	Ходимлар сони	
	Микрофир- малар	Кичик кор- хоналар
САНОАТ		
Газ саноати	1–20	21–50
Кўмир саноати	1–20	21–50
Қора металлургия	1–20	21–50
Рангли металлургия	1–20	21–50
Кимё ва нефт-кимё саноати (кимё-фармацевтика саноатисиз)	1–20	21–50
Машинасозлик ва металлга ишлов бериш (тиббий техника саноатисиз)	1–20	21–50
Машинасозлик (Асбобсозликсиз)	1–20	21–50
Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги	1–20	21–50
Қурилиш, йўл ва коммунал машинасозлик	1–20	21–50
Ёнгил ва озиқ-овқат саноати машинасозлиги ҳамда маиший прибор-лар ишлаб чиқариш	1–20	21–50
Металл конструкция ва буюмлар саноати	1–20	21–100
Машина ва ускуналарни таъмирлаш	1–20	21–50
Ёғочни қайта ишлаш саноати	1–20	21–100
Целлюлоза-қоғоз саноати	1–20	21–100
Қурилиш материаллари саноати	1–20	21–100
Ёнгил саноат	1–20	21–50
Тўқимачилик саноати	1–20	21–50
Тикувчилик саноати	1–20	21–100
Чарм, мўйна ва пойафзал саноати	1–20	21–50
Озиқ-овқат саноати (балиқ, гўшт, ёғ-пишлоқ ва сут саноати бундан мустасно)	1–20	21–100
Гўшт ва сут саноати	1–20	21–50
Ун, ёрма ва комбикорм (аралаш озуқа) ишлаб чиқариш саноати	1–20	21–50
Саноатнинг бошқа соҳалари	1–20	21–50
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ		
Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши	1–20	21–50
Ўсимликчилик	1–20	21–50
Чорвачилик	1–20	21–50
Қишлоқ хўжалигига хизмат кўрсатиш	1–20	21–50
Ўрмон хўжалиги	1–20	21–50
Ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариш корхоналари	1–20	21–50
ТРАНСПОРТ ВА АЛОҚА		
Транспорт	1–10	11–25
Сув транспорти	1–10	11–25
Алоқа	1–10	11–25

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Кичик тадбиркорлик (бизнес) субъектларида тегишли бўлган корхоналар ва ташкилотлар классификациясини таъдиқлаш тўғрисида» 2009

Соҳа	Ходимлар сони	
	Микрофир-малар	Кичик кор-хоналар
ҚУРИЛИШ		
Умумқурилиш ташкилотлари	1–20	21–50
Алоҳида ишларни бажарувчи ихтисослаштирилган ташкилотлар	1–20	21–50
Ноишлаб чиқариш бино ва иншоотларини таъмирловчи, аҳоли буюртмаси бўйича уй-жой қурувчи ва таъмирловчи ташкилотлар	1–20	21–50
САВДО ВА УМУМОВҚАТЛАНИШ		
Ички савдо	1–5	6–25
Улгуржи савдо	1–5	6–25
Чакана савдо	1–5	6–25
МОДДИЙ-ТЕХНИКА ТАЪМИНОТИ ВА СОТИШ		
Тайёрловчи ташкилотлар.	1–20	21–50
Ахборот-ҳисоблаш хизмати	1–20	21–50
Кўчмас мулк билан муомала	1–20	21–50
Иқтисодиётда бозор муносабатларини таъминловчи умумтижорий фаолият	1–20	21–50
Геология ва ер ва сув ости бойликларини қидириш, геодезия ва гидрометеорология хизмати	1–20	21–50
Ер ва сув ости бойликларини қидириш	1–20	21–50
Моддий ишлаб чиқариш соҳасидаги бошқа фаолиятлар	1–20	21–50
Металл чиқиндилари ва чиқинди хом-ашёларни йиғувчи тайёрлов идоралари	1–20	21–50
ТУРАРЖОЙ-КОММУНАЛ ХЎЖАЛИГИ		
Тураржой хўжалиги	1–10	11–25
Коммунал хўжалик	1–10	11–25
Маиший хизматнинг ноишлаб чиқариш турлари	1–10	11–25
Соғлиқни сақлаш, жисмоний тарбия ва ижтимоий таъминот	1–10	11–25
Соғлиқни сақлаш	1–10	11–25
Дам олиш ва сайёҳлик	1–10	11–25
Халқ таълими	1–10	11–25
Олий ва ўрта махсус маълумотли мутахассисларни тайёрлаш	1–10	11–25
Маданият ва санъат	1–10	11–25
Фан ва илмий хизмат кўрсатиш.	1–10	11–25
Илмий текшириш ишларини олиб боровчи муассасалар	1–10	11–25
Илмий муассасаларга хизмат кўрсатувчи ташкилотлар	1–10	11–25
Молия, кредит, суғурта, нафақа таъминоти	1–10	11–25
Банк фаолияти	1–10	11–25
Суғурта	1–10	11–25
Ёрдамчи молия-воситачилик фаолияти	1–10	11–25
Бошқарув	1–10	11–25

ЎЗБЕКИСТОН ХОРИЖИЙ ИШЧИ КУЧИНИ ЖАЛБ ҚИЛИШГА РУХСАТНОМАСИ ВА ХОРИЖИЙ ФУҚАРОНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ХУДУДИДА МЕХНАТ ФАОЛИЯТИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ХУҚУҚИГА ТАСДИҚНОМАСИ НАМУНАСИ

Иш берувчи томонидан жалб этилаётган шахслар:
Employees:

ТАШҚИ МЕХНАТ МИГРАЦИЯСИ MAS'ALALARI AGENTLIGI
THE AGENCY FOR FOREIGN LABOR MIGRATION AFFAIRS
ХОРИЖИЙ ИШЧИ КУЧИНИ ЖАЛБ ҚИЛИШГА
РУХСАТНОМА
LICENSE

№ 4743

Иш берувчи: "GLOBAL CAMPUS" Подшарҳи таълим муассасаси
(Employer)

Тошкент шаҳри, Хамза тумани, Забей 15-йили, 19-кў

Рахбар: Акмалов Басқор Басқорбаевич - директор
(Chief)

Фуқаролиги: Ўзбекистон Паспорт № 1 А 111111
(Citizenship) (Passport No)

Берилган мuddага: 03.09.2009 йил дан 03.09.2010 йил
(Date of issue from) to

Мuddати узайтирилган:
(Extended)

Алоҳида шартлар: Тошкент шаҳри
(Specifications)

Ишчи:
(Signature)

ТАШҚИ МЕХНАТ МИГРАЦИЯСИ MAS'ALALARI AGENTLIGI
THE AGENCY FOR FOREIGN LABOR MIGRATION AFFAIRS
МЕХНАТ ФАОЛИЯТИ ХУҚУҚИ ТАСДИҚНОМАСИ
CONFIRMATION FOR THE EMPLOYMENT

№ 4743

Ўзбекистон Республикасида хорижий ишчи кучларини жалб қилиш ва фаолиятини тартиб суртиш ваши Ишонч мунофи

Мехни Дуние Раисоржонкиши 38031152

25.02.2010 йили 25.08.2010 йили

"GLOBAL CAMPUS" Подшарҳи таълим муассасаси

Тошкент шаҳри, Хамза тумани, Забей 15-йили, 19-кў

да ишлати
Тасдиқнома амалда бўлган ҳудуд Тошкент шаҳри
Тасдиқнома юрриятиб ўзининг иш берувчиси
оқ ва ёши бўлиши ўзгадарили

сифатида ваши фаолиятини амалга ошириши учун қилинган

Тошкент шаҳри таълим муассасаси раиси

Мухр

БОШҚА ДОЛЗАРБ САВОЛЛАРГА ҚАЕРДАН ЖАВОБ ТОПИШ МУМКИН?

Тадбиркорлик субъектлари ўзларини қизиқтирган турли саволларга давлат органлари, ташкилотлари ва корхоналари веб-сайтларидан жавоб топиши мумкин. Қуйида мавжуд электрон ресурслардан айримлари келтирилган:

Вазирлар Маҳкамаси

<http://www.gov.uz/ru/faq/>

Савдо-саноат палатаси

<http://www.chamber.uz/index.php?id=306&L=4>

ТИАИСВ ҳузуридаги «Ўзинфоинвест» агентлиги

http://www.investuzbekistan.uz/rus/chasto_zadavaemie_voprosi/

Давлат божхона қўмитаси

http://www.customs.uz/rus/voprosi_otveti/

Давлат солиқ қўмитаси

http://www.soliq.uz/rus/voprosi_i_otveti/

Давархитектқурилиш қўмитаси

<http://www.gkas.uz/FAQ/faq.htm>

Давлат мулкни бошқариш қўмитаси

http://www.gki.uz/component/option,com_easyfaq/Itemid,40/lang,ru/

Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги

<http://www.standart.uz/?x=quest&lang=rus>

Ўзбекистон муаллифлик ҳуқуқини ҳимоя қилиш республика агентлиги

<http://uzraap.uz/ru/section.scm?sectionId=2511&contentId=2608>

Давлат патент идораси

<http://www.patent.uz/questions.htm>

Қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш маркази

<http://www.csm.gov.uz/index.aspx?id=1008>

Республика товар хом-ашё биржаси

<http://www.uzbex.com/vyat/tradecontent.jsp?src=8>

“Асака” банки

МАЪЛУМОТ УЧУН АЛОҚАЛАР

Фойдали алоқалар

Ўзбекистон Республикаси Савдо-Саноат Палатаси ва Унинг Ҳудудий бўлинмалари

Ўзбекистон Республикаси

Савдо-саноат палатаси

100047, Тошкент, Бухоро кўчаси, 6

Тел.: +998 (71) 150-60-06

Факс: +998 (71) 232-09-03

E-mail: callcenter@chamber.uz

Website: www.chamber.uz

Ўзбекистон Республикаси ССП

ҳузуридаги Ҳакамлик суди

Тел.: (+ 998 71) 239-43-29

Қорақалпоғистон Республикаси

Нукус ш., А. Темур кўчаси, 112-А

Тел./Факс: +998 (61) 770-71-01

E-mail: qr@chamber.uz

Қорақалпоғистон Республикаси

ССП ҳузуридаги Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (61) 770-71-01

Андижон вилояти

Андижон ш., Навоий кўчаси, 122

Тел./Факс: +998 (74) 298-11-01

E-mail: an@chamber.uz

Андижон ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (74) 298-11-02

Бухоро вилояти

Бухоро ш., Мустақиллик кўчаси, 1-А

Тел./Факс: +998 (65) 770-11-01

E-mail: bx@chamber.uz

Бухоро ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (65) 770-11-02

Жиззах вилояти

Жиззах ш., Ш. Рашидов кўчаси, 63

Тел./Факс: +998 (72) 771-71-01

E-mail: jz@chamber.uz

Жиззах ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Навоий вилояти

Навоий ш., Меморлар кўчаси, 33

Тел./Факс: +998 (36) 770-31-01

E-mail: nv@chamber.uz

Навоий ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (36) 770-31-02

Қашқадарё вилояти

Қарши ш., Мустақиллик кўчаси, 3

Тел./Факс: +998 (75) 771-11-01

E-mail: qd@chamber.uz

Қашқадарё ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Қарши, Комилон кўчаси, 27

Тел.: +998 (75) 225-40-49

Наманган вилояти

Наманган ш., У. Носир кўчаси, 7

Тел./Факс: +998 (69) 223-11-01

E-mail: na@chamber.uz

Наманган ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (69) 226-61-00

Самарқанд вилояти

Самарқанд ш., М. Улуғбек кўчаси, 148

Тел./Факс: +998 (66) 210-11-01

E-mail: sn@chamber.uz

Самарқанд ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (66) 234-27-59

Сирдарё вилояти

Ғулистон ш., Мустақиллик кўчаси, 35

Тел./Факс: +998 (67) 221-11-01

E-mail: sr@chamber.uz

Сирдарё ССП ҳузуридаги

Ҳакамлик суди

Тел.: +998 (67) 221-11-03

Сурхондарё вилояти

Термиз ш., Ф.Хўжаев кўчаси, 14
Тел./Факс: +998 (76) 770-81-01
E-mail: sd@chamber.uz

**Сурхондарё ССП ҳузуридаги
Ҳакамлик суди**

Тел.: +998 (76) 770-81-02

Фарғона вилояти

Фарғона ш., М. Қосимов кўчаси, 58
Тел./Факс: +998 (73) 229-71-06
E-mail: fa@chamber.uz

**Фарғона ССП ҳузуридаги
Ҳакамлик суди**

Тел.: +998 (73) 229-71-02

Тошкент вилояти

Тошкент ш., Лисунова кўчаси, 68
Тел./Факс: +998 (71) 150-91-01
E-mail: tv@chamber.uz

**Тошкент вилояти ССП
ҳузуридаги Ҳакамлик суди**

Тел.: +998 (71) 150-91-01

Хоразм вилояти

Урганч ш., Ал Хоразмий кўчаси, 30
Тел./Факс: +998 (62) 770-51-01
E-mail: xz@chamber.uz

**Хоразм ССП ҳузуридаги
Ҳакамлик суди**

Урганч ш., Ёшлик кўчаси, 18
Тел.: +998 (62) 770-51-03

Тошкент ш.

Тошкент ш., Мовараунна-р кўчаси, 14
Тел./Факс: +998 (71) 150-31-01
E-mail: th@chamber.uz

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚЛАР,
ИНВЕСТИЦИЯЛАР ВА САВДО ВАЗИРЛИГИ**

**Ўзбекистон Республикаси
Ташқи иқтисодий алоқалар,
инвестициялар ва савдо
вазирлиги (ТИАИСВ)**

100029, Тошкент ш., Шевченко кўчаси, 1
Тел.: +998 (71) 238-50-00
Факс: +998 (71) 239-17-51, 238-52-00
E-mail: secretary@mfer.uz
Web: www.mfer.uz

**ТИАИСВ Ҳузуридаги Хорижий
инвестицияларини ахборот билан
таъминлаш ва кўмаклашиш
“Ўзинфоинвест” Агентлиги**

100029, Тошкент ш., Шевченко кўчаси, 1
Тел.: +998 (71) 238-91-00
Факс: +998 (71) 238-92-00
E-mail: uzinfoinvest@mfer.uz

ТИАИСВ ҳудудий бўлинмалари

Қорақалпоғистон Республикаси

Нукус ш., Дўстлик Ўзари кўчаси, 96
Тел./Факс: +998 (61) 222-55-50, 222-14
E-mail: aferrk2004@mail.ru

Андижон вилояти

Андижон ш., Навоий кўчаси, 126
Тел./факс: +998 (74) 222-25-81
E-mail: andmfer@mail.uz

Бухоро вилояти

Бухоро ш., Муминов кўчаси, 1
Тел./Факс: +998 (65) 224-37-81
E-mail: infobfer@mail.ru

Жиззах вилояти

Манақанов, Давлатов кўчаси, 14

Тел./Факс: +998 (72) 226-36-68

E-mail: gvtia@intal.uz

Қашқадарё вилояти

Қарши ш., Мустақиллик майдони, 2

Тел./Факс: +998 (75) 221-07-42

E-mail: kdaves@uzpak.uz

Навоий вилояти

Навоий ш., Халқлар Дўстлиги кўчаси, 77

Тел./Факс: +998 (36) 223-63-62

E-mail: navoives@mail.ru

Наманган вилояти

Наманган ш., Навоий кўчаси, 9

Тел./Факс: +998 (69) 226-29-04

E-mail: ngmfer@mail.ru

Самарқанд вилояти

Самарқанд ш., Кўк Сарой майдони, 21

Тел./Факс: +998 (66) 231-03-76

E-mail: samafer@mail.ru

Сурхондарё вилояти

Термиз ш., Ал -Ҳаким Ат-Термизий кўчаси, 1

Тел./Факс: +998 (76) 227-22-63

E-mail: mfer.surkhan@mail.ru

Сирдарё вилояти

Гулистон ш., Қахрамонлар хиёбони, 1

Тел./Факс: +998 (67) 224-08-37

E-mail: sirdmves@yandex.ru

Тошкент вилояти

Тошкент ш., Моворауннаҳр кўчаси, 17

Тел./Факс: +998 (71) 233-70-07

E-mail: tashvesit@mfer.uz

Фарғона вилояти

Фарғона ш., Маърифат кўчаси, 22

Тел./Факс: +998 (73) 224-76-88

E-mail: fer_mfer@simus.uz

Хоразм вилояти

Урганч ш., Ал-Хоразмий кўчаси, 23

Тел./Факс: +998 (62) 226-40-59

E-mail: khorezmuz@rambler.ru

Тошкент шаҳри

Моворауннаҳр кўчаси, 17

Тел./Факс: +998 (71) 239-88-06, 233-72-45

E-mail: depinvest@sarkor.uz

ТЕГИШЛИ ВАЗИРЛИКЛАР, АГЕНТЛИКЛАР ВА ИДОРЛАР

Ташқи ишлар вазирлиги

100029, Тошкент ш., Ўзбекистон шоҳ кўч., 9

Тел.: +998 (71) 233-64-75

Факс: +998 (71) 259-15-17

E-mail: rnews@mfa.uz

Web: www.mfa.uz

Давлат статистика қўмитаси

100077, Тошкент ш., Буюк Ипак йўли кўч., 63

Тел.: +998 (71) 150-50-01

Факс: +998 (71) 150-50-08

E-mail: gks@stat.uz

Web: www.stat.uz

Адлия вазирлиги

100047, Тошкент ш., Сайилгоҳ кўчаси, 5

Тел.: +998 (71) 233-13-05, 233-50-39

Факс: +998 (71) 233-51-76

E-mail: info@minjust.gov.uz

Web: www.minjust.uz

Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси

100011, Тошкент ш., Навоий кўчаси, 18-А

Тел.: +998 (71) 239-83-45, 259-15-42

Факс: +998 (71) 239-46-70

Web: www.antimon.uz

Давлат солиқ қўмитаси

100011 Тошкент ш., А. Қодирий кўчаси, 12-А
Тел.: +998 (71) 244-98-98
Факс: +998 (71) 244-89-12
Web: www.soliq.uz

Давлат божхона қўмитаси

100003 Тошкент ш., Ўзбекистон шўъра кўчаси
Тел.: +998 (71) 120-76-31
Web: www.customs.uz

**ЎЗБЕКИСТОННИНГ ХОРИЖИЙ ЭЛЧИХОНАЛАРИДАГИ САВДО
МАСЛАХАТЧИЛАРИ ВА САВДО ВАКОЛАТХОНАЛАРИ**

Афғонистон

14 house, 13 Street Wazir Akbar Khan, Kabul
Тел.: +93 (20) 230-01-24, 230-15-20

Бельгия

Av. F. Roosevelt 99, B-1050 Brussels, Belgium
Факс +32 (2) 672-39-46, 661-20-59
E-mail: consulate@uzbekistan.be

Буюк Британия

41, Holland Park, W11 3RP, London
Факс +44 (0207) 229-70-29
E-mail: info@uzbekistanembassy.uk.net

Германия

Perleberger Strasse 62, 10559 Berlin, Germany
Факс +49 (30) 39-40-98-62, 39-40-98-21
E-mail: botshaft@uzbekistan.de

Ҳиндистон

EP 40, Dr. S. Radhakrishan Marg, Chanakypuri, New Delhu, 1110021
Факс +91 (11) 24-67-07-73, 24-67-08-99

ХХР (Хитой)

Beijing, 100600 st. Sanlitun, Beixiao jie h 11
Факс +86 (10) 65-32-63-04
E-mail: embassy@public.fhnet.cn.net

Жанубий Корея

1376-1, Seocho 2 dong, Seocho-Ku, Diplomatic Center, Room 701, Seoul, Korea
Факс +82 (02) 578 05 76

Латвия

11 Elisabetas str, 11, LV-1010 Riga, Latvia
Факс +371 732-23-06
E-mail: posoluz@apollo.lv

Россия Федерацияси

109017, Москва, Погодельский тор куч., 1
Факс +7 (095) 238-83-18
E-mail: embuz@rinet.ru

АҚШ ва Канада

1746 Massachusetts Avenue, NW, Washington, D.C. 20036, USA
Факс +1 (202) 293-68-04
E-mail: embassy@uzbekistan.org

Туркия

Willy Brant sok., No 13, Çankaya/Ankara
Факс +90 (312) 442 70 58
E-mail: uzbekembassy@yahoo.com

Украина

01901, Киев ш., Владимировская кўчаси, 16
E-mail: rukievem@ukrpack.net

Франция

22, Rue de Aguesseau 75003, Paris, France
Факс +33 (1) 53 30 03 54
E-mail: Ambassade.uzbekistan@wanadoo.fr

Япония

5-11-8 Shimomeguro, Meguro-Ku, Tokyo
Факс +81(3) 37 60 59 50
E-mail: uzembas@gw2.gateway.ne.jp

СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ ОРГАНЛАРИ

Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги «Ўзстандарт»
100049, Тошкент ш., Фаробий кўчаси, 333
Тел.: +998 (71) 244-96-01, 396-85-07
Факс: +998 (71) 244-80-28, 244-80-31
E-mail: uzst@standart.uz
Web: www.standart.uz

«Ўзбекэкспертиза» ОАЖ
100007, Тошкент ш., Паркент кўчаси, 51
Тел.: +998 (71) 238-53-57
Факс: +998 (71) 140-09-20
E-mail: uzbekexpert@yahoo.com

Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш илмий-текшириш институти (СМСИТИ)
100059, Тошкент ш., Чўпон-Ота кўчаси, 9
Тел.: +998 (71) 362-85-67, 362-80-55
Факс: +998 (71) 362-85-55
E-mail: smsiti@uzsci.net
Web: www.smsiti.ilim.uz

Миллий эталонлар маркази (МЭМ)
100049, Тошкент ш., Фаробий кўчаси, 333
Тел.: +998 (71) 249-35-08
Факс: +998 (71) 249-35-08
E-mail: nscenter@standart.uz

Республика синов ва сертификатлаштириш маркази
100049, Тошкент ш., Фаробий кўчаси, 333
Тел.: +998 (71) 150-63-53
Ишонч телефони: +998 (71) 114-37-80
Факс: +998 (71) 150-63-54
E-mail: sertcenter@standart.uz

Штрихли кодлаш маркази
100059, Тошкент ш., Чўпон-Ота кўчаси, 9
Тел.: +998 (71) 253-80-70
Факс: +998 (71) 253-80-70
E-mail: biserovkamil@mail.ru

Метрологик хизматлар кўрсатиш маркази
100049, Тошкент ш., Фаробий кўчаси, 333
Тел.: +998 (71) 150-26-03
Ишонч телефони: +998 (71) 150-26-12
Факс: +998 (71) 150-26-15
E-mail: metrolog@sarkor.uz

«GS1 Uzbekistan» Уюшмаси (EAN Uzbekistan)
100047, Тошкент ш., Бухоро кўчаси, 6
Тел.: +998 (71) 136 71 31
Факс: +998 (71) 136 79 46
E-mail: info@gsluz.org
Web: www.gsluz.org

БИРЖАЛАР

Ўзбекистон Республика товар хом-ашё биржаси
Тошкент ш., Бобур кўчаси, 77
Тел.: +998 (71) 213-33-33, 213-33-00
Web: www.uzex.com

“Тошкент” Республика фонд биржаси
Тошкент ш., Бухоро кўчаси, 10
Тел.: +998 (71) 236-07-40
Факс: +998 (71) 236-06-30

Республика кўчмас мулк биржаси
Тошкент ш., Урозбоев кўчаси, 1-А
Тел.: +998 (71) 228-80-25(28,31)
Факс: +998 (71) 228-80-26
Web: www.rkmb.uz

Республика универсал агросаноат биржаси
100021, Тошкент ш., Олмазор кўчаси, 67
Тел.: +998 (71) 244-60-33, 244-61-17
Факс: +998 (71) 239-15-51

Ўзбекистон Республика валюта биржаси

Тошкент ш., Ш. Рашидов шоҳ кўчаси, 4
Тел.: +998 (71) 238-68-38, 238-68-66

ЛИЗИНГ КОМПАНИЯЛАРИ**Ўзбеклизинг Интернейшнл А.Ж.**

Тошкент ш., Туроб Тўла кўчаси, 1, 4-қават
Тел.: +998 (71) 239-16-54, 232-61-73
Факс: +998 (71) 140-37-74
E-mail: uzlease@sarkor.uz

Авиализинг ҚК

Тошкент ш., "Сирғали" Аэропорти
Тел.: +998 (71) 120-49-50, 120-49-51
Факс: +998 (71) 120-61-13
E-mail: president@avialeasing.co.uz

Фудмаш Лизинг ҚК

Тошкент ш., Буюк Турон кўчаси, 41
Тел.: +998 (71) 236-57-81, 236-57-58
Факс: +998 (71) 232-14-67, 236-78-77

Ўзқишлоқмашлизинг

Тошкент ш., Абай кўчаси, 4-А
Тел.: +998 (71) 244-62-73, 244-61-98
Факс: +998 (71) 244-49-89

Бизнес Лизинг

Тошкент ш., Асқаров кўчаси, 37
Тел./Факс: +998 (71) 150-18-34

Ўзтранслизинг

Тошкент ш., Қодирий кўчаси, 35
Тел./Факс: +998 (71) 244-08-20

БАНКЛАР**Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки**

100001, Тошкент, Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 6
Тел./факс: +998 (71) 233-68-29, 233-35-09
Web: www.cbu.com

Асака Банки

100015, Тошкент ш., Нукус кўчаси, 67
Тел./Факс: +998 (71) 120-81-11, 120-81-12
Web: www.asakabank.com

Ўзсаноатқурилишбанк

100000, Тошкент ш., Шаҳрисабз кўчаси, 3
Тел.: +998 (71) 233-90-61, 120-45-01
Факс: +998 (71) 233-34-26
Web: www.uzpsb.uz

Агробанк

100096, Тошкент ш., Муқимий кўчаси, 43
Тел.: +998 (71) 238-12-96, 120-88-33

**Ўзбекистон Республикаси тлақи
иқтисодий фаолият Миллий банки**

100084, Тошкент, Амир Темур кўчаси, 101
Тел./Факс: +998 (71) 233-60-70, 234-48-50
Web: www.lmbu.com

Халқ банки

Тошкент ш., Қатортон кўчаси, 46
Тел./Факс: +998 (71) 273-89-52
Web: www.xalqbank.com

Микрокредитбанк

Тошкент ш., Лutfий кўчаси, 14
Тел./Факс: +998 (71) 273-05-83
Web: www.microcreditbank.uz

Ипотекабанк

Тошкент ш., Мустақиллик кўчаси, 17
Тел./Факс: +998 (71) 150-98-25, 150-11-22
Web: www.ipotekabank.uz

Ҳамкорбанк

100021, Тошкент ш., Фурқат кўчаси, 14
Тел.: +998 (71) 244-56-05, 245-33-69
Факс: +998 (71) 227-02-38

Туронбанк

100011, Тошкент ш., Абай кўчаси, 4А
Тел.: +998 (71) 244-33-94, 244-25-17
Факс: +998 (71) 244-88-65
web: www.turonbank.uz

Ўзбекистон-Туркия “УТ-банк”

100043, Тошкент, Бунёдкор шоҳ кўчаси, 15-В
Тел.: +998 (71) 273-83-24 (25,26), 273-83-26
Факс: +998 (71) 273-90-51
Web: www.utbk.com

Ўзбекистон-Германия

Савдогар банки

100060, Тошкент ш., Саид Барака кўчаси, 78
Тел./факс: +998 (71) 254-15-63, 254-24-13
Web: www.savdogarbank.uz

Royal Bank of Scotland

Uzbekistan MB

100084, Тошкент ш., Насиров кўчаси, 77
Тел.: +998 (71) 120-61-41
Факс: +998 (71) 120-63-67

Ўзбекистон-Корея тараққиёт банки

100000, Тошкент ш., Ойбек кўчаси, 32
Тел./Факс: +998 (71) 120-80-00, 120-61-49
Web: www.kdb.uz

Садерат Банки

Тошкент ш., Чехов кўчаси, 10
Тел./Факс: +998 (71) 252-11-61
Web: www.saderat.uz

Капиталбанк

100083, Тошкент ш., Матбуотчилар кўчаси, 32
Тел./Факс: +998 (71) 213-01-31, 232-07-03
Web: www.kapitalbank.uz

Қишлоқ қурилиш банк

100060, Тошкент ш., Шаҳрисабз кўчаси, 36
Тел.: +998 (71) 233-42-25, 232-15-89
Факс: +998 (71) 236-14-17

Кредит-Стандарт Банки

100015, Тошкент, Кунаев кўчаси, 25
Тел.: +998 (71) 140-12-21, 140-12-00
Факс: +998 (71) 140-12-17
Web: www.credit-standard.uz

Ипак Йўли Банки

Тошкент ш., Фарход кўчаси, 12а
Тел./Факс: +998 (71) 120-00-09, 120-38-99
Web: www.ipakyulibank.com

СУҒУРТА КОМПАНИЯЛАРИ

Ўзбекинвест

Тошкент ш., Сулайманов кўчаси, 43-А
Тел./Факс: +998 (71) 233-49-39
Web: www.uzbekinvest.uz

Alskom

100043, Тошкент ш., Бунёдкор шоҳ кўчаси, 8
Тел.: +998 (71) 273-80-05, 273-80-15,
Факс: +998 (71) 273-80-06
E-mail: official@alscom.uz
Web: www.alscom.uz

Ўзагросугурта

Тошкент ш., Маворауннаҳр кўчаси, 13
Тел.: +998 (71) 233-32-31, 239-10-65
Факс: +998 (71) 239-10-66
Web: www.agros.uz

Кафолат

Тошкент ш., Мустақиллик майдони, 5
Тел./Факс: +998 (71) 233-38-49
Web: www.kafolat.uz

Alliance Insurance

Тошкент ш., Миробод кўчаси, 35
 Тел./Факс: +998 (71) 120-71-00
 E-mail: alliance@a-insurance.uz
 Web: www.a-insurance.uz

Temiryo'l-Sug'urta

Тошкент ш., 100000, Амир Темура кўчаси, 19
 Тел.: +998 (71) 232-44-01
 Факс: +998 (71) 233-05-31
 E-mail: tys@tshtt.uz
 Web: www.tysugurta.sk.uz

Alfa Invest

Тошкент ш., Шайхонтохур кўчаси, 10
 Тел.: +998 (71) 120-68-00, 120-00-70
 Факс: +998 (71) 120-68-01
 E-mail: alfainvest@alfainvest.uz
 Web: www.alfainvest.uz

Мадад

Тошкент, 100100, Усмон Носир кўчаси, 53-Б
 Тел./Факс: +998 (71) 253-40-11, 253-30-34
 E-mail: madad-2005@mail.ru

Asia Inshurans

Тошкент ш., 100000, Саид Барака кўчаси, 34
 Тел./Факс: +998 (71) 233-11-11
 Web: www.asiainsurance.uz

Ишонч

Тошкент ш., Хўжаев кўчаси, 1-А
 Тел./Факс: +998 (71) 238-69-65, 238-69-66
 Web: www.ishonch-icc.uz

Agro Invest Sug'urta

Тошкент ш., 100000, Лутфий кўчаси, 6
 Тел./Факс: +998 (71) 273-74-86, 273-74-69
 E-mail: agentsu@mail.ru

Garant Insurance Group

Тошкент ш., 100060, Х.Олимжон майдони
 Тел.: +998 (71) 150-26-25
 Факс: +998 (71) 237-32-83
 E-mail: info@garant.co.uz
 Web: www.garant.co.uz

Universal Sugurta

Тошкент ш., 100000, Ниязбек йули кўчаси
 Тел.: +998 (71) 129-00-99,
 Факс: +998 (71) 234 47 89
 E-mail: info@uns.uz
 Web: www.uns.uz

Actuarial Service Bureau

Тошкент ш., Амир Темура кўчаси, 19
 Тел. +998 (71) 233-75-77,
 E-mail: admin@asb.uz
 Web: www.asb.uz

АСКО-Восток

Тошкент ш., Ойбек кўчаси, 38
 Тел (офис): +998 (71) 215-60-58, 215-60-59
 Тел (сот.): +998 (90) 189-18-55, 189-55-55
 E-mail: info@asko-vostok.uz
 Web: www.asko-vostok.uz

Kafil-Sugurta

Тошкент ш., У.Юсунов кўчаси, 3
 Тел.: +998 (71) 235-51-27
 Факс: +998 (71) 235-26-79
 E-mail: info@kafil-sugurta.uz
 Web: www.kafil-sugurta.uz

Бизнес юртишнинг долзарб масалалари: 101 саволга 101 жавоб. Амалий қўлланма. — Тошкент: SMI-ASIA, 2010, 160 бет.

Нашр этувчи: Арапов А. В.
Дизайнер: Абиджанов К. М.

Босишга рухсат этилди 15 июль 2010 й.
Адади 3300 нусха.

ISBN 978-9943-17-019-3

SMI-ASIA: 100000, Тошкент, Х. Олимжон майдони, 36–2а
www.smi-asia.uz

MEGA Basim босмохонасида чоп этилди.
Baha Is Merkezi, Haramidere/Istanbul, Turkey

Uzbekistan

БМТ Тараққиёт Дастури (БТДТД) БМТнинг ривожланиш соҳасидаги глобал тармоғи бўлиб, ўз олдига аъзо давлатларга билим, тажриба ва маблағ манбаларидан фойдаланиш имкониятини яратиш орқали инсонлар ҳаётида ижобий ўзгаришлар ясаш мақсадини қўйган. Биз 166 мамлакатда фаолият юритамиз; ушбу мамлакатларга ривожланишга оид глобал ва миллий муаммоларнинг ечимини топишларига кўмаклашамиз. Мамлакатлар ўзларининг салоҳиятларини ривожлантириш жараёнида БМТТД ходимлари ва кенг доирадаги ҳамкорларининг тажриба ҳамда билимларидан фойдаланадилар.